Google

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Google

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk http://books.google.com/

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SVENSKA

FORNSÅNGER.

En Samling

af

Kämpavisor, Folk-Visor, Lekar och Dansar, samt Barn- och Vall-Sånger.

UTGIFNE

AF

ADOLF IWAR ARWIDSSON.

Tredje Delen.

STOCKHOLM, 1842.
P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

Digitized by Google

Digitized by Google

FÖRETAL.

Man har redan länge skrifvit länders och staters historia; men det egentliga folket har ännu icke funnit sin häfdetecknare. Utvecklingen hos det sistnämnda, då det ej varit innehafvare af all odling inom samhället (såsom i det gamla Norden), saknar hittills en serskild uppmärksamhet. De förra äga sina årsböcker och krönikor; men uti dem uppträda de lägre samfunds klasserna högst sällan sjelfständigt verkande, utan blott i förening med statsmagten. Vill man förskaffa sig ett begrepp om dessa sednare, så måste det sökas der deras bildning tagit en egen riktning; der de framstå uti sina husliga och inre förhållanden och sålunda varit skiljda ifrån statslifvet; med ett ord, det måste sökas i deras sagor, sånger och tidsfördrif.

Dessa hafva, under sednare tider, väckt forskares deltagande. Folksägnerna, sagan och folkvisan äro, i nästan alla Europeiska länder, numera flitigt bearbetade; men det har skett hufvudsakligen ur arkeologisk och poetisk synpunkt. De äga likväl ännu en annan märkvärdighet; ty de utgöra den enda källan för det egentliga folkets utvecklings historia. Hvad skriftställaren glömt, såsom icke förtjent af hans minne, det har den lägre klassen berättat inom sig, sjungit vid sin sprakande eldstad, eller, någon gång, dramatiskt framstält i sina nöjen. Den har härigenom danat en lefvande krönika af sin bildnings fortgång, visat hvad den trott och tänkt, hvad den sjelf skapat eller ock lånat af en högre odling. Det är färg och rörelse, ej en död bokstaf i dess häfdeteckning; den är bristfällig, i

Digitized by Google

saknad af historiska monumenter, m. m.; men der finnes anda och lif, ehuru icke måttstock och tidsmätning. Taflorna äro ljusa och vexlande, oaktadt de yttre begränsningarne förblifva obestämda och dunkla.

Äfven i detta afseende äga derföre alla samlingar af ett folks sagor, sånger och lekar ett i hög grad sannt värde. De gifva en mer eller mindre tydlig åsigt om slägtets föregående lefnads förhållanden, samt utgöra, för det tidsrum när de upptecknades, en spegel af dess dåvarande odlings grad. Man ser det oförfalskadt sådant det är, och har man varit nog lycklig att finna lemningar från olika tidpunkter, så erhåller man derigenom ett slags afmätare af bildningens framsteg. Hvad således, vid första ögonkastet, synes obetydligt, eller, på sin höjd, blott någonting eget, kan blifva ämne för alfvarlig forskning. Och då det enkelt sköna och sanna uti naturpoësien förefaller någon för mycket enkelt, eller till och med platt, bör detta oftast tillräknas den förkonstling i själen, som blifvit en följd af en öfverförfinad tid, der inbillnings kraften domnat under oafbrutet nya retelser.

Den nordiska litteraturen erbjuder rikhaltiga källor för undersökningar af ofvanberörde art, och denna sista del af Svenska Fornsånger lemnar bidrag dertill af ett i tryck förut icke meddeladt slag. Den innehåller, hufvudsakligen, en samling af Svenska allmogens lekar och förlustelser. Största antalet af dem utföres med sång, och de äro märkvärdiga äfven derföre, att de numera synas vara en utmärkande tillhörighet nästan endast för Skandinaviens inbyggare och deras ättlingar. Inom de flesta andra Europeiska länder tyckes en nyare bildning hafva utträngt dem. Man finner dem åtminstone icke bland de talrika samlingar af national-dikter, hvilka hittills blifvit öfverallt utgifna.

Luftstrecket, hvarunder ett folk utbildat sig, inverkar icke blott på dess lynne, seder och lefnadssätt, utan ock på dess tidsfördrif. Under en mildare sol tillbringar menniskan sitt lif nästan uteslutande under bar himmel; uti kallare trakter blir hon mera hänvisad till sotad ås, såsom det benämndes i vårt gamla språk. En naturlig följd häraf är, att hennes nöjen utveckla sig i förhållande dertill. Hos sydliga orters invånare äro de oftast lämpade till vistelsen i fria luften; uti norden anträffar man dem mera beräknade för boningsrummen. Deraf den stora mängden dansar och lekar hos oss, uppfunne att utföras inom en inskränkt rymd; hvaremot söderländningen äger ett vida större antal tidsfördrif för öppna fältet. Nordbons mera lugna sinne tillfredsställes äfven lättare af en mindre häftig och brusande fröjd, och han njuter helt och oförstäldt af de melankoliska sångarljud, hvilka så nära motsvara hans själsstämning samt äro födde af den. Inom stugans trånga krets förnöjes han af sina hemlands toner, de der lätta hans sinne, då han någon gång får njuta hvilan, under en oafbruten strid med en hård natur, af hvilken han måste tillkämpa sig tillvarelse och uppehälle.

Härigenom förklaras uppkomsten af det öfvervägande antalet folkdansar hos oss. Visserligen anträffar man, ifrån äldsta tider, dansar med sång hos de flesta nationer; men af religiöst ursprung och egnade för gudstjensten eller gudafesterna. Grekerna ägde sådana, under namn af ὑπορχηματα (*saltationis cantilenæ*, danssånger [1]), ofta omtalade redan af deras klassiska författare [2]). Deras första bestämmelse var templet och alta-

---

[1]) *Julius Pollux*, Onomasticon. Lib. IV, c. 7, 13.

[2]) *Plutarchus*, Lycurgus, XXI; Quæstiones Græcæ, 35. — *Lucianus*, De Saltatione. Ed. Lehmann. Tom. V; p. 129, 130.

ret; derifrån öfvergingo de i folklifvet och diktades slutligen oberoende af allt andligt syfte [1]). En artförändring af dessa sednare benämndes ἄνθεμα, samt utgjorde sånger om blommor utförda med mimiska åtbörder. Ett sådant ἄνθεμα var följande:

Hvar finner jag rosor? Och hvarest violer?
Hvar finnes liljan den sköna?
Hvar finnas dessa rosor? Hvar dessa violer?
Och hvarest liljan den sköna? [2]).

Man upptäcker en viss likhet emellan denna sång och våra ringdansar af lyriskt innehåll. — Hos Grekerna hafva detta slags nöjen, enligt nyare skriftställares intyg, bibehållit sig intill våra dagar [3]).

Utrymmet tillåter ej någon undersökning om tillvarelsen af dansar med sång, hos andra äldre nationer. Den religiösa orchestiken har dock troligen öfver allt utbildat en verldslig.

Bland de sydliga Europeiska folkslagen åtföljes dansen ofta af serskildt för ändamålet lämpade sånger. Spaniorerna hafva sina *Seguidillas* samt *Tiranas y Polos*. Tyskarnes *Minnesänger* diktade *Tanzlieder* och *Tanzweisen*, hvilka uppstämdes för att gifva lif och uttryck åt detta ungdoms nöje, och national dansarne i bergstrakterna [4]) skola ännu äga hela det poetiska uttrycket af

---

[1]) *Ulrici*, Geschichte der Hellenischen Dichtkunst. Th. II, s. 36, 48, 121, 218, 516, 547.

[2]) *Athenæus*, Deipnosophistarum Lib. XIV, c. 7. — Originalet har Σέλινον (petersilia, silleri). En ordagrann öfversättning skulle i Svenskan få anstrykning af löjlighet.

[3]) *Firmenich*, Neugriechische Volksgesänge; s. 76. — Revue des Deux Mondes, 1842. Tom. I. s. 183.

[4]) *Manesses* Sammlung der Minnesänger. — *Gräter*, Bragur, III; *Bemerkungen über die Tänze der Landleute;* — *Görres*, Altteutsche Volks- und Meisterlieder; s. XII—XVII. — *Talvj*, Charakteristik der Volkslieder germanischer Nationen; s. 355.

de äldre *danserinorna*. Men dessa tyckas här utgöra blott ett slags uppmuntrande bihang till dansen, utan att vara den egentliga ledaren eller likasom grundstommen för densamma.

De Skandinaviska sånglekarne förete ett alldeles motsatt förhållande. Deras skaplynne är helt och hållet dramatiskt, ehuru de framställa en dramatik i dess första knoppning, sådan den utgått ur folkets äldre sånger eller de enkla dikter, hvilka utgöra dess skaldelif och anspråkslösa förlustelse.

Det ligger uti sjelfva arten af all folkpoesi, att den är mer eller mindre dramatisk. De första harposlagen hos en nation gälla vanligen gudarnes höga väsenden och verksamhet, och derefter fädernas minnen samt deras bedrifter, under ledning af högre magter. Men såsom folket ser handlingen för sig gå i det yttre lifvet, så diktas den äfven i sången, uti hvilken skaldens känsla stundom ger sig ett omedelbart uttryck. Härigenom blir både den mythiska och episka dikten alltid mer eller mindre dramatisk, med inblandning af lyriska elementer.

Skandinaverna hade, från urtidsta tider, bibehållit sina mythiska Edda-sånger. Man torde få antaga, att vissa af dem (såsom fallet är hos andra gamla stammar [1]), blefvo begagnade vid gudstjensten, der de troligen afsjöngos och framställdes i någon art dramatisk dans. Sålunda uppstod en vana att i sång och handling utföra den episka diktens innehåll. Då den så kallade riddarpoesien sedermera efterträdde Edda qvädenas mystiska tonarter, fortfor det antagna bruket och romanserna blefvo icke blott afsjungna, utan

---

[1]) *Cahusac*, La Danse ancienne et moderne. Tom. I; ch. 5—10.

man sökte äfven att göra dem dramatiskt åskådliga, hvarvid de inströdda lyriska delarne lifvade känslan och eldade nöjet. På detta sätt förklaras enklast uppkomsten af en gammal mimisk dans i Norden, och saken bekräftar sig ännu, då man närmare granskar de intill våra dagar bibehållna sånglekarne.

Denna åsigt vinner ytterligare styrka genom allmänt kända förhållanden. Bland inbyggarne på Færöarne, bebodda af utflyttningar från Skandinavien, fortlefva ett stort antal inhemska qväden, hvilka behandla ämnen ur den nordiska Eddan, eller besjunga hjeltar ur Nibelungen- och Völsunga-cykeln. Dessa dikter begagnas till dans, fullkomligen på lika sätt, som hos oss våra så kallade ringlekar [1]). Hvad som bevisligen inträffat på ett ställe, har man all anledning att antaga äfven på ett annat, och sålunda erhåller den ofvan framstälda förslags meningen en till så full säkerhet gränsande bevisning, som man möjligen kan åstadkomma uti forskningar af denna art. Härvid är det tillika i hög grad betecknande, att ordet *dans* betyder, "i det gamla språket, icke egentligen en kroppsrörelse, utan en sång, lämpad för flera personer, hvilka skola *föreställa en viss tilldragelse*" [2]).

---

[1]) Udi deris Bröllupper, oc udi Juledagene forlyste de sig med nogen enfoldig Dantz, udi en Kreds hafvende hin anden fat om Haanden, oc siungende nogle gamle Kiempe-Viser. *Debes,* Færoæ et Feroa Reserata. Kiöbenhavn, 1673; s. 252. Jemnf. s. 308. — Kun det véd jeg, at på Vågö [bland Færöarne], har man i umindelige Tider legt mangen en Dans efter den. [En åldrig kämpavisa om *Skjold Björnevæje*]. Brage og Idun. Bd. II, s. 181. — Se vidare: *Lyngbye,* Færöiske Qvæder; s. VI, 8 och följ.

[2]) *Olafsen,* Reise igiennem Island. Deel. I, s. 351. — Jemnf. *Björn Haldorson,* Lexicon Islandicum. Ordet: *Dans.*

Bruket af danslekar är urgammalt i Norden, och måste vara det, så vida den här ofvan anförde tanken om deras ursprung icke är origtig. Redan Sturlunga Saga berättar om ett gästabud på Island, år 1119, vid hvilket, bland andra förlustelser, äfven förekommo *lekar med dans* [1]), och på ett annat ställe i samma saga omtalas [2]), att en vid namn Thord "qvad ljudligen denna dans:"

Minar ero sorginar thungar som bly.
(Mina sorger äro tunga som bly).

Nämnde folknöjen hafva ock bibehållit sig på Island, och kallas der *vikivakir* (se nedanf. s. 188). Enligt den beskrifning man ger om dem, utföras de på samma sätt som våra ringlekar, med ledning af en visa, sjungen af de i samqvämet deltagande [3]).

Inom Sverige äga de, högst sannolikt, en lika, om ej högre ålder, än den ofvanföre angifna. Man har åtminstone ingen anledning att här antaga för dem en sednare uppkomst, framför allt vid betraktande af det

---

[1]) Thar var glaumr ok gledi mikil, skemtun god ok margskonar leikar, bædi *dansleikar*, glimr ok sagna skemtun. Sturlunga Saga; Del. I, kap. 13.

[2]) Sturlunga Saga; Bd. II, Del. I, s. 317.

[3]) Ludicra exercitia, in quibus animi relaxatio magis spectabatur, quam roboris experimentum, saltationes fuerunt musicæ, ut staticuli et orbis saltatorius. Staticulos voco saltationem ad statos musicos contentam; quæ carmen vel cantilenam, quasi præceptum saltandi adhibet . . . . . Orbis saltatorius viris et fœminis alternatim incedentibus constabat et quodammodo intersectis et divisis. *Arngrimus Jonæ*, Crymogæa Rerum Islandicarum. Hamburgi, 1618; s. 57. — Imellem Optogene opföre de *Viki-Vaka*, det er et Slags Sang af parrede Mandfolk og Fruentimmer, der holde hinanden i Hænderne, og synge Viiser, som skulle passe sig paa hinandens eller fælles Tilstand, af adskillige Melodier. *Olafsen*, l. c.; s. 351.

ursprung vi tillagt dem, jemnfördt med de beskrifningar våra äldre författare lemna om Sveriges gamla folknöjen [1]). — Otvifvelaktigt hafva sånglekar fordom varit ömfliga öfver hela Skandinavien. De öfvergingo till Island, jemte dess bebyggare, ifrån Norrige, i hvars aflägsna dalar de troligen ännu anträffas. I Danmark hafva de fortlefvat intill senare tider [2]), ehuru de numera synas vara alldeles förglömde. Man finner likväl spår af dem uti några *Börnevers* [3]).

Enligt ofvan framstälda åsigter, hafva våra sånglekar utgått från episka qväden, hvilka blifvit mimiskt uppförda. En likartad behandling af de Homeridiska dikterna är allmänt känd; den föranledes så naturligt genom andan och den inre arten af folksången, och kan derföre ej anses oväntad. — Detta sätt att begagna folkvisan, var ett slags grodd till en dramatisk konst hos oss, hvaraf ett nationelt skådespel möjligen kunnat uppstå, i fall det icke blifvit qväfdt af en främmande bildning, hvilken tillbakahöll dess utveckling. Efterhärmade seder och bruk förviste de inhemska tidsfördrifven till bygden, der man ännu kände sig tillfredsställd af dessa anspråkslösa nöjen. — De erhålla här oftast namn af *jullekar* eller *juldansar*; emedan de vanligast begagnas under julhögtidens muntra fröjder.

Ett bevis, att våra gamla romanser blifvit begagnade på sätt vi ofvanföre uppgifvit, erbjuder det kända förhållandet, att man ännu i sednaste dagar plägat dramatiskt uppföra folkvisan *Herr Carl gick för sin fostermor in.* (Svenska Folk-Visor, I, s. 179). Det bestyrkes äfven genom flera af de ringdansar, hvilka

---

1) *Rudbeck*, Atlantica; Tom. I, s. 95, 696. II, s. 246—250, 288, 431 [432].

2) *Lyngbye*, l. c; s. 589.

3) *Thiele*, Danske Folkesagn. Saml. III, s. 142 och följ.

finnas upptagne i den samling, som nu öfverlemnas åt allmänheten. Man upptäcker bland dem tre hufvudsakligen olika slag, hvilka ganska lätt urskiljas genom sjelfva diktarten. De dela sig neml. uti 1) romanser, 2) serskildt uppfunna danslekar och 3) lyriska sånger, begagnade i samma ändamål. Till den första höra: *Det kommer en riddare ridandes, Det kommer en riddare på vår äng, Ungersven han spände upp sin båge så vid,* m. fl. Man igenkänner här tydligen den gamla riddarvisan, och skulle ovilkorligen hänföra dem till denna klass, i fall de ej vore upptecknade såsom sånglekar. — Det andra slaget är talrikast, och der utvecklar sig ett tydligt bemödande om en viss dramatisk plananläggning. De utgöra redan ett steg inpå konstens bana. Sådana äro: *Skön Engela, Här komma de stolta nunnor, God dag, god dag, min Rosa, Ungersven växer bäd' smaker och lång, Fria vill Simon i Sälle, Så hafra,* m. fl. — Af den tredje arten äro: *Nu har jag varit i kamp och strid, Jag går med ängslan ut och in, Jag gick mig ut en morgonstund, Jungfrun gångar sig åt trädgården, Aldrig har jag haft så rolig qväll, Jag tjente hos en bonde, och han var god och from, Tro ej Chloris att jag är,* m. fl. — En mängd sånger bilda öfvergångar emellan de olika slagen; men kunna likväl hänföras till någotdera af dem. Dit höra gamla skämtedikter och politiska visor, hvilka man sedan begagnat såsom lekar; t. ex. *Munken och nunnan, Udskreid Waldemar med varum Luff,* m. fl. — Som afsigten icke varit, att lemna en fullständig indelning af de olika sångerna, äro blott några få exempel anförde af hvarje art.

Äfven för denna tredje del af Svenska Fornsånger stadnar allmänheten i förbindelse hos Herr Kammarjunkaren *Rääf.* Den oskattbara samlingen af våra folklekar, hvars tryckning nu är fulländad,

har uppstått genom hans egna upptecknigar, jemte talrika bidrag af Herrar Lektor *J. Wallman* och Kongl. Sekret. *P. A. Reutersvärd*, samt Kongl. Hofpredikanten *A. A. Afzelius*, m. fl. Utgifvaren får dessutom här offentligen betyga sin tacksamhet, för ytterligare tillägg, af Hrr *Richard Dybeck*, *Carl Säve*, *P. W. Hörlin* och *G. O. Hyltén-Cavallius*. De Finska lekarne äro dels meddelade af studeranden *C. C. Meurman* och dels af utgifv. antecknade efter minnet, sedan den tid de utgjorde hans ungdoms förlustelse.

Nämnde samling är hos oss den första i sitt slag, af större omfång. Utgifvaren anser den ock för ingen del så fullständig, att den skulle upptaga allt hvad af våra folklekar ännu fortlefver inom landsorterna. Mångfaldiga tillökningar torde, tvifvelsutan, ännu erhållas, i händelse ett allmännare deltagande vaknar att uppteckna dem. Utgifv. betraktar det nu meddelade blott såsom en ram, hvaruti nya bidrag kunna infattas.

Enligt naturen af all folkdikt äro varianterna af dem nästan otaliga, och en viss olikhet röjer sig emellan samma sång, m. m., ofta inom närmast belägna trakter. Der således en lek ej öfverensstämmer med den, hvilken begagnas på en viss ort, bör den icke anses origtig, utan blott såsom afvikande från den på stället bekanta.

Ett mindre antal lekar äro aftryckta utan melodi, emedan denna saknas i uppteckningen. Afsigten har dermed varit, att rädda dem från glömska, och lemna en uppmaning att anteckna det felande.

Våra folklekar utgjorde fordom en kär sysselsättning i hofvet och palatsen. Nyare seder hafva utträngt dem, och de äga numera en fristad nästan endast i kojan. Att söka återväcka förgångna dagar, är ett fåfängt

bemödande. Utgifv. kan derföre ej hoppas att dessa enkla förlustelser måtte återfå den plats de fordom innehaft; men han skulle önska, att man ville inrymma åt dem åtminstone en del af den toma tid i våra sällskaps kretsar, hvilken nu skall fyllas af s. k. *jeux d'esprit*, de der sällan innehålla någon *jeu*, samt oftast sakna all *esprit*. Han erinrar sig ännu med välbehag, huru den okonstlade *jullecken*, under hans yngre år, alltid omvexlade med nyare dansar, och hvilken hjertlig fröjd dessa tidsfördrif medförde. Det var på en gång en själens hvila och njutning, en nöjets stilla dyning efter den hvirflande danseng stormvågor och en återgång till fädernas anspråkslösa seder.

INNEHÅLL.

IV. Lyriska Sånger.

1. *Den Gamles Råd* . . . . . Sid. 3.
2. *Den Funna Rosen* . . . . . - 5.
3. *Slottet i Lunden* . . . . . - 7.
4. *Slottet i Grönan Lund* . . . . . - 9.
5. *Appelgården* . . . . . - 11.
6. *Klagan* . . . . . - 13.
7. *Linden vid Ån* . . . . . - 15.
8. *Räfven* . . . . . - 18.
9. *Aftonbesöket* . . . . . - 20.
10. *Fogelsång* . . . . . - 22.
11. *Fogelns Sång i Skogen* . . . . . - 24.
12. *Lyckans Ostadighet* . . . . . - 26.
13. *Drömmen* . . . . . - 29.
14. *Friare Lära* . . . . . - 31.
15. *Örtagården* . . . . . - 34.
16. *Sviken Tro* . . . . . - 36.
17. *Den Förlorade* . . . . . - 38.
18. *Förnöjsamhet* . . . . . - 40.
19. *Den Älskade* . . . . . - 43.
20. *Sorgen* . . . . . - 45.
21. *Den Huldas Lof* . . . . . - 47.
22. *Kupido* . . . . . - 51.
23. *Afskedet* . . . . . - 54.
24. *Trohet* . . . . . - 57.
25. *Trohet och Ära* . . . . . - 60.
26. *Balen* . . . . . - 62.
27. *Det Bästa af Allt* . . . . . - 66.
28. *Fromma Tankar* . . . . . - 69.
29. *De Fem Farligheterna* . . . . . - 71.

30. *Den Frånvarande* . . . . . Sid. 73.
31. *Kärleks Suckan* . . . . . – 75.
32. *Skiljsmessan* . . . . . – 77.
33. *Friskt Mod* . . . . . – 79.
34. *Den Gamle* . . . . . – 82.
35. *Sommarsång* . . . . . – 84.
36. *Liljeqvisten* . . . . . – 87.
37. *Warning* . . . . . – 88.
38. *Sanningens Landsflykt* . . . . . – 90.
39. *Förgänglighet* . . . . . – 92.
40. *Rosen* . . . . . – 95.
41. *Kärleks Förklaring* . . . . . – 98.
42. *Klaffares Onda Tungor* . . . . . – 100.
43. *Jungfruns Lof* . . . . . – 102.
44. *Makaronisk Sång* . . . . . – 104.
45. *Marjo* . . . . . – 107.
46. *Dal-Wisa* . . . . . – 109.
47. *Sparfvens Wisa* . . . . . – 111.
48. *Gossen Olof Svenssons Wisa* . . . . – 117.

V. Skämtsamma Sånger.

49. *Bondens Wälling* . . . . . – 121.
50. *Bröllops Kosten* . . . . . – 123.
51. *Bonden och Oxen* . . . . . – 125.
52. *Allting Bakvändt* . . . . . – 128.
53. *Den Förvända Werlden* . . . . . – 131.
54. *Kråkelund* . . . . . – 133.
55. *Den Bakvända Wisan* . . . . . – 136.
56. *Käringen och Hofmannen* . . . . . – 138.
57. *Bonden och Hans Hustru* . . . . . – 141.
58. *Salig Sara* . . . . . – 144.
59. *Den Ondsinta Käringen* . . . . . – 146.
60. *Den Onde Mannen* . . . . . – 148.
61. *Nils Båtsmans Fedla* . . . . . – 153.
62. *Det Misslyckade Besöket* . . . . . – 155.
63. *Bonden i timmerskog* . . . . . – 527.

VI. Folk-Lekar och Dansar.

A) *Sång-Lekar.*

1. De lekande i en rad.

1. *Jag ser dej* . . . . . Sid. 163.
2. *Räfleken* . . . . . - 164.
   Räfskallet . . . . . - 165.
   Gåsen och Gässlingarne . . . . . - 165.
3. *Rika och Fattiga Fogeln* . . . . . - 167.
4. *Sälja Potter* . . . . . - 169.
   Sälja Krukor . . . . . - 171.
5. *Fattig Enka* . . . . . - 172.
6. *Nig-Leken* . . . . . - 173.

2. De lekande i tvenne rader.

7. *Simon i Sälle* . . . . . - 175.
8. *God afton, kär Svärmoder min* . . . - 184.
9. *De stolta Nunnor* . . . . . - 188.
10. *Ack, om jag tordes våga* . . . . . - 193.
11. *Adam och Eva* . . . . . - 194.
12. *Wäfva Wallmar* . . . . . - 196.
    Kehr' aus . . . . . - 198.

3. De lekande i Ringdans.

13. *Gud nåd' mig fattig enka* . . . . . - 199.
14. *Skifta Makar* . . . . . - 202.
15. *Ungersven Wäxer* . . . . . - 204.
    Jungfrun hon drager på röda guldband - 209.
16. *Ungersven spände sin båge* . . . . . - 213.
    Det växte en lind uppå vår faders gård - 214.
17. *Jungfrun (Ungersven) ständar på tilja* - 215.

18. *Ungersven rider i skogen så fort* . . Sid. 218.
19. *Ungersven och jungfrun i Lunden* . . - 219.
20. *Ungersven gick att spatsera* . . . . . - 220.
In slapp jag och vardt så glader . . - 223.
21. *En Riddare kom ridandes* . . . . . - 225.
Smaler som en lilja . . . . . - 228.
22. *En Riddare på vår äng* . . . . . - 229.
23. *Skön Engela (Gundela)* . . . . . - 233.
24. *Det underliga Djuret* . . . . . - 239.
25. *Hök och Dufva* . . . . . - 241.
26. *Munken och Nunnan* . . . . . - 243.
27. *Åldermans Leken* . . . . . - 245.
28. *Syster, syster ädla min* . . . . . - 247.
Syster, syster lefve lamm . . . . . - 248.
29. *Bro bro, breda* . . . . . - 250.
30. *Skära Hafra* . . . . . - 254.
31. *God dag, god dag, min Rosa* . . . - 257.
32. *Ungersven tager sig en vän* . . . . - 260.
Behagar Ungersven stiga i ring . . . - 261.
33. *Lyster ungersven dansa* . . . . . - 263.
34. *Göken sitter på kyrkotak* . . . . . - 265.
35. *Nisse var en konstig man* . . . . . - 267.
36. *Nose var en Danneman* . . . . . - 268.
37. *Jungfrun gick åt lunden* . . . . . - 270.
38. *Jungfrun gick åt trädgården* . . . . - 271.
39. *Jungfrun gångar sig åt trädgården* . - 272.
40. *Jag gick mig ut en aftonstund* . . . - 275.
41. *Jag gick mig ut en morgonstund* . . - 279.
42. *Jag månde en aftonstund utgånga* . . - 282.
43. *Jag går ut och jag går in* . . . . . - 283.
44. *Jag gick ut af idelig älskog* . . . . - 284.
45. *Jag går mig sta och friar* . . . . . - 285.
46. *Går jag mig ut om en längsam dag* . - 286.
47. *Vi gånga oss på tiljor* . . . . . - 287.
48. *Jag gick mig åt fremmande land* . . - 288.

49. *Ungersven med ett nytt mojeng* . . . Sid. 290.
50. *Ungersven ståndar på brona* . . . . - 291.
51. *Efter jag förnummit har* . . . . . - 292.
52. *Det står en ungkarl i vår ring* . . . - 294.
53. *Fyra flickor uti en ring* . . . . . - 295.
54. *Så kommo de jungfrur spatserandes* . - 296.
55. *Uti våra ringar ståndar ett par* . . . - 298.
56. *Det står ett träd på min faders gård* . - 299.
57. *Uppå vår gård der ståndar en lind* . - 304.
58. *Se linden är grön* . . . . . - 305.
59. *I går afton såg jag dig* . . . . . - 306.
60. *Uti friska gräset gröna* . . . . . - 307.
61. *Gräset uti dalen grönskar* . . . . . - 309.
62. *Höga berg och gröna dalar* . . . . - 310.
63. *Aldrahögst på himlens fäste* . . . . - 311.
64. *Klar sol på blå himlen lyser* . . . . - 313.
65. *Det månde vara en plåga så svår* . . - 314.
66. *Kom, kom mina systrar* . . . . . - 315.
67. *Kom, låt oss i tältet gå* . . . . . - 316.
68. *Kom Anna, min gumma lilla* . . . - 317.
69. *Kom, skall du få en dans utaf mig* . - 318.
70. *Kärleksflickan går sig åt källaren* . . - 319.
71. *Köpmannen seglar så lustelig* . . . . - 320.
72. *Kärleken säges vara blind* . . . . . - 321.
73. *Klippingshandskar jag dig gifver* . . - 322.
74. *Jag räcker dig min trogna hand* . . - 322.
75. *Hur du vänder dig* . . . . . - 323.
76. *Malins grå vantar* . . . . . - 324.
77. *Hej säj! så får du mej* . . . . . - 324.
78. *Herdar och herdinnor de vakta sina får* - 325.
79. *Så Hafra* . . . . . - 326.
80. *Hvad är att jag går* . . . . . - 329.
81. *Jag söker uti denna lund* . . . . . - 331.
82. *Jag går med ängslan ut och in* . . . - 332.
83. *En gång var jag verliebter* . . . . - 333.

84. *God dag, mina damer* . . . . . Sid. 334.
85. *Jägaren med hurtigt mod* . . . . . – 335.
86. *Jag har varit i kamp och strid* . . – 338.
87. *Orren sitter i högan topp* . . . . . – 339.
88. *Aldrig har jag haft så rolig qväll* . – 340.
89. *Geten, som du gaf mig* . . . . . – 342.
90. *Hå, hå, du modige gosse* . . . . . – 343.
91. *Lovera, skjut skeppet från strand* . – 347.
92. *Tro ej Chloris, att jag är* . . . . – 348.
93. *Stekta harar, gödda svin* . . . . . – 349.
94. *Vi ska lefva så väl tillsamman* . . – 351.
95. *Vipp lustigt i gröna dalen* . . . . – 352.
96. *Hans Kaspar och hans gesäller* . . – 353.
97. *Dansa Vackert* . . . . . – 355.
98. *Räfven raskar öfver isen* . . . . . – 356.
99. *Bind binder uti binda* . . . . . – 358.
100. *Stöpa klockor* . . . . . – 359.
101. *Aborren leker* . . . . . – 360.
102. *En kolsvart stubbe i vår hage* . . . – 361.
103. *Ut rider Herodes* . . . . . – 362.
104. *Lussi eller Vippen* . . . . . – 363.
Barka Hudar . . . . . – 365.
105. *Ur min hand till en ann* . . . . . – 365.
106. *Jag tjente hos en bonde* . . . . . – 529.
107. *Jungfrun gångar sig åt linden* . . . – 531.

B) *Punt-Leker.*

1. Med Sång.

1. *Alla dansa vi här inpå* . . . . . – 367.
Slätt ingen fogel sjunger så väl . . – 368.
2. *Mjölnare Leken* . . . . . – 369.
3. *Enkans Dräng* . . . . . – 371.
4. *Går jag ut om alla nätter* . . . . – 372.
5. *Waldemar med varum Luff* . . . – 374.

6. *Förät dansar Adi och Odi* . . . . Sid. 375.
7. *Domare Dansen* . . . . . – 376.
8. *Ruller Om* . . . . . – 378.
9. *Trå trå tränne* . . . . . – 379.
10. *Der satt en gammal käring* . . . . – 381.
11. *Bland alla små besvär* . . . . . – 382.

2. Utan Sång.

12. *Min fru skicka er en penning* . . . – 383.
13. *Sälja väf* . . . . . – 383.
14. *Borra Guldäpple* . . . . . – 384.
Borra Hjul . . . . . – 385.
15. *Här är den sköna rosen* . . . . . – 385.
16. *Nyckeln till jungfruns skrin* . . . . – 387.
Nyckeln till rike mans port . . . . – 388.
17. *Fru Soletopp* . . . . . – 389.
18. *Vringeli, vrångeli, vrånghorn* . . . . – 390.
19. *Arons (Adams) Skägg* . . . . . – 392.
20. *Konung Davids A B C* . . . . . – 392.
21. *Kontrabands Leken* . . . . . – 393.
22. *Pastorn och Pastorskan* . . . . . – 394.
Biskopen och Biskopinnan . . . . . – 394.
23. *Stjäla Hö* . . . . . – 395.
24. *Svara för den motsittande* . . . . – 395.
25. *I hafvet, i luften och på jorden* . . – 396.
26. *Mufti befaller* . . . . . – 396.
27. *Olof Andersson och hans Gumma* . . – 397.
Jon Larsson och Mor Maja . . . . – 397.
28. *Fruns Servis (Toilett)* . . . . . – 398.
29. *Göm Ringen* . . . . . – 399.
30. *Liten lefver än* . . . . . – 399.
31. *Fiska i vår herres rike* . . . . . – 400.
32. *Rumla, rumla Bockhorn* . . . . . – 400.

3. Pantera Lösen.

1. *Stå för ett blankt svärd* . . . . . Sid. 402.
   Stå på sten . . . . . – 402.
2. *Stå för länger* . . . . . – 403.
   Hänga, Länghänga . . . . . – 403.
3. *Stå hemligt skriftermål* . . . . . – 403.
   Bigta . . . . . – 403.
4. *Stå på hufvud* . . . . . – 404.
5. *Stå i brunn* . . . . . – 404.
6. *Stå bildstod* . . . . . – 405.
7. *Plocka smultron under snön* . . . . – 405.
8. *Säga sin kärastes namn* . . . . . – 406.
9. *Bära fjäder* . . . . . – 406.
10. *Gå med posten* . . . . . – 407.
11. *Mussla penning* . . . . . – 407.
    Mata spink . . . . . – 407.
12. *Mata dufvor* . . . . . – 408.
13. *Spanska korset* . . . . . – 408.
14. *Draga timmerstock* . . . . . – 409.
15. *Bygga bro* . . . . . – 409.
16. *Tjena smeden* . . . . . – 410.
17. *Titta bakom tapeten* . . . . . – 410.
18. *Hoppa på ett ben* . . . . . – 410.
19. *Vända fyra fötter i vädret* . . . . – 411.
20. *Mäta kärleken* . . . . . – 411.
21. *Gå full med raka knän* . . . . . – 411.
22. *Sticka ut månan* . . . . . – 412.
23. *Klå månan* . . . . . – 412.
24. *Säga osanningar* . . . . . – 413.
25. *Kyssa sin skugga* . . . . . – 413.
26. *Kyssa ljusstaken* . . . . . – 413.
27. *Blåsa ut ljuset* . . . . . – 414.
28. *Sucka* . . . . . – 414.
29. *Sjunga* . . . . . – 415.
30. *Säga sina tankar* . . . . . – 415.

31. *Göra sin kärleks förklaring* . . . . Sid. 415.
32. *Att använda tre ting* . . . . . – 416.

C) Leker utan Sång.

1. *Blindbock* . . . . . – 417.
2. *Pip-Leken* . . . . . – 418.
Gå med pipan . . . . . – 418.
3. *Jag sitter der jag sitter* . . . . . – 419.
4. *Nappa Stek* . . . . . – 420.
5. *Nappa Spink* . . . . . – 420.
6. *Slå något, med ögonen förbundna* . . – 421.
7. *Markus och Lukas* . . . . . – 421.
8. *Talriks-Leken* . . . . . – 422.
9. *Nyckel-Leken* . . . . . – 422.
10. *Leda oxen till brunnen* . . . . . – 423.
11. *Understolen* . . . . . – 424.
12. *Likna* . . . . . – 424.
13. *Du duger* . . . . . – 425.
14. *Mig blef gifvit och svaradt* . . . . – 426.
15. *Skänk-Leken* . . . . . – 426.
16. *Jag gick mig ut på första grön äng* . – 427.
Jag gick mig ut till frenmande land . – 427.
17. *Friare-Bud* . . . . . – 428.
18. *Posten kommer* . . . . . – 428.
19. *Julrofvan* . . . . . – 430.
20. *Smusla Sko* . . . . . – 430.
Föra Sko . . . . . – 430.
21. *En ring på band* . . . . . – 431.
22. *Gömma Ringen* . . . . . – 431.
23. *Draga Fisk* . . . . . – 432.
24. *Valla Får* . . . . . – 433.
25. *Gubben på Wadstena Gärde* . . . . – 434.
26. *Bjuda i Finkes Barnsöl* . . . . . – 435.
27. *Bösta byk* . . . . . – 436.
28. *Fru Sole* . . . . . – 437.

29. *Pippla Höns* . . . . . Sid. 438.
30. *Skifta Bocken* . . . . . - 439.
31. *Skifta Makar* . . . . . - 440.
32. *Nig-Leken* . . . . . - 441.
Friare-Leken . . . . . - 441.
33. *Låna Eld* . . . . . - 441.
34. *Smiare-Leken* . . . . . - 442.
35. *Ord-Leken* . . . . . - 442.
Ordspråks-Leken . . . . . - 443.
36. *Gissa ett Ting* . . . . . - 443.
37. *Söka (Göra) efter Musik* . . . . . - 444.
38. *Stämma Orgor* . . . . . - 445.
39. *Stöpa Stjernor* . . . . . - 445.
40. *Sislas Barnsöl* . . . . . - 446.
41. *Tjena Pähl och Göran* . . . . . - 447.
42. *Slakta Bocken* . . . . . - 447.
43. *Turkiska Messan* . . . . . - 448.
44. *Sätta Rofvor* . . . . . - 449.
45. *Gömma Ägg* . . . . . - 450.
46. *Draga Kafle* . . . . . - 450.
47. *Stjäla Fläsk* . . . . . - 451.
48. *Sitta på Betsman* . . . . . - 451.
49. *Sko Hästen* . . . . . - 452.
50. *Hinka Penning* . . . . . - 452.
51. *Stånga Vägg* . . . . . - 453.
52. *Björn-Dansen* . . . . . - 453.
53. *Krok-Dansen* . . . . . - 454.
Hund-Dansen . . . . . - 454.
54. *Lapp-Dansen* . . . . . - 455.

VII. Barn-Sånger, Werser och Lekar.

A) *Barn-Sånger och Werser.*

1. *Vyssa, lulla litet barn* . . . . . - 459.
2. *Ro, ro liten kind* . . . . . - 460.
Ro, ro skära . . . . . - 461.

3. *Ro, ro åt fiskarsjö* . . . . . Sid. 462.
4. *Lilla Lasse sitter och gråter* . . . . . - 463.
5. *Liten pilt hade en guldvagn* . . . . . - 464.
6. *Gossen uppå berget stod* . . . . . - 465.
7. *Lilla gossen på kyrkobacken* . . . . . - 466.
8. *Kråkan sitter på kyrkotak* . . . . . - 467.
9. *Katten och killingen* . . . . . - 467.
Haren och hunden . . . . . - 468.
10. *Bonden gick sig åt grönan äng* . . . - 469.
11. *Thordyfveln låg på ängen sjuk* . . . - 472.
12. *Hvad skall fran till lifvet ha?* . . . - 475.
13. *Hvart skall du gå, lilla fänta* . . . - 477.
14. *Gubben och gumman skulle köra vall* . - 478.
15. *Anna, lilla du* . . . . . - 479.
16. *Tull lull, blås i horn* . . . . . - 479.
17. *Gåsa klinge* . . . . . - 480.
18. *Kråkan sitter på ladugårdstak* . . . - 481.
19. *Jag fattig Lappman* . . . . . - 482.
20. *Gammian ville vagga* . . . . . - 482.
21. *Konung Orre* . . . . . - 483.
22. *Ekorren gick på ängen och slog* . . . - 484.
23. *Syster satt vid diket* . . . . . - 485.
24. *Så tog jag min lilla jacka* . . . . - 485.
25. *Det sitter en fogel i pärontråd* . . . - 485.
26. *Den som ej vill gifta sig* . . . . . - 486.
27. *Tuppen sjunger kukeliku* . . . . . - 487.
28. *Gubben och gumman spelte på trummen* - 488.
29. *Gubben och gumman hade en kalf* . . - 488.
30. *Rida, rida ranka* . . . . . - 489.

B) Barn-Lekar.

1. *Utlottning till lek* . . . . . - 492.
2. *Hvar bor vipa?* . . . . . - 494.
3. *Har du sett herrans höns?* . . . . - 494.
Har du sett kungen? . . . . . - 494.
4. *Fattig man, står på strand* . . . . - 495.

[illegible] 531.

Varianter.

Till N:o 6, sid. 173 . . . . . 533.
— *N:o 39, sid. 272* . . . . . 534.

REGISTER, *upptagande första versen af Sånger, Lekar m. m.* . . . . . 535.
ORDFÖRKLARING . . . . . 545.
MUSIKBILAGOR . . . . . 557—562.

IV.

LYRISKA SÅNGER.

[redacted]

1.

De Gamles Råd.

Aftryckt ur Bergshammars Samling.

1.

Jag var mig et litet barn,
  Aldrakärestan min!
Mig föll fader och moder ifrån.
  Men daggen drifver i lunden!

2.

För mig bortdödde båd' fader och mor,
  Aldrakärestan min!
Jag mista min syster, iag sakna min bror.
  Men daggen drifver i lunden!

3.

Så dog och min fästeman,
  Aldrakärestan min!
Det mästa iag sörjer, så sörjer iag den.
  Men daggen drifver m. m.

4.

Jag gick mig åt vägen fram,
Så möter mig en gammal grå man.

5.

Wi satte oss neder, vi taltes veder,
Han lärde mig så många god seder.

6.

"När andra jungfrur de gå i by,
"Sitt du hemma, knyppla och sy."

7

"När andra jungfrur de gå och vaka,
"Så blef du hemma, brygg och baka."

8.

"När andra jungfrur de dansa och le,
"Så tag dig en bok och glad dig derved."

9.

"När andra jungfrur få laster och skam,
"Så får du dig en vacker man!"

10.

"Det lider nu snart til hanen gal,
"Jag får nu ej längre med dig tala."

11.

"I faren nu väl, haf detta i ackt,
Aldrakärestan min!
"Glöm intet de orden som iag dig nu sagt."
Men daggen drifver i lunden."

2.

Den Funne Rosen.

Aftryckt ur Harald Olufssons Wisbok.

1.

Jagh gick migh ij then fegerste örthegårdh,
Ther yppadhes migh quedhe en wijsa;
Ther fan iagh en ross alt öffuer en ross,
Mit hierta kan hon wel lise.
Så lönligh!

2.

Jagh togh then rosen alt wthi min fämpn,
Iagh tröste henne til mit bröst,
Förgångest migh bådhe ångest och sorgh,
Som iagh then rosen kyste!
Så lönligh!

3.

Then rosen sågh sigh wp igen,
Medh ögon blidhe och klare:
"Thet will iagh idher seije for sanningh och tro,
"Min tienst skal idher redhe ware!"

4.

Jagh wett wel huarest then rosenn honn ståår,
Hon ståndher millan bergh och stenar,
Ther ligger så mångh slem orm omkringh,
För them bær iagh stor mödhe.

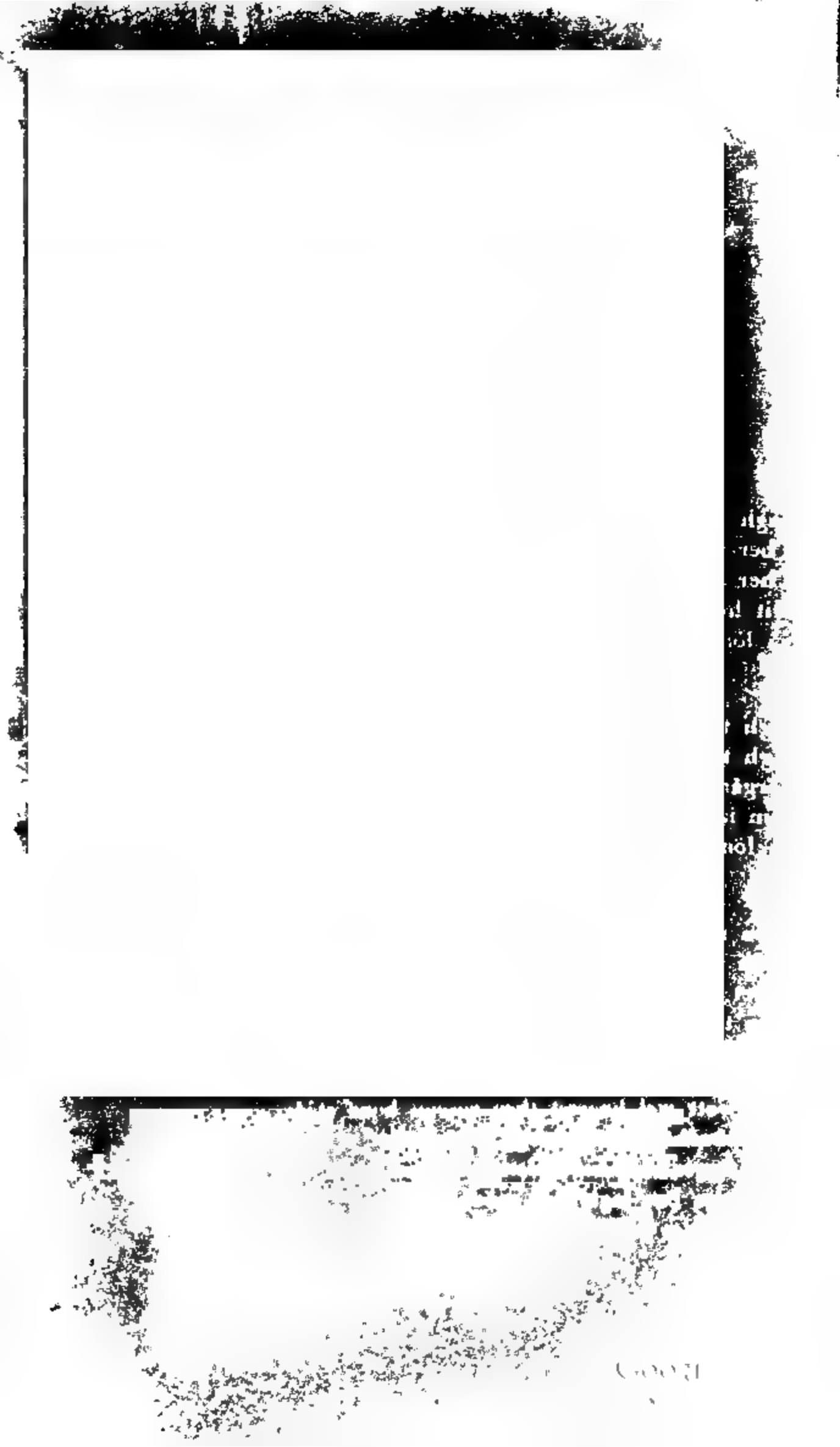

3.

Slottet i Lunden.

Ur kongl. bibliotheket i Stockholm handskrift WB.

1.

Well veet iagh huar thet slothet thet står,
Thet står i lunden gröna,
Der inne och boor then stållsen jungfru,
Then fägresta och then sköna.
Men hoo lossar min tuångh?

2.

Ther wtanföre ther spela the fägersta diur,
Som kallas vid hiorten och hinden,
Ther inne ther boor och then stollssen jongfru,
Crist goffue hon vore alt kärestan minn.
Men hoo lossar min tuongh?

3.

Hals haffuer hoon som huita hermelijn,
Och ögon klar som en duffua,
Och hår haffuer hon som spunnit voro gull,
Och sutho inunder rödegulhufuo.
Men hoo lossar min tuångh?

4.

Bröst haffuer hon som suane dun,
Och helst uthaff thet blötha,
Och mun haffuer hon så skön,
Allt som thet sokret söta.
Men hoo lossar min tuång?

5.

Om än thet voro en eld,
Som brunnu i tusende logo,
Iag ville gärna igenom honom gå,
Och finge iagh hos then jungfrun soffua.
Men hoo lossar min tuongh aff?

6.

Ther ståndar en jungfru och lyder ther vppå,
Och helst om en afton så serla:
"Hui mon then suennen nu roosa mig så,
Han skall migh nu rätt aldrigh fåå." —
Men hoo lossar mig sorgh aff?

7.

"Och haffuer jagh för roosat tigh,
"Iagh kan väll återwenda,
"Thet ähr icke alle jungfrur, som flätat haffua håår,
"The äro somma älskoger quinnor,"
Men hoo lossar min sorgh aff?

8.

"Haffuer iagh för rosat tigh,
"Iagh kan vell återwenda,
"Thet är icke alt gull som gliimar klart,
"Thet är som messingh i blande."
Men hoo lossar min sorgh aff?

9.

Ther vthan före ther ståndер thet trä,
Som kallas lindena gröna,
Ther innan före boor then stollssen jungfru,
Then fagersta och then sköna.
Men hoo lossar min tuångh?

4.

Slottet i Grönan Lund.

Ur kongl. bibliothekets handskrift in 16:o.

1.

Ther ständer ett slåt j gröne lundh,
Man kallar thet fålket så sköne;
Thet är kringmwrath medh marmorsteen,
Beguten medh gullet så rödhe.

2.

Alt innan thet slåt ther ständer itt trä,
Man kallar then linden så sköne;
Ther sjungå the nöchter gaall små,
The siunge hvar efter sin snille.

3.

Icke tvingar migh then nöchter gaall små,
Som siunge hvar efter sin snille;
Fast mere tvingar migh then gålle snö,
Som faller på väghen så vijdha.

4.

Icke tvingar migh then gålle sniö,
Såm faller på vägen så vijdha;
Fast mere tvingar migh then lönligh sårgh,
Som är i mitt hierta inne.

5.

Icke tvingar migh then lönligh sårgh,
Som är i mitt hierta inne;
Fast mere tvingar migh den stålts jungfru,
Som är min hierteligh käre.

6.

Icke tvingar migh then stålts jungfru,
Som är min hierteligh käre;
Men huilken som mister sin fultrogen vän,
Han gåår honom aldrigh af sinne.

7.

Emillan bärg och diupe daler,
Ther falla så starcke strömer;
Men huilken som mister sin fultrogen vän,
Han gåår honom aldrigh af hierta.

5.

Appelgården.

Aftryckt ur *Gyllemärs* Visbok. Rättskrifningen är icke bibehållen. — Finnes äfven i Poetisk Calender för 1816, s. 71; men omarbetad, och med en strof utesluten.

1.

Jag vet en så vacker apelagård,
En apelagård!
Han är så väl med rosor bevålt;
Om sommaren!

2.

Han är kringmurad allt som ett kloster,
Allt som ett kloster!
Der växa inne så många små-blomster;
Om sommaren!

3.

Der växer inne både sadel och lind,
Både sadel och lind!
Der spelar inne både hjort och hind;
Om sommaren!

4.

Der växer icke gräs allt utan lök,
Allt utan lök!
Der sjunger icke fogel allt utan gök,
Om sommaren!

5.

Der växer inne de telningar små,
De telningar små!
Och der sjunger inne de näktergalar två;
Om sommaren!

6.

Der rinner icke vatten allt utan vin,
Allt utan vin!
J tänken på mig alrakäraste min;
Om sommaren!

7.

Det är ingen visa lel iagh så qväder,
Lel jag så qväder.
Det är en stolts jungfru mitt hjerta så gläder;
Om sommaren.

6.

Klagan.

Aftryckt ur kongl. bibliothekets handskrift i 16:o, der den förekommer med påteckning: *Om otroheet en Wijsa Schrifuit Anno* 1593.

1.

Ther ständer itt tre i rosenne lund,
Thet licknas vidh heder och ährе,
Huilken som mister en fulltrogen vän,
Hans sårg är tunger at bäre.
Men nu sörier hon, som sig hafuer achtat at gledie!

2.

Jag lade min hog til en vnger sven,
Iag trodde thet skulde så blifua,
Så snart vende han sin hog ifrå migh,
Alt til en lithen små pijge.
Men nu sörier hon, som sig hafuer achtat at gledie!

3.

The gånge sig vp i höge låft,
The kastade gull tärlingar rödhe,
Än hon ständer sig der nedan före,
Hon sörier sigh til dödhe.
Men nu sörier hon, m. m.

4.

The gånge sig vp i höghe låft,
The tage huar annan i fampn,
Hon ständer sig der nedan före,
Hennes hierta liider stoor tvång.

5.

För hadhe iagh trodt än jorden skulle rempna,
Och himmelen på migh falle,
Än iag hadhe trodt then svennen schulle migh svijke,
Som iagh hafuer hållit kärist öfuer alle.

6.

Nu är iagh som en villande fogel,
Som setter vppå lilie quist,
Så långt ifrån by, så högt vnder schy,
Så vijdt ifrån venner och frender.

7.

Thet seger iagh vare en fåkunnigh man,
Som bygger sin hwss vppå ijss;
Jjssen smelter bårt och hwsen sinnker nidher,
Af schadan blifuer man wijs och icke rijkr.
Men nu sörier hon, som sig hafuer achtat at gledie!

7.

Linden vid Ån.

Af denna sång finnas tre gamla upptecknıngar, 1:o uti Harald Olufssons Wisbok, 2:o i kongl. bibliothekets handskrift WB, och 3:o i *Gyllenmärs* Wisbok. Den förstnämnde är lagd till grund för aftryckningen, samt afvikelserna anförde ur begge de sednare, betecknade med WB. och GM.

1.

Ther stonder enn lindh för sunnan [1]) åå,
Bär blomster ([2] så båldh,
Honn skyler sinn grenner ([3] frå frost och snö,
Thenn winter så kåldh.
Thet wåller migh thenn ene, som iag haffuer kärast
offuer alle!

2.

Ther inne tå siunge the nectergaler *två* [4])
The fogler så små,
Ånn siunger ([5] thenn mere som mindre förmå,
Thenn lindenn skall få [6]).
Thet våller mig then ene, som iag haffuer kärast
offuer alle!

[1]) WB sunder.
[2]) WB. holl.
[3]) WB. ifrå sniö och frost.
[4]) tillagdt ur GM.
[5]) WB. han mere som mer förmå.
[6]) GM. Then gudh vil iag får.

3.

Thenn falken grå hann [7]) bygger ther på,
Medh alle sinn machtt,
Till att fördriffue the andre [8]) små fogler,
Thet ([9] haffuer hann i achtt.
Thet våller migh thenn ene, m. m.

4.

Thenn lille sparffhök, som falkenn haffuer tientt,
I blomster [10]) så grönn,
Hann haffuer ([11] thet i achtt att fonge then lindenn,
I tienste lön [12]).

5.

Wore thet icke för falkens wredhe [13]),
Willen I migh troo,
En sliken lindh löster migh tilbidie [14]),
Och hoss henne boo.

6.

Thett är icke lindh, ty [15]) ingh så queder,
Willen I mighetroo,
Thet är enn stålz jomfru mitth hierte gläder [16]);
Christ giffue henne roo!

7.

---

[7]) WB. som
[8]) WB. Han will fördriffua the lijsle
[9]) WB. är hanss achtt.
[10]) WB. lunden
[11]) WB. i sinne then lijnden fånga
[12]) WB. I tienstenn sin.

Hela strof. 4 saknas i GM.

[13]) GM. Giordhe iag icke för falckens vrede,
[14]) GM. Så skulle iag bygga vppå then rede,
Och boo mäd roo.

Hela strof. 5 saknas i WB.

[15]) GM. ändoch
[16]) WB. skall glèdia.
GM. så glädher.

7.

Wille honn vtsleckie [17]) thenn brinnende loge,
Som honn [18]) haffuer vptendtt,
Alrigh tå wille iagh henne öffuer giffue [19])
Ty [20]) liffuett bliffuer [21]) ändtth!
Thett wåller migh then ene, som iagh haffuer kärest
öffuer alle!

---

[17]) WB. sleckia.
[18]) WB. Hon
[19]) WB. Thå vill henne min tienest att giffua,
GM. Tå vil iag henne min kiärleck gifva.
[20]) WB. o. GM. Till
[21]) WB. warder

8.

Räfven.

Aftryckt ur Bergshammars Samling.

1.

Räfven han ropar i allan natt,
Han ville icke vara våter:
"Hillebrand läna mig skutan din;
"Ty mig bär ingen båter!"
Hillebrand han rider, han väcker up sin jungfru i lunden!

2.

Räfven han stiger i skutan in,
Det braka i hvarje vränge:
"Himmelen nåde mig fattig ungersvän,
"Jag är vorden så tunger!"
Hillebrand han rider, han väcker up sin jungfru i lunden!

3.

Räfven han stiger i skutan in,
Det braka i hvarje spiker:
"Ingen är på jorden till,
"Som jag håller vara min like."
Hillebrand han rider, m. m.

4.

Qvarnen hon ståndar i stridan ström,
Hon väntar sig korn i öga;
Tacka vill jag hvar fager ungersvän,
Som sitt ord kan väl framföra.

5.

Suggan löper i snaran in,
Eller i warge snöre,
Efter komma hennes grisar små,
De sörja sin moder så svåra.

6.

Ingen fogel flyger så högt,
Som örnen med sina vingar,
Intet svärd biter så hårdt,
Som falske klaffares tunga.

7.

Alla kalla mig svarta sván,
Jag är ej mycket riker;
Ägde iag guld och penningar nog,
Så vore iag jungfrunes like.

8

Alla kalla mig svarte sván,
Jag är så passelig hviter;
När som vi komma i svartan jord,
Så äre vi alle like!
Hillebrand han rider, han väcker up sin jungfru i lunden!

7.

Hon är huitt och hon är rödh ij kinner,
Hon är en spegel iblandh andra höffueske quinnor.

8.

Hon är lithen och hon är woxen till motte;
Tack haffue then suennen en sådanna jungfru åtthe.

9.

Hon är litthen och hon är woxen till laghe;
Tack haffue then suennen en sådanna jungfru hade.

10.

Fogelsång.

Ur kongl. bibliothekets i Stockholm handskrift i 16:o. Manuskriptet är sönderrifvit, hvarföre utgifvaren ifylt bristande ord och stafvelser, efter meningens fordran. Dessa hans egna tillsatser äro utmärkte med kursif stil.

1.

Jagh gick migh i dale,
Jagh hörde tuå nechter *gale*,
Och der stodh iag en lijth*en stund*,
Jagh lydde vpå theres *tale*.

2.

Jagh gick migh i lunde,
Jagh hörde tuå fog*ler siunge*,
Och der stodh iag *en stunde*,
Och lydde vppå *deres tale*.

3.

The sprungo vp the flyg*ende små*,
The flyge så många *mijla*,
Ther kom en winter så kåldh,
Han tuingade fouglar så illa.

4.

Therefter kom en sommar igen,
The lefde vth öfuer alla gräner.
Frwr och mör the klede sig,
J guld och i edle stenar.

5.

Här håller en vngersuen vthan för,
Christ rådhe alt hvadh han menar,
Han vil hafua sin jungfru här vth,
I guld och i edle stenar.

6.

Han tog jungfrun vthi sin fampn:
"*Wa*ren välkommen mijn lilie,
"*Här* är ingen i verlden till,
"*Som oss* skal både åth skilie".

7.

"*Här är ingen* i verlden till,
"*Som oss* skal både åth skilie,
"*Föruth*an sielfuer Jesus Christus,
"*Och* när thet skeer efter hans vilie".

11.

Fogelns Sång i Skogen.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok; men med förändrad rättskrifning.

1.

Jag hörde en fogel sjunga,
I skogen der han satt,
En sång med fröjdefull tunga,
Han önskar Habor god natt.

2.

Han bad honom komma igen,
Det första som han kunde,
Och hvila uppå den liljegren,
Här i rosenlunde.

3.

Med allsköns fröjd och skön gröde,
Han knoppas nu som bäst,
Honom kan väl vara öde,
En så lustig gäst.

4.

Kommer han icke igen med hast,
Som han månde lofva,
Förvissnar qvisten som ett bast,
Som sitter i klofva.

5.

Ty ingen hafver hon så kär,
Och ingen kan hon lida,
Som Habor hennes broder är,
Komma vid sin sida.

6.

O, Fröja, du berömda fru,
Ho kan oss nu åtskilja!
Tillhopa bind oss unge tu,
Det är begges vår vilja.

Ty när hoon skänker sin största frögd,
Hoon snarast tå hiulet omvänder.

6.

När iag beskodar lyckones gångh,
At hoon så mången man dårhar,
Så ära min ögon stälte till språng,
Och vilia utgiutha sina tårhar.

7.

Then menniskia är eij född under sool,
Iblandh fattighe och rijka,
Fast man än suto på konungslig stool,
Kan lyckan ifrån honom vijka.

8.

Jagh sågh mig omkring uppå een ort,
Ther sorgen skulle mig icke bijdha,
När iag [*är*] fierran kommer hoon fort,
Och tränger sig in till min sijdha.

9.

Vtaff mit nampn haar iag meent vist,
At iag skulle frögdas med fromma;
Ty thet bemercker enn lagerbär qvist,
Som grönskas med rosendhe blommer.

10.

Så är intet nampn i verlden till,
Som kan ifrån olycka frelssa
Vthan dit nampn, o Jesu Christ,
I hvilket vij haffue vår helssa!

11.

Sorgen hoon vistas utj hvar by,
At hoon skall ingen försaka,
Dok giör hoon största buller och gry,
När man bortmister sin maaka.

12.

Worhe all glädie utj een hoop,
Och hängde bredhvidh min sidha,
Kundhe hoon eij stilla then suckan och roop,
Som kommer utaff min qvijdha.

13.

Een maka from och fultrogen vän
Mon döden mig hastigt förmena,
Om iag kan få een sådhan igen,
Ståår hooss herren allena.

14.

När iag seer på tig utvärtes vän,
Så ästu fulskiön mäckta;
Men när iag beskodar tin invärtes flerdh,
Så vilia mina lemmar försmäckta.

15.

Så haffuer iag nu väll drucket thet vijn,
Som verlden för alla inskäncker,
När iag beskodar all lyckan min,
Hoon mig i nödhen nidsäncker.

16.

O, Jesu Christ, min frelsare kiär,
Som lyckan utdeelar hooss alla,
Frelss mig ifrån mit hiertans besvär,
Så vill iag tig troligt åkalla.
Och lät min sorg snarligh sigh vändha till glädie.

17.

Nu vill iag min klageliga röst
Till tig, herre Jesu, vphöija,
Tu ville sendha mig glädie och tröst
Och lyckan till mig igen böija!
Så kundhe min sorg snarlig vändass till glädie!

13.

Drömmen.

Aftryckt ur *Elfs* Wisbok.

1.

Jagh hafuer drömt en dröm om natt,
Han gånger migh seent af hogen;
Så brått blef iag af sömpnen vpveckt,
Iagh snackade medh en skön jungfrw,
Och ther kom gångande the jungfrur två,
The viste migh then stijgen gå,
Som jagh icke förre kunde.

2.

Åhn iagh reedh migh till borgareleedh,
Ther brunno vaxlius i loga,
Så starke tå ståndar the kämpar ther vedh,
The hade både strålar och boga,
Och the bodo migh i fredhen fahra,
The sade iagh skulle min villie få hafua;
Iag snackade medh en skön jungfrw.

3.

Jagh kom mig till så vällbygdt ett hws,
Och ther var min keraste inne,
Ther fann iagh en dantz medh fruar och möör,
Och så medh the höfuiske quinnor.
The bådo migh i dantzen gå,
The sade iagh skulle een vijsa quäda;
Jagh quedde väll om iagh kunde.

4

Jag gick i dantzen, iag för them quadh,
Som herren Gudh gaf migh till rådhe.
Sigh glede huart thet barn i stugun var,
The giorde sigh lustig och glade.
Så giorde then jungfrw som mig trodde näst,
Och henne tå vnte jagh aldrabäst,
Och helst vthöfuer them alla.

5.

Hon räckte migh sin huijta handh,
Hon gaf migh sin villia tillkienna.
Gudh skillie oss både från laster och skam,
Från klaffer och onda venner.
Hon önskade migh godt i samma stundh,
Och henne iagh prisar af hiertanss grundh,
Och helst vthöfuer them alla.

14.

Friare Lära.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok, med förändrad orthografi.
Förut tryckt i Poetisk Calender för år 1816, s. 89.

1.

Jag var bedröfvad och ville gerna lära,
Huru jag skulle vinna en jungfru med ära;
Ack, kunne jag den jungfrun vinna,

2.

Ty gick jag hastelig på en äng så grön,
Der mötte mig en jungfru, som var full skön;
Ack, kunne jag min jungfru påfinna!

3.

Den jungfrun var Venus, den ädelig gudinna,
Jag var fast glad, jag fann en sådan qvinna;
Hon kunne mig om älskog påminna.

4.

Med ljuflig ord tala hon mig strax till:
"En jungfru mig tyckes du hafva vill,
"Jag vill dig lära henne påfinna.

5.

"Först skall du gå uti frustufvan in,
"Med höfvelig seder och tuktig sinn,
"Om du vill en jungfru der vinna."

6.

"Der vakta dig väl för groft tal och snack,
"Hos höfviske jungfruger finner du ej tack,
"Dermed kan du dem icke vinna."

7.

"Hälsa dem alla med höfvisk ord och sed,
"Akta väl hvilken sin ögon slår ned,
"Och kunne du den jungfrun vinna."

8.

"Skåda väl om hennes kinder blifva röd,
"Med dygd och ära begåfvad är den mö,
"Och kunne du den jungfru vinna."

9.

"Med henne när du en liten stund har talt,
"Kan du väl förnimma hvad hon hafver falt;
"Svårt är en tuktig jungfru påfinna."

10.

"När du med henne sitter öfver bord,
"Akta med flit om hon ler åt hvart ord,"
"Så kan du hennes dygder besinna."

11.

"Du lek med henne schack vartafvelspel,
"Om du vill förnimma andra slika fel,
"Låt jungfrun i förstone vinna.

12.

"Att jungfrun tappar skall du sedan laga,
"Märk grannt hurn det vill henne behaga,
"Din klokhet kan hon ej besinna.

13.

"När lyckan löper med eller hon löper mot,
"Kan du förstå om hon dertill vet bot;
"Spel förråder jungfrunes sinne."

14.

"Der emellan skänk in och henne till drick,
"Du varder förninmandes mer om hennes skick;
"Vin förråder jungfrunes sinne."

15.

"Broderskap dricka du icke förglöm,
"Sedan må du henne förkunna din dröm,
"Din kärlek lät henne förnimma."

16.

"Om hon sig väl i denna pröfning står,
"Lyckan är dig god, om du den jungfrun får,
"Hon blifver en dygdelig qvinna."

17.

Sådant rådde Venus och sedan försvann,
Jag antog det råd och mig gick väl i hand;
Detta hvar ungersven besinne!

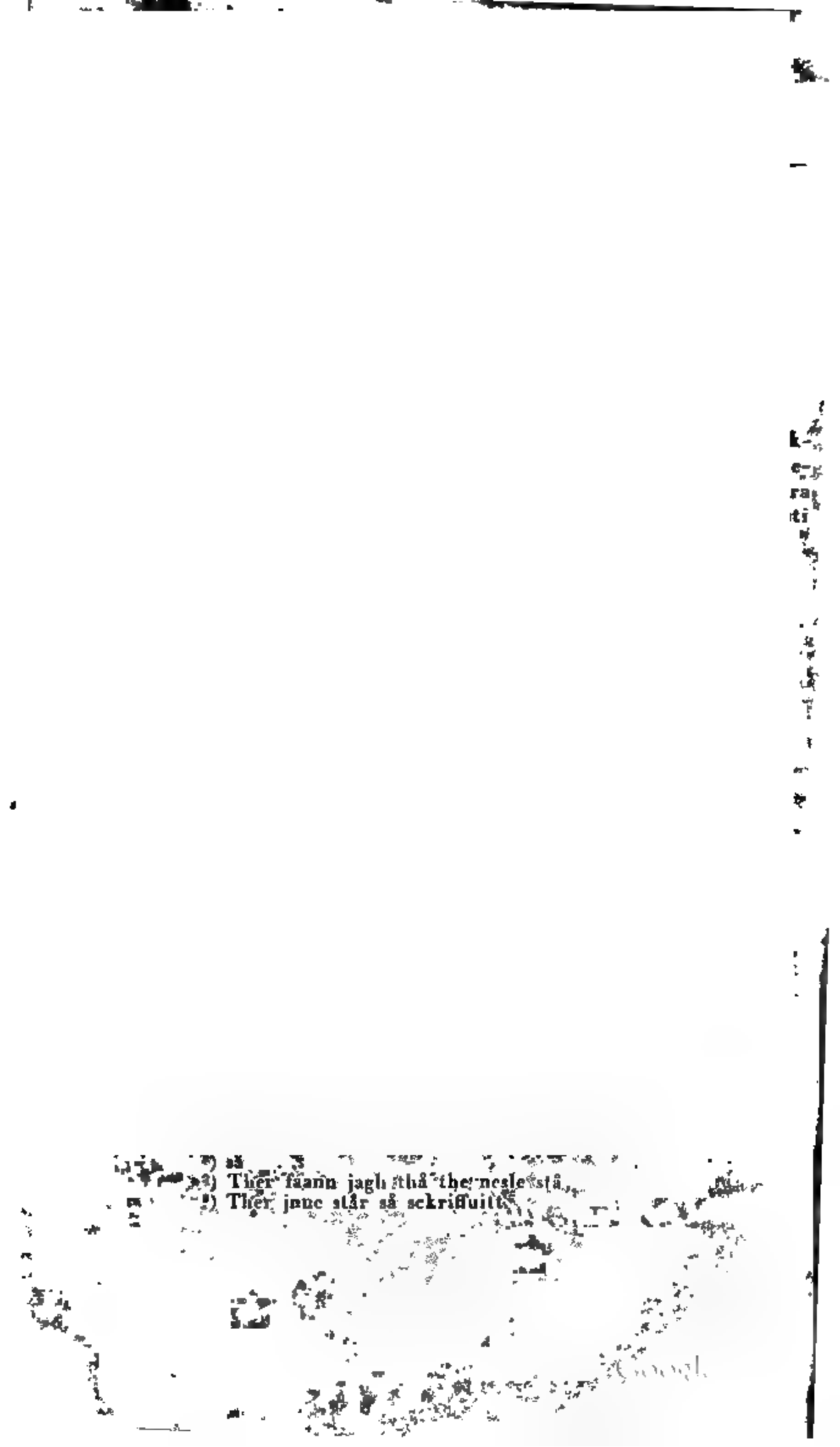

4.

Om hon migh öffuer giffue vill,
Ther sköther [4]) iagh inthet vppå;
Alder regnar thet så fasth,
Thet soolen skijne må [5]).

5.

Soolen skijn och daggen [6]) driffuer,
Öffuer bärgh och diupe daler,
Kommer iagh till mijn hierteligh kär,
Ther kan iagh bådhe snacke och taale.

6.

Min kärest hoon gåår i dantzen,
Såsom een mårgon stierna;
Ther står iagh och seer vppå,
Jagh vnner henne gått så gerna.

7.

Elska en vän och haff honom kär [7]),
Een och icke flere;
Så gör iagh all käristan mijn,
Thet skall [8]) migh ingen förneene.

---

[4]) passar
[5]) Thett må nu aldrigh regna så,
Att solenn skiin och måne.
[6]) dagen
[7]) Tu tagh tigh enn ven, tu
håltt honom kär,
[8]) kann
[9]) förneka.

16.

Sviken Tro.

Aftryckt ur Harald Olufsons Wisbok.

1.

Ortherne gro och solen skijn,
Marken får en duale,
Daggen driffuer aff himmelen nidh,
Öffuer bergh och diupa dalar.

2.

Huad skal iagh göra aff min wen,
Iagh får ey medh honom tale,
Iagh ælskar honom wæl och holler honom kær,
Ehuar hon wthi werlden kan finnas.

3.

Jagh lockar min kærest alt wnder itt tre,
Ther roser och lilier mondhe ware,
Ehuarest hon är ij werlden til,
Hon är min hierteligh kære.

4.

Then som haffuer enn fulgod wen,
En och iche flere,
Han ælske honom wel och haffue honom kär,
Så yppas theris glædie thes mer.

5.

Æplet thett hengher såå högt ij trædh,
Thet stundher til iordhen att falla,
Then som bliffuer suiken aff sin käre godh wen,
Såå bliffuer han wel suiken aff andra.

6.

Huilken som haffuer en fulgodh hest,
Han lyster honom altid att ridhe,
Han ridher honom långt och giffuer honom småt,
Såå bliffuer han trött om sidher.

7.

För hadhe iagh trott att iordhen skulle rempne,
Och himmelen skule nidherfalle,
För æn iagh hadhe trott then ven skole migh suike,
Som iagh hadhé kærest öffuer alle.

17.

Den Förlorade.

Aftryckt ur Harald Olufssons Wisbok.

1.

Vnderligh äst tu werdzens priis,
Ther offuer tå må iagh klage;
Ty tu haffuer giordt migh så stortt etth swek,
Ther till så långe dage.
Tu skilde migh frå minn wen så godh,
Thenn migh löste helst hoss att ware,
Gudh wett thet war migh så storligh emotth,
Iagh skulle min wen ombäre.

2.

Klaga må iagh både dagh och natth,
Wiste iagh migh någenn hugswale;
Ty iag skildes ifrå minn wenn så godh,
Thenn migh löste helstt widh tahle.
Ty görs migh tidenn ganske longh,
Iagh kann thett well besinne,
Honn haffuer mitth hierte lagt vdi tuång,
Min hugh och alt mith sinne.

3.

Motte iagh leffue i femtusen åhr,
Och hwar thenn dagh mig till glädie,
Enn slikenn wenn iagh aldrigh fåhr,
För änn honn kommer sielff till städes.

Thet är och ingenn i werden till,
Antingenn mann eller quinne,
Som iagh minn hwgh före seije will,
Eller huad mig kommer i sinnetth.

4.

Nu will iagh leffue widh ett sådantth modh,
Iagh actar min kärist snart att finne.
Herre gudh måtte thet minn glädie ware,
Honn går mig sentth aff sinnedtt!
Min kinner the blekne, min mun och så,
Iagh kann thet well förnimme,
Och gudh som altingh haffuer i woldh,
Will iagh minn käreste befalla.

18.

Förnöjsamhet.

Af nedanföre aftryckte tvenne uppteckningar, är var. A. tagen ur *Harald Olufssons* och B. ur *Gyllenmärs* Wisbok. Rättskrifningen i den sednare är icke bibehållen.

A.

1.

Skogh och mark, både weder och wattn
The glädie sigh motth sommersens tide,
Mitth hierte sigh retth alrigh glädie kann,
Hwad hielper thet iagh nu quider;
Ty är iagh som enn lithenn hind,
Som speler för andre små hunder,
Så opte thå löper minn hugh om kringh,
Hure iagh then klaffere må vmgånge.

2.

Ehwarest tuå wenner tilsammenn komme,
The spele medh terninger hwite,
Then ene hann tapper, then andre hann winner,
Theris meningh the sjelffue well wette.
The snacke till sammenn aff hiertans grund,
Crist giffue all falsk hierte wore brende,
Som haffue tuå tunger vti enn munn,
The kunne så mongenn man skemme.

3.

Nu är iagh fattigh, doch äron rijck,
Medh min lycke leter iagh migh åtnöije,
Ty rikdom achtas för lechtt och lärdh,
Ändoch thet eij skulle så ware.
Menn gonge migh om rikedom hure herre gudh hann will,
Medenn iagh haffuer heder och äre.
Gudh skilie mig ifrå thenn klaffere,
Thett är min högeligh begäre.

4.

Ett aff the trä i skogenn äre,
Haffuer iagh ransakatt medh lister;
Nu haffuer iagh funett thenn wenn som iagh haffuer kähr,
Hennes dygd iagh alrigh för wiste.
Vti thet trä bygger iag minn idh,
Ann henne thett sielffuer behager.
Honn skencker migh både glädie och frögd,
Therföre iagh henne begerer.

B.

1.

Skog och mark, väder och vatten,
De glädjas mot sommarens tider,
Mitt hjerta det sig aldrig glädjas kan,
Hvad hjelper det jag qvider;
Ty är jag som en villandé hjort,
Som spelar för raske hundar.
Så mångelund löper min hug omkring,
Huru jag skall klaffare öfvervinna.

2.

Ett af de träd i skogen stå,
Hafver jag ransakat med liste;

En slikan vän jag aldrig fann,
Jag af honom aldrig viste.
Uti hennes grenar bygger jag rede,
Om hon det ellest behagar,
Jag skänker henne min glädje och fröjd,
Detsamma jag af henne begärar.

3.

Ehvar två vänner sammankomma,
De kasta med terningar hvita;
Den ena han tappar, den andra han vinner,
De veta väl af hvars annars sinne.
De snacka så mycket af hjertans grund,
Christ gifve alla falska tungor vore brende,
Som hafva två tungor i en munn,
De kunna en man så snart skämma.

4.

Är jag fattig, dock med äran rik,
Med min lycka må jag mig åtnöja,
Ändock magten går för konsten ut,
Dock skall det ej så vara;
Ty gånge mig om rikedom, som herren Gud vill,
Till Gud sätter jag min begära,
Jag tackar Gud fader i himmelrik,
För jag hafver heder och ära!

19.

Den Älskade.

Aftryckt ur Harald Olufsons Wisbok.

1.

Stoor hiertans frögdh, så margelundh
Är migh nu kommitt i sinnett,
Att ällska enn wenn aff hiertans grundh,
Mitth hopp ståhr altt till henne.
Hennes låther och lemper the fölle henne well,
Ther till hennes tuctige tale,
Ehuar honn är mitth hierte är ther,
Hon kan migh bäst hugsuale.

2.

Ett skönnere wijff iagh alrigh förnam,
Thett seger iagh eder försanne,
Mitt hierte iagh henne full wäll änn,
Thenn sköneste ross iblandh alle.
Hon licknas widh thenn morgenn stierne,
Thenn priis bähr honn allene,
Iagh holler henne i mitth hierte så khär,
Thett kann migh ingen förmene.

3.

Hennes skönne ansicte och frinteligheett,
Thett är offuer alle måtte,
Wille hon sigh holla tuchteligh,
Aldrig iagh henne förlåter.

Retth stadigh wenskap vtenn all swick,
Skall hon aff migh befinne,
Iagh haffuer henne i mitth hierte så kähr,
Thenn stundh thett lijffuetth kan winna.

4.

Thett sidste sinnett wij skildoms åtth,
Thett drager migh well till minnes,
Iagh togh henne så liufflig altt i minn fampn,
Medh tucht och fagertt sinne.
Mongh kärlighetts thale mig torde hugswale,
Gaff honn migh tå tilkenne,
Ehwar honn ähr, mere fier eller nähr,
Iagh skall henne aldrigh förglömme.

20.

Sorgen.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok, med förändrad rättskrifning. — En annan mycket felaktig och vanvårdad uppteckning af denna sång, finnes i den ofvanföre Del. I, sid. 137 omnämnde handskriften från Jemtland.

1.

O! lönlig sorg, hvad du äst tung,
Hvad du äst tung att bära,
Thy görs mig tiden och stunden så lång;
För Gud skall jag mig klaga.

2.

Mitt hjerta hafver sig en vän utvalt,
I werlden hvar hon kan vara,
I ord och tal då är hon from;
Till henne står min begäran.

3.

De falske klaffare gå der om,
De vela oss båda åtskilja;
Jag hoppas till Gud i himmelrik,
Det sker allt efter hans vilja.

4.

Ty verlden är full med falskhet och svek,
Det hafver jag ofta förnummit,

Så väl ibland fattig, som ibland rik,
Hvar skall man en trogen vän finna.

5.

Ty det är ingen i verlden till,
Som vet af sorgens klagan,
Förutan den som henne bär,
Hon tvingar honom nätter och dagar.

6.

Jag är allt som en liten fogel,
Som sitter på liljeqviste,
Så långt ifrå by, så högt under sky;
Gud nåde den sin maka bortmister.

7.

Jag är allt som en liten fisk,
Som simmar på hafsens grunde;
När andra små fiskar gå till leks,
Så yppas min sorg margelunde.

21.

Den Huldas Lof.

Aftryckt ur Harald Olufsons Wisbok. En annan uppteckning anträffas i *Gyllenmärs* Wisbok, hvilken saknar stroferna 3, 7—9. De vigtigaste afvikelserna äro anförde ur Gyllenmärs.

1.

O sommar tu kommer medh myckenn dygd [1]),
Medh örter och så medh ähre [2]),
Medh löff och gräss och foglesong,
Änn [3]) gläder iag migh tess mere.
Enär [4]) iagh kommer ther minn käriste hon ähr,
Och iagh henne seer,
Tå yppes min glädie tess mere.

2.

Minn glädie honn yppes mong tusend foldh,
När iag minn kärist kann finne;
Honn haffuer migh löst aff all minn tuångh,
Thenn ädele och dygdesamme pijge [5]).
Crist giffue henne både glädie och frögd,
För myckenn dygd,
För hwar thet sinnett [6]) iagh tencker på henne.

---

[1]) fröjd,
[2]) gröde,
[3]) Ty
[4]) Ehvar
[5]) Jag hafver henne i mitt hjerta så kär,
Hvar hon är ute eller inne.
[6]) den stund.

3.

Honn haffuer sinn hugh altt till migh wendtt,
Mitth hierte haffuer hon i göme;
Thett är vdi migh så hårdelige spentt,
Allt som thett låge i glöde.
Ehwad thett är mere natth eller dagh,
Hwar iagh fram fahr,
Honn gåss mig aldrigh aff glömme.

4.

Eenn crone aff gull så well besatt
Medh perler och ädele stener,
Medh [7]) rubinner och demanter klare,
Thenn höffues [8]) minn käriste att bäre.
För hennes dygdh och ödmiukhett [9])
Honn haffuer migh betedtt,
Enn fattigh karls lijke låther honn sigh ware [10]).

5.

Menn klaffere, tu äst så vnderlig enn gäst,
Tu pläger både wanke och fare,
The ärlige pijger the tenkie well thett,
The wette well huadh the skole göre [11]).
Gudh gijffue thenn klaffer både laster och skamm,
Hwar han fahr fram,
Som wenskap emillenn tua wenner will förmene.

6.

Jagh kann intet mere ([12] seije ther till)
Honn är minn hierteligh käre,

Hennes

---

[7]) Som är
[8]) Önskar jag
[9]) kärlighet,
[10]) Hon må väl vara min hjertans kära.
[11]) O klaffare, hvad du äst underlig, Du hafver så mycket att göra.
Ehvar du ser två talas vid,
Vill du till det värsta framföra.
[12]) om henne qväda,

Hennes troo tienere iagh wara will [13]),
Thenn stundh iagh i werdenn monne ware.
Gudh giffue henne glädie och mycken lust
Och sallighett,
Som gerne till sammenn wille ware.

7.

Itt troffast hierte aff all minn machtt,
Skall eder till redhe ware,
Thett haffuenn I förskyltt aff all eder achtt,
I ärenn minn hiertheligh käre.
Iagh vnner eder well,
Stor ångesth slår migh snartth i hiäll,
Iagh kann eij frånn eder ware.

8.

Thenn kärlighett som I haffuen till migh,
Haffuer oss till samman bunditt,
Såå kommer klafferenn medh sitt swek,
Och will han haffua wunnitt;
Menn wachte tigh för hans falskhett och sweck,
Statth hårdtt emotth,
Och letth troskap haffua wunnitt.

9.

Ostadighett hwad gör tu nu,
Hwij will tu migh försencke,
Like som tu hadhe aldrigh kentth till migh,

---

[13]) Jag önskar henne både glädje och fröjd,
Hvar hon är när eller fjär,
Hennes bokstaf står skrifvit i abcd,
Det jag väl vet.
Christ signe hennes lif för utan vånde!

Så will tu migh fördrenke.
O, hiertans twång,
Bådhe dagh och natth görs migh så lång,
Hoo kan migh thenn glädie mere sendhe!

22.

Kupido.

Aftryckt ur *Älfs*-Wisbok förvarad i Linköpings gymnasie bibliothek.

1.

Medh pijlar, skiecktor och brinnandhe låga,
Medh bogar belastat sampt annat meehr,
Frackta Cupido it skep, och sägla
Från Sverige till Tysklandh medh got maneer;
Förty han ville sin hiärtanss kiär
Vptendha hvar annan till stort begär,
Aff kierleek här.

2.

Jagh stodh och tenckte at ingen gudinna,
Ej heller Apollo medh nogon ting,
Kundhe lekedom moot min plåga finna,
Fast om han söckte all werlden omkring;
Men thenna skalken Cupido iedh,
Talte till migh in meer och meer,
Sigh wänligh beteer.

3.

Han sadhe: "iagh är een qvacsalber borheu,
"It ährbart balsam för courtasij
"Vill iagh beredha, magnet och piroler
"Sampt andra skiöna dygder bemängda utj;

"All verldsens prydnat och härligheet
"Skall dock ej liknass, som iag väl veet,
"Vidh denna ponqvet."

4.

Jagh sågh huru andra leckte tilsammanss,
Beviste hvar andra stoor vänligheet.
Phyllis förliste medh glädie och gamman
Sin Coridon skiöna i liuffligheet.
Hoon gaaff uth kyssar, logh altidh deråth,
Brukadhe altidh medh sådan lååt
Kiärleeks försååt.

5.

Jagh bran aff kiärleek och gladdes min kiära,
Then iagh haffver i mit hiärtanss skrijn
Inseglat, och thenna här ähra
Inväffvat, och denna min svåra pijn.
Iagh vaar bedröffvat och tegh'rät still;
Ty tu min lilia vaar migh omildh,
Altidh här till.

6.

Bergh, skogh och daalar sampt alla planeter,
Sampt fiskar i haffvet, stoora och små,
Leijon, leoparder hvadh merha the heta,
Sampt himmelenss foglar vader skyna blå,
Synas dock alla högt frögda sigh
Qvittra tilhoopa så hiärteligh,
I thenna tidh.

7.

Atieu, min kiärha, min skiönaste lilia,
Min ähra, min prydnat, min högsta tröst!
Gudh låthe migh aldrigh ifrån tigh skiliass,

Vthan bebinda vårt hiärta och bröst,
Att vij tilsammanss, i kiärlighets sin,
Vndfånga skatter; min Amantin,
Tu blifver min.

23.

Afskedet.

Aftryckt ur *Alfs* Wisbok

1.

Mädhan iagh bedröffvat lefver,
Skiönaste fijn ögon lust,
Och aff sorg och ängslan bäffuar,
Plågas aff mång suck och pust,
Måste klaga i all tidh,
Effter lyckan mig oblidh,
Haffver brackt uppå een ort,
Ther iag aff tig eij blifver spordt

2.

Tidh nogh vardt iag från tig kommen,
Tjdh nogh vååt skilssmässa stodh,
Sömpn och roo är mig försvunnen,
Plågas och mit vnga blodh.
Måste nu föruthan måât,
Medh tårarna giörha väät,
Mit lijff och ansickte klaar,
Nähr iag tig eij hooss mig haar.

3.

Daghelig gånger solen neder,
Dagelig igen vpgåår,
Nähr kommer then dagen blidher,
At iag tigh igen see fåår?

Och longt bortp ähr then dagh,
At iag giffver tig fampntagh,
Och at iag kysser tin mun,
Then mig holler frisk och sundh.

4.

Tit förståndh och kloka sinne,
Hooss mig eij förgiätass må;
Haffver och i kiärlecks minne
Tina klarha ögon små.
Tina rödha läppar skiärha,
Städze i mit hierta ähra,
Och tin hiärtanss skiöna prackt
Sväffvar om mig dagh och nat.

5.

Nu faar väll, min vän så kiärha,
Bliff beståndig min troo vän!
Ingen annan tigh beskiärha,
Efter iag finss tigh troghen,
Faar nu fort alt medh tin gunst,
Lät mig eij lidha omsunst,
Lät mig och tin gunst bekomma,
Sedhan will iag döö medh fromma.

6.

Dock min kiärha thet betänck,
Gudz vilia altidh prisen bähr,
Äkta leffva ähr een skänck,
Kom herre Gudh och bliff oss nähr.
Kunnom vij tilhopa komma,
Leffva vij medh frögd och fromma;
Men hvadh herranss vilia ähr
Moste varha vårt begiär.

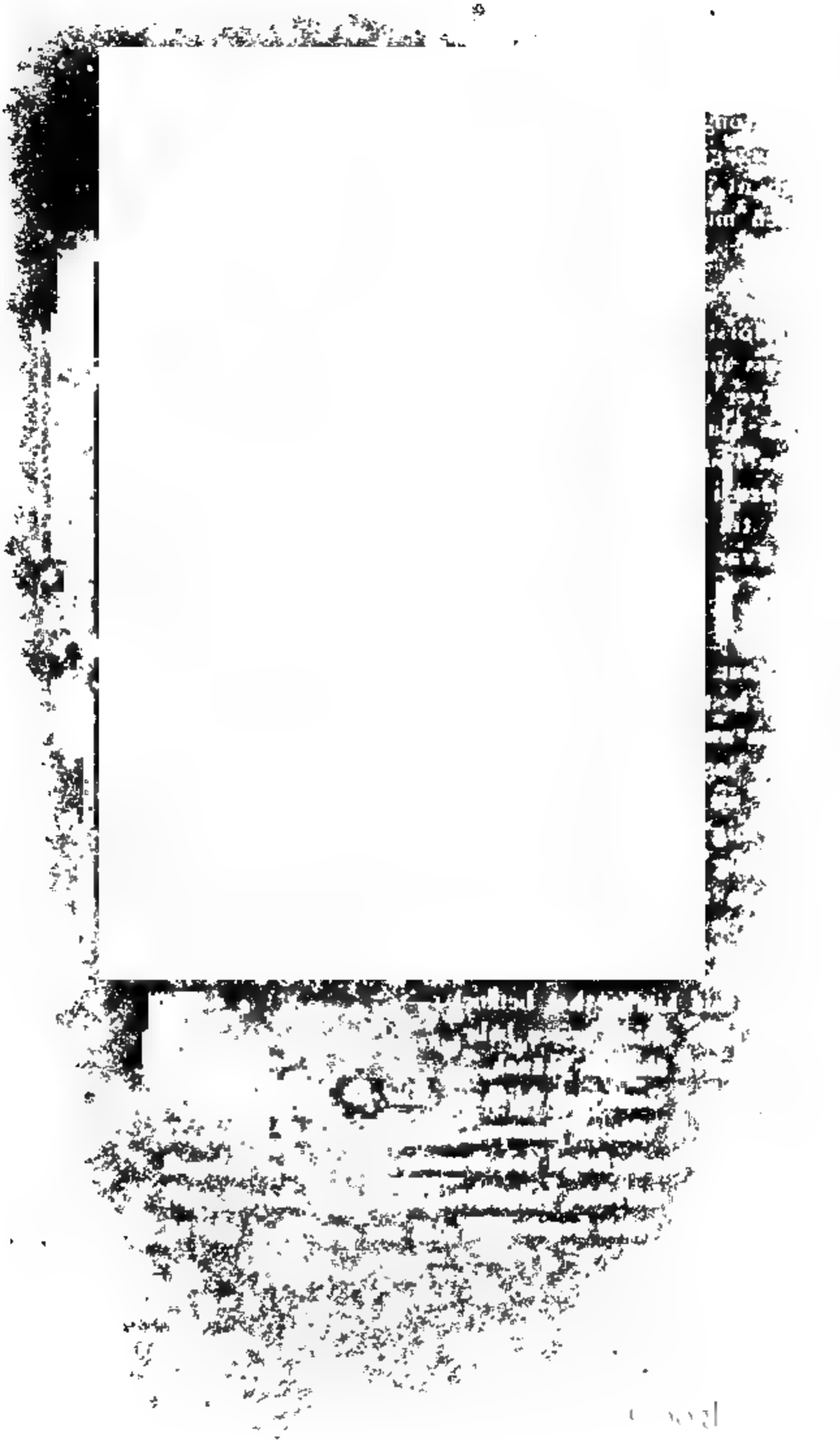

24.

Trohet.

Ur *Gyllenmärs* Visbok; med förändrad rättskrifning. — Förut aftryckt, men omarbetad, i Poetisk Kalender 1816, s. 75.

1.

Mitt hjerta bekymradt är,
För den sorg jag daglig bär,
För eder min hjertans kära,
Den jag väl nögt umbära;
Den stora sorg och möda,
Han tvingar mig vist till döda.

2.

Eder hafver jag så kär,
Öfver dem i verlden är.
Mitt hjerta hafven J till att gömma,
Jag kan eder aldrig förglömma.
Jag lyster hos eder blifva,
J kunnen min sorg fördrifva.

3.

Allt som en örtegårds säng,
Som är med rosor bemängd,
Så låter eder blifva;
Med ord och tuktiga sinne,
En sådan jungfru bör ära,
Af sin hjertans kära.

Med stor ingest och qvida.
Gud styrke mitt stora elände,
Och gifve min sorg en god ande.

8

Jag hafver en bön till eder,
Och ganska hjerteliga beder,

Att J vele mig [illegible],
För än J från mig faren,
Nu med det allaförsta,
Jag kunde dermed blifva tröstad.

25.

Trohet och Ära.

Aftryckt ur *Harald Olufssons* Wisbok. — En nära lika, men mindre fullständig, uppteckning finnes i *Gyllenmärs* Wisbok, hvarur betydligare afvikelser äro meddelade såsom noter.

1.

Intlhet vetts iagh så dyrt att vara,
Af werldzens tingh, som trohet och ähre;
Ij fordom tidh ledh mångher man stor nödh,
För trohett och ähre, som nu äre vorden dödh;
Æn är thet betre medh ähran döö,
En ståå för falske klaffer bådhe bleek och rödh.

2.

Om natten, nær som iagh skall rohgen soffua,
Tå tencker iagh påå trohett och loffuan.
Then som migh loffuer ij min ögon så best,
Han suiker migh påå baken (1 alt som först;
Men then som låther huar man förstå sin grundh,
Han suiker sig sielffuan så marghelundh 2).

3.

Alles mans tungho skal man iche tro,
En falsk ven och en hughorm the ära lika godh,
The tala migh ij min ögon gotth,

1) som aldramest,

2) Han blifver sviken så margelund.

The föllia mig **på haken alt bådhe medh hån och spåth** [3]).
En spors thet væl huart iagh far fram,
Och thå [4]) [få] falske klaffer bådhe last och skam.

4.

Herre gudh han nådhe migh för sorgh och för quide, [5])
En time görs mig lenger en andra tie,
Nær andra glædias sigh ([6] medh venner och medh frender,
Thå bedröffuas iagh ij sorghen thes lenghre,
Æn må Gudh göra migh lyckan såå godh,
Och rådha mina sorger, ångest och botth.

5.

Herre gudh han nådhe then som lyckan hon görs vredh,
Hon setter en ([7] man såå snart aff sin ledh,
The fara ville som foglar wnder sky,
Som vetta sigh huarken bo eller by.
O Gudh, tu æst nu frelser min,
Til tigh setter iagh bådhe hop och sinn.

6.

Sandhetth och trohett äre driffne aff by,
The seia sigh villia aff landett bortfly;
Och rettuisan hon fasteffter them lethar,
The skillias åth allt påå en willendhe hedhe,
Iagh tror the finnas aldrigh mer igen;
Thet seger iag för huar och en troghen ven.

---

[3]) Och svika mig på baken med hån och spott.
[4]) Än få
[5]) ve,
[6]) tå sörjer jag dess länger,
[7]) en ungersven så långt af
O Jesu, du var nu min tröst så god,
Till dig sätter jag allt mitt sinne och mod.

26.

Balen.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok, med förbättrad orthografi. — Förut meddelad, med förändringar, i Poetisk Calender för År 1816, s. 101.

1.

Kommer här gudinnor i gemen,
Aldraförst Musa och var ej sen,
Räck mig hit ditt instrument,
Att jag må fullfölja mitt intent.

2.

Låter tillika harpor ren,
Samt andra instrumenter i gemen,
Krumhorn, trommeter gifven resonans,
När de äre stälde med concordans.

3.

Tager också fram eder zinka god,
Eder skalmeja gifver godt mod,
Zithara, luta samt ock fiol,
Wälljudande klafkordia med sitt B moll.

4.

Tager också fram det goda positif,
Regal och orgor gifva lätt lif,
Blåser med trommeter, klaret,
Med pipor och basonger i ljuflighet.

5.

När J sålunda hafven ställt eder musik,
Med god korrespondans och klang tillik',
Hjertan i brösten dansa må,
Fötterna med kaprioler också.

6.

Af poëters traktater man vet fullväl,
Att Orpheus kunne ställa sitt spel;
När han det ryckte af kroken ned,
Storkar och stenar dansa dervid.

7.

Munserer och krabater i gemen,
Till galiarter varen ej sen,
Paduan, sinkapas samt ock kardus,
Svinger eder ben med konstigt puss.

8.

Låter också se en skön korant,
Tillika passas kavaljerer bekant,
Sinkadus och rös med darrande fot;
Sköna jungfrur fatta deraf kärligt mod.

9.

Akter också grant munsjörisk reverents,
Zirat, gravitet gifva eminents,
Lustighet och kärlighet vare derhos,
Ödmjukhet och tukt äre värde ros;

10.

Sig må presentera till denna dans,
Förutan messing med förgyllen glans.
All trofasthet, blygd och tukt,
Unger svenner och jungfruger bepryder smukt.

11.

Och när en kavaljer Cupidinis skott
Hafver bragt en jungfru i hjertans klot,
Allom kungöra haf ej för lag;
En unger sven skämmer detta, säger jag.

12.

Kartusaniskt mod och funkars tal,
Med sin politess samt [air] martial,
Lät dig ej bedraga, de tistlar blå
Växa tillika med rosorna små.

13.

Alamodisk kavaljerer äro väl värd
Förgyldta sporrar, försilfvradt svärd,
Guld-passementer på köller och kaftan,
Perlestickadt sammet med rödt skarlan.

14.

Med ringar, guldkedjor och armeband,
Som med sin couleur stå prägtigt an,
Åre väl dyrt censeradt och högt;
Men sedighet i ord hafve klipporna böjt.

15.

Och när en unger sven ställer sin dans,
Sköne jungfruger sitta och tänke på skans,
Huru de skola viuna den unger sven båld;
Ej kunna de honom gripa med våld.

16.

Will någon fråga om denna ringa dikt,
Hvad hon betyder är direkt,
Af en ung student hon diktad är,
Hvar rättskaffens hjerta skänkt och förärt.

17.

17.

Härmed valete ungersvenner all,
Jungfrur och mör till ett stort tal,
När J sjungen denna ljuflige sång,
Dricker min skål, önsker god nätter mång.

27.

Det Bästa af Allt.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok, med förändrad rättskrifning. — Uti Poetisk Calender för år 1816, s. 109, finnes endast v. 5 aftryckt af denna gamla sång.

1.

Lustig var du mitt hjerta och mod,
Lät mig ej svåra qvida,
Din sak hon blifver ännu väl god,
Snart kommer den dagen blida!
Kommer dig något enfaldigt i sinn,
Att du måste något lida,
Lät ärliget hjerta vara till,
Så tryggelig kan du bida.

2.

Verldslig beröm, prål och stor prakt,
Lät dig ej mycket akta,
All högfärd lät vara dig ombragt,
För falska vänner dig vakta.
Tro alla väl, men dig sjelf bäst,
Om du dig väl besinna,
Den som bjuder en falsk vän till gäst,
Stor skada skall han förnimma.

3.

Den högste Gud i himmelen bor,
Den jag af hjertans grunde

Vill tillbedja och stadig tro,
Att han mig den vill unna,
Den jag hafver kär, ehvar hon är,
Det vest du Gud allena.
Ack, herre Christ, lät det ske vist,
Det mig ingen kan förmena.

4.

Wenus hafver mig betagit hardt,
Det må jag nu bekänna,
Cupido också med sin art,
De pilar till mig sända,
Som löpa igenom mitt hjerta och bröst,
Och göra mig mycken pina,
O herre, med en fart gif mig den snart,
Som förlossar sorger mina!

5.

Caritas är den yppersta ros,
Som nu i verlden kan finnas,
Helst när Patientia är derhos,
Som man kan väl förnimma.
Tålamod är bäst hos kärlighet näst,
Som all sorg kan förtaga;
Gud unne mig tålamod i all stund,
I alla mina lifsdagar.

6.

Lättfärdighet, Gud, mig bevara ifrå,
I alla mina lifsdagar,
Att inga mina vänner det spörja må,
Att jag deröfver må snafva.
Undt mig, herre Gud, rätt trofasthet,
Att jag mig deruti må öfva,
Mina vänner uti all ärlighet,
Må jag derutinnan pröfva.

7.

Als ingen hjelp, ej heller tröst,
Vet jag hos någon förmoda,
Utan hos Gud och min kärast dernäst,
Helst när jag henne beskådar.
När jag henne ser mitt hjerta det ler,
Och önskar af glädje och gamman,
Att det vore skett i ärlighet,
Vi vore väl komne tillsammman.

8.

Undt mig, herre Christ, det hjerta få,
Så trofast och stadigt hafva,
Som Florens emot Blanseflor var,
När hon ifrån honom var tagen.
Då vågade han sitt unga lif,
Allt för sin hjertlig kära,
Och blef så när henne all sin lifstid,
Både med dygd och ära.

9.

Ett beder jag dig, o herre Gud,
Du vilt det mig bejaka,
Att jag och så min kära brud,
Aldrig hvarannan försaka,
Att du Gud ville det skicka så,
Att vi kunde komma tillsamman,
Och sedan med dig evinnerlig,
Få lefva i salighet, amen!

28.

Fromma Tankar.

Aftryckt ur Wisboken in 16:o. — En artförändring deruf finnes införd i Poetisk Calender för År 1816, s. 73, tagen ur *Gyllenmärs* Wisbok. Denne saknar strof. 3. Några de vigtigaste varianter äro derur upptagne i noterna.

1.

Jagh veth een så degligh roose,
Är huitt som lilie bladh,
När iagh på henne tencker,
Så görs mith hierta gladh.

2.

Hennes höffuiske lustige fachter,
Hennes brinnande kärlighect,
Sin käreste ther medh förlustar,
Ther vppå legger hoon stoor flijtt [1]).

3.

Hennes höffuiske, lustige stämne,
Är som een nechter gaall sångh,
Mitt hierta gledher och frögder sigh,
Aff sådan lustigh klangh.

4.

Hennes bladh skijn som blyan,
Hennes håår som purpur klaar [2]),

[1]) Hennes lifliga fachter och sinne,
Är som en näktergals sång,
Mitt hjerta är lustigt och fröjdar sig,
Utaf slik ljuflig klang.

[2]) Som solen skin öfver alla,
Är hon som en purpur klar.

Gudh lathe henne aldrigh sörie,
Vthan altijdh vara gladh.

5.

Gudh wone them sammans komma,
Som gerna tilsammans ville vara,
Sigh till gagn och godhe,
Herren Gudh till läf och prijs.

6.

Som soolen skijner öffuer alle,
Så är hennes dygd vthsprijth,
Gudh lathe henne medh sin aldra käreste,
Leffna vthi gledhie och mykin frögd [*]).

*) Gud låte dem tillsammans lefva, Och sedan efter detta lifvet.
Uti Guds ära och pris, Besitta paradis.

29.

De Fem Farligheterna.

Ur *Gyllenmärs* Wisbok; med förändrad orthografi. — Förekommer aftryckt i Poetisk Calender 1816, s. 87.

1.

Jag vill eder qväda och låta förstå,
Om fem besynnerlig stycke,
Den man sig icke skall drista uppå,
Och göra hvad honom sjelf tyckes.
J hafven det väl hört, att svennen rider lustigt till hofva!

2.

Det första det är så snart omvändt,
Som är med store herra hyllest,
De äro dina vänner och dig väl kända,
Så länge deras vilja görs fyllest.
J hafven det väl hört, m. m.

3.

Det andra det är ett rosenfärgadt kläde,
Dess färga hon varar icke länge.
Det tredje är Aprils väder,
Det plägar sig hastig omvända.

4.

Det fjerde det är ett korten spel,
Som man pläjer dobbel att nämna;

När man förlåter sig mest der uppå,
Så tager det sällan en god ände.

5.

Det femte det är om qvinfolks kärlek,
Ändock jag menar icke alla.
De lofva under tider en ungersven godt;
Men stundom pläga de motfalla.

6.

"Nu vet jag en ungersven bäter än J,
"Efter honom då lyster mig bida!"—
"Då vet jag en jungfru fast skönare än J,
"Till henne då lyster mig rida."

7.

"Farväl, farväl, min sköna jungfru,
"Hafver tack för eders kärliga umgänge!
"Hade det varit af Gudi beskärdt,
"Det hade väl varat länger."
J hafven det väl hört, att svennen rider lustigt till hofva!

30.

Den Frånvarande.

Aftryckt ur Harald Olufsons Wisbok.

1.

Jag wett well huad thett är ij min hugh,
Medan mig såå svåra bedröffuas,
Min hierteligh kære iag gissa må,
Hon fast wthi mine tankar röres.

2.

Mine tankar the spritte sig wth så widhe,
Rådhe Gud huru min kærest må like,
Om hon eij hade tagit ij sinnett sijtt,
Att iag skole henne beswike.

3

Hwilket iag aldrigh tencte æn,
Och skall rætt aldrigh spörias,
Att hafua ij hugh föracta then wenn,
Som ij mine tankar well röres.

4.

Hennes bockstaff är ij mit hierta fast,
Then bockstaff hon til migh sende,
Jag holler mig til henne som iag kan bæst,
Alt sedan iag henne först kende.

5.

Hennes bockstaff frompt och ypperst ståår,
Then ij fast efterlethe,

Och dubbelt ther emillan gåår,
Nu veten Ij well huad hon betther.

6.

Nær iag henne iche see att fåår,
Och inthett aff henne spörier,
Mit hierta tå sig inthett förmå,
Vtan för henne så innerligh röres *).

*) Originalet har:
Vtan för hanne så innerligh och innerlig röres;
hvilket utgifv. ansett såsom ett skriffel.

31.

Kärleks Suckan.

Ur *Gyllenmärs* Wisbok; men med nyare rättskrifning. — Förut aftryckt i Poetisk Calender för År 1816, s. 200, under benämningen: *Suck.*

1.

Jag hade aldrig tillförene tänkt,
Kärleken skulle mitt hjerta så kränkt,
Som nu är skett för några år.
Ack, kärlighet, hvad tu äst svår,
Christ gifve, du varade i tusen år!

2.

Måtte jag alltid få vara hos dig,
Bättre ville jag aldrig önska mig!
Då skulle jag taga dig i min famn,
Och vill det säga på min sann,
Christ gifve du vore min äkta man!

3.

Det måtte vara stor sorg och ve,
När vi den ynkan få att se,
Klaffare lägga då dertill,
Ovänner bruka då sitt spel;
Christ vete hvem lyckan faller till.

4.

Det måtte vara stor sorg och gråt,
När vi både skulle skiljas åt,

Som hafva hvarannan i hjertat så kär.....
Måtte jag alltid få vara dig när,
Det vore mig af hjertat kärt!

5.

Måtte jag lefva så goder en dag,
Det måtte komma till så godt lag,
Vi måtte både tillsamman komma,
Älska hvarannan af lust och gamman.
Det säge vi nu af hjertat amen!

32.

Skiljsmessan.

Aftryckt ur Harald Olufsons Wisbok.

1.

The örter the äre vtsprungne
Vdi markenne så margefäldh;
Iagh wetth så höweskenn jomfru,
Minn glädie haffuer honn i wåldh.

2.

Honn kann mig mere glädie,
Ånn allt thett i werdenn är till,
Medh bassuner och trwmmeter,
Och andhre godh wågenn spell.

3.

När honn sigh till migh wender,
Sinn ögonn honn till migh slår,
Aff glädie kann iagh eij tale,
Och all minn lönlig sorg förgåtts.

4.

Jagh tager henne vti minn fampnn,
Iagh kryster henne till mitt bryste,
Iagh reddes eij för falske klaffere,
Och eij för theres lister.

5.

The tidender fick iagh så brådeligh,
Wij skullom skilias åtth,

Thett wetth så Gudh fader i himelrick,
Thett giorde mig intedit gåtth.

6,

Honn wecknades nedh till iordenn,
Iagh mente honn skulle retth döö,
Iagh tenckte mitth hierte skulle briste,
Alrigh war iagh i större nödh.

7.

O herre, Gudh fader i himmelenn,
Allt medh sinn ängle skar,
Beffaller iagh min kärist i wåldh,
Ehwar iagh i fremmende landh from faar.

33.

Friskt Mod.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok; orthografien förändrad.— Förekommer i Poëtisk Calender för År 1816, s. 122.

1.

Friskt upp, mitt hjerta! och haf godt mod,
Hvad vilt du dig så kränka,
Du måste vänjas [*vid*] ondt och godt,
Och icke derpå tänka.
Kommer dig det eller det i sinn,
Haf godt mod, låt fara hän;
Med tiden växer rosor!

2.

Wilt du dig förderfva af idig,
Och dig till döda gräma,
Och dö för än kommer din tid,
Så må du dig väl skämma.
Haf ett friskt mod, ett ordspråk är,
Ty satan han bedröfvelse bär,
Mot honom skall man stända.

3.

Med ett skeppund melankoli,
Kan du ingenting uträtta,
Derföre haf godt mod i dig,
Om någon med dig träter.
Haf friskt mod och tig man still,
Lät murra den icke le vill,
Du kant ej bäter göra.

4.

Ingen större fröjd på jorden är,
Än ett friskt mod och sinne,
Ett ungt hjerta och stränga spel,
Dertill en kanna vine,
Derhos min lilja och hjertans kär;
Gud gifve jag vore henne när,
Och vänlig med henne tala!

5.

På jorden är hennes like ej,
Hon är både kysk och sköna,
När jag henne ser fröjdar hon mig,
Hon är min hjertans krona.
Hon har mitt hjerta intagit,
Med sin skönhet det beslagit;
Lös mig af de svåra bånde!

6.

När jag hennes tukt kan få se,
Mitt hjerta sig då fröjdar.
Alltid hennes röda munner ler,
Hennes ögon ljuflig skina.
Hennes ord äro söt, vänlig och god,
Hennes hjerta är friskt och vid godt mod,
Med dygder väl beprydat.

7.

Hon drager ett svartbrunt, flätadt hår,
Rosenfärgad är hennes vandel,
Dertill ock tu ögon klar;
Hon har mitt hjerta intagit.
Hennes munn lyser som en rubin,
Gud gifve hon rede vore min,
Det vore min hjertans glädje.

8.

Derföre är det rätt och väl,
Att man henne ej bedröfvar.
Ungdomen är med fröjder full,
Och ärlig kärlek pröfvar.
När som den tunga ålderdom
Kommer, och tager mig ifrån
Min glädje, så må jag sörja.

9.

Annat jag ej nu önska kan,
Och af hjertat begära,
Än bo hos denne jungfru skön,
Till dess mitt hufvud grånar;
Och med min aldrakäraste tröst,
På jorden lida nöd och lust,
Och dö af denne verlden.

10.

Sedan med henne i en graf
Läggas till att hvila,
Och sedan uti himmelrik,
Uti all glädje blifva;
Likasom Guds englar två,
Jag och min bäste vän också,
Uti all evighet, amen!

34.

Den Gamle.

Aftryckt ur Kongl. Bibliothekets Wisbok in 16:o.

1.

Gamble man han lijknas
Vidh barkelösa ek,
Alle sine gräner
Fäller hon från sigh,
Hon rotner i röter,
Hon faller nidher i tåpp.
Gamble mannen falter af,
Then vnge vexer vp.

2.

Fatigdom och siukdom
The ginge sigh om by,
Mötte them sårgh och quelle,
Så våre the systrar tre.
The ladhe sin stempna
Widh gamble mansens dör.
Herre gudh nådhe then gamble man,
Som ther bor innanför!

3.

Gamble mannen stryker
Gråskallan sijn,
Ålderdomen frester
Frenderna sijn.
Frender hafuer han många,
Och venner hafuer han få,

Nåde honom Gudh fader i himmelrijk,
Som ther skal lijtha vpå.

4.

Gamble mansens näsa
Böijes nidh som quist til jordh;
Werden är så suijkful,
Som ijsen ligger på flodh.
Han bräker och brakar,
Han brister och siunker i grundh,
Så går enom gamble man,
Som lefuer en långan stundh.

5.

Dödhen han lijknas
Vidh jägare tu,
Han slepper vth sine raker,
Bijter han en roo.
Han bijter väll ene,
Han bijter väll två,
Han bijter väll alle the diur,
Som äre bådhe store och små.

35.

Sommarsång.

Ur *Gyllenmärs* Wisbok; med nyare rättskrifning. — Aftryckt i Poetisk Calender för År 1816, s. 81.

1.

Hjertelig mig nu fröjdas,
I denna sommars tid!
All menniskans blod förnyas;
Ty med mycken vällust,
Gifver lärkan många hjertliga sånger,
Allt med sitt ljufliga skall;
Lustigt de foglar sjunga,
Dertill fru näktergal.

2.

Den gök, allt med sitt skriande,
Gör lustig alle man.
En afton gå spatserande,
Uppå den gröne vall.
Spatsera till källe brunder,
Plägar man i denna tid,
Der hörer man fröjd och under,
Både fjerran, bredt och vidt.

3.

Det grönskas i de skogar,
De träd blomstras också,
I marken växa sköna rosor,
Både stora och små.

En ört växer i de gårdar,
Heter Förgät-ej-min,
Hvilken den ädle ört vårdar,
Hon gör god ögon skin.

4.

En ört växer i de änger,
Den kallas Wohlgemuth,
Den bruka de sköne jungfruger,
Så ock andre örter god.
De hvite och de röde rosor,
Håller man i stor ära.
Penningar kan man deraf lösa,
Sköne kransar deraf att göra.

5.

Den örten ju länger, ju kärare
Mig alltid varit har,
Hvem kan mig den förvägra,
Hon växer dock uppenbar.
Jag hafver det väl förnummit,
Hvad denna ört förmår,
Och hennes dygd befunnit,
Der hon beskrifven står.

6.

Om morgonen i den daggen,
Gå de junfruger ut att bese,
Hvar de sköne blommor månde stå,
Och i deras hjerta le.
Sköne kransar de deraf bereda,
Och skänka deras gode vän,
De hafva hvarannan väl i minne,
Du tarf ej fråga hvem.

7.

Derföre prisar jag denne sommar,
Ty han är lofvandes värd,
Som ofta borttager bekymmer,
Som uti hjertat är.
Den tid ville vi fullbringa,
Med glädje och mycken ro,
Att Gud ville oss hafva i minne,
När vi honom derom tro.

36.

Liljeqvisten.

Aftryckt ur Kongl. Bibliothekets Wisbok in 16:o.

1.

Här vexer en quist vdhi mit bryst,
Han tvingar migh så såre;
Thet vålder then höniske liliequist,
För henne thå feller iagh tårar.

2.

Senast iag min kärist på verldenne sågh,
Mitt hierta togh til att gråta.
Migh tyckte min synder schulle migh förgåås,
Så långas migh efter henne.

3.

Här är svijk vdi vår by,
Bådhe nu och i alle stunder;
Thet vålde the klaffare som här är vdi,
Blandh alt medh sin falske tungor.

4.

För än iag lydher på klaffarens ord,
På klaffarens onde tale,
För schal iag migh sänckie i diupan daall,
Och neder til hafsens grunde.

5.

För än iagh lyder på klaffarens ord,
På klaffarens onde vilia,
För skal iag mig latha liggia vnder ene lindh,
Och ifrå mine gode venner schilie.

37.

Varning.

Aftryckt ur Harald Olufssons Wisbok.

1.

J fordom tijdh var iagh kähr och kendh,
Blandh fruger och jomfrur vtwaldh,
Nu är minn lycke fast annorlundh omvendtt,
Honn haffuer sigh eij epter.
Honn haffuer enn annann fast kärer änn migh;
Ty ingen kann tiene två herrer vell.
Thenn ene mann elsker, thenn andre försmå;
Ty går iagh ther platt ifrå.

2.

J vnge seller geffuer her vppå grann achtt,
Låter eder icke bedrage,
Aff the quinfolk som eder epter stå med machtt,
Svarer them icke allt thet the fråge.
Mann skall eij för mykitt the qwinnor troo,
The haffue bedragett mongh mann för änn nu,
Thett i dagh är liufftt, i morgenn är lett,
Thet gör theres ostadighett.

3.

The locke för tigh och siunge,
Lijke som the hade tigh kähr,
Medh theres falske tunge,
Thet är eij annatt än flerdh.

Lijke som mann gör the vilfogler små,
Mann locker till tess mann kann them nå;
Så snartt mann them bekommitth hahr,
Slår mann them platt till döde.

4.

Adde, adde, haff mongh tusendh godh natth,
Iagh passer eij mere på tigh,
Så liuffligh tager iagh wtaff minn hatt,
Altt före tinn jomfrudom.
Iagh sköter retth intedtt medre på tigh,
På tigh giffuer iagh slätt ingenn achtt.
Adde, haff mongh tusendh godh natth!

38.

Sanningens Landsflykt.

Aftryckt ur *Gyllenmärs* Wisbok; med förändrad orthografi. — Förefinnes i Poetisk Calendar för År 1816, s. 84.

1.

I fordom tid var sanningen mägtig och båld,
Afhållen i alla måtta,
Öfver all verlden hade hon våld,
Och ingen gjorde henne vånda;
Men nu är lögnen vorden henne vred,
Hon gitter henne hvarken höra eller se,
Och vill henne platt fördrifva.

2.

Sanningen drager till herra slott,
Hon aktar der borgläger fånga,
Så snart hon var kommen der uppå,
Så klagade hon sin vånda;
Men der kom lögnen ridandes i gård;
Med riddare och svenner så väldig hon var,
Med blanka svärd uti händer.

3.

Lögnen var hållen i herra stät,
De mände henne hedra och ära,
Sanningen fick det spörja så brådt,
Stor sorg mände det henne göra.

Sanningen skrider sig genom porten ut,
Det hon utkom hon tackade Gud,
Att lögnen skulle henne ej finna.

4.

Sanningen gaf sig i köpstaden in,
Den köpstads rätt att njuta,
Lögnen fick det så i sinn,
Hon ville henne det förbjuda.
Lögnen skrifver till borgmästar och råd,
Och beder dem sanningen ihjäl att slå,
Hon skulle icke hos dem blifva.

5.

Sanningen måtte om midnatts tid,
De köpstads män undvika;
Förthy de lade derom sin flit,
De ville henne besvika.
Sanningen drager sig i bondens gård,
Hon akta der blifva i några år,
Att lögnen skulle henne ej finna.

6.

Lögnen skrifver bref till alle ting,
Hon beder dem sanningen gripa,
Och föra henne till slottet igen,
Hon ville dem gåfva gifva;
Eller lögnen skulle honden beskatta så,
Med dagelig ve och mycken omhug,
Att honden skulle intet trifvas.

39.

Förgänglighet.

Utgifvar. har haft tillgång till tre nära öfverenstämmande uppteckningar af denna sång: uti *Harald Olufssons* och *Gyllenmärs* Wisbok, samt Kongl. bibliothekets handskrift WB. Den förstnämnde är nedanföre aftryckt, och några de vigtigaste varianter tagne ur de andra manuskripterna.

1.

Alle tingh på iordenne
Mödha oss och tuingha,
Äre dock [2]) wnder solene,
Fåfengh, mö [2]) och ringha.
Som en röck vårt leffuerne är,
Kan här snart försuinna.
Werlden som wij haffuom kär,
Gör oss allom blindha.

2.

Ögha, hierta, hugh och sin
Äre obehendighe [3]),
Ij [4]) thet godha mörk och blindh,
Til thet vrånga vendher.
Inghen drager ij hiertat in,
Thetta vårt ælendhe.
Hiulett löper snart om kringh,
Döden är alles endhe.

---

[1]) GM. Är allt
[2]) GM. o. WB. slemt
[3]) GM. obehendelig,
[4]) GM. Till

3.

Armer man och [5]) mykin nödh,
Segh migh tina tanckar,
Huart will tu medh gullet rödh,
Thett tu sammansanckar?
Menar tu thet är eij [6]) nödh
Ett föruarat anckar?
Neij, när tu skall sedan dööö,
Ett annat byte vankar.

4.

Sielen iffrå tinom krop,
In til pinan lendher,
Alt titt godz och sammanlop [7])
Byta tina frender;
Matkar ätha köttet wp,
Senor, ben och tendher,
Ther tu sette til titt hop,
Går ij en annars händer.

5.

Hustrun och tin kära baru,
Först medh [8]) sorghen skenker,
Iffrå sinom gråtth och harm
In til glædien lenctar.
Hustrun tager en annan man,
Then tu aldrigh kendhe [9]);
Alt thett godha bruker han,
Som tu henne skenkte.

6.

Barnen som tigh voro kär,
Tagha gullet rödha,

---

[5]) GM. och WB. i
[6]) GM. i
[7]) GM. Allt det goda du sammandrog
[8]) WB. Som äre med sorgen skenkte,
[9]) GM. o. WB. tänkte.

40.

Rosen.

Aftryckt ur Harald Olufssons Wisbok.

1.

Blomstrens fruckt hon snart spridher sigh wth,
Blandh örther och andra små grener,
Aff huilkenn en fruckt ther vexer en quist,
Then iagh ij mitt hierta menar.
Hon gror alt innan then lijdhen,
Men vor hon planthat ij rosen gårdh,
Tå stodhe hon iche ij jordhen såå hårt;
Bland tistil och törne
Honn kann sigh eij wthspride.

2.

Jagh plantedt then ross alt effter mit sin,
Ij fegerste sommarzens grödhe,
Then rossen hon tuingas bådhe dagh och natt,
Medh sjuckdom och såå medh mödhe,
Hon kann eij roser atth bære,
Then ædele ross wprunnin är,
Thett skeer vell omsidher hon roser bær,
Then rosendhe quist,
Hän är min hiertelig kære.

3.

Rosen hon gror ij rosendhe gårdh,
The såå bådhe huithe och rödhe,
Så är min kärest bland fruger och mör,

Hon må mit hjerta så mödha,
Thet iagh daglighen befinner.
Om dagen feller iagh för henne tårar,
Om natten sorgher mith hierta så såre.
Thå iagh henne eij seer,
Tå må mitt hierte att brinna.

4.

Min gudh, som all tingh haffuer ij vold,
Och alt thet som iorden kann bäre,
Han hielpe min kærest huar hon är,
Och göme begges vår ähre.
Iagh tör henne eij vppenbare,
För alle jungfrur är hon migh kär,
Etth kronath M hennes bockstaff är,
Hennes fagre sinne
Tuinger migh retth til dödhen.

5.

Jagh haffuer bådhe ij Suerghe och Norghe faritth,
Badhe vegar och villa stighar,
Min kärest ganger aldrigh wtaff min hugh,
Huadh mera iagh ganger eller ridher.
Thet må iagh vel wthydha,
Honn haffuer migh ij sitt hierta såå kär,
Migh tyckte then daghen vore åhr,
Ij fremmandhe landh,
Ty må iagh suårligha quidha.

6.

Lenctadhe iagh så innerligh,
Alt hem til landh att fara,
Thet var then första tienden iagh fick,
Min kærest monde siuck att vara.
Iagh kundhe huarken leka eller lee,
Then dagh iagh fick henne icke see,

Så

Så yppades min sorgh thes mer, ...
För hennes skuldh
Bär iagh kinner blæke.

7.

Thet var min meste sorgh och quidhe,
Iagh skole til skolstugon gonghe,
Så sellan iagh min kärest feck see;
Ty giordes migh dager så långhe.
Iagh kunde bådhe læsa och skriffua,
För ælskogh bär iagh stort omack,
Iagh reddes för tall wppå min back,
Migh bespottedhe så monghe;
Christ giffue min kärest vel at gångha.

8.

Alle the som thetta kundhe förstå,
Hennes nampn thet kallas itth kronath M;
Hans nampn thet kallas ith kronat B,
Som vijsan haffuer dictat och rimath.
Min ordh iagh omuenda vill,
Herre gudh hielp ij nödh och fahre,
Och vare vår sköldh nær vij skolom döö,
Gudh fadher och son
Han giffue vårth mål enn godh endhe.

41.

Kärleks Förklaring.

Ur *Gyllenmärs* Wisbok. Förut aftryckt i Poetisk Calender för År 1816, s. 92. — Rättskrifningen förändrad.

1.

Bäfvern han vistas efter sin natur,
Aldramest uti vildare floder;
Ty är honom skogen både bäsk och svår,
Och vattnet hans vän så goder.
När sommaren begynnes, så bära de ängar sina rosor!

2.

Fröjdefulle äro de foglar små,
Synnerlig om sommarens tider,
De låta sig befinna med sorg också,
När det fast åt vinteren lider.
När sommaren begynnes, m. m.

3.

Så fröjdas mitt hjerta och så margelund,
Det nödgas jag för eder uppenbara,
Hvar som jag helst eder ser,
Af hjertans grund önskar jag eder kärast att vara.

4.

Mycket är det som mitt hjerta likar till,
Dock båden med heder och ära,
Fast helter jag hos eder vara vill,
Till eder står all min begäran.

5.

Den finns aldrig i verlden till,
Som mig kan säga till ända,
Huru gerna jag med eder tala vill,
Min sorg kunden J bortvända.

6.

Ärliget tal, ära och dygd,
Hon hafver mitt hjerta uppväckt,
Till eder då skall min hjertans fröjd hafva kär,
Om det är eder täckt.
När sommaren begynnes, så bära de ängar sina rosor!

42.

Klaffares Onda Tungor.

Aftryckt ur Harald Olufssons Wisbok.

1.

Thenn dagenn i går framlidenn ähr,
Thenn see wij alrigh mere,
Een framlidinn tidh hielper ingenn quidhe,
I theme her tidh,
Hure herre Gudh will thet må ganga.

2.

Hoo kann thenn andre till wilies ware,
För falske klafferes tunge,
Hann seger ther aff han alrigh sågh,
Eller tenckte vppå,
All tingh wendher hann till thet werste.

3.

Jagh wånder icke hwem thet är emotth,
Antingenn mann eller qwinne,
Iagh holler enn wen i mitth hierte så kär,
Mere fier eller nähr,
Jagh skall henne alrigh vndfalla.

4.

Ach klaffer, hwad tu äst wnderligh,
Hwadh tu wiltt haffua förtuifflatt,
Så mongtth glatth hierte gör tu oglatt,
Och skildtt them åtth,
Som gerne wilie sammann bliffue.

5.

Rådhe will iagh hwar ärligh vngersuen,
Som sigh will haffua förwaratth,
Hann see alrigh tiitth som hiertatt ähr,
Mere fier eller nähr,
Thet actar så mongenn dåre.

6.

Åhr honn vti thet hwss tu äst,
Blandh fruger och höweske quinner,
Tu kann well hennes tahll att fä,
Och henne nå,
Thenn sköne jomfrw atth winne.

h,

ulldh,

4.

J gifuen migh tröst, min hjertanss vän,
J låter migh trooskap befinna;
Jagh skall eder göra thet samma igen,
Then stundh jagh kan lifuet at vinna.
Voro J ähn tusende miler ifrån migh,
Thet säger iagh tigh,
I går migh rätt aldrig af sinne.

af;
uti
iro
för
iå-

Google

Ther til ([8] bådhe pighor och stålte jungfruer,
Earumque amore [9]).

3.

Jagh haffuer fåått så ([10] lönligh en sotth,
Quem nolo promulgare [11]);
Then [12]) fick iagh ij skoghen ij går,
Dum iui spaciari [13]).
Ehj är then mester [14]) ij werlden till,
Qui curam medicabit,
För vtan then ene om hon så will,
Hæc sola me sanabit.

4.

Nu ähr kommen then lekia [15]) kan,
Et morbum suffocare;
Ther til haffuer bådhe mackt och sin [16])
Et me sanabit [17]).
Förvtan ([18] then ene vill nu rådha migh bott,
Vaticinio prolato,
Tå bliffuer iagh ([19] vtaff sorgen löst,
Furore duplicato.

5.

Min kärest hon bor ([20] på högt itt bergh,
Qui culmen habet litis,
Och til thet huus tå [21]) ligger en bro,
De gemmis margaritis.
Jag stegh migh wp, iagh gick ther in [22]),
Progrediens ad illam,

---

[8]) båd' mör och höfvisk jungfrur,
[9]) Nos ex earum amore.
[10]) lönlig sorg,
[11]) promulgatum;
[12]) Och den
[13]) spatiatum.
[14]) Det är ingen mästar
[15]) lika
[16]) Sorgen fördrifva hon väl kan,
[17]) Si velit me amare.
[18]) hon vill nu
[19]) borta af denna här sot,
[20]) så högt på ett berg,
[21]) berget der
[22]) Jag står mig vp och går der in.

45.

Marjo.

Aftryckt ur Bergshammars samling, der den angifves vara en Dalvisa.

1.

När iag uti skogen så vandrar och far,
Och siunger tusslullerilulla,
Matsäcken på ryggen och staf i hand tar,
Af ällskogs tanckarna fulla,
Jag täncker så mycket båd' nätter och dar,
På Marjo min blåögda kulla!

2.

"Tusslullerilull, kära Marjo min,
"Säg mig när den tiden kommer,
"At du vill aldeles vara min,
"Säij sku vi gifftas i sommar?
"Tusslullerilull, kära Marjo min,
"Kom, lät oss få giftas i sommar!"

3

Men Marjo hon vill intet bida mig,
Hon löper sin väg uti skogen.
Jag ropade: "lät mig få tala med dig!"
Hon vill intet på den bogen.
"Tusslullerilull, kära Marjo min,
"Tror du ej at iag är dig trogen?"

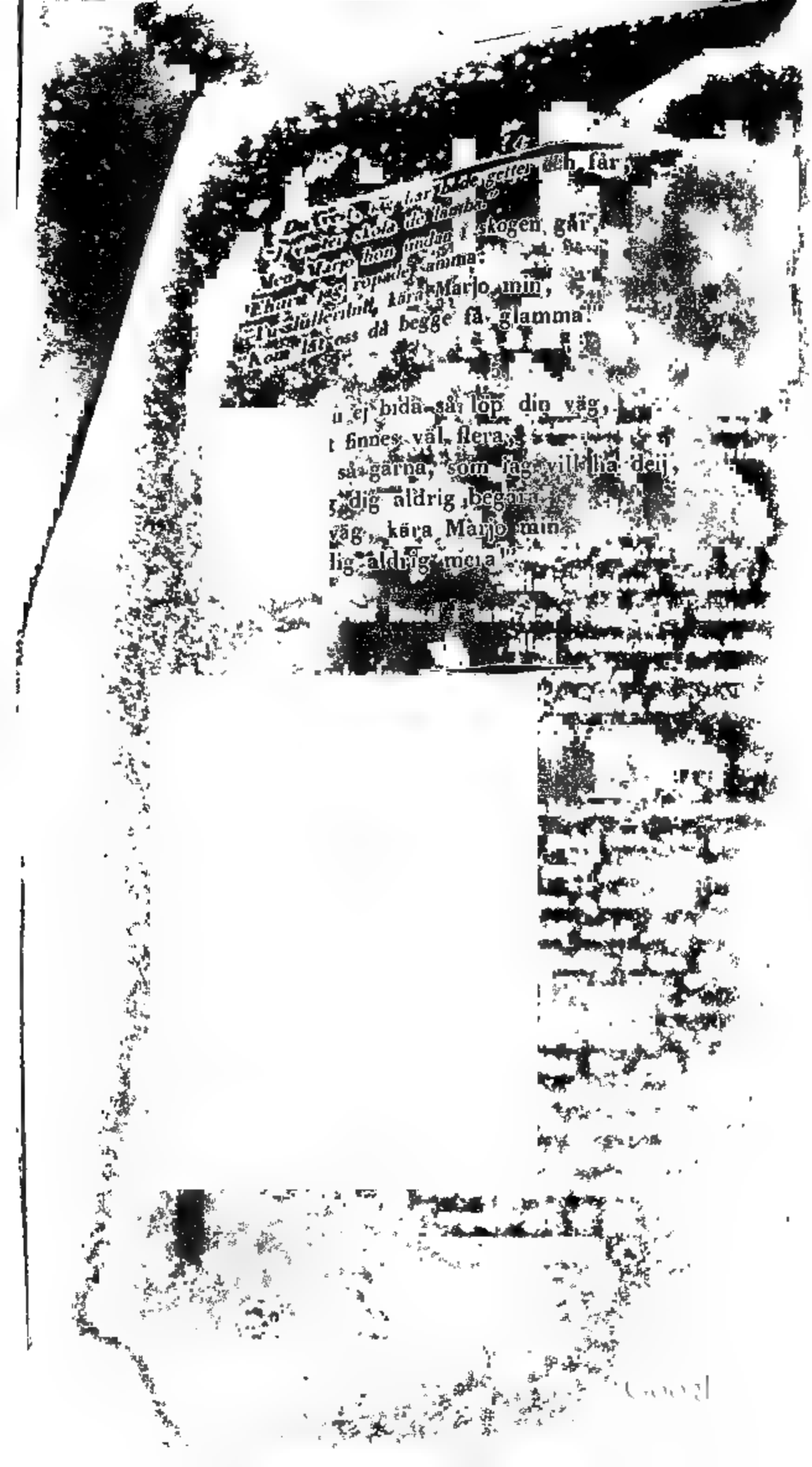

46.

Dal-Visa.

Återryckt ur *Hulphers* Dagbok öfver en Resa igenom Dalarne, s. 194, 195. Den sjunges ännu allmänt i denna landsort. — Förf. var prosten i Mora, *Anders Wallenius*. Han dog år 1653; sången torde således vara diktad ungefär vid medlet af sjuttonde århundradet.

1.

Om sommaren sköna, när marken hon gläds
Vid Dala två elfverna vida,
Från Tuna å strand, till Gagnä-mäns näs,
Så fagert det då är at rida.
Gud glädje och styrke de män som der bo,
Vid elfvom, på berg och i dalom.

2.

Der hörs en förnöjelig näktergals sång,
Och djuren i lunderna gånga,
Vid Åhl ut med land, på sjö och på strand,
Om vårtiden leka så många.
Gud glädje och styrke de män som der bo,
Vid elfvom, på berg och i dalom.

3.

Vid Leksand möter man Siljanom,
Den sjö sig så vida utsprider,
I fyra de delar, som löpa rundt om,
Men öster ut Rättviken vrider.
Gud glädje och styrke m:-m

4.

Från Rättvik och Ore man färdas också
Till Mora mäns nöjsamma strander,
Dit upp ifrån Fahlun de handelsmän gå,
Så sjöleds som ock uppå landen.

5.

Der hafver vår Sol formerat en ö,
Som Siljan så kärligt omfamnar,
Ther tusentals fiskar de lemna sitt frö,
I gräsrika vikar och hamnar.

6.

Från Venjan och Orsa till Elfvenes dal,
Och så öfver bergen till Särna,
Der elgar och renar till tusental,
I skogarna vistas så gärna.

7.

Från Öster- till Vester-Dalmännernas bo,
Man kommer och der får beskåda,
Båd' Lima och Malung och Äppellebo,
Tillika med Jerna, Nås, Floda.

8.

Guds ande i Nordlanden hvilar nu sig,
Ja längst up i verldenes ända.
Vår himmelske fader! vi rope till dig:
Du värdes din nåd till oss sända.

9.

Alt detta blef fattadt en Midsommars-dag,
På Mora mäns nöjsamma ängar,
Vid Utmelands by med lust och behag,
Bland blomstrande, grönskande sängar.
Gud glädje och styrke de män som der bo,
Vid elfvom, på berg och i dalom.

47.

Sparfvens Visa.

En uti oräkneliga upplagor och med många varianter kringspridd folksång, churu af nyare ursprung. Den synes vara författad under förra hälften eller i medlet af adertonde århundradet. — Vid aftryckningen häraf har utgifv. följt ett ex. tryckt i år, förvaradt i *Zetterströmska Samlingen*, Poëtiska Samlingar, Vol. VI, hvilket, att döma efter stilarne i de öfriga visorna uti samma band, synes vara utgifvet i Strengnäs på 1750:talet.

1.

Hör du, sparfver lilla,
Far du intet illa,
När som vintren blir så sträng och kall?
Utan mycken möda,
Lär du dig ej föda,
Som är nästan minst bland foglar all.
Kan du fogel nätta,
Mig helt kort berätta,
Från det aldra första,
Minsta med det största?
Säg, om dig behagar,
Om din lefnads dagar,
Ifrån början til dit lefnads slut.

2.

När som vintren ändas,
Våren börjar tändas,
Pappa mamma leka med hvaran.

Bädden bäddas mjuhare,
Mamma blifver sjuker,
Pappa bergar sig så godt han kan.
Innan några veckor,
Skalet sönder spricker,
Jag blir kläckt med möda,
Pappa skaffar föda,
Jag blir klädd med fjäder,
På mit fina läder;
Innan kort blir jag en mogen man.

3.

Jag ej länge biar,
Jag går sta och friar,
Slögder idkas ej uti vår slägt.
Mannen not ej binder,
Hustrun aldrig spinner,
Sådant ej, men älskas, öfvas rätt.
Ofta skifta maka,
Men at brygga, baka,
Många rätter koka,
Slöjda, oxar oka,
Är ej våra seder;
Men förlåt, jag beder,
Kärlek är vårt högsta tidsfördrif!

4.

Jag tar mig en flicka,
Hjertat börjar picka,
Vingen börjar på at sloka ner.
Honan stilla sitter,
Jag af kärlek spritter, —
Nog utaf, jag säger intet mer.
Knapt blir månan fuller,
Innan många kullar,
Utaf ägg och ungar,

Drottningar och kungar,
Som sig sedan para,
Och ej kärlek spara,
Så högt slägte, til mång tusend led.

5.

När som dagen börjar,
Gud för födan sörjer,
Fast jag intet något hushåld har.
Sommarn rik af gröda,
Ger mig nog til föda,
Bordet dukas af en nådig Far.
Jag har ingen styfver,
Men min tunga klyfver
Många skära toner,
In i millioner.
Jag natursens lagar
Lyder alla dagar;
Det är all den skatt Gud af mig får.

6.

Hökar, glador, skiöttar
Gör mig något trötter,
När de mordiskt stämpla om mitt lif;
Och när skåtten knalla,
Många af oss falla,
Under vårt menlösa tidsfördrif.
Men min' vingar snälla,
När det månde gälla,
Frälsa mig från fara,
Från mång skått och snara;
På Guds magt jag undrar,
Och när åskan dundrar,
Gömmer mig i hålen, helt förskräckt.

7.

Hösten ymnigt mättar
Mig med alla rätter,
Säd och frö då vankas öfver allt.
Jag på axet sitter,
Många korn jag hittar,
Dricka får jag utan något malt.
Stinner i min kräfva,
Hämtat utan näfva,
Klara vattudroppar,
Utan silfverkoppar;
Dricka, mat och kläder
Får jag, och mig gläder,
Ty min Gud all omsorg om mig drar.

8.

Lustig, nögd och glader,
Jag min Gud och fader,
För det minsta grynet lof hembär.
Stundom kroppen ryser,
Och när foten fryser,
Gömmer jag den uti mina klä'r.
När det mörker blifver,
Jag til sängs mig gifver;
Uti kalla nätter,
Jag mit hufvud sätter,
Uoder vingen lilla,
Såfver sött och stilla,
Vaknar glad, om morgon lof hembär.

9.

Luften tyckes svalkas,
Vintren börjar nalkas,
Dimba, töckn, stiga mycket opp.
Dagar blifva mulna,
Nättren kalla, kulna,
Sådant tvingar nog min lilla kropp;

Regn med slask, oväder,
Skämmer mina kläder;
Snö och frâst de linda,
Jorden hârdt de binda;
Marken öde ligger,
Jag far kring och tigger,
Staten drages in och brö blir knapt.

10.

Men naturens amma,
Som är ock min mamma,
Har mig lärt att högmod är en last.
I stall, fähus, skogar,
Och hvad fins på logar,
Plâckar jag, som lemnas efter qvast.
Blott jag får et stycke,
Gör mig lika mycke,
Då och då en kärna,
Tar jag ganska gärna;
Endast jag blir mätter,
Kräseliga rätter
Min natur är intet vaner vid.

11.

Nu jag vet beskrifva,
Och i korthet gifva,
Sparfvens födsel och dess lefnads sätt;
Men vår ålder finna,
Til-hvad tid vi hinna,
Kan jag icke minnas, veta rätt.
Gud vet år och dagar,
Gör hvad han behagar.
Honom med vår tunga
Vi låf säga, sjunga,
Tils vår tid blir ute.
Kort sagt, det blir slute:
Födas, lefva, dö, til intet bli.

12.

Vil du männ'ska kära,
Något häraf lära,
Du som större vett och gåfvor fått.
Lär din vilje böja,
Och dig allt åtnöja,
Tag emot förnögd, båd' ondt och godt.
Var ej karl förmäten,
Fly de stygga näten,
Lid för synsdens lagar,
Gör hvad Gud behagar;
Och när döden gäller,
Då först blir det qväller,
Kroppen dör, men själen tages upp.

Anmärkning.

En upplaga af denna viss, tryckt i Gefle 1800, har i strof. 12 vers. 7:

Var ej karg, förmäten,

48.

Gossen Olof Svenssons Visa.

Upptecknad i Kisa socken af Östergöthland år 1816, och diktad af en blind gosse, med ofvanstående namn.

1.

Allsingen flicka lastar jag,
Dertill är jag så ringa;
Men nog vet jag hvem jag vill ha,
Som hjertat mitt månd' tvinga,
När hon ibland de andra går,
Liksom en ros bland törnen står;
Hon är ifrån mig tagen.

2.

Det kom ett ljus från Österland,
Det lyser som en stjerna;
Det var en vän jag tyckte om,
Den älskte jag så gerna.
Jag tror att gnistan lefver än,
Som kan upptända ljus igen
Emellan såta vänner.

3.

En törnetistel stilla står,
Hon gör mig ingen skada;
Men dina söta kärleks sår
De hafva mig bedragit.

V.

SKÅMTSAMMA SÅNGER.

49.

Bondens Wälling.

Ur Kongl. Bibliothekets i Stockholm handskrift in 16:o.

1.

Bonden och hans vnga hustru,
Begynte the till att semias:
"Och hvad skall oss till mathen vara?"
Så snackade han till henne.
"Enn nyan ketill thå köp tu migh,
"Så godh enn vellingh thå reder iagh tigh."
Så vele vij dantza och quedha!

2.

Hoon satte then ketill vppå then eldh,
Hoon skulle then vellingen göra.
Femthon skeppor sichtat miöll,
Thå mände hon på vellingen röra.
Then vellingen begynte att siuda fast,
Alla ketlar krokar the broste vell snart.
Så vele vij dantza och quedha!

3.

Wellingen begynte at löpa,
Och hårt i querna damne,
Femthon querna slogh hon omkull,
Och femton kom hon till att gånga.
Thet var enn velling ther hon foor fram,

För henne redes både qwinna och man.
Så vele vij dantza och quedha!

4.

Vth kom bondens vnge hustru,
Hon var så snell i orden:
"Och skam få thå then hustru,
"Såm thenna vellingen giorde!"
Then vellingen var icke mestom seenn,
Honn brende then hustrun om båda sin beenn.
Så vele vij dantza och queda!

5.

Vth kom thå then store grå munck,
Han skulle öfuer vellingen läsa.
Vellingen språng sig vp igen,
Hon brende then muncken om näsa.
"Jag tror," sade muncken, "thet är itt trull;"
Och vellingen slog så muncken omkull.
Så vele vij dantza och queda!

50.

Bröllops Kosten.

Aftryckt ur Kongl. Bibliothekets i Stockholm handskrift in 16:o.

1.

"Thet kom en hoffman ridandh' till vår!"
Sadhe Måns.
"Hvart i Jesu namne vill han tå?"
Svaradhe käringen Kroke noos.

2.

"Han vill och vår dåtter hafua,"
Sadhe Måns.
"Hvadhan schall then bröllops kåsten tagas?"
Svaradhe käringen Kroke noos.

3.

"Hafue icke wij en skeppä med malt?"
Sadhe Måns.
"Wiste icke tu thet var länge alt?"
Svaradhe käringen Kroke noos.

4.

"Haffue icke vij en hele kako?"
Sadhe Måns.
"Wiste icke tu then var längo smakat?"
Svaradhe käringen Kroke noos.

5.

"Wille vij slachta vår stugu grijs!"
Sadhe Måns.
"Thet är alt för mykin spijs."
Svaradhe käringen Kroke noos.

6.

"Wille vij slachta vår gammalt fåår!"
Sadhe Måns.
"Wij hafue ther aff ätha j åtto åår."
Svaradhe käringen Kroke noos.

7.

"Wille vij biudhe vår sochne prest?"
Sadhe Måns.
"Han är alt för onder gäst."
Svaradhe käringen Kroke noos.

8.

"Wille wij biudhe vår kläckare?"
Sadhe Måns.
"I mårgon kommer han håppandes."
Svaradhe käringen Kroke noos.

9.

"Wille wij biudhe vår fougdte?"
Sadhe Måns.
"Han äther alt vp aff bordeth!"
Svaradhe käringen Kroke noos.

51.

Bonden och Oxen.

Af denna sång har utgifv. haft tillgång till tvenne upptecknin-gar, den ena uti *Harald Olufssons* Wisbok och den andra i Kongl. Bibliothekets handskrift in 16:o. Den förre är här nedanföre aftryckt, och de vigtigaste olikheterna meddelade ur den sednare.

1.

Bondhen åtte [1]) en oxe,
Och han var fuluell voxen [2]).
Men oxen dansar ij pansaren!

2.

Och bondhen kördhe sitt fæ ij hagha,
Och greffuen ville han oxen tagha [3]).
Men vxen dansar i pansaren!

3.

Och greffuen talar til suenner [4]) tuå:
"Huru skole vij then oxen fåå? —
Men oxen dansar, m. m.

4.

"Och eij [5]) må vij then oxen fåå,
"Wi haffuom inthet bandet leggia honom wppå [6])."

---

[1]) han åtte
[2]) full väll växen.
[3]) Och oxen löper på hedhe,
Och mötte hänom en grefue.
[4]) småsuenner
[5]) väll
[6]) "Och hade vij hornhend leggia yppå."

14.

Och arla om morgonen then dagen vart lius,
Och tå var bonden att tinget fuus [16]).

15.

"Och eij fåå mina hestar stå på stall,
"Och eij få min boskap [17]) gåå ij vall." —

16.

"Min kære bondhe, tu klagha icke så hårt;
"Men tacka gudh för then dell tu hafuer fåått."
Men oxen dansar ij pansaren!

Handskriften in 16:o innehåller följande slutverser, hvilka der utgöra den:

14.

"Tu fick här full gått horne band,
"Stor sölfbelte och gullkädher lång."
Men oxen dantsar i pantsaren!

15.

Oxen skåpar i lunden,
Och tolf mark peningar i pungen.
Men oxen dantsar i pantsaren!

---

[16]) v. 11 in 16:o. Öhrlig om mårgon når dager var ljus, Ther bonden skulle till tinge huss

[17]) Och icke mijn boskap hålen."

52.

Allting Bakvändt.

Åftryckt ur Kongl. Bibliothekets i Stockholm handskrift in 16:o.

1.

Ja kom jungfrun gångandes,
Medh bara fothen ståndandes.
"Hwij ståån j medh baran footh?"
Alt som lijfuet lyster.

2.

"Hwij ståån J medh baran footh? —
"Kan här ingen rådhe booth? —
"Sitt tigh på mijn kistå."
Alt som lifuet lyster.

3.

"Sitt tigh på mijn kistå,
"Maka vill iagh tigh läste,
"Göra vill iagh tigh skonar ny."
Alt som m. m.

4.

"Göra vill iagh tigh skonar ny,
"Makan finnes eij j thenne by,
"Lestren äro j lunden."

5.

"Lästren äro j lunden,
"Lädhret är j sunden,
"Sylen är j Tysklandh."

6.

"Sylen är j Tysklandh,
"Bårstan är j Kalmar,
"Kårdan äro j Rome."

7.

Jungfrun talar till tärnor twå:
"J scholen vngersuens hoffuudh thwå;
"Så ther faller eij tårar aff."

8.

"Askan är j biörke tåpp,
"Biörcken är icke runnen vpp,
"Wattnet är j kellan."

9.

"Watnet är j kellan,
"Kellan j wärdzens ende,
"Tråget är j Trijntandaall."

10.

"Tråget är j Trijntandaall,
"Som thet wattnet svalke skall,
"Kamben är j hiorte hoorn.

11.

"Kamben är [i] hiorte hoorn,
"Ofödd är then konunge son,
"Som then hiwrthen skiuthe schall.

12.

"Hans fadher och hans modher,
"The liggia j waggone bådhe,
"Som then konunge son födhe schall."—

13.

"Aldrigh hörde man slijke,
"Som så suarar sin wedherlijke,
"Tu schall vare mijn fäste möö.

14.

"Tw schall vare mijn fäste möö,
"Medh migh skall tu bådhe lefua och dööe;
"Kysser tu migh, så klappar iagh tigh.

15.

"Kysser tu migh, så klappar iagh tigh,
"Gör thet gått, så tackar tu migh,
"Göret gått, så tackar tu migh."
Alt som lifuet lyster.

58.

Den Förvända Werlden.

Aftryckt ur *Harald Olufssons* Visbok. — Bland *Nyerups* Udvalg af Danske Viser fra Midten af det 16:de Aarhundrede, finnes, uti Del. II, N:o 36—39, ett antal sånger, hvilka höra till samma diktart, som de härstädes upptagne, under N:o 53—55, utan att de utgöra öfversättningar af hvarandra. Det tyckes som man i Norden, under nämnde tidpunkt, skulle hafva egnat en viss flit åt utarbetandet af denna utaf *Nyerup* kallade "Qvodlibet" tonart af folkvisor, hvilka synas bilda ett slags öfvergång till en nyare konstpoesi.

1.

Johaij! iagh vidher migh för Lybeske broo,
Medh björnskinsstöffler och bedragna skor.
Wij gatom med hönsen wthridha!

2.

Johaij! iagh gick ij husett in,
The supo blagarn och nystadhe vellingh.
Wij gatom med hönsen wthrida!

3.

Johaij! krymplingen danser och dumben han quadh,
Theen blindhe han weffuer gulladh.
Wij gatom m. m.

4.

Johaij! Hær grisar vår fåår, her lamba vår suin,
Kyckliugen dijr han modren sin.

54.
Kråkelund.

Denna sång förekommer hos alla de tre Skandinaviska folken. På Norska är den införd i Bihanget till *Hallagers* Norske Glossarium, sid. 191; och på Danska uti *Nyerups* Udvalg af Danske Viser, Del. II., s. 97. — *Nyerup* anser den ursprungligen vara författad på Norska; den Svenska varianten är likväl blott en ganska fri bearbetning af ämnet. — Den här upptagna folkvisan, meddelas efter ett i Gefle år 1800 tryckt exemplar; men rättskrifningen häntyder på en vida högre ålder. Uti den till Kongl. Bibliotheket nyligen skänkte s. k. Småländska Handskriften, finnes häraf en något afvikande uppteckning.

1.

Thet är så fagert i Kråkelund,
Det är så fager en by;
All then glädje i verlden är,
Yppas therути.
Kråkan äger båd' loft och bur i skogen!

2.

Kråkan äger både loft och bur,
Och svalan utan före;
Haren gånger på gårdenom,
Vackter han deras lif.
Örnen är en portonär i skogen!

3.

Örnen är en portonär,
Och katten håller vård;
Thet är så fagert om juletid,

9.

Ulfven dricker af silfverskål,
Han kastar henne på gålfvet;
Det undra ock de andra små djur,
Hvi han var så djerfver.
In kom Kråkan hoppandes i skogen.

10.

In kom kråkan hoppandes,
Med sin svarta hätta.
"I sitten hvar alle häll och säll,
"I ären icke alle mätta."
Svarade Björnen gammal bonde i skogen.

11.

Svarade björnen gammal bonde,
I bänken der han satt;
"Oss hafver intet fattas,
"Hvarken öhl eller mat."
Ugglan är en fager fogel i skogen.

12.

In kom ugglan vacker fogel,
Alt med sin breda panna:
"Tu låt uti, tu drick mig til,
"Min all som käraste gramme."
Örnen och björnen de stå för bordet i skogen.

13.

Örnen och björnen de stå för bord,
De qväda Sanct Mårtens minne:
"Herre Gud signe hvar och en,
"Som är församlat här inne."
Här är ock andra små djur i skogen.

55.

Den Bakvända Visan.

Uppteckned, efter muntlig tradition, uti Östergöthland.

1.

I fjol vid jul då grisa min ko,
Då kalfva min so, då drunkna min märr uti solskin.
Jag sadla min stöfvel, jag smorde min häst,
Och sporra bant jag på öra;
Så red jag öfver solen der skogen gick ner,
Der hänk två murknade brömsar,
Der hänk två prester, der sång två lik,
Der satt två brokota hästar.
Jag låg och jag satt,
Jag drömde den natt,
Jag drömde den visan var bakvänd satt.

2.

Den döfve han hörde, den dumbe han log,
Den tumlöse spelte på lira;
Den blinde han skulle gå ut och bese,
Hvad natten hon mände här lida;
Så fick han se en så'n underlig ting,
Den handlöse lekte med flickan sin.
Jag låg och jag satt,
Jag drömde den natt,
Jag drömde den visan var bakvänd satt.

3.

Det var två skator, som bygga ett bo,
De bygga ett bo på vår loge,

Det var två hönor, som spänna en hök,
De flögo med honom åt skogen.
Jag låg och jag satt,
Jag drömde den natt,
Jag drömde den visan var bakvänd satt.

4.

Laxen han klifver i eketopp,
Och ristar ner stora löfgrenar;
Och ekorren springer på hafsens bott,
Och välter upp stora grå stenar.
Jag låg och jag satt,
Jag drömde den natt,
Jag drömde den visan var bakvänd satt.

7.

"Gröt har jag under och smör ofvanpå;
"Men intet får hofman smaka derå!"

8.

Hofman tog bytta, satt'na på sadelknapp,
Så åt han ur hvareviga fnask.

9.

Han gjorde den kärngen en större en men;
Han slog hennes bytta uti en sten.

10.

Han gjorde den kärngen en större en harm;
Han stal en ost ur kärngens barm.

11.

Kärngen tog hofmans stora pamp,
Hon slog till honom så han i backen damp.

12.

Så snart som han i backen damp,
Kärngen upp i sadelen sprang.

13.

Kärngen hon rider till prestegård,
Ute för henne presten han står. —

14.

"Skrifta mig prest, bå' för kött och för kål,
"Jag stack ihjäl en hofman i går!"

15.

"Skrifta dig f-n, bå' för kött och för kål,
"Fläsket äter du när du får."

16.

Kärngen hon rider åt fanneom in,
Och alla små djeflar dem körde hon i ring.

17.

Kärngen hon talte till svarte bror Knut:
Falleraleralera!
"Skall jag härin så skall du härut!"
Farallerallalerallarera!

57.

Bonden och Hans Hustru.

Aftryckt ur Kongl. Bibliothekets i Stockholm handskrift in 16:o.

1.

Hwstrun hoon kastadhe sin råck j wägg:
"J hempthen migh bådhe smör och ägg,
"J hempthen migh hijtt itt skinke faath;
"Jagh vill settie och få migh maath."

2.

"Itt skincke faath,
"Jagh vill settie och få migh maath." —
"J hempthen migh hijtt en kanne mödh,
"Jagh vill göra min kinne rödh."

3.

"Een kanne mödh,
"Jagh vill göra min kinne rödh." —
"J hempthen migh en, J hempthen migh twå,
"J hempthen migh bålster, iagh såfuer vppå.

4.

"Een och två,
"J hempten migh bålster, iagh såffuer vppå." —
Bonden kom aff skogen heem:
"Fåår iagh någoth af mathen dijn?"

Aff skogen heem:
"Fåår iagh någoth af mathen dijn?" —
"Min kär bonde tw töff en stundh,
"Så lenge mijn öghon the få een blundh!"

6.

"Tw töff een stundh,
"Så lenge mijn öghon the få een blundh." —
Bonden gick sigh till wedhakast,
Han quistadhe the käppar som icke brast.

7.

Till uedha kast,
Han quistadhe the käppar som icke brast.
Han quistadhe een, han quistadhe twå,
Så mände han åth stugun gå.

8.

Een och twå,
Så gick han dijth som hustrun lågh.
Bonden fick hustrun i gålan låck:
"Min hierteligh käre, tu statt nw vpp!"

9.

I gålan låck:
"Min hierteligh käre, dw stadt nu vpp." —
Hustrun och bonden the dantzadhe så,
Att käpparna sönder på gålffuet lågh.

10.

The dantzade så,
Att käpparna sönder på gålfuet lågh. —
"Min käre bonde, tu hålt vp slå,
"Jagh vill löpa när tu bedher gå."

11.

"Tw hålt vp slå,
"Jagh vill löpa när tu bedher gå." —

Thet giorde hustrun j stora nödh,
Hoon gaff sin bonde bådhe smör och brödh.

12.

I stora nödh,
Hoon gaff sin bonde bådhe smör och brödh.
"Rådhe vill iagh hvar gran hustrun mijn,
"Hoon necke eij maten åth bonden sijn."

13.

"Hvar gran hustrun mijn,
"Hoon necke eij mathen åth bonden sijn."
"Eij förty iagh giorde så,
"Therföre är min rygg så blå."

Och jag gaf klockarn fåreläret på kaka,
För han skulle för salig Sara sjunga och gapa.

9.

Och jag gaf presten fyra får med ulla,
För han skulle på salig Sara kasta mulla.

10.

Och jag gaf presten min kulle ko den hvita,
För han skulle öfver salig Sara predika.

11.

"Och, kåre män, J bären långt bort båren;
"För jag är rädd hon kommer igen framåt våren!"

Såla jag min gångare grå,
Skulle till bispen rida;

Kärngen tog sin skabbiga get,
Hon månde fast efter mig gnida.

6.

När jag kom till bispen fram,
Klaga' jag min nöd;
Kärngen stod der bredevid,
Hvart ord sa' hon jag ljög.

7.

Bispen tog sin stora bok,
Skulle öfver oss läsa;
Kärngen tog sin krycka i hand,
Slog bispen öfver näsa.

8.

Tog jag mig en liten båt,
Segla' öfver sundet;
Kärngen tog sitt baketråg,
Segla' sammalunda.

9.

Tog jag mig ett litet skepp,
Segla' öfver hafvet;
Kärngen tog sitt grynesåll,
Segla' sig i qvafvet.

10.

Gick jag mig på högsta berg,
Jag skratta' och jag log;
Kärngen låg i hafsens djup,
Hon bet der och hon stor.

11.

Gick jag mig till närmsta by,
Hälsade på Knut min granne;
Kom der ut en gammal kärog,
Jag räds det var dennamma.
Aldrig fick jag goder ro för käringen!

60.

Den Onde Mannen.

Meddelad efter ett ex. *"Tryckt i detta Åhr,"* hvilket, för att döma af stilar och rättskrifning, tyckes vara utgifvit i slutet af 16-hundra eller början af 17-hundra talet. — Titeln är: *Tvänne lustige Vijsor, Then Första. Om een Onder Mann, Som slog och hanterade sin Hustru illa, Och kuruledes Tre Marier frälste henne, och lönte honom therföre.*

1.

Det var en gång en onder mann,
Som hade en hustru from församn,
All ting monde hon främia.
Han giorde henne ett stort förtreet,
Hon mycket ondt med honom sleet;
Hon kunde det ey förglömma.

2.

Mannen gick uth at dricka vijn,
Hustrun gick til grann-hustrun sin,
Begynte sin sorg at klaga.
Samma qvinnor dhe voro tree;
Den ena sade: "lyster ehr see,
Hur' iagh thet vill tillaga."

3.

Den älsta fann på dätta fund:
"Vij vele tree om een afftonstund,
"Pådraga oss kläder hvijta,

"Och vela sedan medh eder heemgå,
"Och i en vråå bank om döden stå,
"Tree Marier vele vij heeta."

4.

"Vij vällia giöra knöplar tree,
"Han skal få löön, dät skolen J see,
"Rätt som han haar förtiänat.
"När han kommer från vijnet in,
"Vill han knårra i samma sinn,
"Ehr slå skall blifva förmeenat."

5.

Den qvinnans rådh dhe lydde åth,
Mannen från vijnet heem kom brått,
Begynte at bannas svåra:
"Hvar äst du nu, din lede säck,
"Jagh vill digh tvåå medh döfvels träck,
"At du skalt falla tåra."

6.

Hustrun hon honom gick emoot,
Medh vänligt taal och föll til foot,
Hon honom kiärlig ansamma.
Han henne straxt vidh kinden slogh,
Att hon då nedh til jorden togh,
Sij så mon hon framkomma!

7.

Då ropte den qvinna: "o vee, o vee!"
"Hielp nu Maria Salome,
"Och trösta migh nu arma;
"Hielp nu Maria Jacobe,
"Och J Marier alle tree,
"Och eder der öfver förbarma!"

Hustrun hon bad dem alla tree;
"Hålt up Maria Jacobe,
Och lät honom få lefva!"

"Hålt opp Maria Salome,
"Hålt opp Maria Cleophe;
"Jagh vil eder offer gifva!"

13.

När de Marier det förstogo,
I hierta och sinn dhe då logo,
Och så aff huuset försvunne;
Mannen täncktе sielff så vid sig:
"O, kära hustru, jag tackar digh,
"Stoor nåde hafver iag funne!"

14.

"Sådan Marier lät icke meer,
"Komma (til at plåga oss) neer,
"Lätt däm i himmelen blifva.
"At du hoos Gud äst så bekänd,
"Där på hafver iag lijtet täncktе,
"För under vil iag dät skrifva."

15.

"J Män, blifven vidh denna sedh,
"Lefven med ehr hustrur i fred,
"Dät vil iagh eder råda;
"Ty qvinnorna snälla ära,
"Det hafver iag nu måst lära,
"Jagh varnar eder för skada."

16.

Denna vijsa är dichtat så,
At alla skola det förstå,
Och hålla sigh redeliga;
At när det onda sinnet pågår,
Han icke straxt sin hustru slår,
Och henne illa trachtera.

17.

Det mon diefvulen väl behaga,
När mann och hustru sigh ey fördraga,
Och dhe hvarannan hata.
Därföre varer hvarannan huld,
Elliest gifver det eder ond skuld,
Olycko öfver all måta.

61.

Nils Båtsmans Fedla.

Upptecknad, efter sång, i Östergöthland.

1.

Nils Båtsman han hade slätt ingen rp,
För än han fick sälja sin endaste ko.
Så köpte han sig en fililililelej fililej,
En fidla fin.

2.

Nils Båtsman han gångar sig utom by,
Så mötte det honom en bonde så kny;
Så spelade han på sin fililililelej fililey,
På fedlan fin.

3.

"Och vill du nu spela på felan för mig,
"Så vill jag lösa på pungen för dig."
Så spelade han sin fililililelej m. m.

4.

Nils Båtsman han gångar sig öfver en bro,
Så tappade han bort sin fedla god.
"Gud nåde mig nu för nu har jag tappat
"Min fililililelej, fililililelej,
"Bort fedlan min!"

5.

Nils Båtsman kan gångar sig öfver en bäck,
Så tappade han bort sin fälesäck.

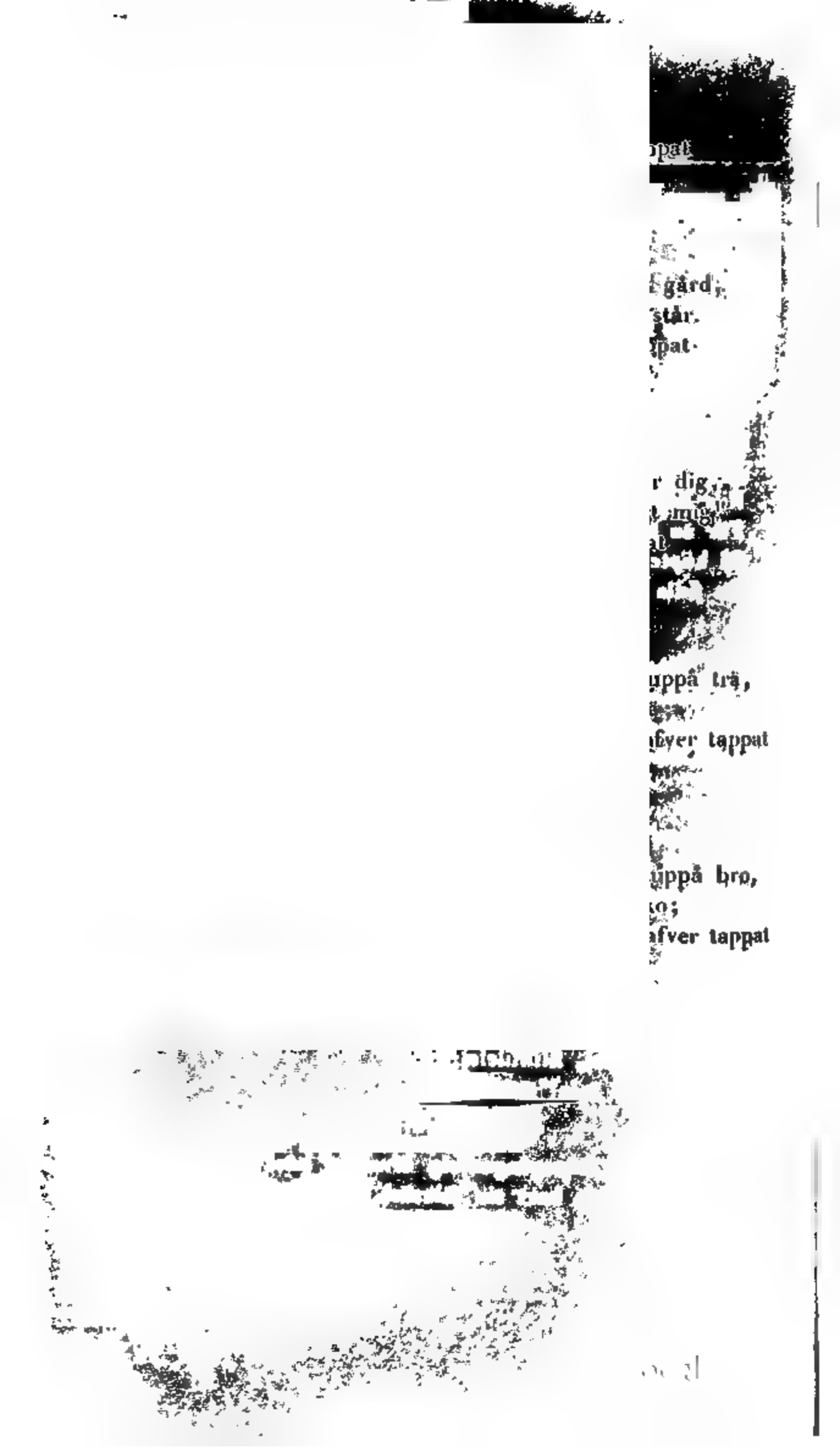

62.

Det Misslyckade Besöket.

Af nedanföre meddelade uppteckningar är varianten A. från Wermland, B. från Roslagen och C. från Östergötbland.

A.

En ung dräng och piga, vackra men fattiga, hade fattat kärlek till hvarandra. Föräldrarne tvungo likväl den sednare att äkta en ålderstigen och rik bonde. Drängen fortfor att i hemlighet besöka sin fordna älskarinna, äfven efter hennes giftermål. En utanför huset befintlig stubbe begagnades såsom tecken emellan de älskande. Låg den kullslagen, så var gubben borta och drängen välkommen. Stod deremot trädstubben upprest emot väggen, så befann sig mannen hemma. Detta umgänge fortfor länge. En afton, då honden var hemma, hade hustrun glömt att resa upp kubben. Drängen ville derföre gå in till henne; men hörde ljudet af samtal in i stugan, och smög sig till fönstret för att undersöka förhållandet. Hustrun satt och vaggade sitt barn, och sjöng det till sömn. Hon såg sin älskare, och varnade honom sjungande.

Skymtar du för gluggen?
Kär' söten min!
Och Gud välsigne skuggen!
Kom inte in!

Tuss lullri lull!
Mitt lelle gull!
Och är det du, du snälle,
Som går till mej om qvälle?

"Hvad säger du?" frågade bonden.

Hustrun svarade, sjungande:

"Jo, den som barn skall gäte,"
Kär sköten min!
"Han får ha många läte."
Kom inte in!
Tuss lullri lull,
Mitt lelle gull!
Och är det du, du snälle,
Som går till mej om qvälle?

Drängen förstod icke hennes mening, utan visade sig ånyo vid fönstret. Då sjöng den oroliga hustrun ytterligare:

I aftse jag glömde,
Den stubben att resa. —
Jag menar, den karln
Är viller och galn,
Som inte ser att far är hemma!
Aj! aj! far är hemma!
Aj! aj, far är hemma! —
Är det du, du snälle,
Som går till mej om qvälle?

Och kom till mej i mora,
Vid ottevard!
Då är min gubbe borta,
Vid qvarn och mal.
Tuss lullri lull,
Mitt lelle gull!

Och är det dû, du snälle,
Som går till mej om qvälle?

Nu försvann drängen, barnet somnade och bonden begaf sig till hvila med sin hustru.

Anmärkning.

Gubbens frågor sjungas icke, utan framstötas vresigt.

B.

Hustrun sjunger:

Gud signe ditt lilla blå öga,
Kär sötan min!
Som tittar i gluggen den höga!
Du får inte slipp in!
För vyssan lullan lej,
För sofvan lullan lej,
För rustikanus i källarn.
Du slipper inte in uti qvällan!

Gubben:

"Hvad säger du mor?"

Hustrun sjunger:

"Åh, man skall se så der låta,"
Kär sötan min!
"Att inte småbarn skall gråta."
Du får inte slipp' in!
För vyssan lullan lej,
För sofvan lullan lej,
För rustikanus i källarn.
Du slipper inte in uti qvällan!

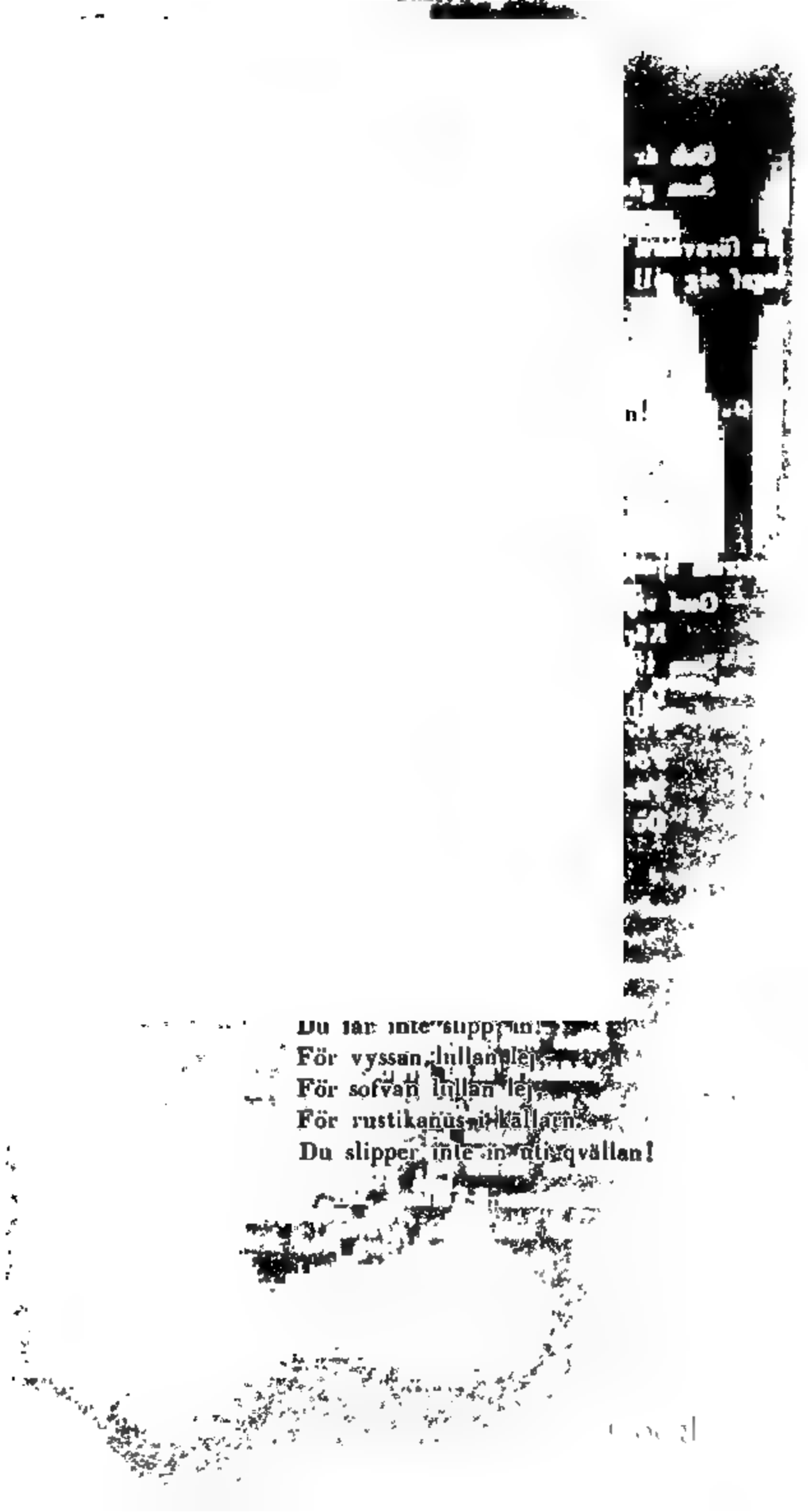

Tittar du i gluggen,
Kär sötan min!
Så akta dig för gubben.
Du får inte slipp' in!
För vyssan lullan lej,
För sofvan lullan lej,
För rustikanus i källarn.
Du slipper inte in uti qvällan!

C.

Hustrun sjunger:

Gud välsigna ditt öga,
Hjertungen min!
Skägget ligger i sängen,
Gack intet in!
För kastilunsi källa,
För stugan ligger allt emellan.

Kom till mig i otte,
När tuppen gal;
Då är skägget borta,
Och qvarnen mal.
För kastilunsi källa,
För stugan ligger allt emellan!

Bonden som låg i sängen, misstänkte denna sång och ropade:

"Hvad säger du, din mara?"

es uti Svenska
Celsius, Del. II,
nolska tiden hos
y kloster. Hvil-
er till en sådan
e icke misslaga
llning här, lika-
arbete, fått in-
granskningen.

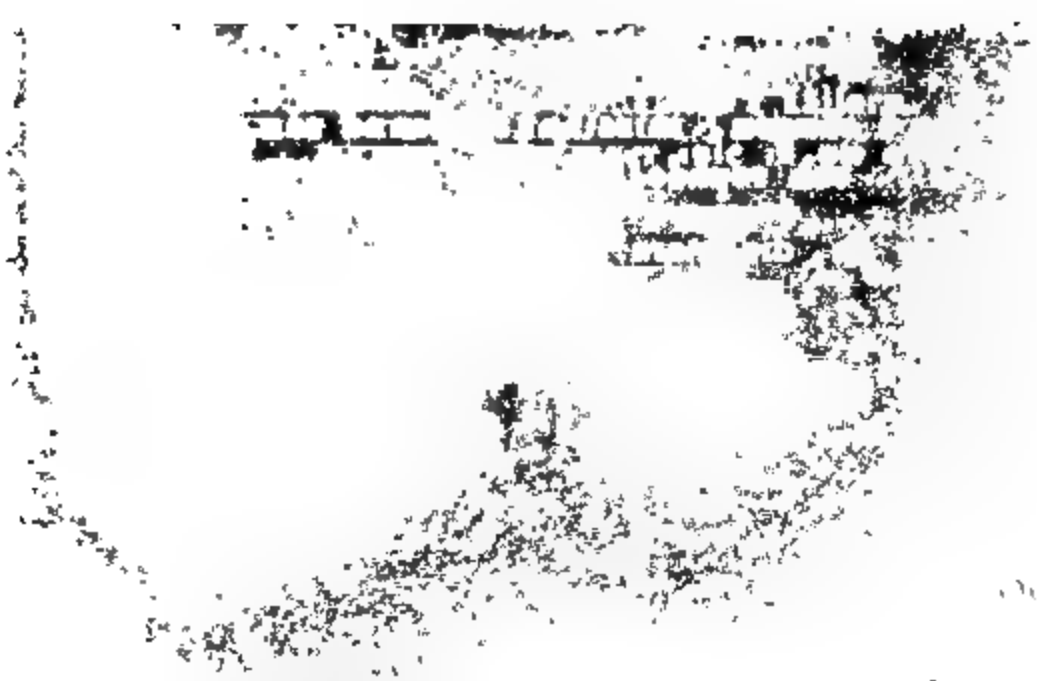

VI.

VI.

FOLK-LEKAR

OCH

DANSAR.

A) SÅNG-LEKAR.

1) De lekande i en rad.

1.

Jag ser dej!

Upptecknad i Östergöthland.

De lekande ställa sig på en rad bakom hvarandra, vexelvis af olika kön, vände åt samma sida. Under afsjungande af första strofen:

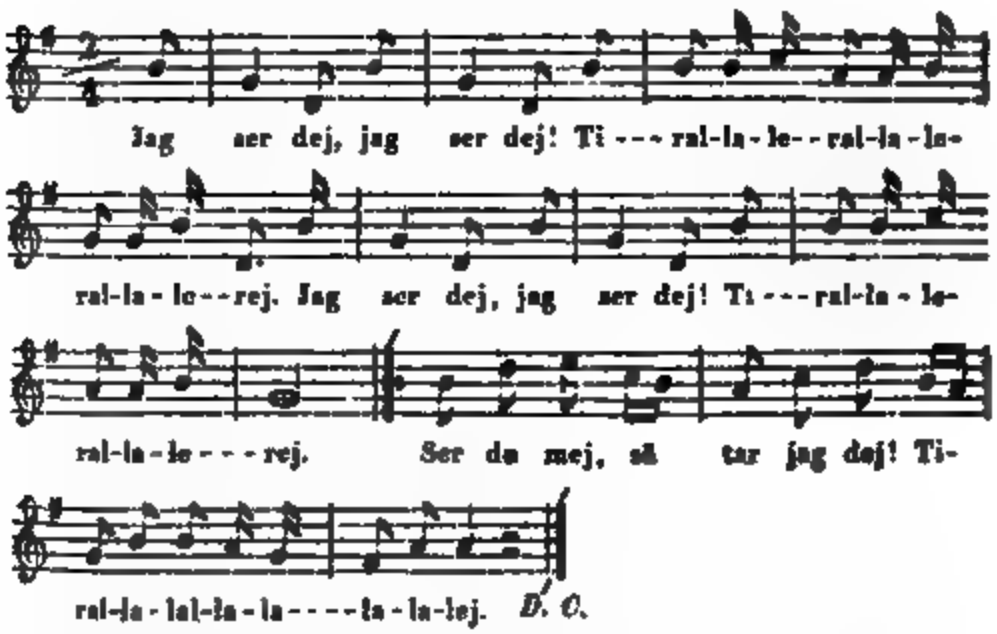

med dess omqväde (riturnel), luta sig den främsta och eftersta, till höger och venster, utom linjen, för att se hvarandra. Sedan denna strof blifvit uppreped tvenne gångor, svarar den eftersta med sednare strofen: (*"Ser du mej, så tar jag dej,"* m. m.), hvarvid den främsta

och den efterste springa fram; samt dansa om, under förnyadt afsjungande af nyssnämnde strof. — De närmaste i ordningen, bland de främsta och sista, förnya detta, till dess alla dansat om.

Anmärkning.

Såsom allmän regel för sånglekar gäller, att, der serskildt förhållande icke annorlunda erfordrar, alla deltagande förena sig uti sången.

2.

Räfleken.

Känd inom Uppland, Westmanland, Södermanland, Wermland, Östergöthland, Småland och på Öland, m. fl. orter.

A.

En af deltagarne i leken föreställer räfven. Han sitter på en sten (i fria luften), en stol eller dyl. (i rum). En annan, vanligen en flicka, föreställer gåsen, och de öfriga hennes ungar. Gåsen och ungarne ställa sig i rad bakom hvarandra, hålla hvaran i kläderna, samt gå vissa hvarf omkring räfven, under sång:

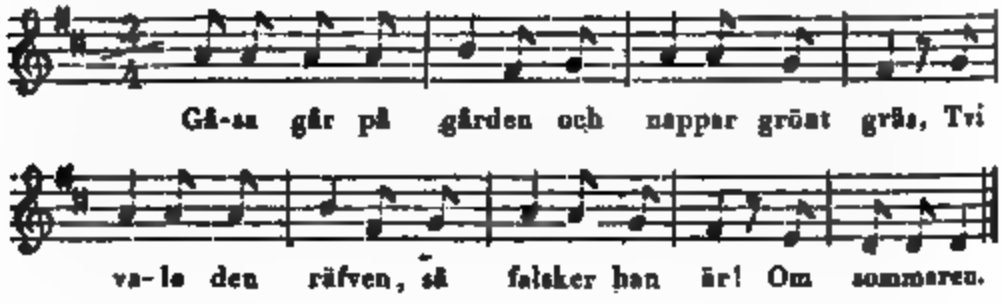

Derefter stadnar raden framför räfven, med gåsen främst, och ungarne bakom honom. Gåsen frågar:

Är räfven hemma i dag?

Räfven. Ja!
Gåsen. Hvad gör han då?
Räfven. Han sitter på en sten,
Och knaper sina ben,
Väntar färskt till qvällen!
Gåsen. Hvem skall det bli?
Räfven. Du och dina ungar!

Nu springer räfven upp och söker att taga någon af ungarne, hvilket hindras af gåsen, som, med utbredda armar, ställer sig framför honom, och får ej med våld undanskjutas, utan blott genom skyndsamma vändningar förbigås. Härunder hålla sig ungarne sorgfälligt bakom gåsen; men vid de hastiga krökningarne, hvilka sålunda uppstå i raden af de lekande, söker räfven tillfälle att borttaga den ena efter den andra af dem. På detta sätt fortfar leken, till dess hela raden är utödd. — Den först tagne blir nästa gång räf.

B.

Denna och följande uppteckning kallas: Räfskallet eller Gåsen och Gässlingarne.

Leken verkställes, såsom ofvanföre nämdt är, under sång:

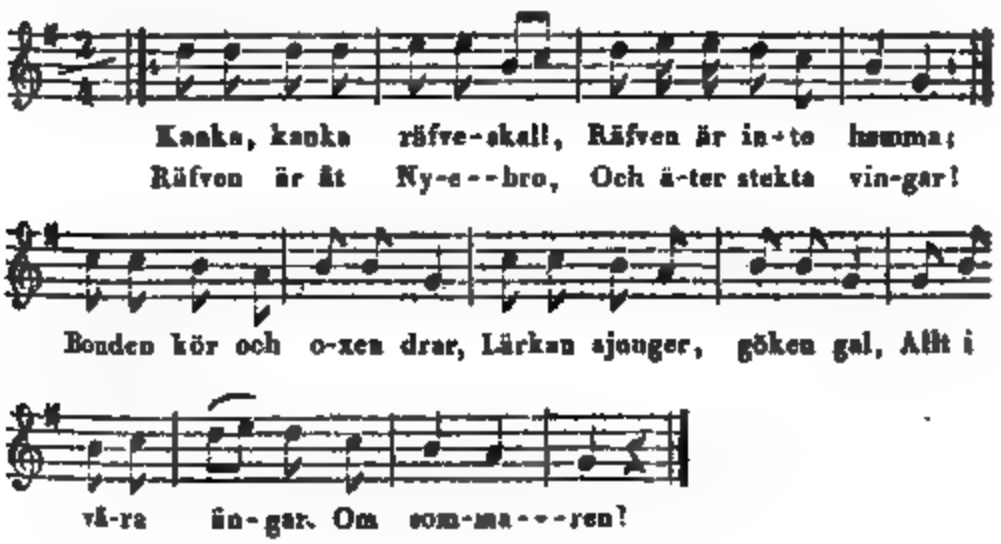

Raden stadnar framför räfven, och gåsen säger:

Vak upp du falske räf!

Räfven. Jag sofver intet så hårdt, som jag snarkar till. — Hurudant väder är det i dag?

Gåsen. Regn och uselt väder.

Räfven. Det är ert väder och intet mitt.

Sällskapet förnyar sin kringvandring, med samma sång, frågor och svar. — Sedan sällskapet, på lika sätt, gått tredje gången omkring räfven, och denne frågat:

Hurudant väder är det i dag?

svarar:

Gåsen. Solsken och vackert väder!

Räfven. Det är mitt väder och intet ert!

Gåsen. Det skall vi noppas om!

Räfven. Det må ske strax.

Nu springer räfven upp för att fånga en af gässlingarne, hvilka försvaras af gåsen, såsom ofvan beskrifvit är. Den först tagne blifver räf, och leken begynner ånyo.

C.

Den som föreställer räfven lägger sig på golfvet (eller marken) och låtsar sofva. De öfriga i lekens deltagande, med gåsen framför sig, vandra omkring honom en gång, hvarefter de stadna och gåsen tillspörjer räfven:

Huru många gångor får jag slänga mig omkring dig?

Sv. Två gångor; men akta dig väl den tredje.

Då börjar vandringen kring räfven under följande sång:

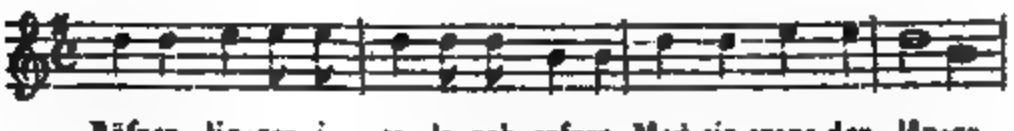

Räfven lig-ger i so-la och sofver, Med sin svans den lån-ga.

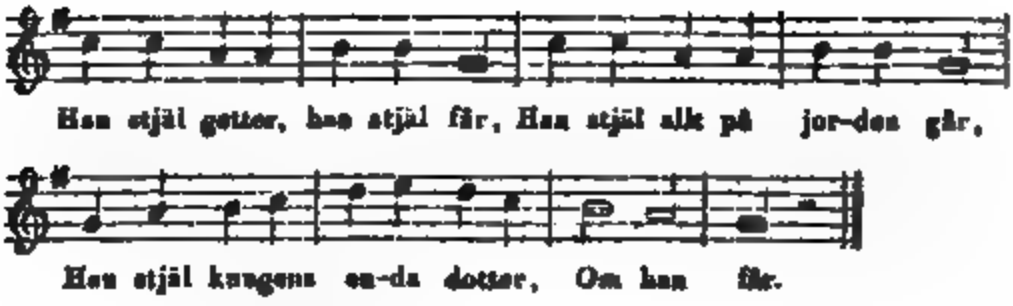

Efter slutad sång stadnar raden framför räfven, och gåsen tilltalar honom:

Vak upp, min räf!

Räfven. Hvad är för vä'r?

Gåsen. Vackert solsken!

Räfven. Det är ditt och icke mitt!

Nu vänder räfven åter hufvudet mot golfvet (marken); kringvandring, sång och samma frågor, jemte svaren, förnyas, och den tredje omvandringen företages. Uppå frågan: Hvad är för vä'r? svarar:

Gåsen. Regn och rusk!

Räfven. Det är mitt och icke ditt!

Hvarvid räfven rusar upp, och söker att taga någon af sällskapet. De tagna skiljas från leken, hvilken sålunda fortgår, till dess ingen återstår af gåsungarne.

3.

Rika och Fattiga Fogeln.

Leken i Småland, Westergöthland, Östergöthland, Wermland och på Öland. — Den är känd äfven i Danmark, der den likväl öfvergått till en barnsång (*Börnevers*). Se: *Thiele* Danske Folkesagn. Saml. III, s. 150.

A.

Den af sällskapet, som föreställer den rika fogeln, dansar kring golfvet, med de öfriga i rad efter sig, under sång:

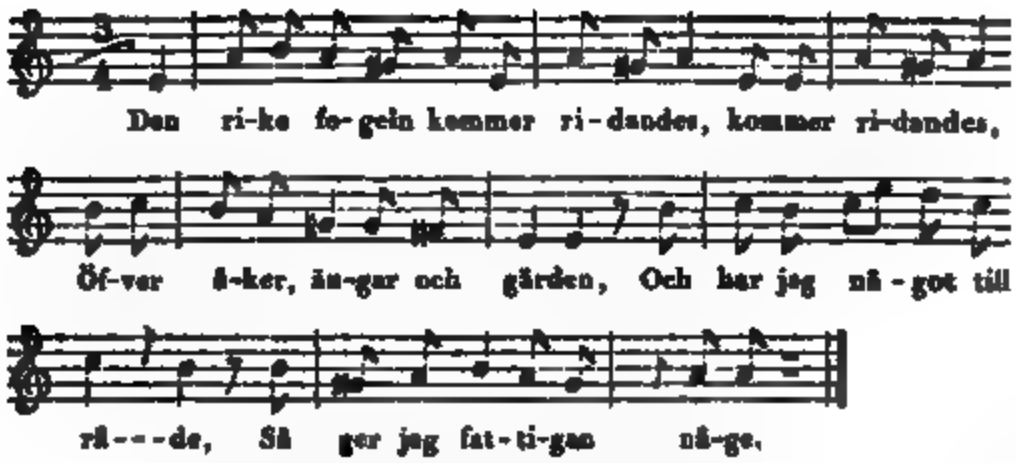

En annan person, föreställande den fattiga fogeln, kommer stödd på staf, med haltande gång och ynkliga åtbörder, och sjunger med samma melodi:

Den fattig' fogeln kommer linkandes,
kommer kinkandes,
Öfver åker, ängar och gärden!
Och har du något till råde,
Så gif den fattigan någe!

Den förre ger honom en ur raden. Derpå börjar leken ånyo, och förnyas oafbrutet på lika sätt, tills den fattige erhållit alla i leken deltagande, och den rike blifvit ensam.

Variant.

En fattig fogel kommer linkandes,
kommer kinkandes,
Kommer från öster,
Kommer från vester!
Är du rik utaf råde,
Så gif den fattige någe!

Sedan den rike fogeln gifvit något, sjunger han:

En riker fogel dundrar ut,
Både på ängar och gärden,
Och har jag något till råde,
Så ger jag den fattige någe.

B.

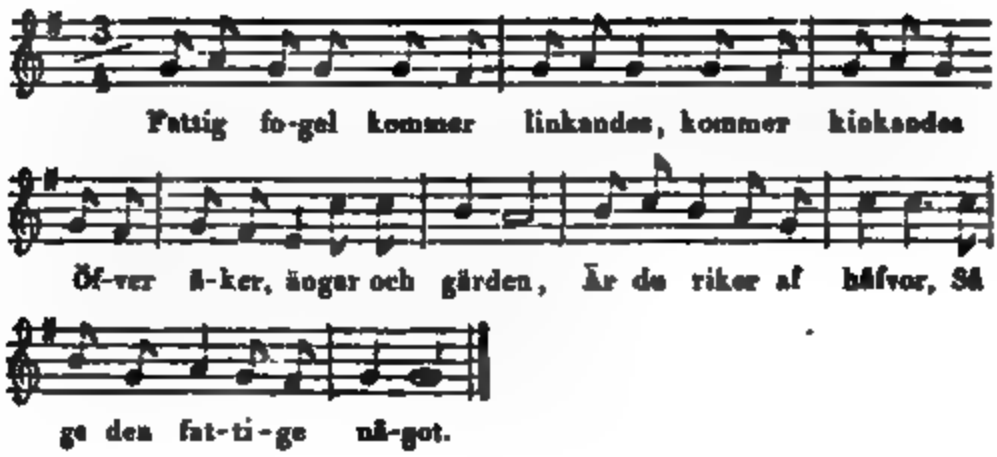

Den rike fogeln svarar:

En riker fogel kommer stussandes,
kommer stussandes,
Öfver åker, ängar och gärden!
Jag är riker af råde;
Men du får alls intet af det!

Den fattige fogeln förnyar sin sång och bön, till dess hans begäran bifalles, med slutversen:

Och ger den fattige någe!

Anmärkning.

I vissa landsorter utföres denna lek sålunda, att den rike fogeln står inuti en ring, och den fattige befinner sig utom densamma, till dess han hunnit få alla de i leken deltagande.

4.

Sälja Potter.

I Östergöthland, Westergöthland, Uppland, Småland och på Öland.

A.

De dansande gå omkring rummet i en lång rad, och sjunga:

nes förestälda döttrar, sin vandring och sång (och paren fortfara att sluta sig till raden), till dess ingen ogift dotter vidare återstår. — Leken slutas vanligen med en omdansning i ring.

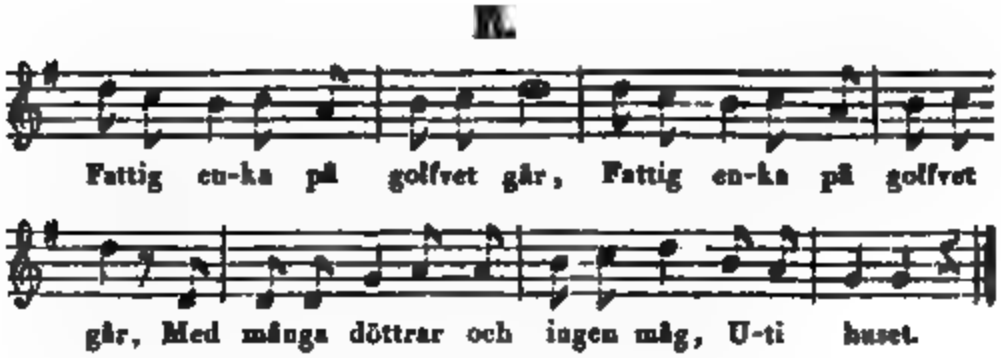

Och viljen J min dotter ha,
Så stigen upp och gifven godt svar,
Med all ära!

6.

Nig-Leken.

Dansas i flera landsorter. — Uppteckningen är från Finland.

Den som anför leken går fram till en annan, bjuder upp med en nigning och sång af:

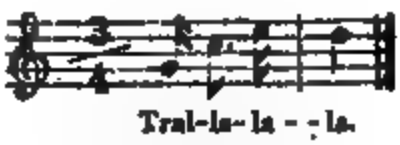

Den andra svarar med en nigning och en lika sång, och den inbjudande liksom tackar, med nigning och sång. Derefter dansar den anförande omkring golfvet, åtföljd af den uppbjudna, hvarvid sjunges:

2) De lekande i twenne rader.

7.

Simon i Sälle.

En mycket vanlig julllek uti alla de Svenska och Finska landsorter, der sådana äro brukliga.

A.

Upptecknad i Finland.

De deltagande uppställa sig parvis, i tvenne rader, midt emot hvarandra, såsom till långdans (angläs); karlarne på den ena och fruntimren på den andra sidan. Då raderna röra sig, hålla de dansande hvarandra i händerna. Karlarne börja, skrida framåt mot fruntimmers raden och dragа sig åter tillbaka, under sång:

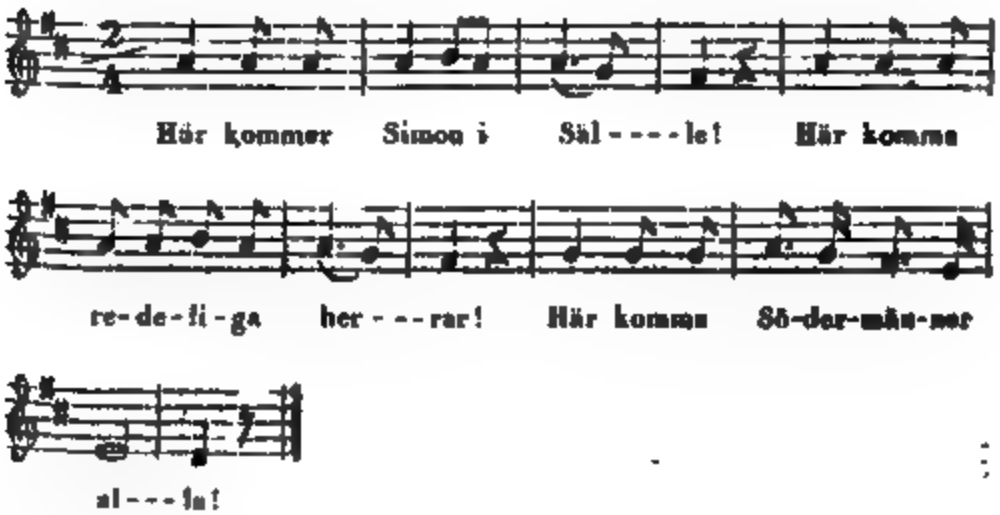

jungande:
melodi).

melodi).

m.

m. m.

löjliga, för
omvexling i
pajazzo, so-
ållet afslag,
befinnas an-
ingå):

i en ring,

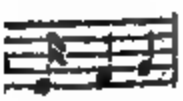

-aar Simon

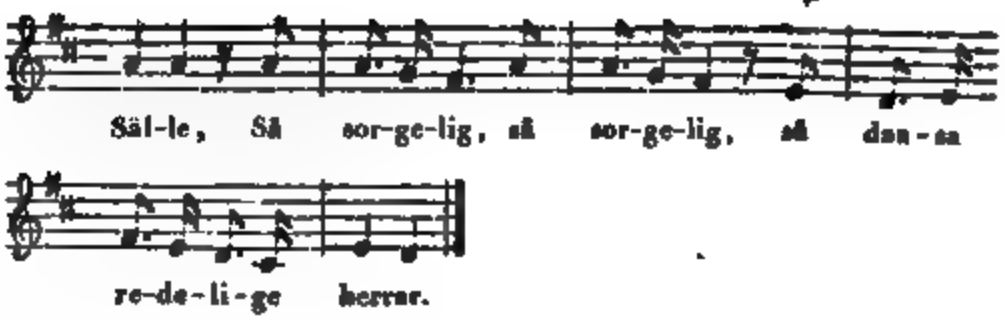

8.

(Första melodien).

Igen kommer Simon i Sälle! m. m.

9.

Hvad bjuder Simon i Sälle! m. m.

10.

En . . . . bjuder Simon i Sälle! m. m.

Antages nu anbudet, svara

Fruntimren:

11.

Ja! får Simon i Sälle! m. m.

I detta fall sjunga karlarne vid omdansandet:

12.

(Andra melodien).

Så gladelig, så gladelig, så dansar Simon Sälle!
Så gladelig, så gladelig, så dansa redelige herrar!

Nu valsar paret ned, hvarvid oftast begagnas följande vals:

Hastig Valstakt.

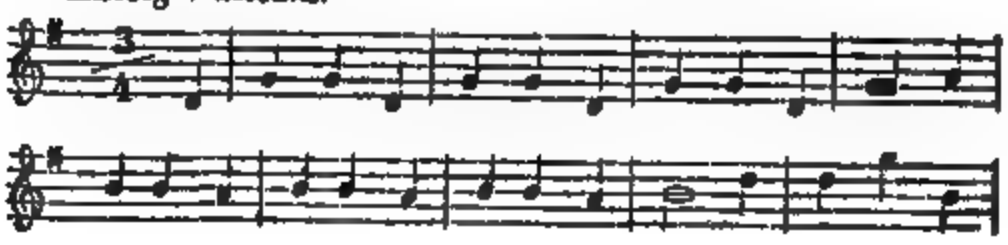

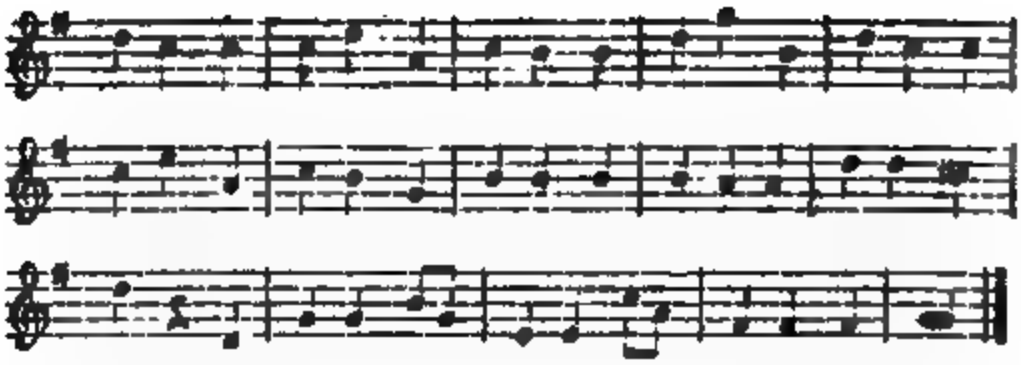

och ställer sig nederst. De öfriga paren utföra sitt frieri på samma sätt, som det första.

Derefter börjar första paret ånyo, och dansar utför hela raden, liksom till skådning, under sång:

13.

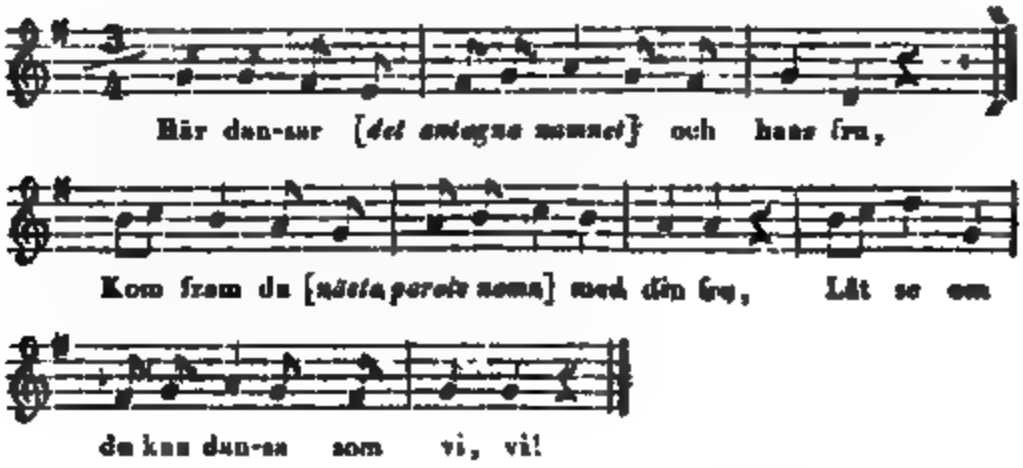

Hvarje par dansar ned, på detta sätt, och det sista slutar med:

14.

Här dansar [t. ex. *häckelkrämarn*] med sin fru,
Kom fram du munsiör ingen med din fru,
Låt se om du kan dansa som vi, vi!

Anmärkning.

Lekens munterhet beror framför allt af de löjliga friareanbud, som göras. — Antages det föreslagna anbudet, så begagnas, för den gången, icke vers. 6—10.

B.

Efter uppteckningar från Svenska landsorterna, der denna lek är allmän i Uppland, Södermanland, Dalarne, Småland, samt Öster- och Westergöthland, m. fl. o.

1.

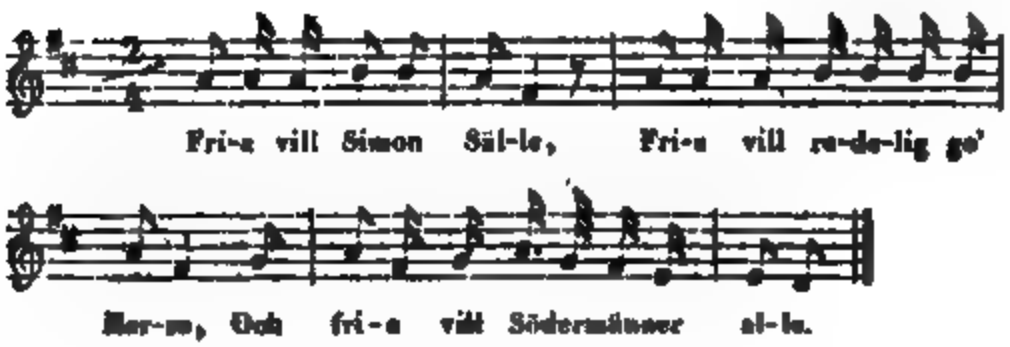

2.

Hvad bjuder Simon i Sälle? m. m.

3.

En .... bjuder Simon i Sälle! m. m.

4.

(I händelse afslag erhålles).

Nej! får Simon i Sälle! m. m.

5.

(Friarne rida bort, d. v. s. dansa i rad omkring frutimren, och sjunga):

Vred rider Simon i Sälle! m. m.

6.

Igen kommer Simon i Sälle! m. m.

7.

Hvad bjuder Simon i Sälle? m. m.

8.

En .... bjuder Simon i Sälle! m. m.

B.

Efter uppteckningar från Svenska landsorterna, der denna lek är allmän i Uppland, Södermanland, Dalarne, Småland, samt Öster- och Westergöthland, m. fl. st.

1.

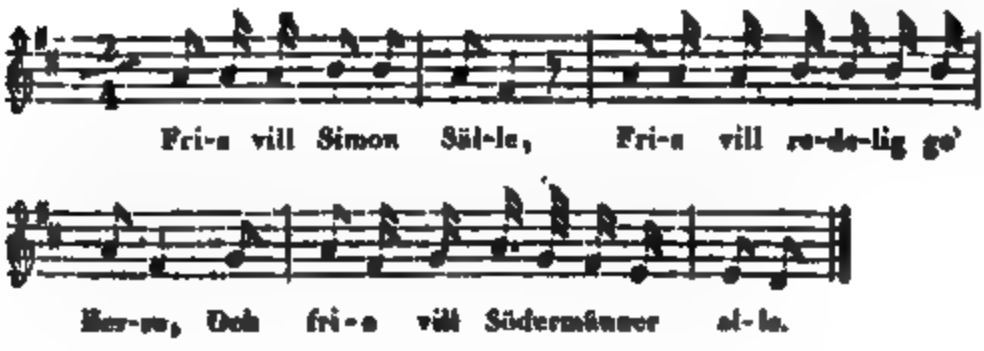

2.

Hvad bjuder Simon i Sälle? m. m.

3.

En .... bjuder Simon i Sälle! m. m.

4.

(I händelse afslag erhålles).

Nej! får Simon i Sälle! m. m.

5.

(Friarne rida bort, d. v. s. dansa i rad omkring frantimren, och sjunga):

Vred rider Simon i Sälle! m. m.

6.

Igen kommer Simon i Sälle! m. m.

7.

Hvad bjuder Simon i Sälle? m. m.

8.

En .... bjuder Simon i Sälle! m. m.

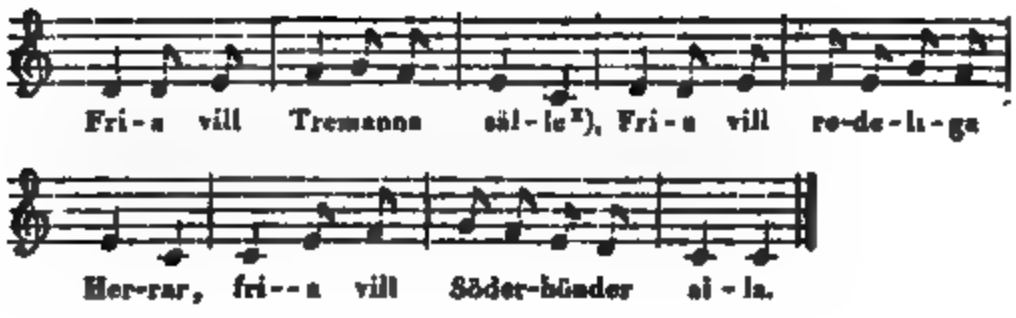

5.

Så vred rider Offer, så vred rider Edela, m. m.

6.

Igen kommer Offer, igen kommer Edela, m. m.

(Slutvers. — Samma melodi, som till slutversen var. A).

11.

Här dansar [t. ex. *skorstensfejarn*] och hans fru,
Kom fram du Petter Jycke [Göke] och låt se,
Om du kan dansa vackert, som vi, vi!

Nedanstående förändring häraf anföres i Svenska Folkets Sago-Häfder, af *A. A. Afzelius*, Del. II, s. 52, 53.

1.

Fram kommer Offer, fram kommer Edla,
Fram kommer Simon sälle,

*) Omvexlar med: Simon sälle.

Fram kommer redeliger herre,
Fram komma Nordmän och Sönnermänner alla!

2.

Hvad vill Offer? Hvad vill Edla? m. m.

3.

Fria vill Offer, fria vill Edla! m. m.

4.

Hvad bjuder Offer? Hvad bjuder Edla? m. m.

Anmärkningar.

Uppå Island, der de nordiska sång-lekarne bibehållit sig, under namn af *vikivakir*, anträffas en, som fullkomligen motsvarar här upptagne: *Fria vill Simon i Sätle*. Den meddelas af *Lyngbye* (Færöiske Qvæder, s. 37, 38), sålunda:

Karlarne samla sig utanför dörren af lekstugan, och flickorne, som befinna sig inom densamma, sjunga:

Hvad vilt Hoffin? Hvad vill Alfin?
Hvad vilja allir Hoffins sveinar?

(Hvad vill Hoffin? Hvad vill Alfin?
Hvad vilja alla Hoffins svenner?

Karlarne svara:

Mey vill Hoffin, mey vill Alfin,
Mey vilia allir Hoffins sveinar!

(Mö (*fria*) vill Hoffin, mö vill Alfin,
Mö vilja alla Hoffins svenner).

Flickorna fråga:

Hvad bydur (bjuder) *Hoffin? Hvad bydur Alfin?*
Hvad bioda allir Hoffins sveinar?

Karlarne börja med skämtande anbud:

Grint (sten) *bydur Hoffin, grint bydur Alfin*, o. s. v.

Flickorna gifva vredgadt afslag, och befalla dem att aflägsna sig:

Skridid (skriden) *burt Hoffin, skridid burt Alfin*,
o. s. v.

Karlarne gå ut; men återkomma genast, och leken börjar åter, hvarvid friarne-gåfvorna förbättras till koppar (*eyr*). De omtalda strofer, dock mindre kända:

Riddid dure Hoffin, ridid dure Alfin, o. s. v.

Då karlarne åter återvända, erbjuda de guld, m. m., och flickorna sjunga:

Velkomin Hoffin, velkomin Alfin,
Velkomin allir Hoffins sveinar.

Karlarne inträda, och en gemensam dans begynner.

På ofvan anfördt ställe af Svenska Folkets Sago-Häfder, framhålles den förklaringsmeningen, att leken *Simon i Sälle*, skulle vara diktad "om *Olof Sköthonungs* första vikingafärder och hans härtekshändelser, då han fick den sköna *Edla*," med det bestämda tillägg, att "den handlar om *Olof Sköthonungs* frieri till *Edla*, en jarls dotter i Söderländerna." *Olof* blef, "för sin stora begifvenhet på den tidens sjötåg, kallad i England *Lacman*, det är *Sjömannen*. Således betyder *Offer* i vissa *Olof; Olafer* i gamla språket blir, sammandraget, *Offer*. *Simon sälle* är förvändt från *Sjömans Edla*, ... eller och betyder *Simon sälle* kan hända detsamma som *Sjömannen sälle*. Med Redeliger Herre menas konungens redliga tänkesätt mot *Edla* ..... *Sönnermänner*, eller *Södermänner*, påminner om det söder från Sverige belägna land, hvarifrån Edla blef härtagen."

Oberäknadt det temmeligen godtyckliga i alla dessa gissningar, företer sig därvid, att *Olafr* eller *Olafur* (*Olafer*, efter en nyare rättskrifning), uttalades, uti "gamla språket," *Olavr* eller *Olavur*, hvilket, inom åtskilliga landsorter, ännu återfinnes under formen *Olav*. Detta kan, "sammandraget," blifva *Over*; men icke *Offer*. Sjelfva leken, äfven den varianten der namnet *Edla* saknas, föreställer äfven herme *Harra* friande; hvilket ej gerna är fallet med den, som bortröfvas af en viking. — Redan dessa skäl torde göra den upptagna förklaringsmeningen något luftig; men dertill kommer ännu ytterligare, att man från namnet *Hoffin*, uti den isländska varianten af denna lek, får en vida luftare härledning för ordet *Offer*, än ifrån *Olafur*. Skandinaviens sång och saga, jemte i dem förekommande namn, utflyttade med inbyggarne till Island, samt bibehöllo sig der bland folket vida längre än i moderlandet. Sedan man hos oss upphörde att begagna benämningen *Hoff* eller *Hoffin*, och således ej mera förstod detta ord, ville man troligtvis därför gifva

något slags begriplig mening, och antog då *Offer*. — För öfrigt, emedan både män och qvinnor sammanblandas såsom friande, uti den förändring deraf, hvarest namnet *Edla* förekommer, så visar hela uppställningen af leken, att denna variant utgör en nyare och förderfvad läsart, tvertemot den förmodan, att den skulle vara mera tillförlitlig; emedan den sjunges sålunda "af de Westgötabygdens gamle, som *rätt* minnas den." (L. c., s. 52).

Men vill man nödvändigt uppkasta förslagsmeningar om lekens ursprung, så kunde man härleda densamma från medeltiden, och gifva den en "kyrklig" uppkomst; emedan det i stället för *Simon* begagnade namnet *Simeon* är bibliskt, och *sälle* har likhet med *cell*. Således *Simeon i cellen;* presten Simeon. Naturligtvis skulle leken då vara äldre, än förbudet hos oss emot presterskapets giftermål. — Detta likväl endast för dem, som beherrskas af ett oemotståndligt begär till gissningar, på grund af ordspel och ljudlikheter.

8.

God afton, kär Svärmoder min!

Känd i Östergöthland, på Öland och i Småland.

De deltagande uppställa sig i tvenne rader, såsom i leken: *Fria vill Simon i Sälle.* Den raden, der karlarne befinna sig, skrider fram emot fruntimren, och drager sig åter tillbaka till sin förra plats, under sång:

A.

1.

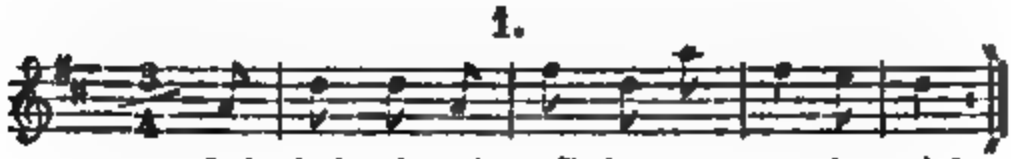

Guds fred och god dag[x]), kär svär--mo-der min!

Var.

x) Guds fred och god afton, m. m.

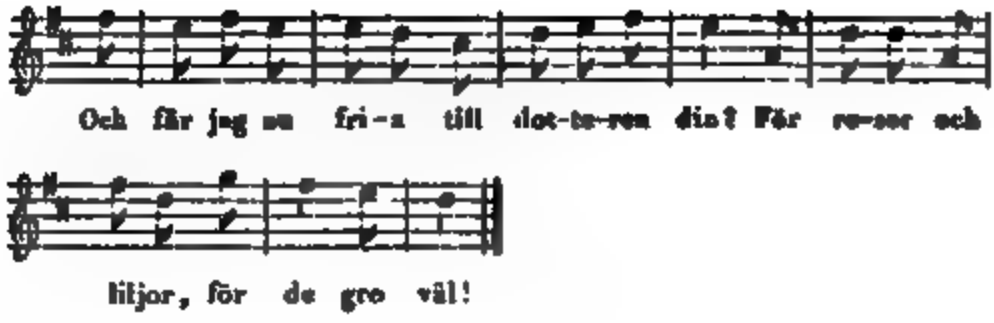

Fruntimmers raden gör samma rörelse, och svarar, anförde af en som föreställer svärmodern, sjungande:

2.

Min dotter hon är så temlig rik,
Hon ser ingen ungkarl, som är sin gelik.
För rosor och liljor, för de gro väl!

Karlarne:

3.

Och kan jag ej er dotter med äran få [1]),
Så skall jag slå neder hvar stafver som står.
För rosor, m. m.

Fruntimren:

4.

Min dotter hon bor så långt upp i land,
Dit ingen skön ungersven komma kan [2]).

Karlarne:

5.

Jag vånne hon vore vid Romare port,
Jag sadlar min gångare, jag rider väl fort.

Var.

[1]) Och kan jag nu inte kär dotteren få.

[2]) Min dotter hon bor der vid brusande ö,
Der skänker hon vin åt jungfrur mö!

Frantimren:

6.

Och tag då min dotter i snöhvit hand,
Och statt henne för, som en redlig man!

Paret dansar ned, under sång:

7.

Här dansar det paret, som nygifta är,
Så när som den kämpen, som skinnpälsen bär.
För rosor, m. m.

På lika sätt friar och slutar hvarje par af de lekande.

II.

Upptecknad i Östergöthland.

1.

God afton, god afton, kär svärmoder min!
Och får jag nu fria till dottren din?
För rosor och liljor, och de gro så väl!

2.

Min dotter hon är så temligen rik,
Hon ser ingen ungkarl, som är hennes gelik!
För rosor och liljor, och de gro så väl!

Jungfrurna fly till dörren. — Emellertid taga karlarne i ring, dansa om och sjunga:

3.

Och jungfrun var borta i dagarne två,
Och intet vill hon till kärestan gå!
För rosor m. m.

4.

Och jungfrun var borta i dagarne tre,
Och intet ville hon till käresten se!

5.

Och jungfrun var borta i dagarne fem,
Och intet ville hon till kärestan äa!

6.

Och jungfrun var borta i dagarne sju:
"Och vill du mig ha, så har du mig nu!"
För rosor m. m.

Nu tager hvar och en ett fruntimmer och dansar om, under sång:

7.

Guds lån för i afton, stor tack för i går,
Och får jag fars dotter, så blir jag fars måg!

8.

Och nu ta vi till vårt gamla tal,
Och önska vårt brudfolk det bästa vi ha!

9.

En vagga på golfvet, hela året omkring,
En liten i vaggan och femton omkring!
För rosor och liljor, och de gro så väl!

Variant.

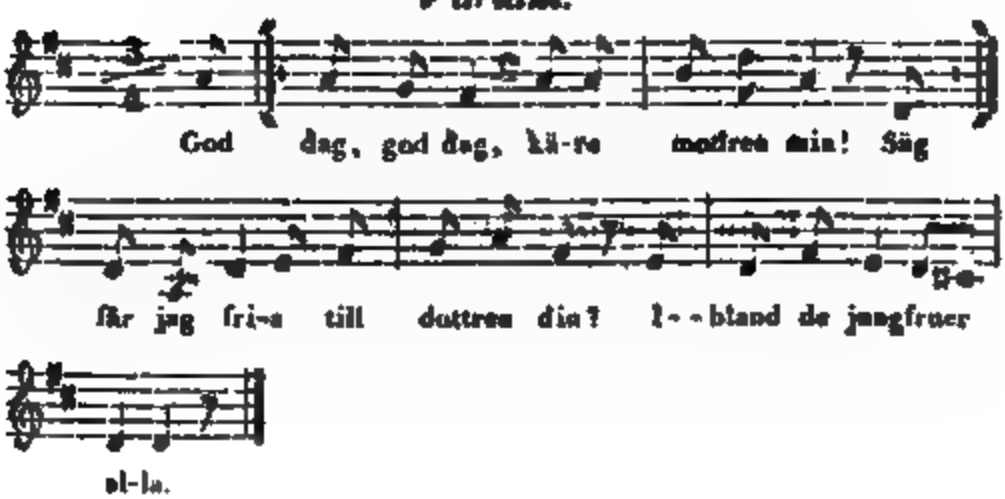

9.

De stolta Nunnor.

Leks i Öster- och Westergöthland, Småland, m. fl. orter.

De dansande uppställa sig, såsom till: *Fria vill Simon i Sälle.* Fruntimmers raden börjar, skrider framåt och sjunger:

A.

1.

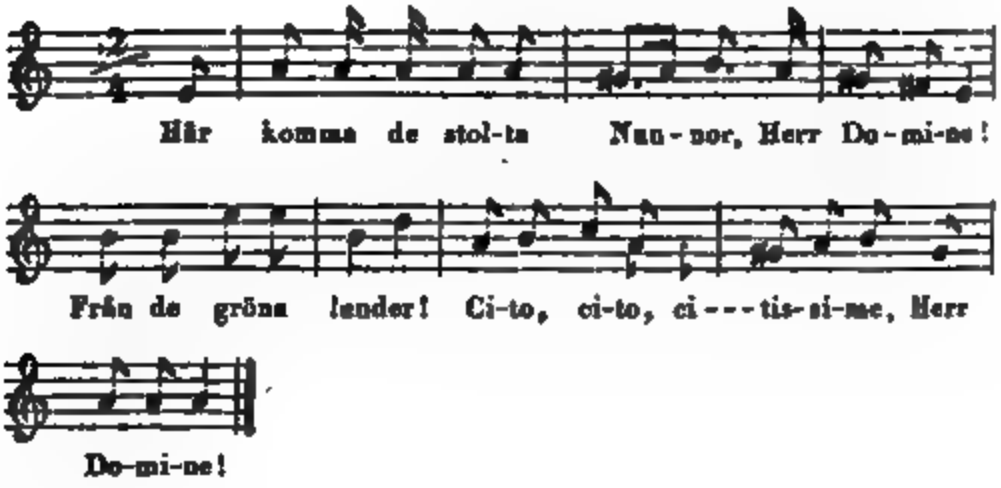

Karlarne skrida fram och svara, under sång:

2.

Hvad vilja de stolta nunnor?
Herr Domine!
Från de gröna lunder!
Cito, cito, citissime, Herr Domine!

Fruntimren:

3.

De vilja med biskopen tala,
Herr Domine! m. m.

Karlarne:

4.

Biskopen är ej hemma,
Herr Domine! m. m.

Fruntimren:

5.

Hvar månde han då vara?
Herr Domine! m. m.

Karlarne:

6.

Han är i sin skrifkammar, [läs-kammar].
Herr Domine! m. m.

Fruntimren:

7.

Hur lyder det han skrifver?
Herr Domine! m. m.

Karlarne:

8.

Detta brefvet lyder så,
Herr Domine!
Att ungersven skall jungfrun få.
Cito, cito, m. m.

(Det öfversta paret taga hvarandra i handen, och dansa utåt raden, under sång:).

9.

Här komma nu de unga tu,
Herr Domine! m. m.

10.

Vi önska er god lycka,
Herr Domine! m. m.

4.

Biskopen är inte hemma,
Han är i sin skrifkammar.

5.

Hvar finner jag en sådan man,
Som detta brefvet läsa kan?

6.

Och detta brefvet lyder så,
Munken skall till nunnan gå.

(Det öfversta paret dansar nedåt).

7.

Vi önske de unga tu lefva,
Att de må slås med skofve och slefve.

8.

Vi önske de unge tu ha sin gång,
Att de må slås med stafver och stång.

9.

Vi önske de unge tu trifvas,
Herr [Skön] Dammone!
Som hund och katt de rifvas.
Och si och si, och sittone,
Herr [Skön] Dammone!

C.

Den första i fruntimmers raden har ett papper i handen, hvilket hon ger åt den första i karlraden, och sjunger dervid:

1.

Jag har ett bref uti min hand,
Si och si, och sittone!
Om ungersven det läsa kan!
Si och si, och sittone, Herr Dammone!

och

none!

han-
un-

none!

a lek,

fram,
umse,

10.

Ack om jag tordes våga!

Känd i Östergöthland och Kalmare län.

Uppställningen och utförandet, såsom i föregående lekar. Karl-raden skrider framåt och sjunger:

1.

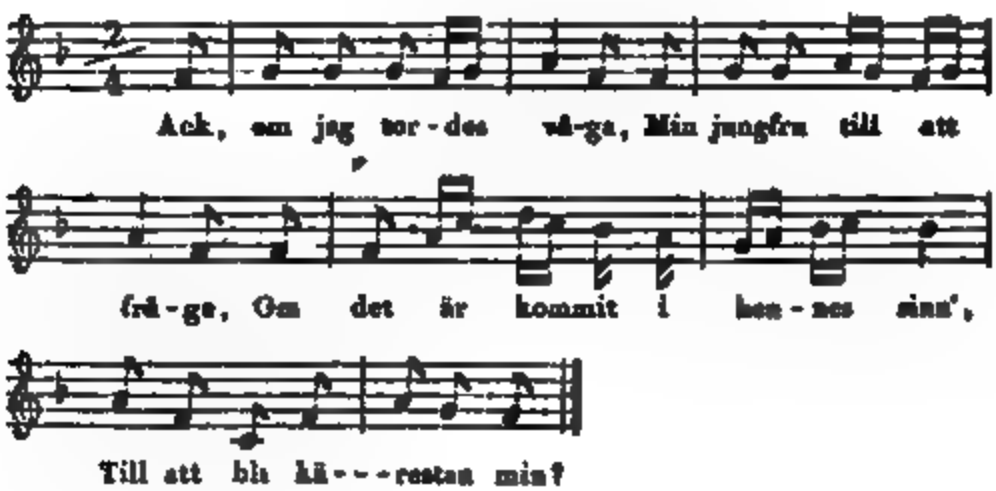

Fruntimren:

2.

Och intet är det kommit i mitt sinn',
Till att bli allrakärestan din;
Och intet är det kommit i min håg,
Till att stända brud i år!

Karlarne:

3.

Men ack! hvad fick vi nu för sorg?
Vi fick sorg, vi fick korg!
Visserligen dö vi utaf sorg, utaf sorg!

Fruntimren:

4.

Jag tycker ni ställer eder så an,
Liksom ni skulle blifva min man,

Ta'na i hand, dra'pa i laud,
Liksom ni skulle blifva min man.

(Första versen upprepas).

Fruntimren: 5.

Nu är det kommit i mitt sinn',
Till att bli allrakärestan din;
Nu är det kommit i min håg,
Till att stånda brud i år.

Anmärkning.

Leken äfven såsom ringdans; men den uppteckning, hvartill utgifv. ägt tillgång, har befunnits så ofullständig, att den ej kunnat meddelas.

11.

Adam och Eva.

Allmän uti Öster- och Westergöthland, Småland, Blekinge, Halland, Dalarne, Uppland och på Öland. — Känd äfven i Tyskland, der den utgör ringlek och pantlek. Se: Die deutschen Volkslieder von *Erk* und *Irmer*. Heft. IV, s. 69.

De deltagande uppställa sig parvis, i tvenne rader, midt emot hvarandra. Vid afsjungandet af första versen går karl-raden fram till fruntimren; och vid den andra, fruntimren till karlarne. Versen afsjunges för hvarje person, hvilken då efterapar ett handtverk, gör en åtbörd, ett språng, klappar sin granne eller påhittar något gyckel, hvilket genast och på en gång upprepas af alla de öfriga i leken. Versen för karlar och fruntimmer sjunges vexelvis.

A.

1.

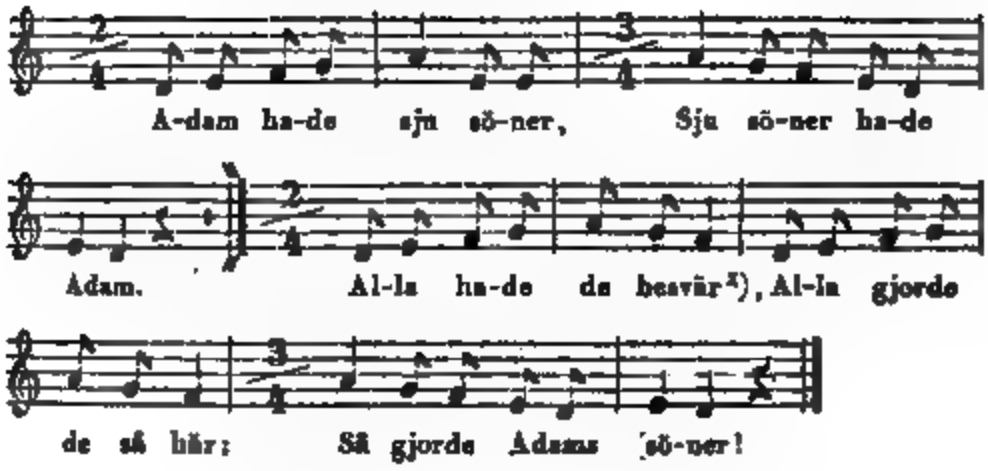

2.

Eva hade sju döttrar,
Sju döttrar hade Eva!
Alla hade de besvär,
Alla gjorde de så här!
Så gjorde Evas döttrar alla!

B.

Från Blekinge.

1.

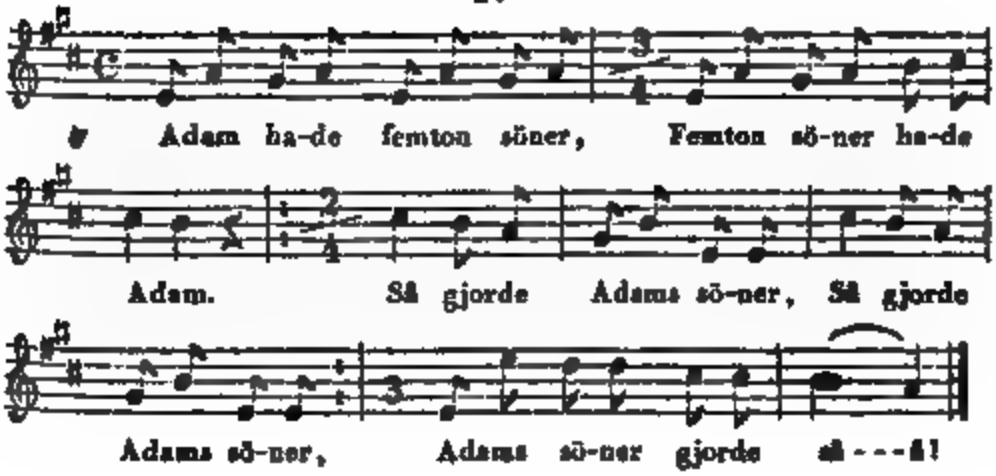

---

[1]) *Var.* Alla gjorde de så här,
d. v. s. att denna rad omsjunges tvenne gångor.

2.

Eva hade femton döttrar,
Femton döttrar hade Eva!
Så gjorde Evas döttrar,
Evas döttrar gjorde så!

12.

Väfva Wallmar.

A.

I Finland. — Utföres dels efter sång och dels med violinmusik; men i begge fallen sjungas alltid orden till första reprisen, så ofta leken börjas eller ett nytt par begynner sin dans. De deltagande uppställa sig, i tvenne rader, såsom till: *Simon i Sälle.*

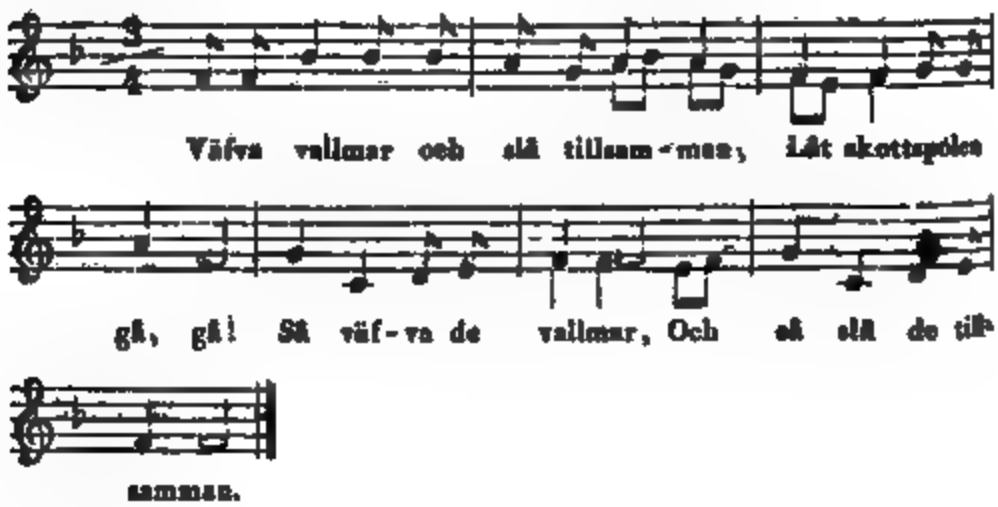

1. De begge dansande raderna skrida, med raska fotstampningar, några gångor fram och tillbaka emot hvarandra, under afsjungandet af första reprisen.

2. Derefter begynner andra reprisen af sången, hvarvid det öfversta paret börjar följande dans. Fruntimret ger högra armen åt den främst stående i karlraden, och karlen åt den nedersta i fruntimmers raden. Den främst stående karlen och det nedersta fruntimret mottaga dem med samma arm, och svänga hastigt om en gång; hvarefter de dansande mötas midt på golfvet, sammanfatta hvarandras venstra arm, och svänga om, en gång. Samma tur göres med alla dem som stå i raden, hvarvid noga iakttages, att det dansande paret, efter hvarje omsvängning med personer uti raderna, svänga om med hvarandra. Sedan en rad är sålunda genomgången, börjar fruntimret en lika tur från den öfversta i fruntimmers raden, och karlen från den nedersta i karlraden, hvilka genomgås på enahanda sätt. Nu tager det dansande paret hvarandra i händerna; armarne höjas upp; fruntimret går utanför raden och karlen innanför densamma; de i raderna klappa händerna och huka sig ned, så att de dansandes händer räcka öfver dem. (Härvid sjunges, eller spelas, första reprisen af melodien). När detta är verkstäldt öfver begge raderna, ställer sig paret nederst. — Alla paren göra, i sin ordning, samma tur, hvilket bör ske fort och raskt, för att gifva lif och fart åt dansen.

3. Sedan *upprännandet* härmed är slutadt, börjar sjelfva *sammanslåendet*, sålunda. Paren taga hvarandra i händerna. Det första paret kryper under armarne på det andra; men lemnar utrymme för det tredje till en lika rörelse under sina armar. Alla öfriga par efterfölja på lika sätt. Nu fortgår vexelvis ett krypande under det ena parets armar, och öppnadt rum för det nästa, till dess ett par hunnit längst ned i raden, hvarefter det byter om händer och fortsätter dansen uppför raden, efter lika regel. Detta fortsättes, så länge de lekande finna sig roade. Härunder begagnas begge reprisern af melodien. *Sammanslåendet* bör ske fort.

B.

I Svenska landsorter.

Här dansas den dels såsom förut beskrifvit är, och dels på följande sätt.

Första turen 1), är lika med den förut upptecknade. — Derefter vidtager 3), eller sammanslående, med första reprisen af melodien; hvarvid unga gossar eller flickor oafbrutet springa emellan paren, på tvären igenom den dansande raden, för att sålunda föreställa skottspolen. — Sist utföres 2), upprännandet. Orden äro:

Väfva vallmar, slå tillsamman,
Låt skytteln gå rätt fram!
(*Var.* Låt skälena gå rätt!)
Så väfva de valmar, så slå de tillsamman!

Eller:

Spinna [spola] tutor, väfva rutor,
Och låta skytteln gå rätt fram!
Så väfva de rutor, så spinna [spola] de tutor!

En artförändring af denna dans, är:

Kehr' aus.

Paren ställa sig efter hvarandra, såsom till vals. Raderna skrida först fram och tillbaka, några gångor, under starkare fotstampningar. Derefter viker den ena raden åt höger, den andra åt venster (*Kehrt aus*), gör en rund, och intager sålunda sin förra plats. Fram och återskridandet förnyas, likaså rundrörelsen. Detta verkställes några gångor, hvarefter raderna åtskiljas och intaga platser, såsom ofvan nämdt är. Nu dansas första turen (*upprännandet*) af var. A. — Sedan det dansande paret gått, med höjda händer, öfver de begge raderna, valsar det utföre och intager nedersta platsen. — Namnet antyder ett Tyskt ursprung.

3) De lekande i Ringdans.

13.

Gud nåd' mig fattig enka.

Begagnas i Södermanland, Westmanland, Östergöthland, Småland och på Öland. — Se ofvanföre N:o 5.

Ett fruntimmer går omkring och samlar upp alla flickor i en ring; denna dansar om under sång af:

1.

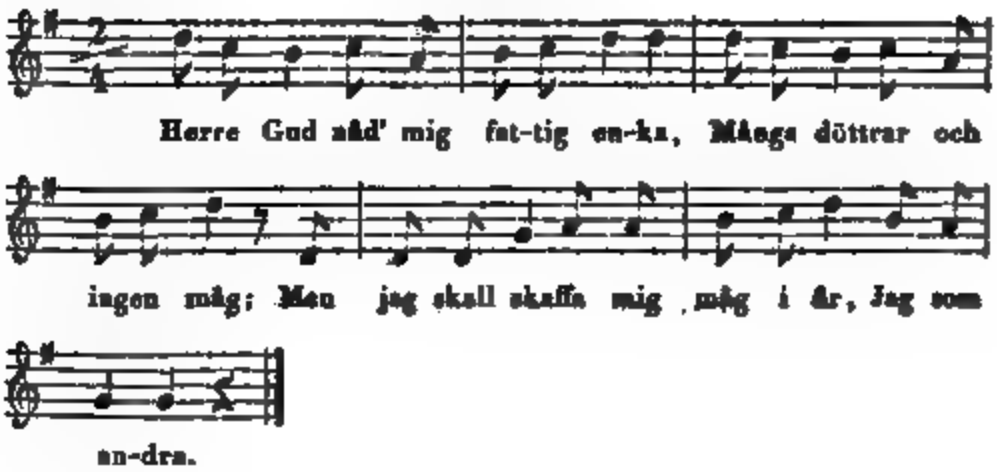

Derefter tager hon upp en karl, under afsjungande af följande vers:

2.

Till eder mamsiör månd' jag gå:
Ser J är kommen till era får,
J som andra!

10.

Ingefära och lagerbär,
Tvi vale dig om du falaker är [1]),
Du som andra!

11.

Ingefära och pepparrot,
Och tag din hustru och drag din kos,
Du som andra!

Sedan dessa verser äro afsjungne, lemnar paret leken. Detta förnyas till dess alla flickor, som hört till ringen, fått sig makar. Sist sjunger den förestälda enkan:

4.

Herre Gud nåd' mig fattig enka,
Många döttrar och ingen man,
Men jag skall skaffa mig man i år,
Jag som andra!

5.

Hon bjuder upp en karl:

Till eder munsiör jag måndе gå,
Ser J är kommen till era år,
Ni som andra!

Hvarefter detta par dansar tillsammans, under afsjungande af verserna 3—11, med förändring af orden "min dotter i", till: "mig nu uti"; "hon" till "jag"; "mågen" till "mannen", o. s. v.

Anmärkning.

De skämtande verserna 6, m. fl. synas vara tillkomna under sednare tider, då man trott sig böra uppbjelpa lekarne genom tillagdt gyckel.

[1]) *Var.* Gud signe dig, så söt du är.

14.

Skifta Makar.

Känd uti Småland, samt Wester- och Östergöthland.

Fruntimren dansa ensamma i en ring, under sång:

A.

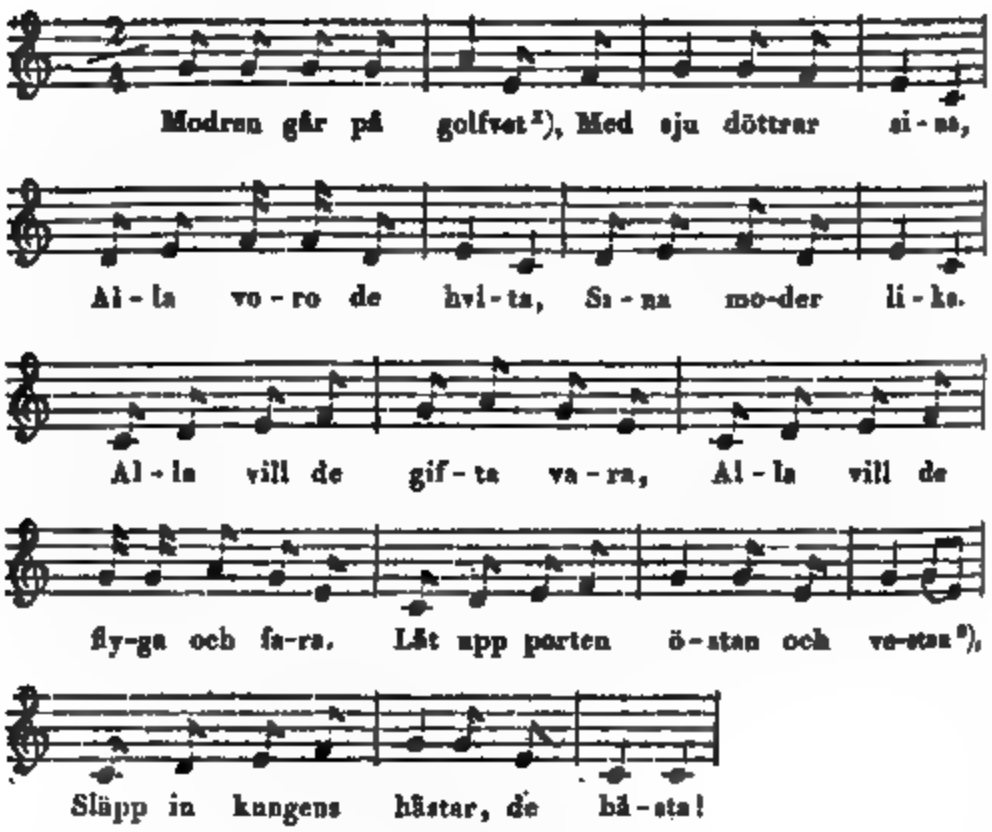

En af karlarne insläppes i ringen, och bjuder upp ett fruntimmer, med hvilket han går bort och sätter sig. På samma sätt uppbjudas alla ur ringen. Sedan alla de lekande satt sig, går en karl omkring och frå-

[1]) *Var.* tiljan, gården.

[2]) Låt upp porten östan och vestan,
Släpp in N. N. med sina höga hästar.

gar de andra karlarne: *"Hvad tycker du om dig och din maka?"* Svar, första gången: *"Bra!"* — Då den frågande återkommer andra gången, får han till svar, att han icke tycker om sitt par, uppger på henne något fel, och begär att skifta makar. Dertill bifalles, och han väljer sig en annan ur sällskapet. Vid sista omgången måste den första makan återtagas. — Lekens lifligbet beror deraf, att så löjliga lyten som möjligt, pådiktas den förskjutna.

B.

En länger väg så gingo vi,
En fager sven så fingo vi;
Han går i våra ringar,
Skådar sig en qvinna,
Han skådar en, han skådar två,
Han skådar den liksta i dansen går.
Tag fort, tag fort, eljest får du ingen!

Anmärkning.

Denna lek utföres äfven utan den inledande sången, och finnes sålunda upptagen bland lekar utan sång.

15.

Ungersven Wäxer.

Känd, och sjungen med mångfaldiga förändringar, inom de flesta både Svenska och Finska landsorter.

En karl befinner sig inom ringen; denna dansar om, under följande sång:

A.

1.

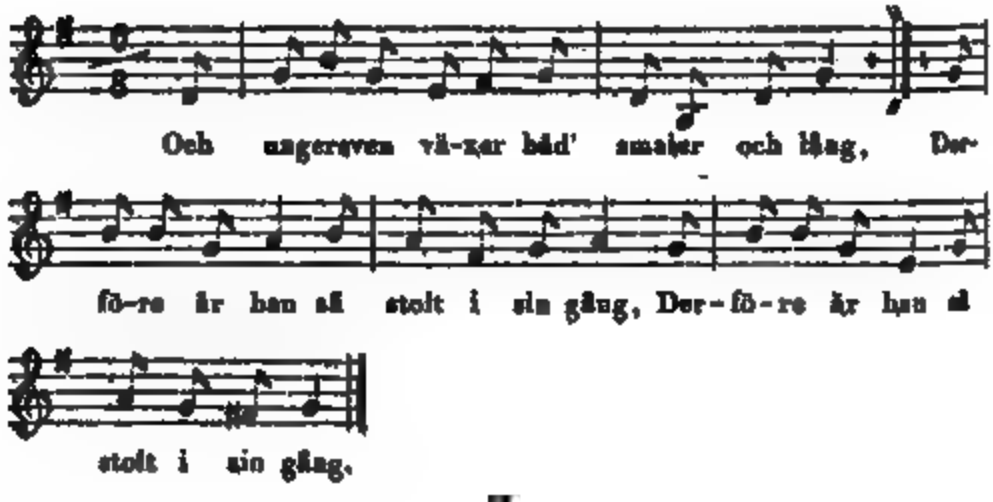

2.

Ungersven räcker hvit hand ifrån sig:
(Bjuder handen åt en af fruntimren uti ringen).
"Kom, kom, sköna jungfru, träd dansen med mig!"

3.

"Och intet vill jag trå dansen med dig;
"Ty jag har så många, som akta på mig."

4.

"På mig aktar fader, på mig aktar mor,
"På mig aktar syster, på mig aktar bror."

5.

"På mig så aktar min unga fästeman,
"Det mesta jag rädes, så räds jag för han." —

6.

"Och hvarföre skall du så rädas för den,
"Månn' ingen månd' vara så goder som han?"

7.

"Och trå då den flickan, som räds för sin vän,
"Det han hafver gifvit, gif honom igen!"

8.

(Karlen knyter ett band, en näsduk eller dylikt om fruntimrets arm).

Ungersven knyter det röda guldband,
Han knyter det om jungfruens hand.

9.

"Och kära du ungersven, knyt ej så hårdt,
"Jag hafver ej tänkt att rymma bort!"

10.

Och ungersven löser upp röda guldband,
(Då bandet löses, springer fruntimret ur ringen).
Så hastigt den jungfrun åt skogen sprang.

11.

Jungfrun var borta i årena tu,
Och intet vill hon till sin kärasta ännu.

12.

Jungfrun var borta i årena tre,
Och intet vill hon sin käraste se.

13.

Jungfrun var borta i årena fem,
Och intet vill hon till kärestan än.

14.

Och jungfrun var borta i årena sju:
(Hon återvänder i ringen).
"Och vill du mig något, så bar du mig nu!"
(Jungfrun och ungersven dansa om, inne i ringen).

15.

Äpplen och päron de växa på träd:
"Och dansar min kära, så dansar jag med!"

16.

Och äpplen och päron de växa på qvist:
"Och dansar min kära, så dansar jag vist!"

17.

Och äpplen och päron de växa på gren:
"Och dansar ej min kära, så dansar jag allen!"

Artförändring.

11.

Hon vandrar i skogen ett år eller två,
Hon ville så gerna till ungersven gå.

12.

Hon vandrar i skogen ett år eller tre,
Hon ville så gerna sin käresta se.

13.

Hon vandrar i skogen ett år eller fem,
Hon ville så gerna till kärestan igen.

14.

Hon vandrar i skogen ett år eller sju,
Hon ville så gerna bli ungersvens bru'.

15.

Och ungersven öppnar sin röda guldport,
Och då springer jungfrun derin som en hjort.

16.

"Och vill du mig något, så har du mig här,
"Och vill du nu ta mig, så är du mig kär!"

17.

Släck ljusen i kronan, tag bruden i hand,
Och handla med henne, som en redlig man!

B.

1.

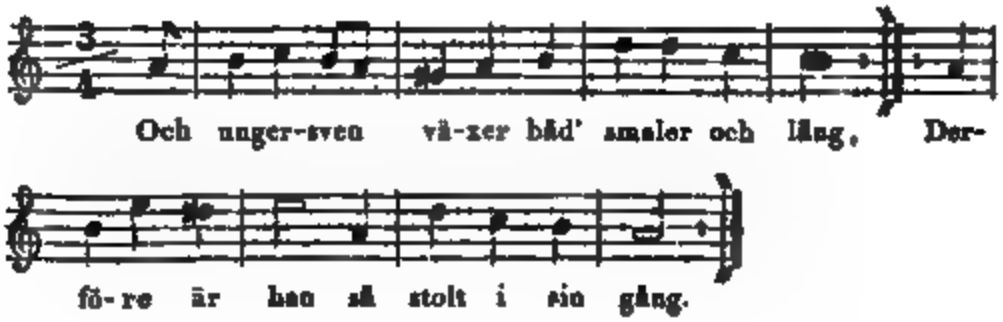

2.

Och ungersven drager på röda guldband,
Det knyter han om skön jungfruens hand.

3.

"Ack, kära min ungersven, knyt ej så hårdt,
"Jag har ej tänkt att rymma bort."

4.

Ungersven lossar på röda guldband,
Så hastigt den jungfrun åt skogen sprang.

5.

Och borta så var hon i dagarne två,
Och intet vill hon till kärestan gå.

6.

Borta så var hon i dagarne fem,
Och intet vill hon till kärestan än.

7.

Borta så var hon i dagarne sju,
Och intet vill hon till kärestan ännu.

8.

De skicka efter henne med hästar och karm,
Och intet ville hon till kärestan fram.

9.

De skicka efter henne med femton gevär:
"Och vill du mig något, så har du mig här!"

10.

"Nu är jag gifter, nu har jag fått man,
"Nu kommer jag hvarken åt kyrka ell' qvarn."

11.

"Blifver jag enka, vist blifver jag gift;
"Får jag ingen annan, så får jag en knekt."

12.

"Blifver jag enka, vist blifver jag fäst;
"Får jag ingen annan, så får jag en prest."

13.

"Blifver jag enka, vist blifver jag brud;
"Och vill ingen annan, så skall fälle du!"

Anmärkning.

Uti Finland, der denna lek sjunges nära likt den ofvanstående, har sista vers erhållit följande, tydligen nyare förändring:

13.

"Och blifver jag enka, vist bär jag svart flor;
"Och får jag ingen annan, så får jag en major."

Arf-

Artförändring.

5.

Borta var hon uti dagarne tre,
Allt innan han fick sin käraste se.

6.

Borta var hon uti dagarne fem,
Allt innan han fick sin käraste igen.

7.

Borta var hon uti dagarne sju:
"Och vill du mig något, så kommer jag nu!"

8.

Ungersven tar jungfrun uti sin hand,
Och så tråda de den dansen fram.

9.

Ungersven gaf jungfrun fästningaring,
Och så tråda de den dansen omkring.

10.

"Nu är jag gifter, nu står jag mig bra;
"Nu har jag fått den jag ville ha!"

11.

"Nu är jag gifter, nu står jag mig bäst;
"Nu har jag fått både sadel och häst!"

C.

1.

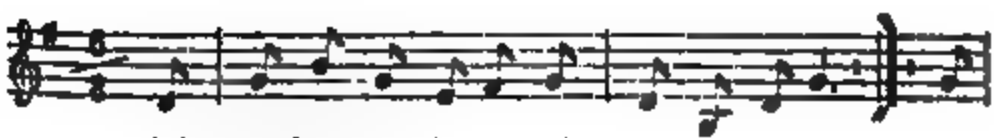

Och jungfrun hon drager på rö-da guldband, Tre-

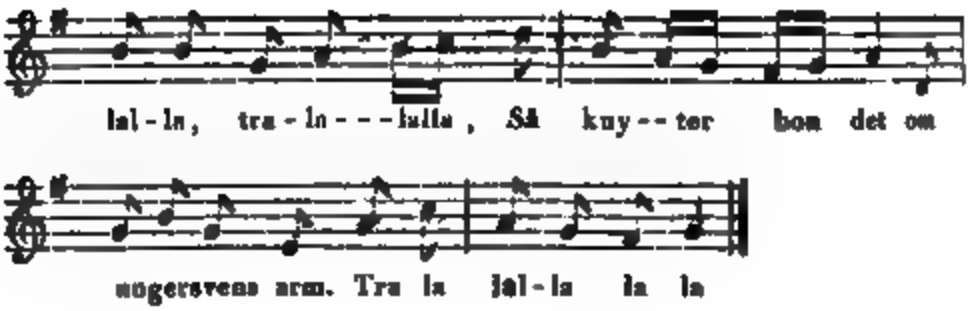

2.

"Och, kära min jungfru, kuyt intet så hårdt!
Tra lalla . . . .
"Jag har ej täpkt att rymma bort!"
Tra lalla . . . .

3.

Och jungfrun hon lossar på röda guldband,
Så hastigt den svennen åt skogen sprang.

4.

Han springer åt skogen, lik såsom en hjort;
Han vill så gerna till kärestan fort.

5.

Han springer i skogen, lik såsom en katt;
Han vill så gerna ta kärestan fatt.

6.

Han springer i skogen, lik såsom en hind;
Han vill så gerna till kärestan sin.

7.

"Och vill du mig något, så har du mig här;
"Tack skall du ha för ditt stora besvär!"

8.

"Nu har hon varit borta, nu har hon varit brud,
"Nu så får hon heta unga hustru."

9.

"Nu har hon varit borta, nu har hon fått man,
Tra lalla . . . .
"Nu kommer hon hvarken till kyrka eller qvarn."
"Tra lalla . . . .

D.

De lekande utgöra jemna par.

1.

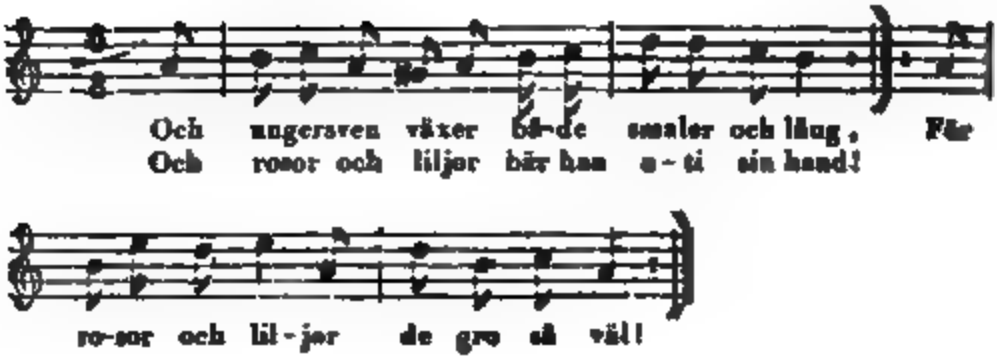

2.

Och ungersven drager på rödan guldband,
Så knyter han det om jungfruens hand!
För rosor och liljor de gro så väl!

(Hvarje karl i dansen knyter ett band, en näsduk eller något dylikt om ett fruntimmers arm).

3.

"Och kära, ni ungersven, knyt ej så hårdt,
"Jag har väl icke tänkt att rymma bort!"

4.

Och ungersven lossar på röda guldband;
(De lossa på banden)
Så hastigt den jungfrun åt skogen sprang.
(Fruntimren lemna sina par, och karlarne dansa i ring).

6.

Och jungfrun var borta i dagarne två;
Och intet ville jungfrun till sin käraste gå.

6.

Och jungfrun var borta i dagarne tre;
Och intet ville jungfrun än sin käraste se.

7.

Och jungfrun var borta i dagarne fem;
Och intet vill hon hem till kärestan än.

8.

Och jungfrun var borta i dagarne sju:
"Och vill ni oss något, så har ni oss nu!" —

(Fruntimren återgå i ringdansen).

9.

"Guds lån för i afton, stor tack för i går;
"Får jag fars dotter, så blir jag fars måg."

10.

"Och ta vi till vårt gamla tal;
"Och önska vårt brudfolk det bästa vi ha."

(Hvart par dansar för sig).

11.

"En vagga på golfvet hela året omkring,
"En liten i vaggan och femton ikring!"
För rosor och liljor de gro så väl!

Anmärkning.

Då, vid efterföljande lekar, ingen serskildt föreskrift för deras utförande finnes upptagen, gäller såsom allmän regel: att ringen dansar om oafbrutet, under afsjungande af den sång, som begagnas; att en karl eller ett fruntimmer befinner sig inom ringen; att han [eller hon], vid angifvet ställe, bjuder upp ur ringen en person af motsatt kön, och dansar om med henne [eller honom], intill sångens slut; hvarefter den uppbjudne stadnar qvar inom ringen, och fortsätter uppbjudningen och omdansandet, efter samma eller en annan sång. Dessa ombytas efter godtfinnande.

16.

Ungersven spände sin båge.

Lekes i Östergöthland, Dalarne, m. fl. orter.

Uti ringen befinner sig en karl, och bär i handen något, som skall föreställa en båge. Sällskapet sjunger:

A.

1.

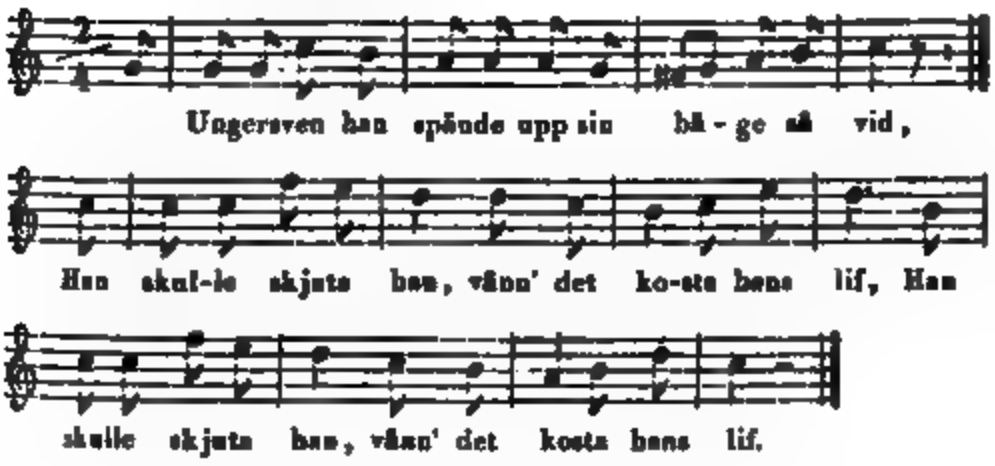

2.

(Ungersven gör en åtbörd, att afskjuta pilen mot ett af fruntimren).

Ungersven han sköt intet bättre till,
Än pilen den fastna i hans kärestas lif.

3.

(Ungersven faller till golfvet, liksom afdånad).

Ungersven han dånade, föll neder till jord,
Det var i två timmar, han talte ej ett ord.

4.

(Det fruntimmer, mot hvilket pilen var riktad, utmärker sin sorg).

Och andra unga jungfrur är' så hjertligt glad;
Men denna jungfru sörjer sin allrakäresta.

5.

Och andra unga jungfrur de dricka mjöd och vin,
Men denna jungfru sörjer kärestan sin!

6.

(Ungersven står upp, bjuder upp fruntimret och dansar om med henne i ringen).

Och ungersven står upp, var så hjerteligt glad:
"Nu har jag trolofvat mig en jungfru i dag."

7.

"Det går väl an att leka, så länge vi är' två;
"Det kommer annat efter, när vaggan börjar gå!"

8.

"Det går väl an att leka, så länge barn ej gråt',
"Då få vi intet sofva för sådan oljåt!"

B.

(Sjunges, då ett fruntimmer är inom ringen).

1.

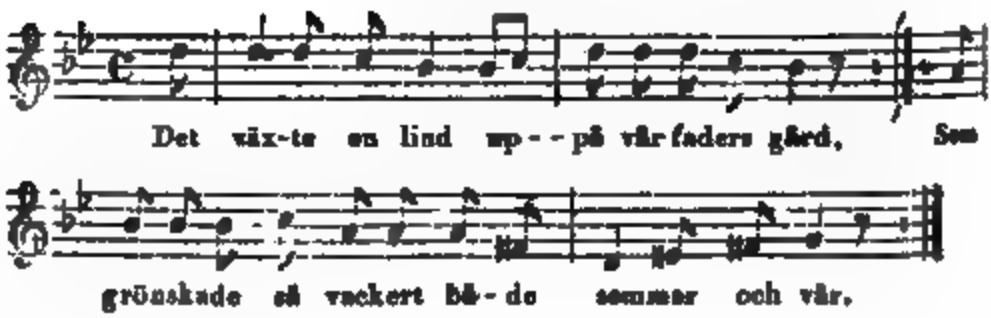

2.

"Och hade jag en båge, och had' jag mig en pil,
"Så skull' jag skjuta foglar, om det kosta mitt lif!"

3.

Och jungfrun hon sköt, hon sköt ej hättre till,
Än pilen han fastna i ungersvens lif.

4.

Och ungersven han dånade, han dåda' ner till jord:
"Gud nådeste mig arma, hur illa jag nu gjort!"

5.

"Och andra vackra flickor, få dricka mjöd och vin;
"Men jag får sitta och sörja allrakärestan min!"

6.

Ungersven stod upp, hon blef af hjertat glad,
För det att hon fått sin käresta i dag.

7.

"Nog går det an att lefva, så länge vi är' två;
"Men annat kommer efter, när vaggan börjar gå!"

8.

"Och vaggan hon knekar, och lilla barnet gråt',
"Gud nåde oss alla för sådan olåt."

17.

Jungfrun ståndar på tilja.

Bekant inom Östergöthland.

Ett fruntimmer eller en karl bosinner sig inom ringen, och bjuder upp en af motsatt kön, då första versen slutar.

A.

1.

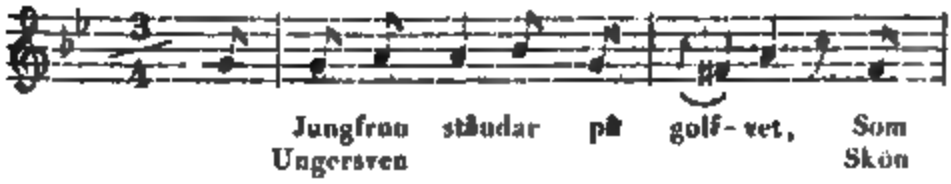

6.

"Och tänker du på någon annan,
Tri ralla la!
"Så gör jag väl detsamma!"
Tri ralla la!

B.

1.

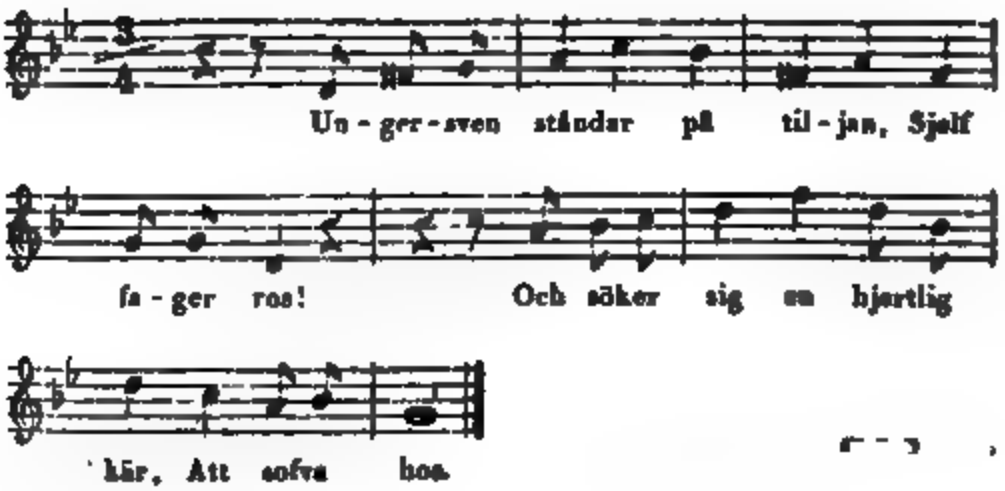

2.

Och hvem månde det vara,
Uti vår lek?
N. N. månde det vara,
Som for sin kos!

3.

Gud låte N. N. behålla,
Den hon har fått,
Så att hon den ej bortmister,
Med sorg och gråt!

4.

Gud låte N. N. behålla,
Den han har fått,

ödien är

our [1]),

3.

Och ungersven stiger af gångaren grå,
Så fort mände han till skön jungfrun gå.

4.

(Bjuder upp).

"Och hör ni, skön jungfru, här har ni min hand,
"Och om ni vill ha mig, så gif mig er hand!"

5.

"Ja nu har jag fått dig, och nu är du min,
"Och alltid skall jag bli kärestan din!"

6.

"Och låtom oss rida så hastelig;
"Ty annars kan någon ta dig ifrån mig"!

19.

Ungersven och jungfrun i Lunden.

Upptecknad i Östergöthland.

Uti ringen befinna sig en karl och ett fruntimmer, hvilka föreställas binda kransar.

1.

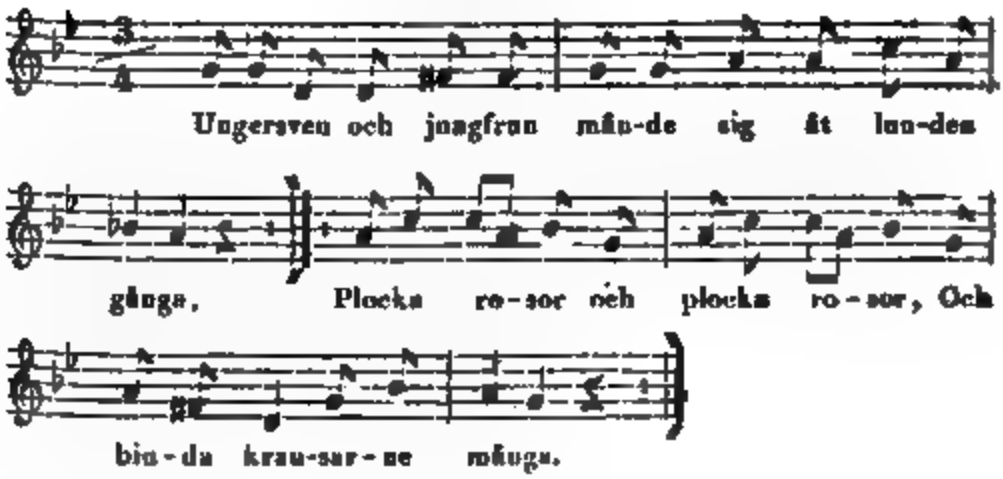

2.

"Ha ej ungersven och jungfrun lyktat binda kransar?
"Tag så kärestan i snöhvit hand,
"Med många ljufveliga dansar."

(Hvardera bjuda upp en af motsvarande kön).

3.

"Hvad kan en unghari hafva bättre att begära,
"Ligga på armen och sofva i famnen,
"Allt hos sin hjerteliga kära?"

4.

"Och skulle jag aldrig mera med dig få tala,
"Den högste Guden, den högste Guden
"Beskydde dig och hugsvala!"

20.

Ungersven gick att spatsera.

Känd i Östergöthland, Finland, m. fl. orter.

En karl står inom ringen, den andra utanför densamma. Sällskapet sjunger:

A.

1.

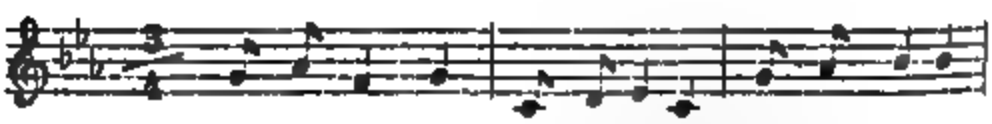

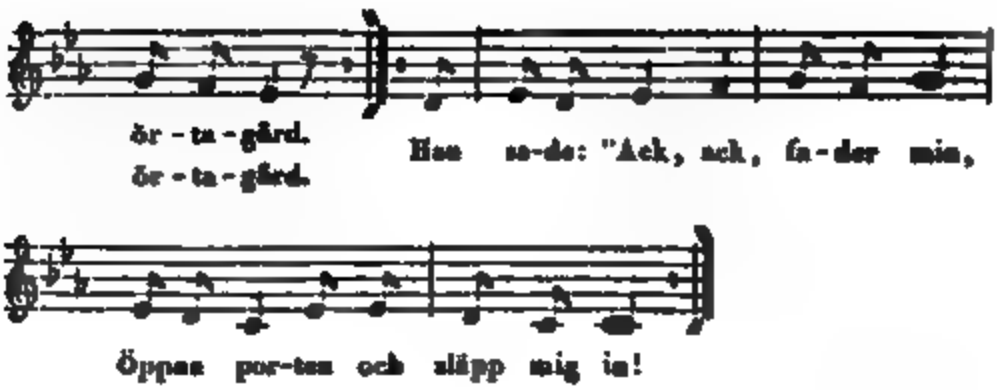

2.

(Den inom ringen svarar:)

"Säg mig först hvad du månd' heta,
"Eller hvarifrån du kommen är?
"Sedan vill jag ej mera veta,
"Utan endast ditt begär.
"Äst du kommen uppå denna ort,
"Till att plocka mina rosor bort?"

3.

(Han utom ringen:)

"Kåre far, J tron mig illa,
"Jag har aldrig illa gjort;
"Jag har alltid lefvat stilla,
"Lefvat ärbart, som sig bordt.
"Jag har alltid lefvat så,
"Att jag kunde godt nöje få."

4.

(Ringen öppnas).

In slapp han [jag] och vardt så glader,
I den sköna örtagård!
Der var rosor till mång' rader,
Hvita, röda, gula, blå.
Der var rosor till mång' skön,
Hvita, gula, blå och grön!

Google

5.

(Bjuder upp ett fruntimmer).

Midt ibland de rosor alla,
Fann han [jag] en nyss upprunnen ros.
Den han [jag] uti handen tager,
Och så löper jag min kos!
Han [jag] önskar alla rosor godt,
För den ena han [jag] har fått!

B.

1.

Jag gick mig ut till att spatsera,
Det var allt om en vacker dag,
Till en man, som kund' plantera
Rosor utaf flere slag.
Jag ropa högt: "o! fader min,
"Öppna porten och släpp mig in!" —

2.

"Säg mig först hvad ni månd' heta,
"Och hvarifrån ni kommen är;
"Se'n dernäst så vill jag veta,
"Hvad som är uti ert begär.
"Är ni kommen uppå denna ort,
"Till att plocka mina blommor bort?" —

A.

"Ack, nej!" sad' jag; "min kære fader,
"Kan jag blott en blomma få,
"Som är skön, så är jag glader,
"Och vill straxt ifrån er gå.
"Ack, kære fader, hör min bön:
"Gif mig en blomma, som är skön!"

4.

Och in slapp jag, och jag blef glader,
I den sköna örtagård,
Der stod rosor, långa rader,
Röda, hvita, gula, blå!
Ja, der var rosor och vallmo skön,
Röda, hvita, blå och grön.

5.

En af dem jag i handen tager,
Det var en nyss upprunnen ros,
Hon var skön, ja täck och fager,
Med henne springer jag min kos.
Jag önskar alla andra godt,
För den enda, som jag fått.

6.

"Ack, min fader! ni trodde illa,
"Den som aldrig illa gjort.
"Jag har alltid lefvat stilla,
"Tyst och ärbart, som sig bordt.
"Jag har alltid lefvat så,
"Att jag skull' en vacker flicka få!"

C.

Upptecknad i Finland.

1.

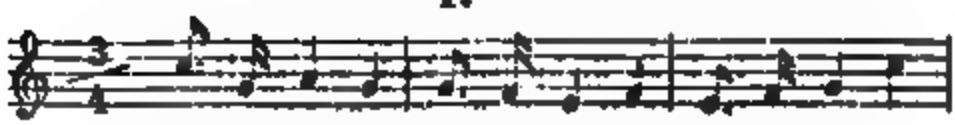

In slapp jag och vardt så gla-der[1]), I en lu-stig
Der stod ro-sor u--ti ra-der, Dem jag ej upp-

---

[1]) *Var.* Jag gick mig en gång att spatsera.

21.

21.

En Riddare kom ridandes.

Bekant inom Östergöthland och Småland, samt uppå Öland.

A.

1.

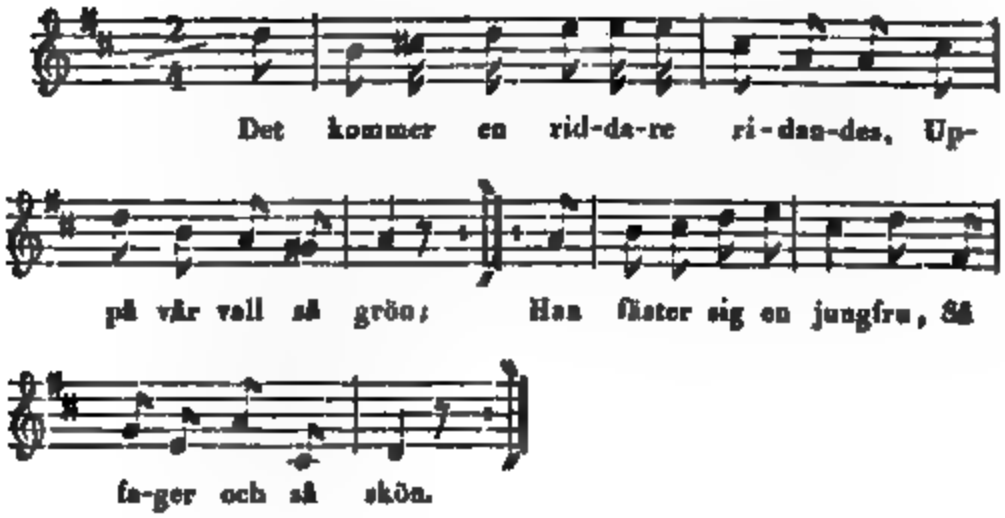

2.

Och täcker som en lilja,
Och smaler som ett band;
Hon bär två silfver kannor,
På sin snöhvita hand.

3.

Den ena den var mjöd,
Den andra den var vin;
(Bjudes upp).
Hon dracк och hon dracк
Allrakärestan till.

4.

Och fingrar hafver hon
Både mjuka och små,
Der ungersvens ringar
Skola skina uppå.

5.

Och hår hafver hon,
Såsom spunnit af gull,
Ja, vackrare jungfru
Träder aldrig vår mull!

6.

Nu klappar hennes hjerta,
Det brister i tu:
"Kom kära, kom kära,
"Nu skall du stå bru'!"

7.

"Vårt bröllop det skall firas,
"Om en midsommars dag,
"Då alla ljufva lindar
"I skogen bära blad!"

B.

1.

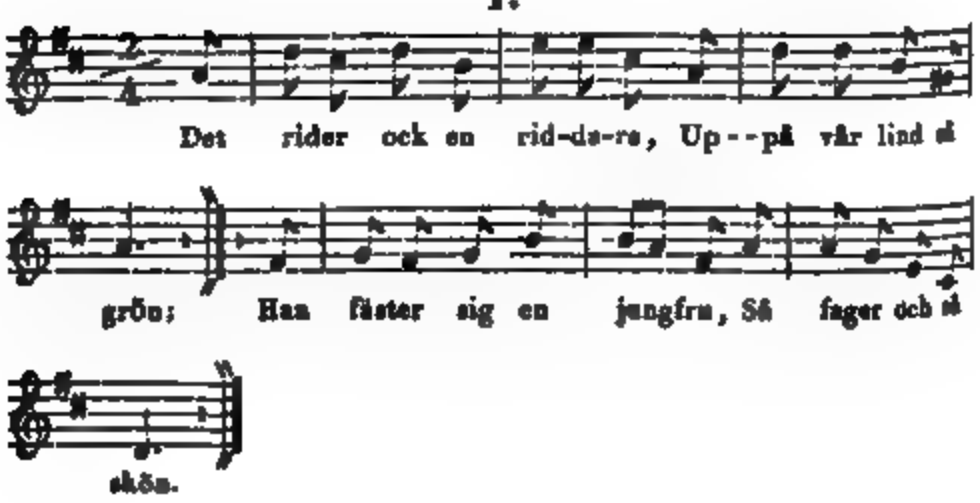

2.

Ja, hviter som en lilja,
Och smaler som ett band,
Hon bär och en silfkanne,
I hvar snöhvita hand.

3.

Den ena var med öl,
Den andra var med vin;
(Bjudes upp).
Så hjertelin, så gladelin,
Så dricker hon vännen till.

4.

"Vi drickom, vi dansom,
"Till allrakärestan min;
"Men ingen dansar helre än,
"Med bästa vännen sin!"

5.

"Vi drickom, vi drickom
"Till allrakärestan min;
"Men ingen dricker helre än
"Till allrakärestan sin!"

6.

"Adiö, farväl min docka,
"Adiö, farväl min ros!
"Och tack för detta nöje,
"Som vi ha haft ihop;
"Det blifver intet så långt,
"Tills jag kommer igen!"

C.

Ett fruntimmer inom ringen.

1.

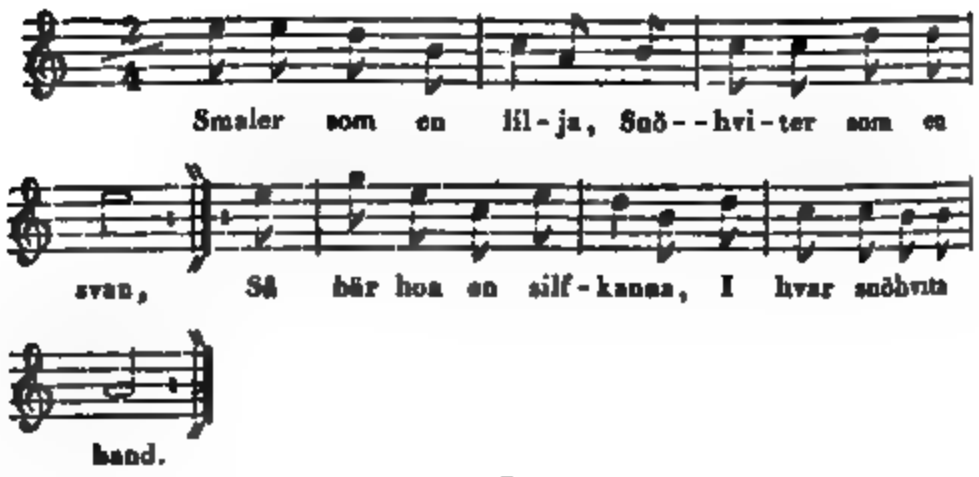

2.

Den ena har hon öl uti,
Den andra har hon vin.
(Uppbjudning).
Så dricker hon, så dricker hon,
Sin käraste till.

3.

"J dricken, J dricken,
"J tagen ingen ann',
"Så komma de falska
"Klaffarne fram."

4.

"Klaffarnes hjerta,
"Det brister i tu;
"Men, lofvad vare Gud,
"*Han* lefver ännu!"

5.

"Han lefver, han lefver,
"Han kommer igen;
"Af mig skolen J finna
"En fulltrogen vän!"

22.

En Riddare på vår äng.

Känd i Östergöthland, Småland och på Öland.

Ett fruntimmer går inom ringen och utför, mimiskt, uppbäddandet af en säng. Riddaren, som befinner sig utom ringen, inträder då tredje vers. börjas. Derefter fortgå sång och aktion, efter ordens föranledande, intill sista versen, då riddaren och jungfrun dansa om med hvarandra.

A.

1.

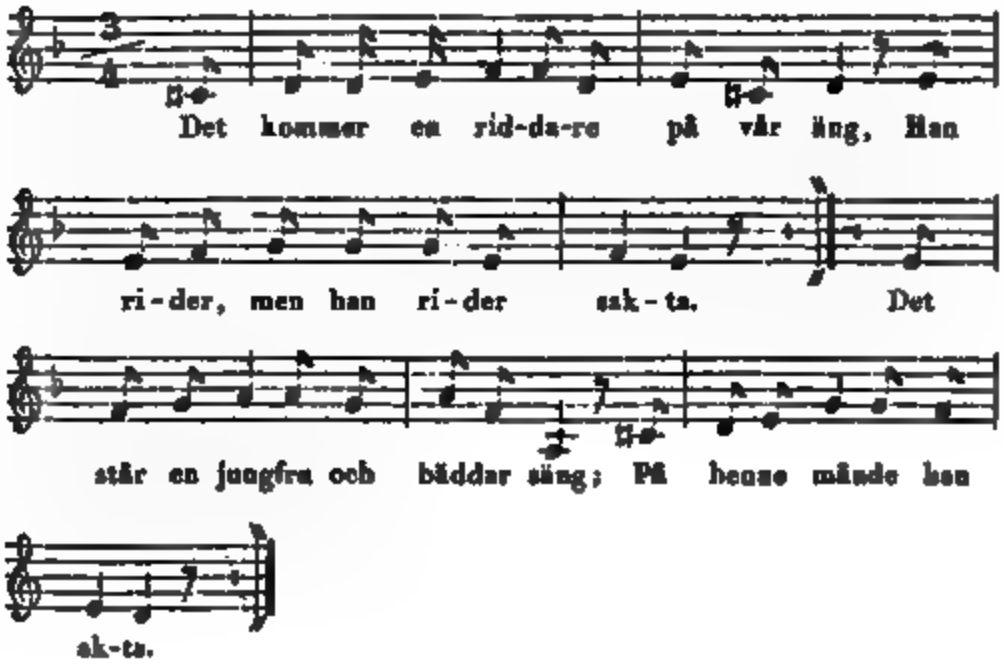

2.

Och intet bäddar hon med bålstrar blå,
Ej heller bäddar hon med täcke;
Hon bryter qvistar och plockar strå,
Så långt som hennes händer räcka.

3.

(Riddaren sjunger):

"God dag, god dag, skön jungfru!
"Hvem bäddar ni åt här i ängen?" —
(Jungfrun svarar):
Jag bäddar åt aldrakärestan min,
Och här ska' vi sofva länge! —

4.

"Och silkestyg ger jag er till skor,
"Och silfvret klara till spänne,
"Om ni vill lofva mig er tro,
"Och dansa med mig här i ängen!" —

5.

Och intet gifver jag bort min tro,
Allt för så ringa presenter;
Ty jag har tagit guldringar fem,
Af en af konungens drabanter.

6.

Riddaren knäpper upp sin väst,
Och låter stjernan lysa:
(Omdansning).
"Här är riddaren, som dig har fäst,
"Och troget hjerta hyser!"

B.

En karl befinner sig inom ringen.

1.

Det rider en' riddare på vår äng så grön,
Han rider och han rider sakta.
Det står en jungfru och bäddar upp en säng så skön;
Så noga han på henne trakta.

2.

Hon bäddar ej med bolstrar blå,
Ej heller sidentyg till täcke;
Hon bryter qvistar och liljor små,
Så långt som hela sängen räcker.

3.

(Riddaren till ett frantimmer uti ringen).

"Sammet gifver jag dig till sko,
"Och guldet röda till spänne,
"Om du vill lofva mig din tro;
"Kom dansa med mig här på ängen!" —

4.

(Ringen svarar).

"Och intet lofvar jag bort min tro,
"För en så ringa presente;
"Ty jag har, med tolf guldringar, fäst
"Mig en af konungens drabanter."

5.

Riddaren slog upp sin väst,
Der äkta stjernan hon lyste;
(Uppbjudning och omdansning inom ringen).
"Och här är riddaren, som dig har fäst,
"Ett redligt hjerta han hyste."

6.

"Och perlor gifver jag dig till krans,
"Och guldet röda till krona!"
Ack, ack! så hennes ögon rann:
"Jag tänkte han längese'n var döder!"

7.

Denna flicka, som på golfvet står,
Hon har väl burit denna sorgen.
Hon har ej dansat på femton år,
Och mången ungkarl gifvit korgen!

C.

Utföres, såsom nästföregående.

1.

Det rider en riddare uti en äng,
Han rider, men han rider sakta.
Der står en flicka, bäddar sig en säng,
Så hjertelig han henne betrakta.

2.

"Åt hvem bäddar hon sängen der?
"Förlåt, att jag så dristigt frågar! —
Jag bäddar åt kär syster min;
Ty vi skola hvila här båda. —

3.

"Och hör du, flicka lilla, hör ett ord,
"Om du min käresta vill vara!" —
Jag hafver hvarken far ell' mor,
Och intet kan jag eder svara! —

4.

"Och hvarför bäddar du med bolstren blå,
"Och hvarför siden till täcke?
"Och vill du gifva mig båd' ära och tro,
"Så ger jag dig guldspänne!" —

5.

Och intet ger jag bort min ära och tro,
För så'na ringa presenter;
Ty jag har redan fått ring utaf
En af konungens drabanter.

6.

Och riddaren knäpper upp sin väst,
Och granna stjernan hon blänkte:
(Uppbjudning).
"Se här är riddaren du hafver fäst,
"Åt honom ditt hjerta du skänkte!"

7.

Och denna jungfru, som i dansen går,
Hon går med lifvet det korta,
Hon har ej dansat på femton år;
Ty hennes herre har varit borta.

8.

Och denna jungfrun, som i dansen går,
Hon hafver väl burit sorgen:
"Så mången ungkarl, som till henne for,
"För min skull hafva de fått korgen!"

23.

Skön Engela (Gundela).

Efter uppteckningar från Östergöthland.

Ett fruntimmer sitter på en stol inom ringen, och gör en rörelse med kroppen, såsom då man ror. Ringen, som dansar omkring henne, sjunger:

A.

1.

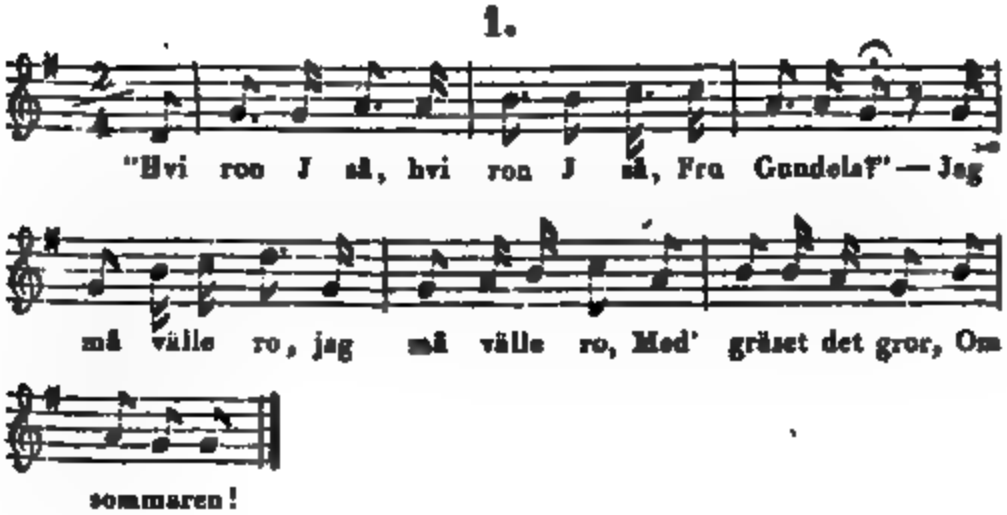

Ringen: 2.

"Nu hafver jag sport, eder fader är död,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret i ringen:

Stor sak om min far, min moder lefver ännu,
Ack, Gud vare lof! —

Ringen: 3.

"Nu hafver jag sport, eder moder är död,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min mor, min broder lefver ännu,
Ack, Gud vare lof! —

Ringen: 4.

"Nu hafver jag sport, eder broder är död,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min bror, min syster lefver ännu,
Ack, Gud vare lof! —

Ringen: 5.

"Nu hafver jag sport, eder syster är död,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min syster, min fästman lefver ännu,
Ack, Gud vare lof! —

Ringen: 6.

"Nu hafver jag sport, eder fästman är död,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Är det nu sannt, som de säger för mig,
Att min fästman är död?
Ack, Gud tröste mig!
(Faller ned, liksom afdånad).

Ringen: 7.

"Nu hafver jag sport, eder fader lefver än,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min far, min fästman är död,
Ack, Gud nåde mig!

Ringen: 8.

"Nu hafver jag sport, eder moder lefver än,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min mor, min fästman är död,
Ack, Gud nåde mig! —

Ringen: 9.

"Nu hafver jag sport, eder broder lefver än,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min bror, min fästman är död,
Ack, Gud nåde mig! —

Ringen: 10.

"Nu hafver jag sport, eder syster lefver än,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Stor sak om min syster, min fästman är död,
Ack, Gud nåde mig! —

Ringen: 11.

"Nu hafver jag sport, eder fästman lefver ännu,
"Fru Gundela!" —

Fruntimret:

Är det nu sannt, som de säger för mig,
Att min fästman lefver än?
Ack, Gud vare lof!

(Springer glad upp, och blandar sig med de dansande).

H.

Skön Engela.

Ett fruntimmer sitter, glad till mods, inom ringen, och har i handen någonting, som skall föreställa en åra, hvarmed hon ror. På hufvudet bär hon en duk, ett flor, eller något annat, i likhet med en slöja. Då hon får underrättelsen om fästmannens död, drager hon slöjan öfver ansigtet, upphör att ro och sitter bedröfvad. — Utföres på samma sätt som nästföregående; men serskild melodi till denna artförändring felas bland upptecknıngarne.

1.

"Hvi sitter du och ror, hvi sitter du och ror?
"Skön Engela!" —

Det sittande fruntimret:

Jag må välle ro, jag må välle ro,
Me'n gräset det gror,
Om sommaren! —

Ringen: 2.

"Jag sporde i går, jag sporde i dag,
"Din fader är döder, och lagder på bår.
"Skön Engela!"

Fruntimret:

Han får välle det, han får välle det,
Min fästman lefver ändå!
Om sommaren!

Ringen: 3.

"Hvi sitter du och ror, m. m."

Fruntimret:

Jag må välle ro, m. m.

Ringen: 4.

"Jag sporde i går, jag sporde i dag,
"Din moder är döder, m. m."

Fruntimret:

Hon får välle det, m. m.

Ringen: 5.

"Hvi sitter du och ror, m. m."

Fruntimret:

Jag må välle ro, m. m.

Ringen: 6.

"Jag sporde i går, jag sporde i dag,
"Din broder är döder, m. m."

Fruntimret:

Han får välle det, m. m.

Ringen: 7.

"Hvi sitter du och ror, m. m."

Fruntimret:

Jag må välle ro, m. m.

Ringen: 8.

"Jag sporde i går, jag sporde i dag,
"Din syster är döder, m. m."

Fruntimret:

Hon får välle det, m. m.

Ringen: 9.

"Hvi sitter du och ror, m. m."

Fruntimret:

Jag må välle ro, m. m.

Ringen: 10.

"Jag sporde i går, jag sporde i dag,
"Din fästman är döder, och lagder på bår! m. m."

(Den sittande sjunker, halfdöd af sorg, ned på stolen).

Ringen: 11.

"Ständer upp, ständer upp, Skön Engela,
"Din fader han lefver ännu!"

Fruntimret:

Han får välle det,
Min fästman är döder ändå!
Me'n gräset det gror,
Om sommaren!

Ringen: 12.

"Ständer upp, ständer upp, m. m.
"Din moder hon lefver ännu!"

Fruntimret:

Hon får välle det, m. m.

13, 14.

(Underrätta, på lika sätt, att brodern och systern lefva ännu; men samma svar lemnas alltid af fruntimret).

Ringen: 15.

"Ständer upp, ständer upp,
"Skön Engela!

"Din fästman lefver ännu,
"Skön Engela!"

Då springer fruntimret upp från stolen, och förjagar, med sin förestälde åra, dem som gäckat henne.

Anmärkningar.

Denna mycket kringspridda lek dansas, på olika orter, med en mängd större eller mindre afvikelser uti sjelfva anordningen; men är, i afseende å ordens innehåll, öfver allt nära densamma. Sålunda har en artförändring följande regel. Fruntimret, som sitter på stolen, bär en näsduk, ett linneklåde, m. m. i handen, och under stolen gömmes ett vattenkäril, med en visp eller något dylikt. Vid uppgiften om fästmannens död, höljer hon sitt ansigte i näsduken och gråter. Men då underrättelse lemnas, att fästmannen lefver, låtsar hon blifva ond, springer upp och söker stänka vatten på dem, som bedragit henne. För hvarje gång de kringdansande sjunga, stadnar ringen; men sätter sig åter i rörelse, då den sittandes sång infaller. — Namnet *Engela* omvexlar, uti vissa traditioner, med *Wendela*.

24.

Det underliga Djuret.

Lekes inom Södermanland, Westmanland, Östergöthland, Småland, m. fl. orter. — Finnes på Danska; men såsom barnsång. Se: *Thiele*s Danske Folkesagn. Saml. III, s. 150.

Ett fruntimmer, inom ringen, föreställer djuret. Sedan de i leken deltagande sjungit första versen intill orden: "hans grönkålshage," framträder skytten, som befinner sig utom ringen, till någon äldre i sällskapet, som före-

ställer "herren", och berättar, talande, att djuret gjort honom skada, samt erbjuder sig att fånga det. "Herren" yttrar sitt tvifvelsmål öfver utgången, i anseende till djurets besynnerlighet; hvarpå skytten försäkrar sig äga ett par goda hundar (biträden, hvilka stå, jemte skytten, utom ringen). — Ringen fortsätter sången: "Djuret låg under lågen," m. m. När versen är slut, släppes djuret ur ringen och jagten börjar, i hvilken hundarne biträda. Sedan djuret tre gångor flytt undan inuti ringen, fortsätter skytten sin jagt ensam inom densamma, till dess han fångat djuret. Ringen bör vara mycket stor; i annat fall har skytten för mycken fördel vid jagten. — Härunder sjungas oafbrutet vers. 2 och 3.

1.

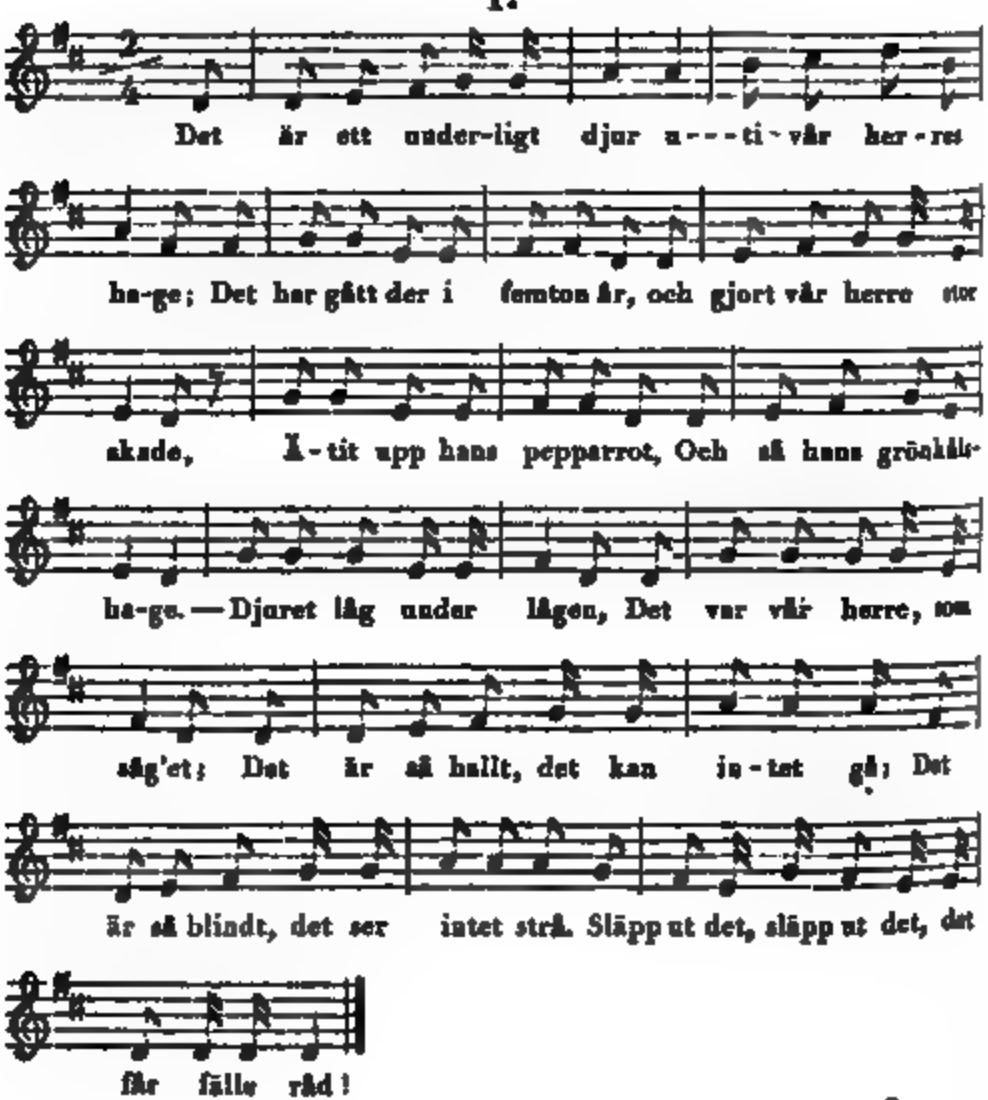

2.

2.

Hvad är det för par som nu går åstad,
De äro så lika till hjonelag?
Tag fatt uppå den!
Du fick'en intet än!
Jag ser på din bak,
Du är nu så lat;
Jag ser på dina ben,
Du är nu så sen!
Tag fatt uppå den,
Du fick'en intet än!

3.

Oxeko öron, svinekindben,
Skall du ta' jungfrun du var intet sen!
Tag fatt uppå den,
Du fick'en intet än!
Låt trippa, låt trippa, låt skosålan slippa!
Det bor en skomakare i vår by,
Han sålar de skona både gamla och ny!
Tag fatt uppå den,
Du fick'en intet än! :,:

25.

Hök och Dufva.

Upptecknad i Uppland.

En person inom ringen föreställer dufvan; en annan, höken, går utanför ringen. Denne öppnas, och dufvan,

som springer ut, jagas af höken, samt är berättigad, att söka skydd inom ringen, sedan hon sprungit ett hvarf omkring densamma. Detta förnyas till dess dufvan blifvit fasttagen, då hon, i sin ordning, blir hök.

A.

1.

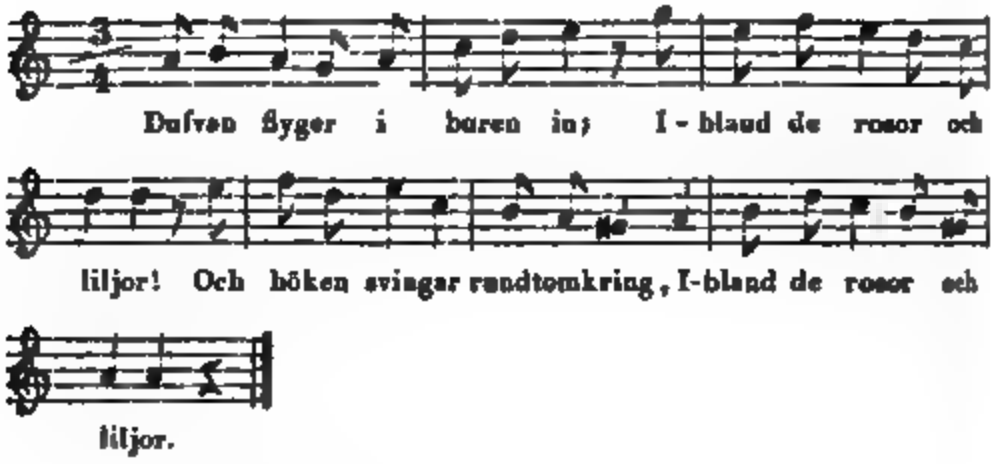

2.

Och höken blir både gammal och grå,
Ingen dufva han kunde få!
Och dufvan flyger i buren in,
Och höken svingar rundt omkring.

B.

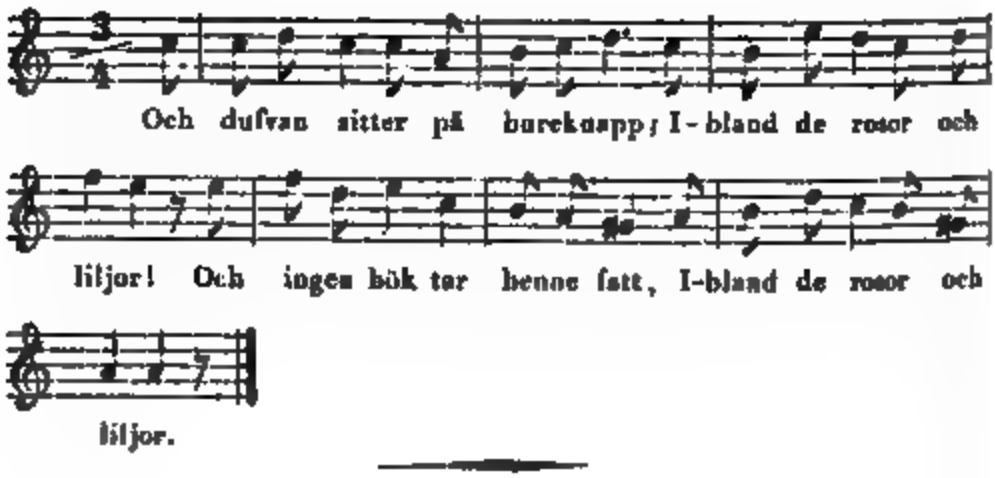

26.

Munken och Nunnan.

Lekes i Öster- och Westergöthland, m. fl. orter. Uppteckningen saknar melodi. — Bekant äfven i Danmark; men blott såsom barnsång (*Börnevers*). Den är härstädes så nära öfverensstämmande med var. B, att de synas vara öfversättningar af hvarandra. Se: *Thiele* Danske Folkesagn. Saml. III, s. 142.

Uppå tvenne stolar inom ringen sitta en karl och ett fruntimmer, föreställande munken och nunnan. Vid femte versens slut springer nunnan ur ringen, och munken efter, för att taga fatt på henne.

A.

1.

Munken och nunnan
De satte sig ned,
Och bäst som de sutto,
Så taltes de vid.

2.

Och munken bad nunnan,
Att ge sig en kyss.
"Å nej," sade nunnan,
"Slätt intet jag törs!" —

3.

"Och kära, du nunna,
"Stek munken en sill!" —
"Å nej," sade nunnan,
"Jag har ingen ill!" —

4.

"Och kära, du nunna,
"Bädd' munken en säng!" —
"Å nej," sade nunnan,
"Jag är ej din dräng!" —

5.

Och munken bad nunnan
Att ge sig en ros;
Och onder blef nunnan
Och löpte sin kos.

B.

1.

Munken går på ängen
Allt om en sommardag;
Hvad gör han der så länge,
Å ja, å ja, å ja?

2.

Han plockar af de rosor,
Han plockar af de blad;
Det gör han för sin lilla,
Och för sin hjertans kär.

3.

Och munken han breder
Ut sitt täcke blå:
"Behagar skön nunnan,
"Att sitta derpå?"

4.

Och munken och nunnan,
De taltes vid här;
Och rätt som de talte,
Så föllo de på knä.

5.

Och munken bad nunnan
Ge sig en kyss.
"Nej," sade nunnan,
"Jag gaf dig så nyss!"

6.

Munken bad nunnan
Att laga sin mat.
"Nej," sade nunnan,
"Jag har inga fat."

7.

Munken bad nunnan
Att bädda sin säng.
"Nej," sade nunnan,
"Jag är ej din dräng!

8.

Upp sprang nunnan,
Så lätt som en fjä'r;
Efter kom munken,
Så tung som en sten.

27.

Åldermans Leken.

Bekant inom Östergöthland och Uppland. — Lekes helst på en gräsvall.

En karl sitter på en stol inom ringen; en annan står, liksom för att kläda på honom, och beledsagar sången med lämpliga åtbörder. När åldermannen stigit upp på stolen, ryckes denne undan honom, hvarvid han

undviker att falla omkull. — Leken är sålunda ett något grofkornigt skämt, för den som ej förut känner slutet deraf.

1.

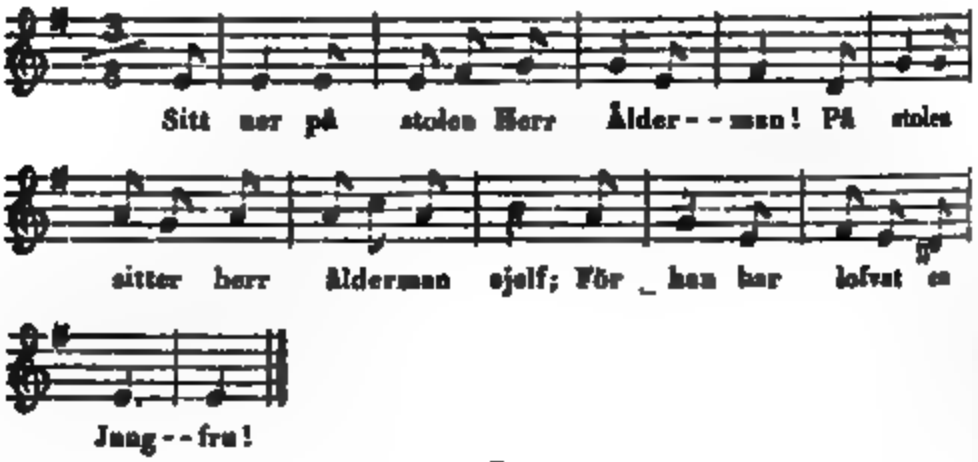

2.

Drag stöflarne på herr ålderman! —
Och stöflarne drager väl ålderman sjelf,
För han har lofvat m. m.

3.

Kläd halsduken på herr ålderman! —
Och halsduken kläder väl ålderman sjelf.

4.

Kläd rocken på herr ålderman! —
Och rocken kläder väl ålderman sjelf.

5.

Sätt hatten på herr ålderman! —
Och hatten sätter väl ålderman sjelf.

6.

Ständer upp på stolen, Herr Ålderman! —
På stolen ständer väl ålderman sjelf;
För han har lofvat en jungfru!

Anmärkning.

Omqvädet är på vissa orter;
För honom så ständer skön jungfrue!

28

Syster, syster ädla min!

Denna lek är allmän inom åtskilliga både Svenska och Finska landsorter.

En karl eller ett fruntimmer går utanför ringen, intill det stället af sången, der han eller hon uppmanas att "säga sin kärestas namn," hvarvid han eller hon uppnämner någon, af motsatt kön, uti ringen, hvilket tillika utgör sjelfva uppbjudningen. Derefter dansar paret, inom ringen, intill sångens slut.

A.

Uppteckned i Finland.

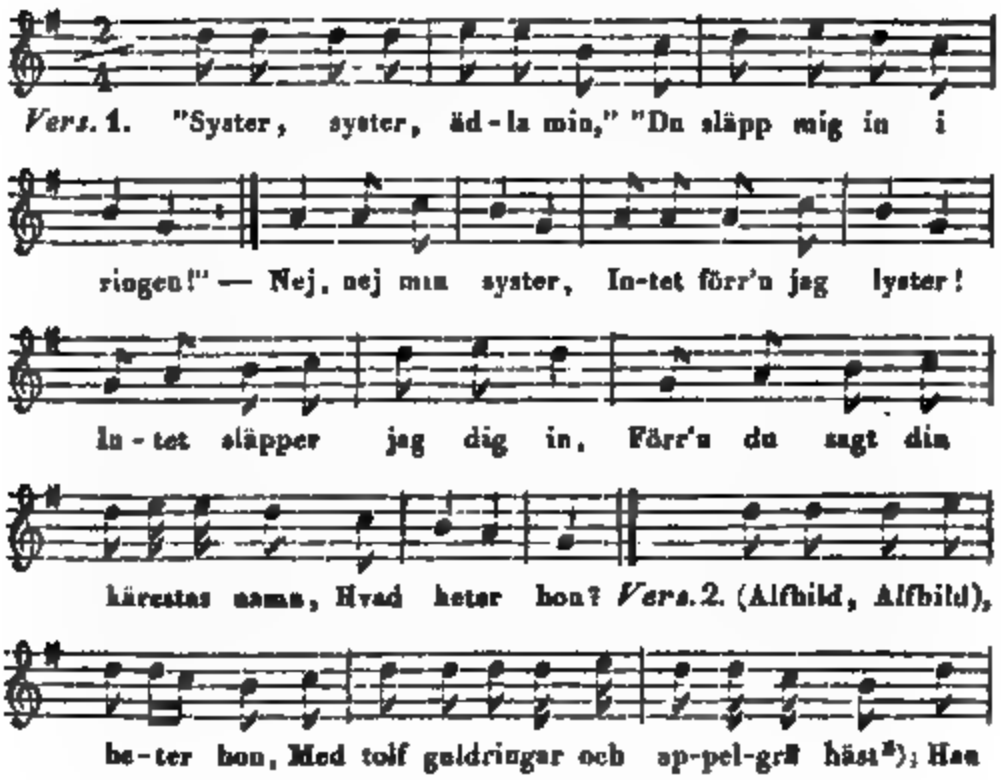

*) *Var.* Med tolf guldringar kommer han.

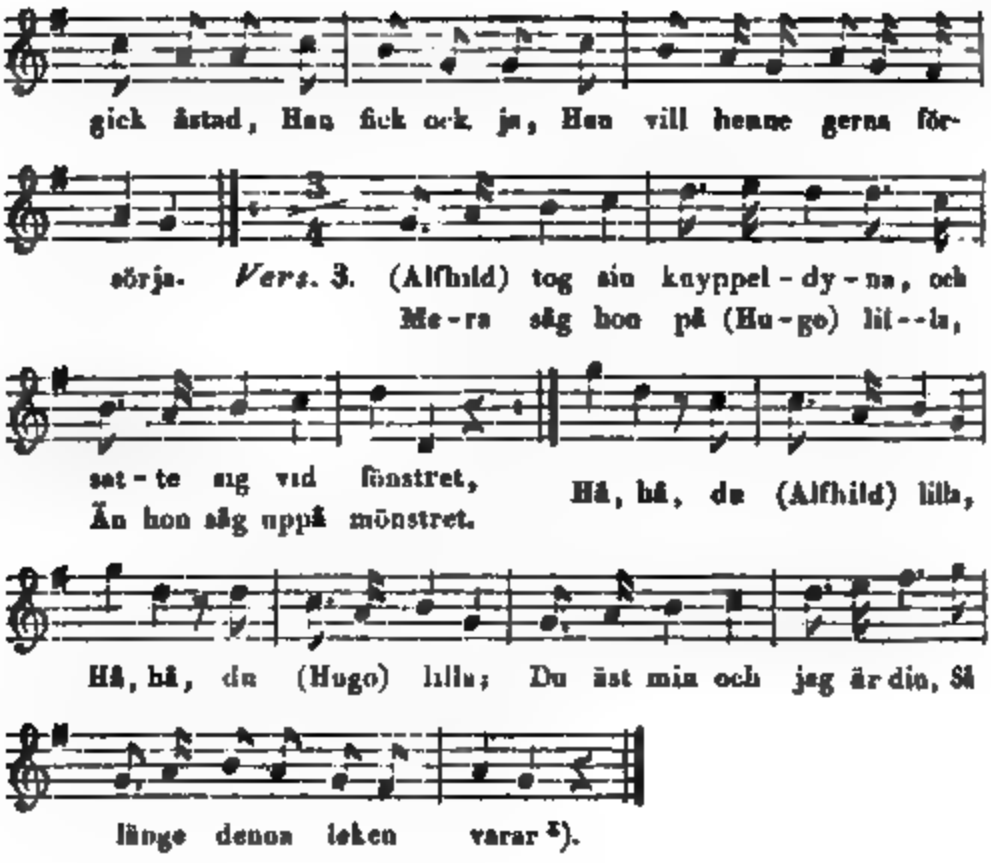

B.

Syster, syster lefve lamm.

Uppteckned i Östergöthland.

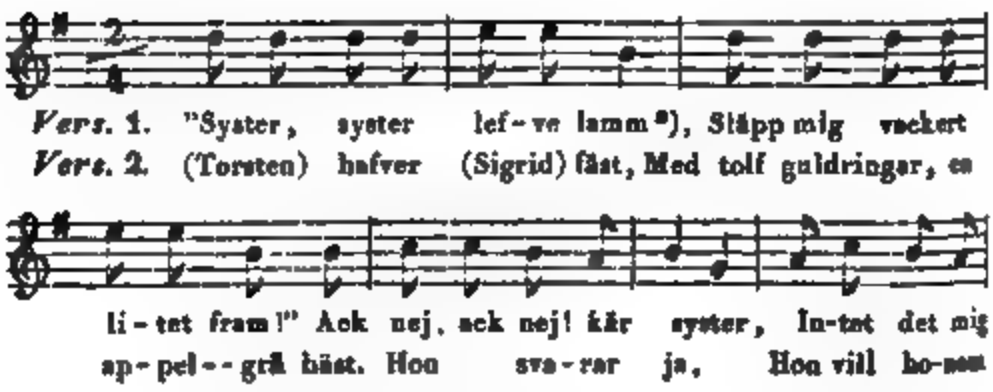

[1]) *Var.* I alla våra lifsdagar.

[2]) Uti en ofullständig uppteckning upptages denna början sålunda:

Syster, syster, red du rätt.

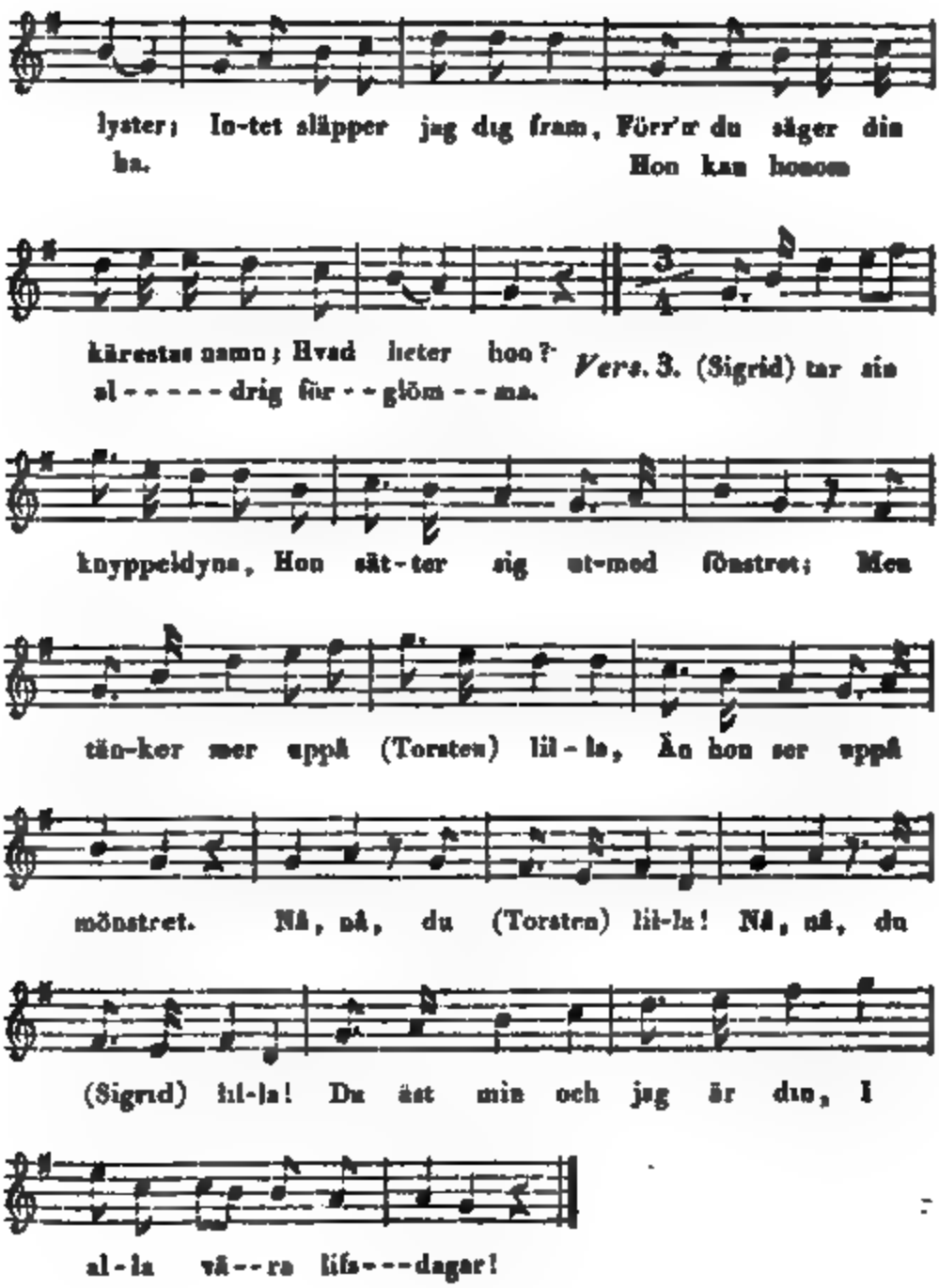
lyster; In-tet släpper jag dig fram, Förr'n du säger din
ha.
Hon kan honom
kärestas namn; Hvad heter hon?
sl - - - - - drig för - - glöm - - ma.
Vers. 3. (Sigrid) tar sin
knyppeldyna, Hon sät-ter sig ut-med fönstret; Men
tän-ker mer uppå (Torsten) lil-la, Än hon ser uppå
mönstret. Nå, nå, du (Torsten) lil-la! Nå, nå, du
(Sigrid) lil-la! Du äst min och jag är din, I
al-la vå--ra lifs---dagar!

29.

Bro bro, breda.

Begagnas uti de flesta Svenska landsorter, samt har derigenom erhållit ett stort antal artförändringar. Den skall vara känd äfven i Norrige — Leken är tydligen en sammansmältning af den nästföregående, och af nedanstående var. II, B. Melod. till vers. 4, är densamma, som till vers. 3, N:o 28, B.

I. A.

Dansas på samma sätt, som nästföregående lek.

1.

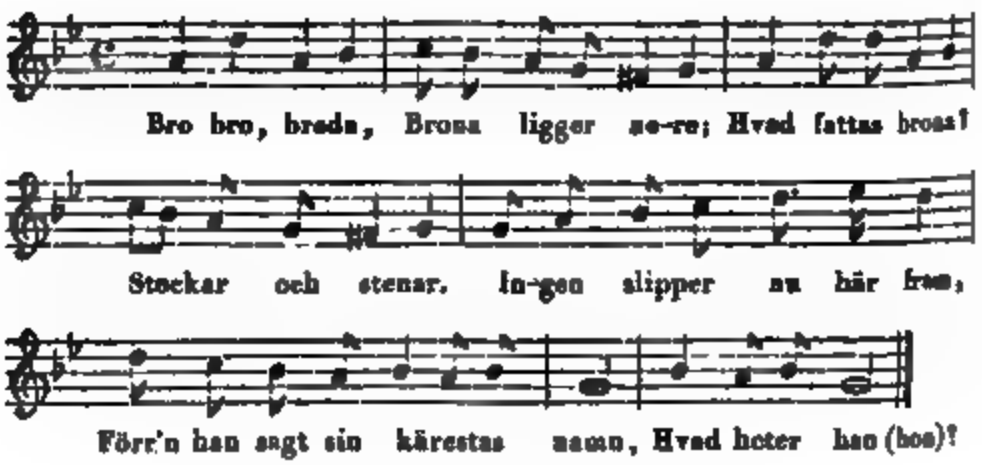

2.

(N. N.) hafver (honom) henne fäst
Med tolf guldringar och appelgrå häst;
Han rider åstad,
Han vill henne ha;
Ty han vill henne försörja bra. :,:

3.

Till hösten de skära,
Till vatten de bära;

De bär'n för fast,
De plocka nu ax,
(N. N.) ska' göra godt barnöl i år;
Hon får välle det!

4.

(N. N.) tar sin knyppeldyna,
Hon sätter sig i fönstret;
Mer ser hon på fästemannen,
Än uppå mönstret.
Hå, hå! du (N. N.) lilla,
Hå, hå! du (N. N.) lilla,
Du äst min,
Jag är din,
I alla våra lefnadsdagar!

I. B.

1.

"God dag, god dag, kär fader vår,
"Släpp oss in i lunden!
"Landsfolk äro vi,
"Krigsfolk äro vi!" —
Intet släpper jag dig fram,
Förrän du säger kärestans namn,
Hvad heter han (hon)?

2.

(Ragnar) hafver (Kerstin) fäst,
Med tolf guldringar och en appelgrå häst;
Han vill henne ha,
Hon svarar honom ja,
Han kan henne väl försörja.

3.

(Ragnar) tager sin skrifvarpenna,
Sätter sig vid bordet;

Mera tänker han på (Kerstin) lilla,
Än han ser uppå ordet.
Ja, ja! du (Kerstin) lilla, :,:
Du är min, och jag är din,
Så länge vänskapen varar.

4.

(Kerstin) tager sin knyppeldyna,
Sätter sig vid fönstret,
Mera tänkte hon på (Ragnar) lilla,
Än hon såg uppå mönstret.
Ja, ja! du (Ragnar) lilla, :,:
Du är min,
Och jag är din,
Så länge vänskapen varar.

II. A.

Samma melodi, som N:o 28, B.

De deltagande dansa efter hvarandra, och hålla i kläderna på den nästföregående. Vid orden: "Den som efter kommer," skiljer den eftersta sig från de öfriga, hvilka bilda en ring. Härunder sjunges:

1.

Bro bro, brea,
Hvad fattas det broa den brea?
Stolpar och naglar,
Sextio kaflar.
Kafla ut, kafla in,
Kejsarens dotter i lunden.

2.

Manfolk äro vi, krigsfolk äro vi,
Freden vill vi hålla, intet vill vi tigga,

Den som efter kommer, skall under bron ligga. —
"Syster, syster ädla! släpp mig in i ringen." —
Nej, nej min syster, intet det mig lyster,
Intet släpper jag dig fram,
Förr'n du säger din kärestas namn,
Hvad heter han (hon)?

Sedan en persons namn är uppgifvit, insläppes den från ringen utstängde inom densamma, der han dansar om med den hvars namn han utsagt. Härvid afsjungas vers. 2 och 3 af N:o 28, B.

II. B.

Leken i Östergöthland.

Ett par står på golfvet, och håller händerna tillsamman, i form af en hvalfbåge (bron). De öfriga deltagarne i leken uppställa sig i rad, den längste främst och den kortaste efterst, samt gå under hvalfvet, fram och åter, efter hvarandra. Dervid söker bron att afskära den sista i raden; lyckas detta, så lemnar han leken. Härmed fortfares, till dess alla gått ur raden. Detta verkställes under sång af följande verser, till hvilka melodien likväl felas uti upptecknigen. — På Danska finnes den, såsom *Börnevers.* Se: *Thiele*, l. c.; s. 143.

1.

Vi ska bygga brona den breda;
Ty henne fattas stockar och stenar.
Så väl kan vi broden bygga,
Som vi äro tillsammans.
Vi äro kungens krigsfolk,
I fjol drog' vi härifrån,
I år gör' vi likaså.

2.

Vi ska bygga öfver sund,
Vi ska draga genom lund;
Friden vill vi hålla,
Och friden vill vi tigga,
Så när som den, som efter är,
Han skall i brona ligga.

30.

Skära Hafra.

Bekant i nästan alla Svenska och Finska landsorter, der folkleker begagnas. — En lemning deraf anträffas; men blott såsom barnsång, i *Thieles* Danske Folkesagn. Saml. III, s. 142. Dessutom skall den vara känd äfven uti Norrige.

Ett udda antal personer dansa i ring, under afsjungandet af vers. 1 och 2 (uti Finska uppteckningen: vers. 1). Då orden: "Så hafver udda ingen," eller (efter den Finska artförändringen): "Så blir trolle utan," äro afsjungne (men icke förr), hastar en hvar, att taga sig en make. Den som då blir ensam, stadnar inom ringen. Till honom sjunges vers. 3, (efter Finska varianten: vers. 2), och vid dess slut börjar leken åter från början.

A.

Uppteckningen, som är ifrån Östergötbland, saknar melodi.

1.

Det regnar och det slaskar,
Är temmelin ondt väder.
Inne sitter gubben, han dricker och han qväder,
Ute går hans unga fru, hon räfsar och hon skärer.

2.

I morgon skall vi hafra skära,
Men hvem skall neken binda?
Det skall aldrakärestan min;
Hvar skall jag henne (honom) finna?
Jag så'na i går om qvällen,
Med sina ögon snälla,
I det klara månesken.
Hvar tar sin, så tar jag min,
Så hafver udda ingen.

3.

Det var rätt och det var slätt,
Och det var rätt och lagom;
(N. N.) får i dansen gå,
För gossa (flickra) ville intet ha'na!
(N. N.) grå vante :,:
Tag honom i hand,
Släpp honom i land,
Och låt honom få dansa.

B.

Såsom den lekes i Finland.

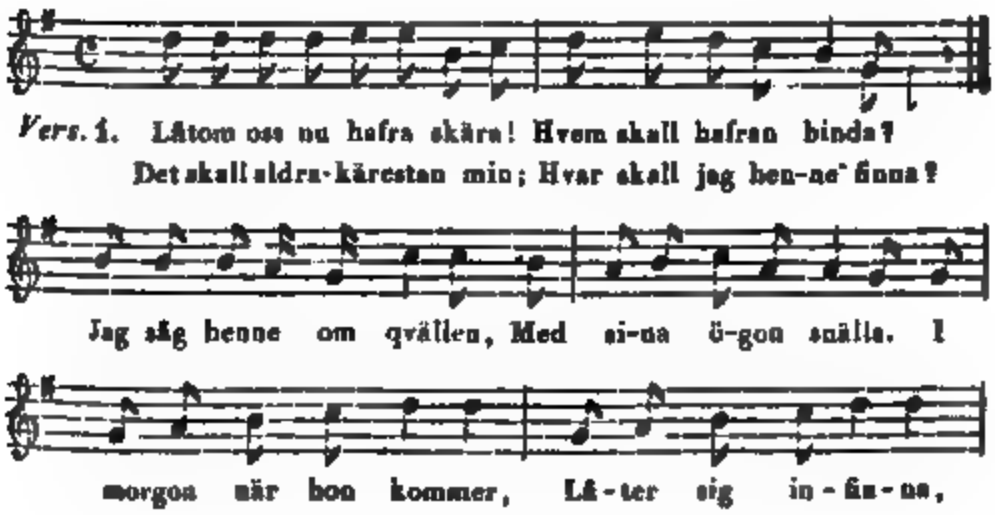

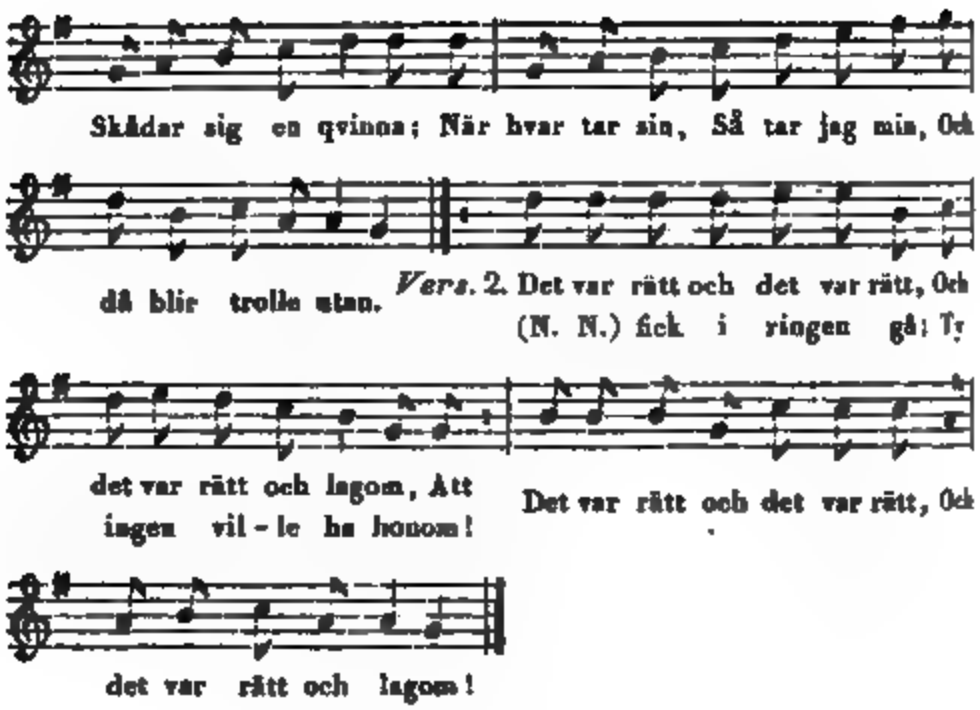
Skådar sig en qvinna; När hvar tar sin, Så tar jag min, Och
då blir trolle utan.
Vers. 2. Det var rätt och det var rätt, Och
(N. N.) fick i ringen gå; Ty
det var rätt och lagom, Att ingen vil-le ha honom!
Det var rätt och det var rätt, Och
det var rätt och lagom!

C.

1.

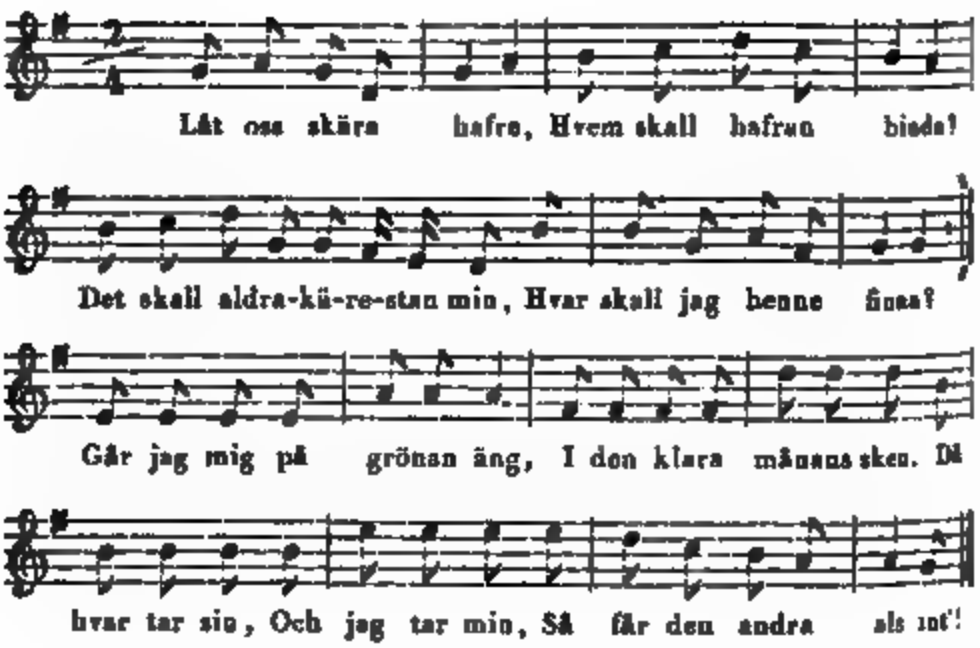
Låt oss skära hafre, Hvem skall hafren binda?
Det skall aldra-kü-re-stun min, Hvar skall jag henne finna?
Går jag mig på grönan äng, I den klara månans sken. Då
hvar tar sin, Och jag tar min, Så får den andra sin!

31.

God dag, god dag, min Rosa.

Leken i Östergöthland och Småland.

Ringen, bildad parvis, af lika många karlar som fruntimmer, dansar om. Derunder afsjunges först melodien ensam, och sedan äfven orden, af en person eller personer utom ringen, hvilka sålunda leda och anordna leken. Ofta deltager äfven ringen uti sången. — Efter en omdansning stadnar ringen, och hvarje karl vänder sig till sitt par, och hälsar henne under sång af:

A.

1.

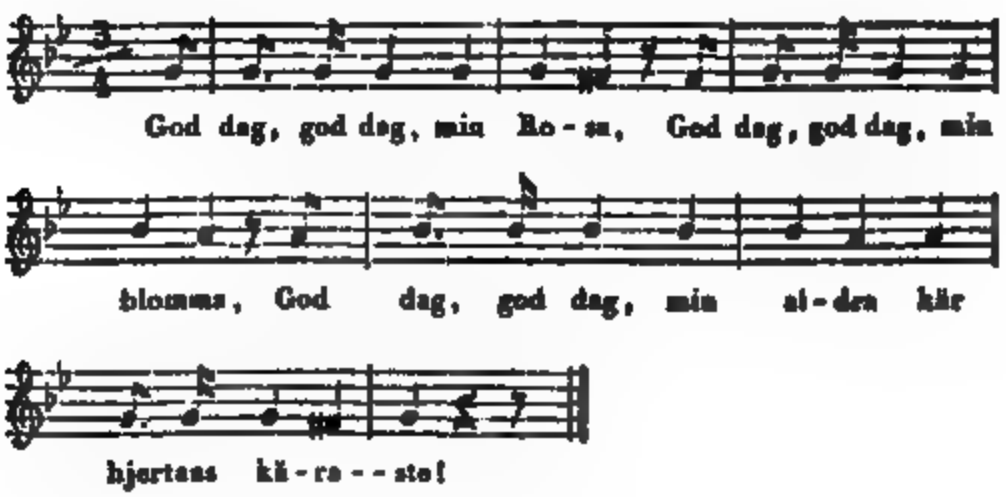

2.

Tag mig i hand, min Rosa,
Tag mig i hand, min blomma,
Tag mig i hand, min aldra kär hjertans käraste!

(Fruntimret tager karlens hand

3.

Fall på knä, min Rosa! m. m.

(Alla paren falla på knä. Derefter fortsättes leken efter ordens föranledande).

4.

Gif mig en kyss, min Rosa! m. m.

5.

Klappa mig, min Rosa! m. m.

6.

Ständer upp, min Rosa! m. m.

7.

Farväl, farväl, min Rosa,
Farväl, farväl, min blomma,
Farväl, farväl, min aldra kär hjertans käraste!

(Den eller de som leda eller anordna leken, kunna för öfrigt fylla den med åtskilliga upptåg, efter egen uppfinning).

B.

Denna artförändring är uppenbarligen en sammansmältning af M:o 44 och föregående variant. Serskild melodi till densamma finnes icke bland upptecknıngarne.

1.

Modren gick på tiljan
Med sju sina döttrar,
Alle voro de hvita,
Sina moder lika.
Alla ville hädan fara,
Ingen ville hemma vara.
Östan och vestan,
Släpp in N. N. med sina höga hästar.

(En karl insläppes i ringen; sedan sjunges):

2.

Gingo vi, så funno vi,
En ungersven så funno vi,
Stå i våra ringar.

3. (Till honom).

Skåda dig en qvinna,
Skåda en, skåda två,
Tag den bäst i dansen går,
Annars får du ingen!

(Karlen väljer en flicka, derpå sjunges):

4.

Allt uti våra ringar,
Der ståndar ett par,
Men intet vill jungfrun
Ge ungersven svar.

5.

J fall på knä, min Rosa!
J fall på knä, min blomma!
J fall på knä, min maka kär,
Och så min lustiga gumma!

6.

Tag mig i famn, min Rosa! m. m.

7.

Gif mig en kyss, min Rosa! m. m.

8.

J stån nu upp, min Rosa! m. m.

9.

J dansen friskt, min Rosa! m. m.

6.

Och ungersven omfamnar sin vän! m. m.

7.

Och ungersven tar afsked af sin vän!
Rosor och liljekonvaljer!
Rosor och liljekonvaljer små;
Allt hvad mitt hjerta syftar uppå;
Rosor och liljekonvaljer!

B.

Upptecknad i Finland.

En ungkarl inbjudes inom ringen, genom afsjungandet af första versen. Han lemnar den åter vid lekens slut.

1.

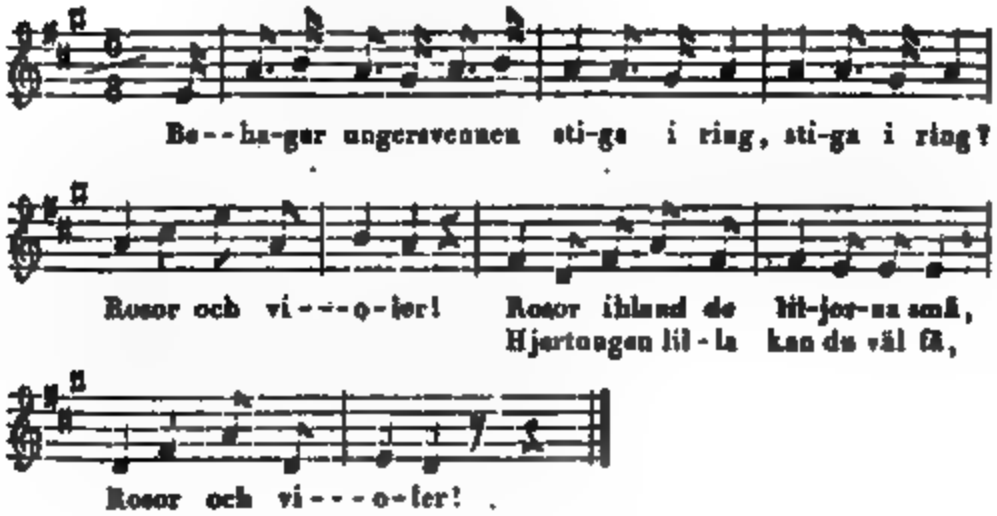

2. (Uppbjudning).

Behagar ungersvennen bjuda upp sin vän?
Rosor och violer! m. m.

3.

Behagar ungersvennen breda sin duk? m. m.

6.

Behagar ungersvennen falla på knä? m. m.

7.

Behagar ungersvennen hjelpa ner sin vän? m. m.

8.

Behagar ungersvennen kyssa sin vän? m. m.

9.

Behagar ungersvennen klappa sin vän? m. m.

10.

Behagar ungersvennen helsa sin vän? m. m.

11.

Behagar ungersvennen stiga upp igen? m. m.

12.

Behagar ungersvennen hjelpa upp sin vän? m. m.

13.

Behagar ungersvennen stiga ur ring?
Rosor och violer!
Rosor ibland de liljorna små,
Hjertungen lilla kan du väl få.
Rosor och violer!

C.

Från Östergöthland. — Med undantag af melodien, är denna variant nästan fullkomligt densamma, som den Finska.

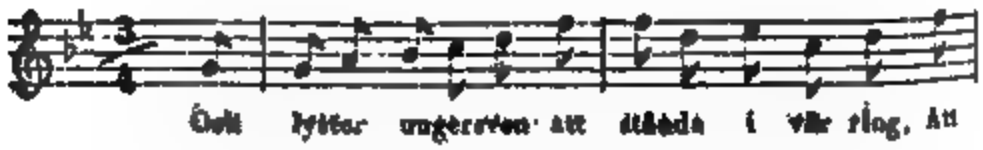

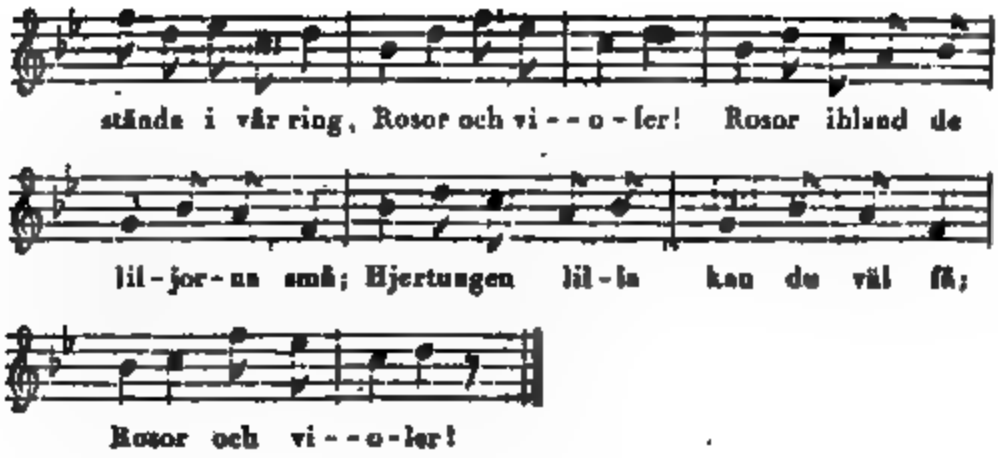

Anmärkning.

Likasom föregående lek, kan äfven denna tillökas med egna uppfinningar, efter godtycke.

33.

Lyster ungersven dansa!

Uppteckningen är från Östergöthland.

1.

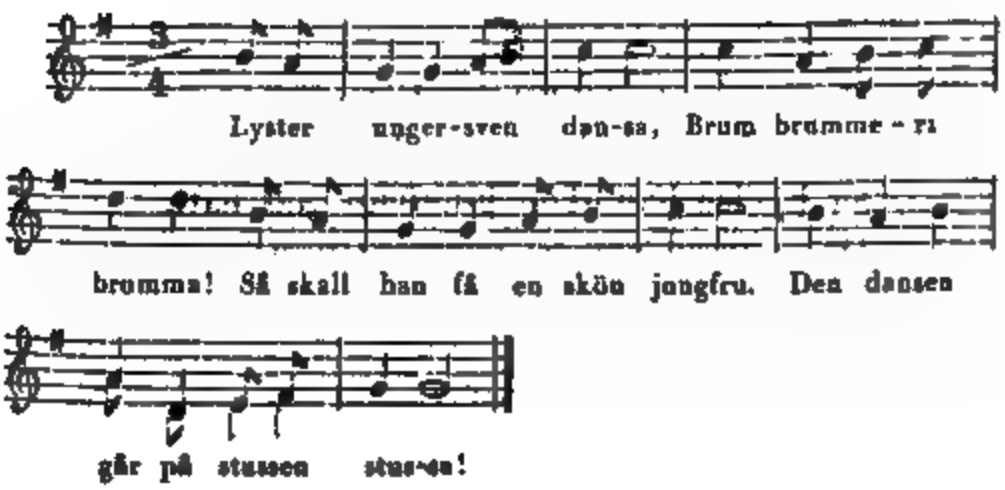

2.

(Uppbjudning).

Ungersven trycker jungfruns fingrar små:
Brum brummeri brumma!
"Der behöfvas väl ringar på."
Den dansen går på stussen stussa!

3.

Jungfrun honom nu svarar:
"Och jag är redan trolofvad!"

4.

Ungersven han frågar:
"Hvem har jungfrun trolofvat?"

5.

Jungfrun honom svarar:
"Och skräddaren den rara!"

6.

Ungersven och jungfrun de svinga lätt;
Hon fick stor sorg i hjertat sitt.

7.

Ungersven han blåser i silfverhorn,
Så tar han god natt af sitt hjertekorn.

8.

Ungersven tager till sin hatt;
Brum brummeri brumma!
Så bjuder han skön jungfrun god natt.
Den dansen går på stussen stussa!

34.

Göken sitter på kyrkotak.

Uppteckningen är från Östergöthland.

En karl och ett fruntimmer dansa om och sjunga första versen. Vid orden: "Lyster ungersven (jungfrun) i dansen gå," m. m. beger sig karlen, som nu är förstyrare i leken, till en annan karl, helsar honom med: "Guds fred, Gud signe, Jöns Andersson!" och tager upp honom; hvarefter alla tre dansa om, under sång: "Göken sitter uppå kyrkotak," m. m. Sedan uppbjuder förstyraren ett fruntimmer, begagnar därvid ett qvinnonamn, och förenar henne med de förra. Omdansningen förnyas, med sednast nämnde sång. På detta sätt uppbjudas, vexelvis, en karl och ett fruntimmer; med oafbrutet iakttagande af uppbjudnings orden och omdansningen under sång. Härvid bör förstyraren alltid ställa den sednast upptagne till venster om sig uti ringen, så att han har högra handen fri till uppbjudning.

När uppbjudningen är slutad börjar afskedstagandet. Förstyraren öppnar ringen till en rad, eller halfcirkel, och vers. 3 begynner. Förstyraren, med sitt par, går till närmast stående par, fattar karlens händer, stampar med fötterna och ger honom ett handslag vid orden: "Så faren nu väl, Jöns Andersson!" Derefter flyttar han sig till närmaste fruntimmer, tager afsked af henne på samma sätt, hvarunder hans par, likaså, tar afsked af den karlen, som förstyraren nyss lemnat. Sålunda fortgår det till dess förstyrar paret (första paret) tagit afsked af hela kraden. Så snart andra paret fått utrymme till en lika rörelse,

börja de sitt afskedstagande på samma sätt, och följas af alla de öfriga, efter lika regel.

1.

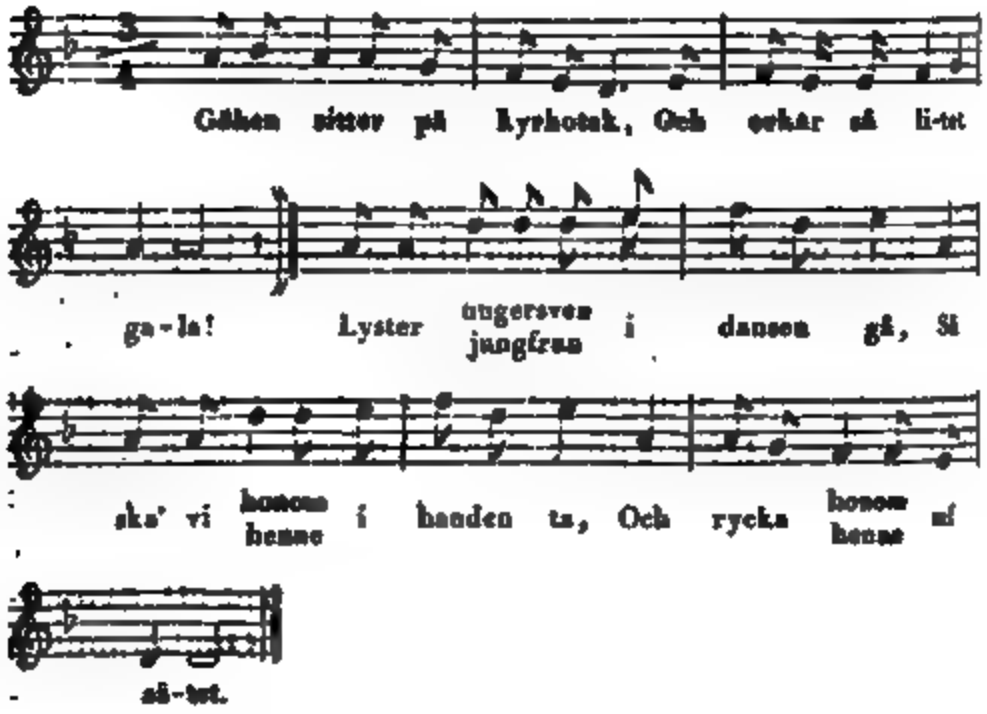

2.

Guds fred!
Gud signe, Jöns Andersson!

3.

Och skall vi nu mista
Vår ärlige man, Jöns Andersson?
Så faren nu väl, Jöns Andersson,
Med pick och med pack [1]).
Så faren nu väl, Jöns Andersson!

---

*) Vid denna rad tillägges stundom, med samma melodi:

Med falskhet och med snack!

Sannolikt af nyare uppfinning, sedan det gamla, enkla alfvaret icke mera gaf tillräckligt nöje, utan att uppbjelpas af skämtet.

35.

Nisse var en konstig man.

Lekes, med mångfaldiga förändringar, i flera Svenska och Finska landsorter. — På Tyska finnes en likartad lek, *Petter Michel der Tauzendkünstler*, upptagen bland die deutschen Volkslieder, von *Erk* und *Irmer*. Heft. I, No 62 och II, No 40. Konstfärdigheten utvecklas här uppå en mängd musikaliska instrumenter.

Ringen dansar omkring, så länge de två första raderna sjungas. Vid den tredje stadnar ringen, och en hvar eftergör orden i sången; eller ock befinner sig en person inom ringen, handlar efter sångens ord, och de öfrige lekande efterfölja honom.

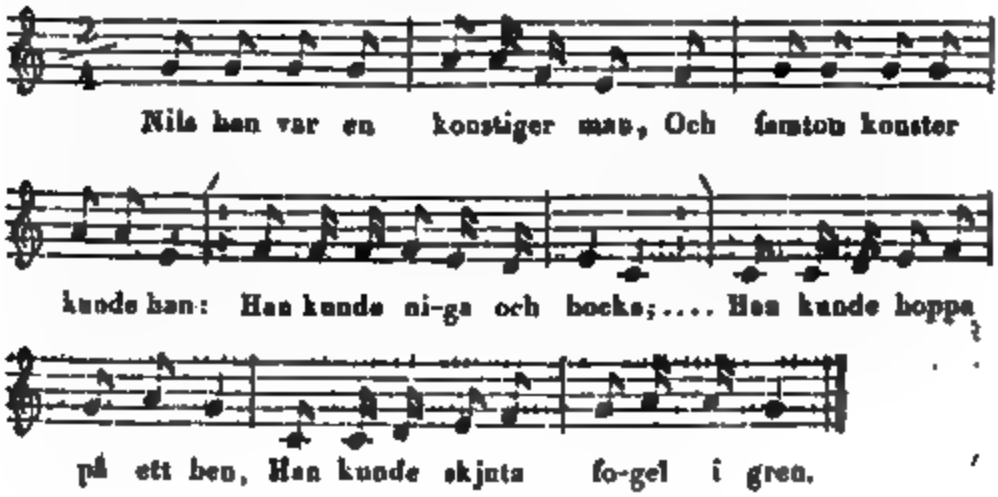

Nisse var en så konstiger man,
Femton konster kunde han:
Han kunde niga och bocka,
Han kunde rosorna plocka;
Han kunde spela på näsa,
Han kunde brefvena läsa;
Han kunde hoppa och dansa,
Han kunde svinsa och svänsa;

Han kunde kyssa och klappa,
Han kunde hararne nappa;
Han kunde på rocken spinna,
Han kunde nysta och tvinna;
Han kunde handskarne sömma,
Han kunde glasena tömma;
Han kunde garnena nysta,
Han kunde barnena vyssa;
Han kunde hoppa på ett ben,
Han kunde skjuta fogel på gren!

Anmärkning.

Leken utföres på vissa orter sålunda, att för hvarje ny konst Nisse uppgifves kunna, begynner sången från början.

36.

Nose var en Danneman.

Allmänt bekant inom Östergöthland och Småland.

En person befinner sig inom ringen, med förbundna ögon. Ringen dansar omkring, och afsjunger vers. 1. Vid dess slut stadnar ringen, alla stampa med fötterna, klappa med händerna, och hålla sig derefter tysta. Den med förbundna ögon går fram till ringen, och söker att, liksom luktande, utgissa den person, framför hvilken han stadnat. Händerna hållas dervid på ryggen, eller bakbindas. Har han träffat rätt, aflöses han af den person han gissat på; i motsatt fall sjunges vers. 2, och leken förnyas, tills den sökande vunnit sitt ändamål. — Enligt var. R. börjar leken omedelbart ånyo, utan någon vers. 2.

A.

1.

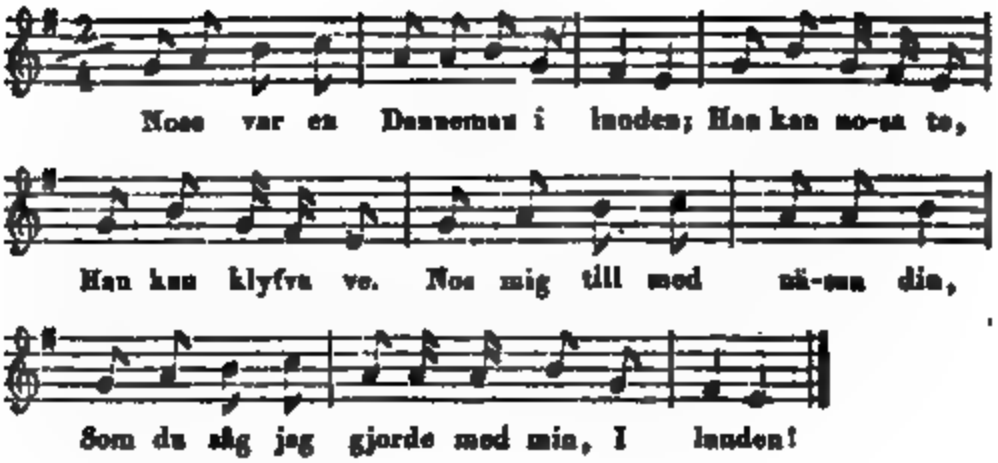

2.

Nose var en ställe,
I lunden!
Han kan intet nosa te,
Han kan intet klyfva ve!
Nos mig till med näsan din,
Som du såg jag gjorde med min,
I lunden!

B.

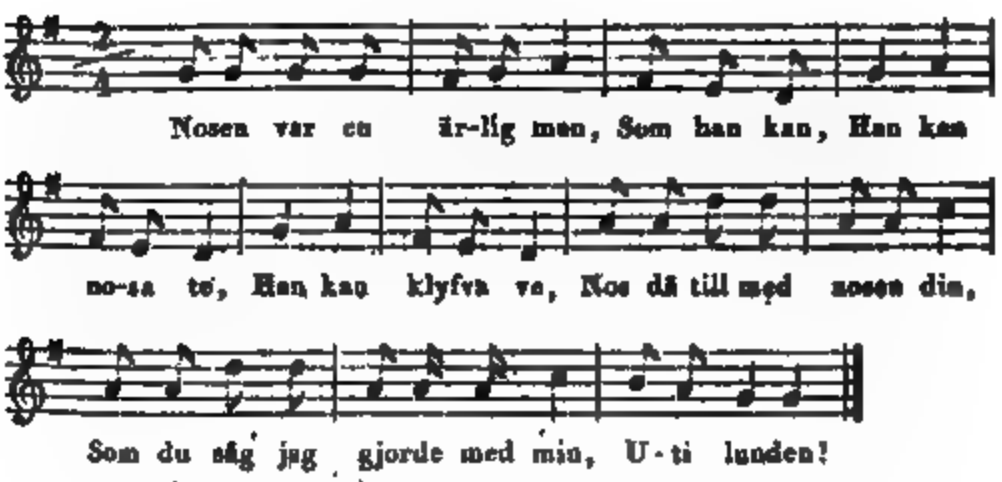

37.

Jungfrun gick åt lunden.

Uppteckned i Östergöthland.

Ett fruntimmer, inne i ringen, sätter sig på golfvet. Vid början af vers. 3 reser hon sig, och bjuder upp en karl, med hvilken hon dansar omkring, intill sångens slut.

1.

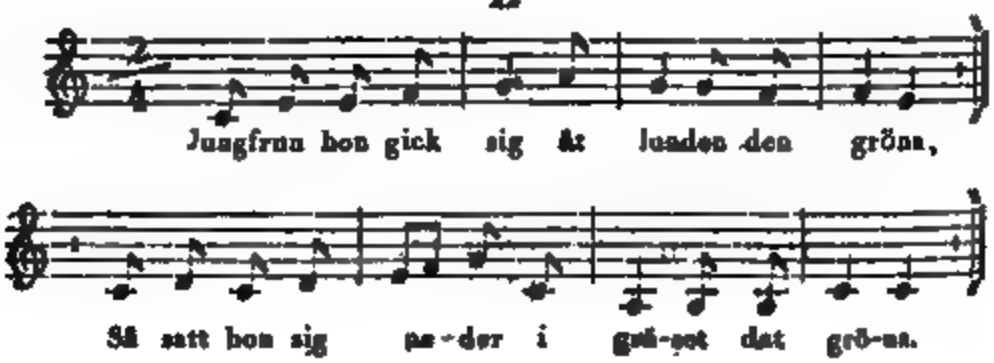

2.

Jungfrun hon satt snöhvit hand under kind,
Så fick hon se kärestan under grön lind.

3.

(Upphjudning).

"Räck mig hit handen, min hjertelig kär,
"Och dig vill jag gifva min tro och min ära! —

4.

"Din tro och din ära jag litet värderar,
"Ungkarlar de finna väl flickorna fler!" —

5.

"Nå nå, hå hå, se verlden är falsk,
"Gud nåde den flickan, som tro skall en skalk!"

38.

Jungfrun gick åt trädgården.

Upptecknad i Östergöthland.

Ett fruntimmer befinner sig inom ringen. Hon uppbjudes af en karl, vid slutet af vers. 1.

A.

1.

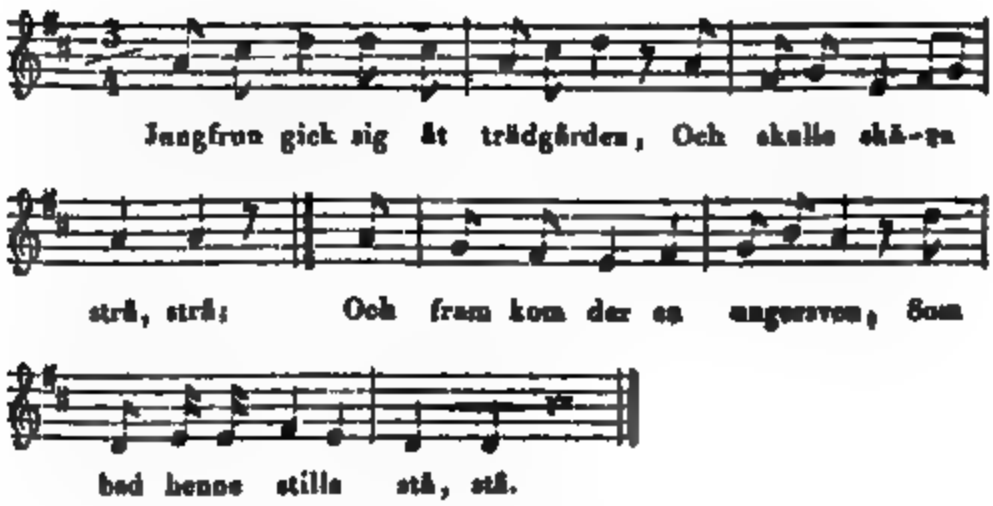

2.

"Och intet når jag stilla stå,
"För jag skall skära strå, strå;
"Och om min mor det veta får,
"Så vill hon mig nederslå, slå." —

3.

"Och tag då dig en silkestrå,
"Och bind den om din tå, tå,
"Och säg att du har skurit dig,
"Utaf de hvassa strå, strå! —

4.

"Och ljuga så och ljuga så
"Det går ju aldrig an, an,
"För huru långt det går omkring,"
"Så kommer sanningen fram, fram!"

B.

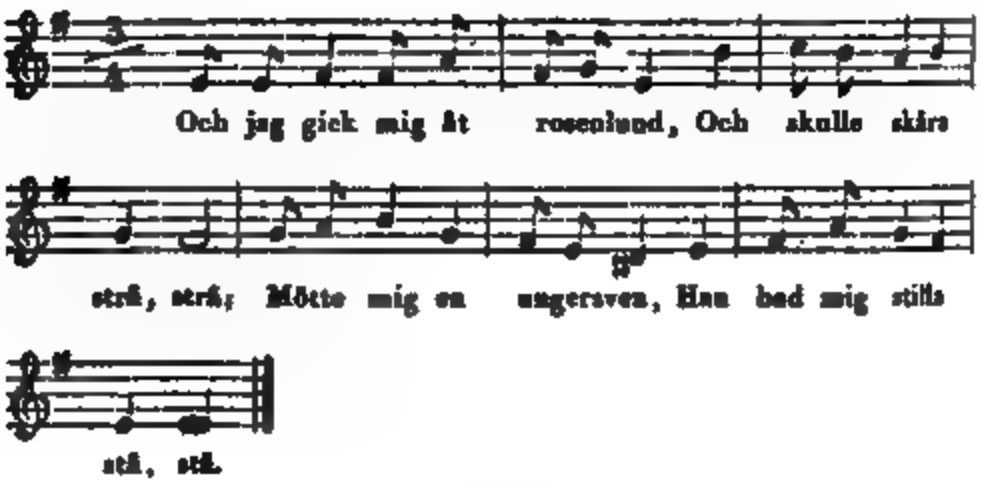

För öfrigt äro uppteckningarne fullkomligen lika.

39.

Jungfrun gångar sig åt trädgården.

Bekant inom Öster- och Westergöthland, Finland, m. fl. orter.

Ett fruntimmer befinner sig inom ringen. Uppbjudning, då vers. 2 börjar.

1.

1.

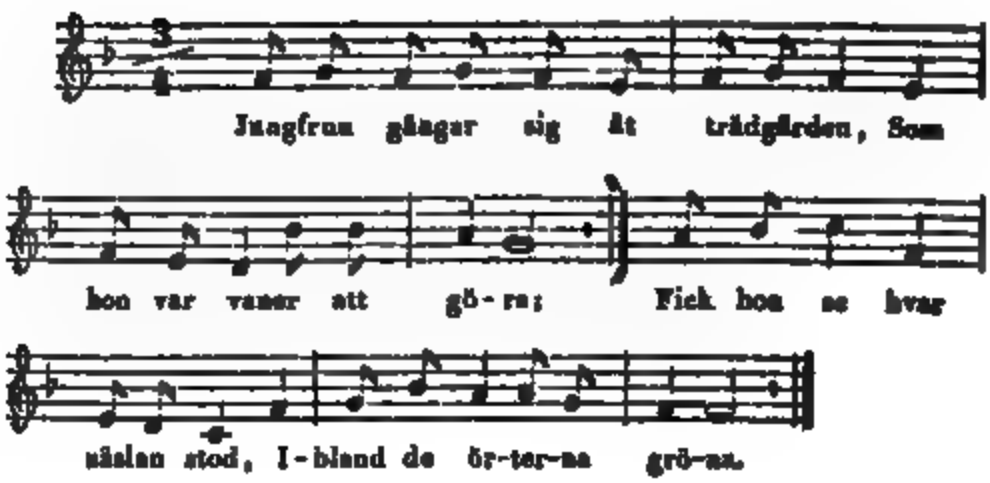

2.

Tar hon näslan uti sin hand,
Och kastar henne öfver gärdet:
"Så illa brände jag min hand,
"Allt för min hjertelig kära!"

3.

"Kärasten hafver mig det brefvet sändt,
"Det var så illa skrifvit,
"Illa skrifvit och värre prändt,
"Han ville mig öfvergifva!"

4.

"Öfvergifva mig om du vill,
"Det passar jag ej på, på;
"Det är så många i verlden till,
"Jag kan en annan få, få! —

5.

"Få, få hvem som du vill,
"Grefvinnans dotter får du ej, ej,
"Vill du vänta i femton år,
"Så skall du få mej, mej!" —

6.

"Femton år är alltför långt,
"Allt för en ungkarl att bida;
"Får jag intet på stunden ja,
"Så vill jag hän bortrida." —

7.

"Rid nu hän, kom snart igen,
"Och låt nu dig besinna;
"Kom igen med guldringar fem,
"Och sätt uppå mina fingrar!"

8.

"Först till brud och så till skrud,
"Och så till redelig matrona.
"Du skall få höra, du skall få se,
"Att jag skall bära guldkrona!"

9.

"Först till brud och så till skrud,
"Och så till redlig madamma;
"Du skall få höra, du skall få se,
"Att jag skall vara densamma!"

Artförändring.

Skiljer sig egentligen blott derigenom, att den är diktad i första pers. prom. För öfrigt är den mycket lika föregående uppteckning.

1.

Jag gick mig ut åt trädgården,
Som jag var vaner att göra;
Så fick jag se hvar min käraste stod,
Ibland de örterna gröna.

4.

"Och öfvergifver du mig nu,
"Och kan en annan få, få,
"Det finns väl gossar i verlden till,
"Jag vet nog väl på rå, rå!"

5.

"Men fria, fria till hvem du vill,
"Grefvinnan får du ej, ej;
"Men vill du vänta i femton år,
"Då kan du väl få mej, mej!"

9.

"Först din brud och så din fru,
"Och så din redelig madamma;
"Du skall få höra, du skall få se,
"Att jag skall vara densamma!"

40.

Jag gick mig ut en aftonstund.

Lekes allmänt i Finland och inom de flesta Svenska landsorter, samt uppgifves vara känd äfven i Norrige.

A.

Upptecknad i Finland.

1.

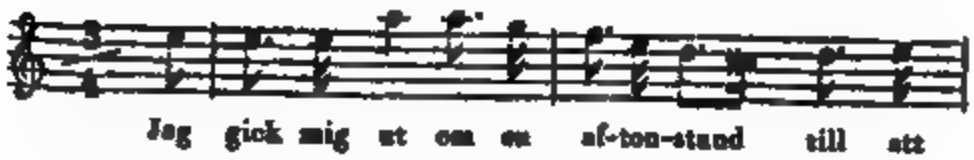

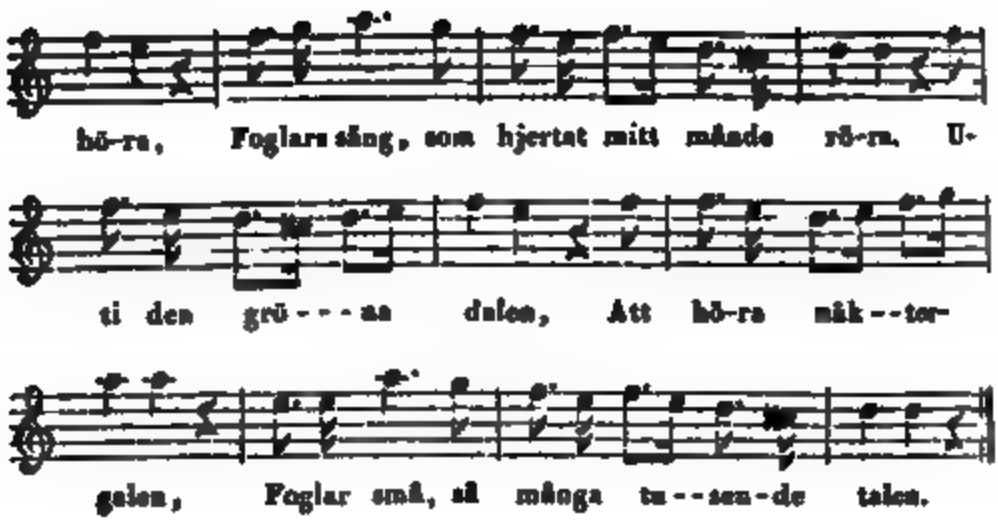

2.

Men bäst jag gick allt uti lunden gröna,
Blef jag varse flickan (gossen) min den sköna.
(Uppbjudning).
Och den jag handen gifver,
Och i hjertat inskrifver,
Allrakärasten min du är och förblifver.

3.

"Dina ögon och dina täcka miner,
"Ha bedragit så mången gosse (flicka) så finer.
"Och du min ros och min lilja,
"Ingen skall oss åtskilja,
"Förän döden så vunnit hafver sin vilja!"

B.

Från Östergöthland.

1.

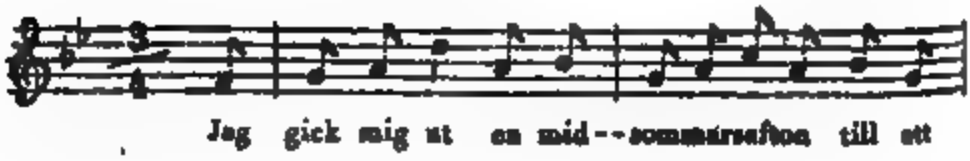

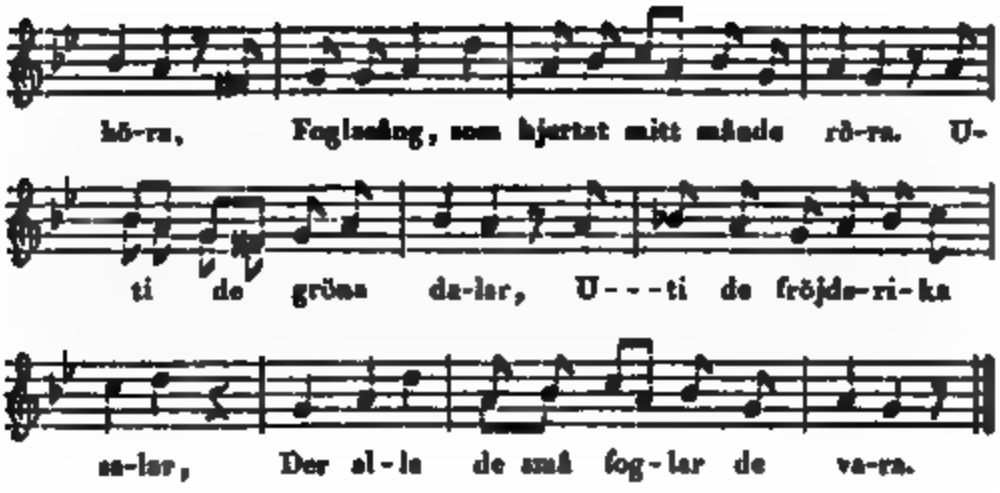

2.

Och när jag kom ibland de trädena gröna,
Der blef jag varse flickan min den sköna.
(Uppbjudning).
Den handen jag henne gifver,
Och i hjertat henne skrifver,
Min bästa vän i döden och i lifvet.

3.

"Ja, dina ögon och dina ljufva miner,
"De ha bedragit så många gossar (flickor) fina.
"Ja, dina täcka hvita finger,
"Och så dina rosenröda kinder,
"De ha bedragit så många ögon att rinna!"

C.

Med samma melodi, som nästföregående.

1.

Jag gick mig ut om en sommardag till att höra,
Foglasång, som hjertat mitt mände röra.
Uti de fagra, gröna dalar,
Der satt en näktergal och tala,
Och andra små foglar de svara.

lan
ill
att
ra

41.

Jag gick mig ut en morgonstund.

Uppteckningarne äro ifrån Östergöthland.

A.

1.

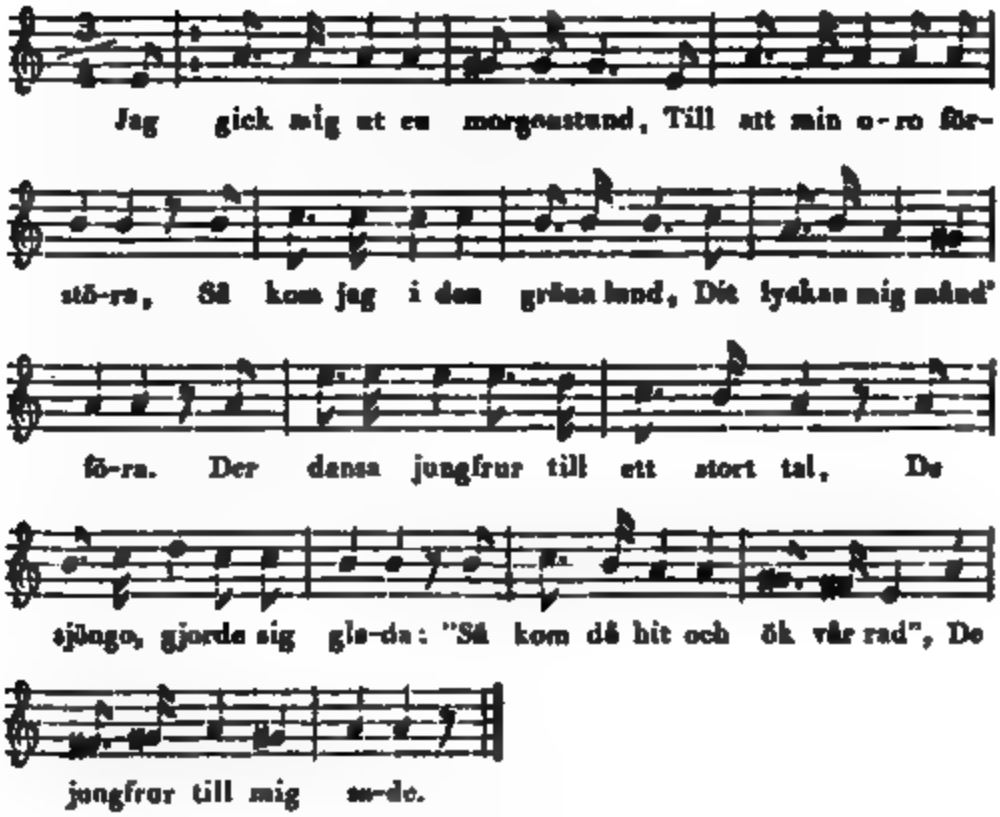

2.

Jag dansa på den äng så grön,
Och såg på flickorna alla;
De voro vackra, men en var skön,
(Uppbjudning).
Till den mitt hjerta månd' falla.
Jag tänkte i mitt hjerta så:
"Ack! att du min kunde blifva!
"Med ack hvad glädje skull' jag då,
"Hos dig båd' dö och lefva!"

3.

Jag kyste på hennes täcka hand,
Och mig till jorden nedböjde,
Jag önskade få bli dess man;
Med svar hon länge dröjde.
Hon fägna mig se'n med de ord:
"Ja, vunnit har du mitt hjerta,
"Dig allenast på denna jord
"Jag älskar utan all smärta."

4.

På hennes hufvud den gröna krans,
Med röda banden jag binder:
"Skynda dig med denna dans;
"Ty solen snart upprinner.
"Här qvittra foglar till ett stort tal,
"De fröjdas öfver min lycka;
"All den glädje jag vunnit har,
"Den får ni aldrig förtycka!"

(Framtimret återgår till ringen)

"Upp, upp! jag får ej vistas här,
"Jag får ej längre vara;
"Så far då väl Cupido kär,
"Och res med all din skara.
"Ja, sätt så pilen på bågen din,
"Och skjut den till en annan,
"Så får den veta af kärlek min!
"Farväl nu allesamman!"

B.

Samma melodi.

1.

Jag gick mig ut om en aftonstund,
Och tänkte min ängslan förstöra,
Så kom jag ut i den gröna lund,
Dit lyckan mig månde föra.
Der dansa flickor till ett stort tal,
De dansa och höllo sig glada;
Men en var fager och en var skön,
Till hvilken tycket månde falla.

2.

Jag tänkte i mitt hjerta så:
"Om hon min nu kunde blifva,
"Med ack hvad glädje kund' jag då,
"Hos dig båd' dö och lefva!" —
Hon räckte mig sin snöhvita hand,
Till jorden jag mig nederböjde,
Jag tänkte mig bli en adelsman,
Men hon svare att hon litet dröjde.

3.

Och fägna mig allt med sitt ord:
"Betagit hafver du mitt hjerta,
"Som fröjd uti den ljufva skog,
"Förutan sorg och smärta."
På hufvu't bär hon den gröna kranz,
Med guld och band, som hon binder:
"Kom, skynda fort med denna dans!
"Rätt nu väl solen upprinner!"

4.

(Fruntimret återgår till ringen).

Men ack, ack! jag arme man,
Min vän har redan från mig sprungit;

Jag orkar icke skjuta någon ann,
Jag tror hon är visst fången.
Så lägg nu pilar på bågen din,
Och skjut så till en annan,
Så får du känna plågan min!
Farväl nu allesammans!

42.

Jag mände en aftonstund utgånga.

Uppteckningen är från Westmanland.

1.

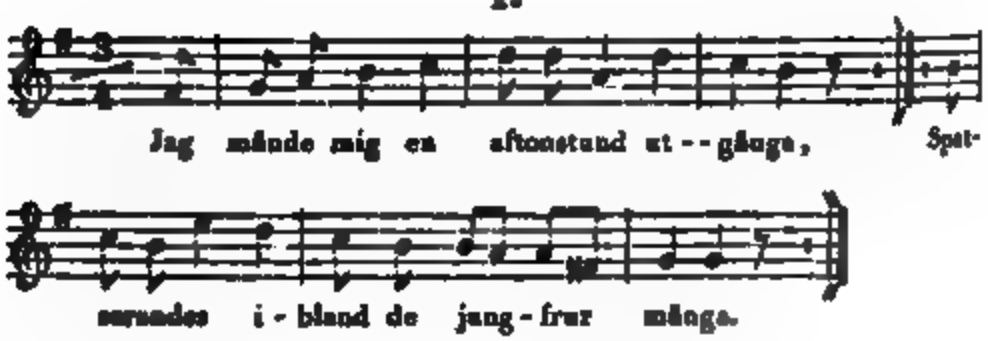

2.

Mitt hjerta är så hårdeligen bedröfvadt,
Det våller allt den lilla flickan sköna.

3.

Men ack! om jag den lilla flickan finge,
All min sorg utur mitt hjerta bortginge.

4.

"Visserligen så ären J densamme,
(Uppbjudning).
"Och deruppå så räcker jag eder handen!"

5.

"Hvaden jag eder gifva vill uppå orden,
"Och ingen oss åtskilja skall här på jorden."

6.

"Döden skiljer oss alla visserliga,
"Och hvem kan emot döden strida?" —

7.

"Och strida må vi, så mycket som vi vilja,
"Ändå äst du mitt hjertekorn det lilla!"

43.

Jag går ut och jag går in.

Upptecknad i Östergöthland.

1.

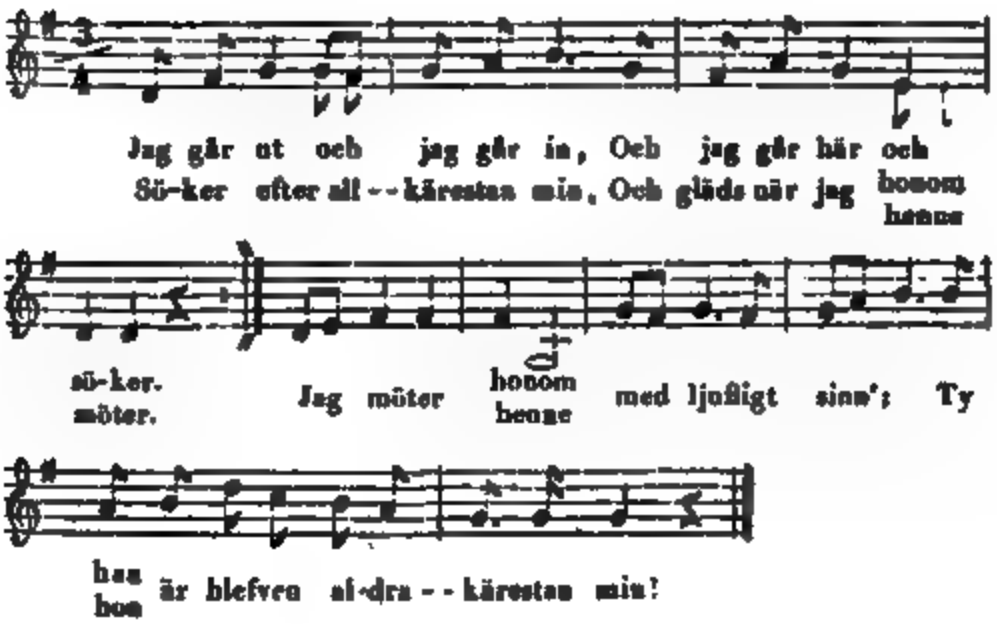

45.

Jag går mig sta och friar.

Uppteckningen, som är från Östergöthland, saknar melodi.

En person inom ringen, friar och får korgen, efter sångens föranledande, intill början af tredje versen, då uppbjudningen verkställes.

1.

Jag går mig sta och friar,
Ho vet om jag får ja, ja.
Så går jag till den första,
Hon (han) håller sig bra, bra.

2.

Så går jag till den andra,
Hon (han) vill mig intet ha, ha;
Så går jag till den tredje,
Den skall jag fälle ta, ta.

3.

Nu har jag varit sta och friat,
Och nu har jag fått ja, ja;
Nu har jag fått mig en ung jungfru (ungersven),
Som håller sig så bra, bra.

4.

"Skilj dig ifrån mig,
"För jag vill intet ha dig,
"Jag får väl en annan,
"Som håller sig så bra, bra!"

46.

Går jag mig ut en långsam dag.

Upptecknad i Östergöthland. Saknar melodi.

1.

Går jag mig ut en långsamer dag,
Plockar de rosor och grönaste blad;
Går jag mig i dansen in,
Fick jag se aldrakärasten min.

2.

(Uppbjudning).

"Och räck mig hit din snöhvita hand,
"Låt falskheten fara;
"Jag din hustru och du min man,
"Så länge verlden varar."

3.

"Så länge blodet är i mig varmt,
"Skall jag dig föda;
"Aldrig skall du lida harm,
"Ej heller vedermöda."

4.

"Min vän, kom igen,
"Sjelf var en god dräng!
"Gack, gack tillbaka,
"Min kära goda maka!"

47.

Vi gånga oss på tiljor.

Gottländsk folklek. — Den har en viss likhet med föreg. N:o 17; men det bela antyder en högre ålder.

De deltagande dansa i ring. Då, uti vers. 1, orden: "Uti vår lek" afsjungas, tager en karl med sig ett fruntimmer, och springer från leken. Hon bör, vid detta bortförande, göra ett, ehuru svagt, motstånd. Hennes namn upprepas i vers. 2, och qvinnoröfvarens i vers. 3. — De återstående förnya leken och fortsätta den, till dess alla fått sig makar. Derefter deltaga vanligen alla paren i en slängpolska.

1.

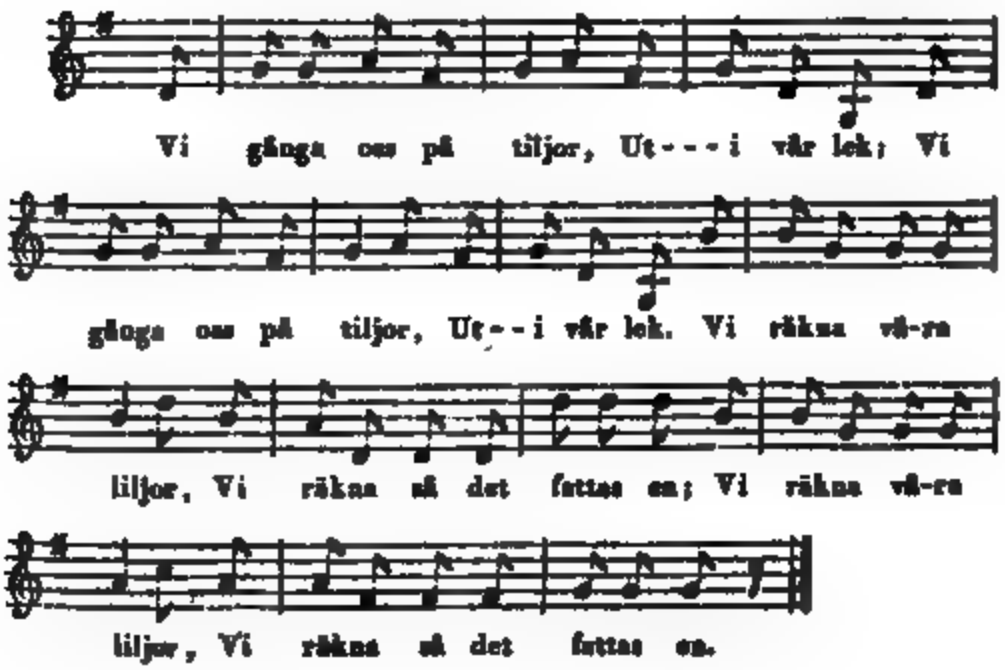

2.

Och hvem är det som fattas,
Uti vår lek?

Och det är [*den bortfördes namn*],
Vi sågo när hon drog sin kos.

3.

Och hvem har henne bortlockat,
Ifrån vår lek?
Och det har [*den bortförandes namn*] gjort,
Vi sågo när han drog sin kos.

Anmärkning.

Grundtanken till denna lek kan anses vara tagen från de, i vår nord, fordom öfliga qvinnorofven.

48.

Jag gick mig åt fremmande land.

Känd på Gottland och Öland, äfvensom i Finland.

A.

Från Gottland.

Ringen dansar omkring, men stadnar vid orden: *nigeland* och *niga*, hvarvid alla de deltagande niga. Härefter börjar kringdansandet ånyo; men *nigeland* och *niga* utbytes nu mot t. ex. *bockeland* och *bocka*, vid hvilka ringen åter stadnar, och alla de lekande bocka sig ned. — Detta omvexlas, på hvarjehanda sätt, efter uppfinnings förmågan hos förstyraren i leken, så-

som

som: *hoppe-land, spinne-land, karde-land, kysse-land, klappe-land, vysse-land* m. m., hvarvid allt detta verkställes eller efterapas. — Begagnas äfven såsom pantlek.

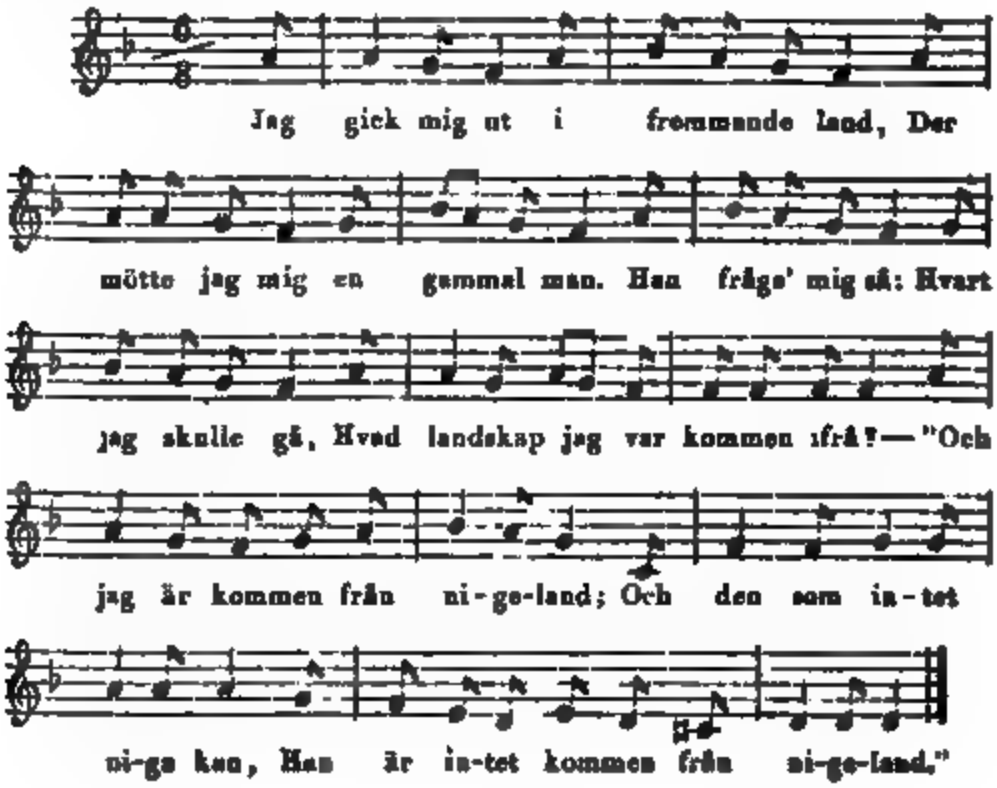

B.

Uppteckningen, som är från Öland, saknar melodi.

Jag gick mig ut åt sjöens strand,
Der mötte mig en gammal man,
Med stafven i hand.
Han fråga' hvar jag var kommen ifrån?
Jag svara': "jag är kommen från hoppare-land,
[*dansare-land, nigare-land,* m. m.]
"Den som intet hoppa kan,
[*dansa, niga,* m. m. kan]
"Han är ej från hoppare-land."

49.

Ungersven med ett nytt mojeng.

Upptecknad i Östergöthland.

En karl bjuder upp ett fruntimmer, genast vid lekens början, hvarefter de dansa med hvarandra, inom ringen, intill lekens slut.

1.

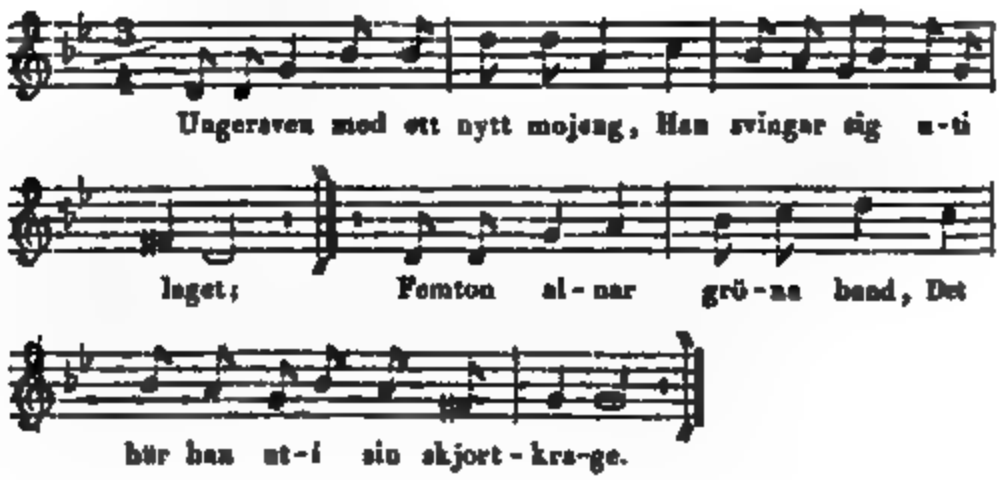

2.

"Fria, hvart du fria vill,
"Grefvinnans dotter får du ej, ej;
"Men vill du vänta i femton år,
"Så skall du få mej, mej!" —

3.

"Förrn jag skall vänta i femton år,
"Förre skall jag mig gifta!
"Bondens dotter skall jag ha,
"På bondens gård skall jag sitta!" —

4.

"Bondens dotter får du ej,
"På bondens gård skall du ej sitta;

"Och är du icke nöjd med mej,
"Så skaff' dig flickor från Wånge!" —

5.

"Och inga Wånge flickor vill jag ha,
"Hon har så tjocka skobottnar.
"Jag vill ha mig en flicka nätt,
"Som dansar med Tyska bottnar!"

80.

Ungersven ståndar på brona.

Uppteckningen är från Östergöthland.

1.

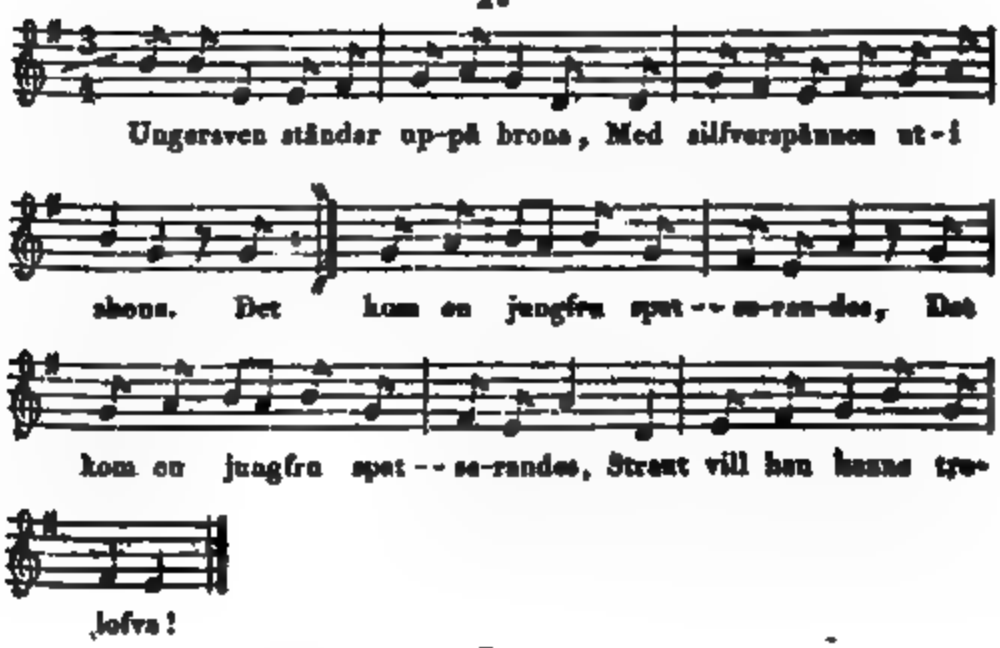

2. (Upphjudning).

"Och räck mig hit din snöhvita hand,
"Du månde vara välkommen!
"Du är min docka och min ros,
"Derföre torde jag dig lofva."

3.

"Tiotusen det vill jag dig ge,
"Och tolf mände jag våga,
"Om jag finge den halfva natt,
"Hos dig min hjertunge sofva!"

4.

Skeppet kommer ifrån Köpenhamn,
Det går på vattnet det blanka;
Det är så ljufligt att segla fram,
Der vackra flickor de vanka.

51.

Efter jag förnummit har.

Allmänt bekant inom Finland.

1.

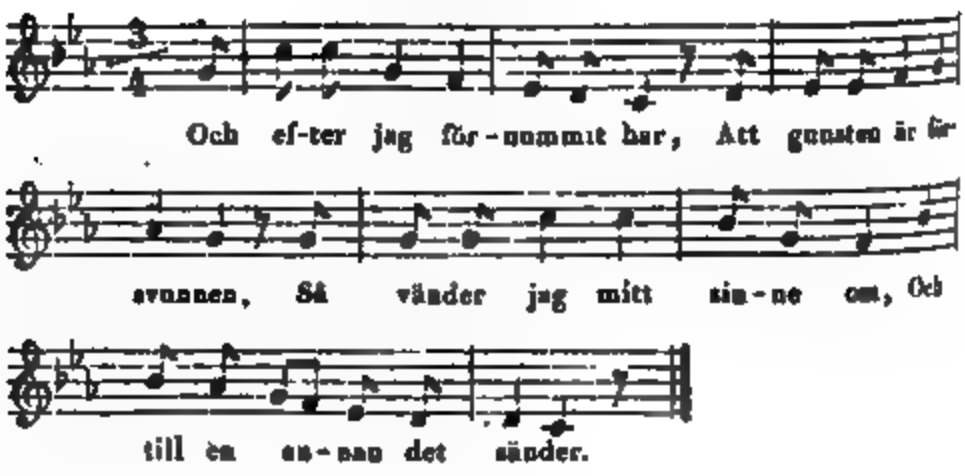

2.

Och huru skulle jag väl älska dig,
Som gerna älskar andra,

Nej till en annan, som stadig är,
Till honom stå mina tankar.

3.

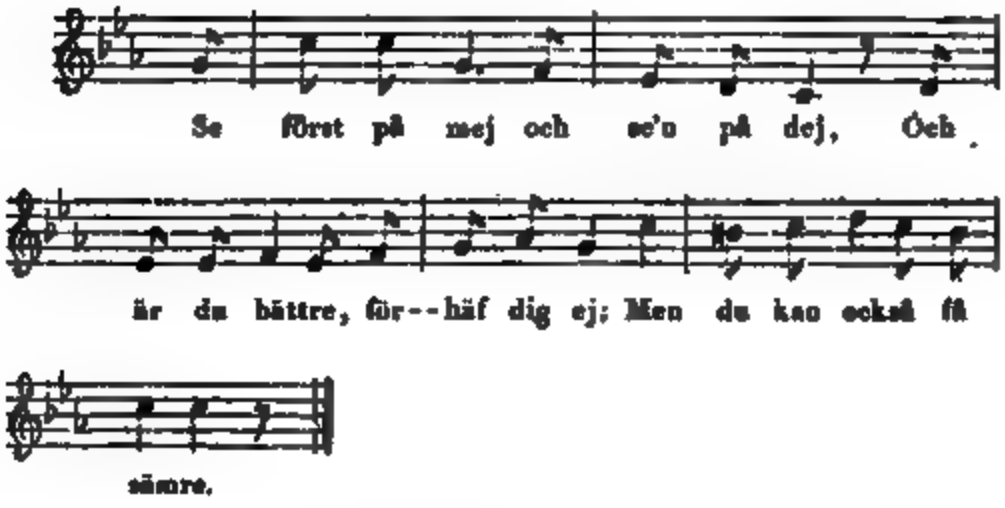

4.

(Första melodien).

Och skeppet kommer ifrån Köpenhamn,
Allt öfver vattnet det blanka,
(Uppbjudes).
Och der man har sin hjertekär,
Der har man ock sina tankar.

5.

Och säga hvad man säga vill,
Så är det nu så lagadt,
Att du äst min och jag är din,
I alla våra lifsdagar!
[*Var.* Så länge denna dansen varar.]

52.

Det står en ungkarl i vår ring.

Bekant inom Östergöthland, Småland, m. m. — Uti den af *N. Lilja* utgifna Violen, En Samling Jullekar, Barnsånger och Sagor, Lund, 1841, s. 9, förekommer en lek, som har vissa likheter med nedanstående; men hvilken synes vara en sammansmältning af flera lekar.

1.

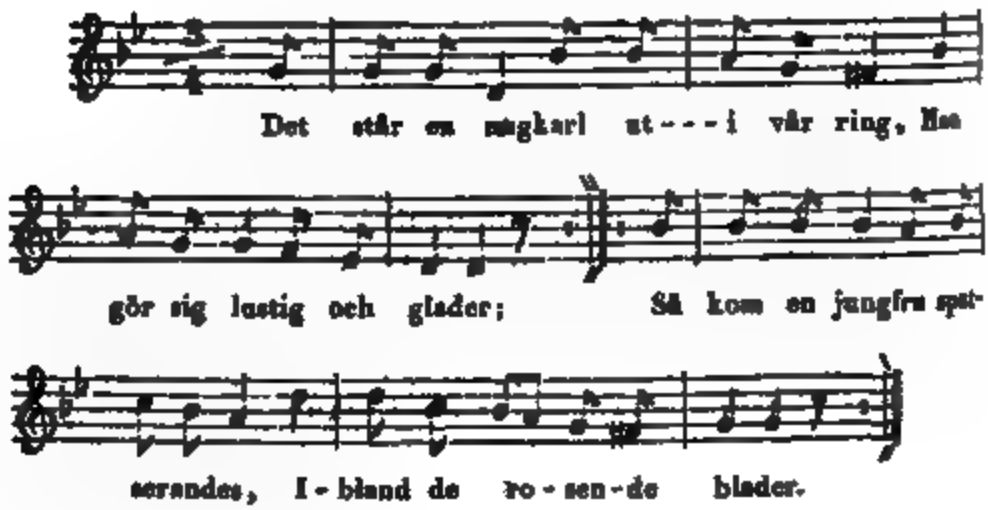

2. (Uppbjudning).

"Skönsta jungfru räck mig din hand,
"Medan vi i verldene vandra,
"Om du intet vill svika mig
"Och taga dig någon annan."

3.

"Om vi få ha hälsan god,
"Skall vi hålla bröllop i sommar;
"Presten han skall viga oss ihop,
"Och klockaren skall säga amen!"

4.

"Först till brud och så till skrud,
"Och så till redelig matrona;
"Du skall få höra, du skall få se,
"Att jag skall bära guldkrona."

5.

"Först till brud och så till skrud,
"Och så till redelig madamme;
"Du skall få höra, du skall få se,
"Att jag skall vara densamma."

Anmärkning.

Vid vers. 3 inflickas stundom, med samma melodi, som de två sista raderna derstädes, följande tillägg:

"Kyrkostöten skall ge ett rop:
"Nu är de komna tillsammon!

58.

Fyra flickor uti en ring.

Uppteckningen är från Östergöthland.

Uppbjudning vid början af första versen.

1.

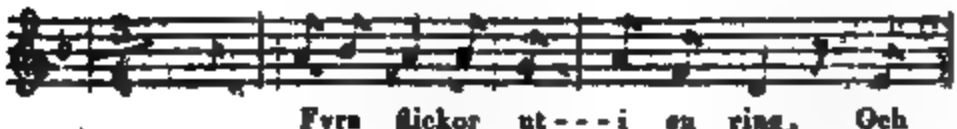

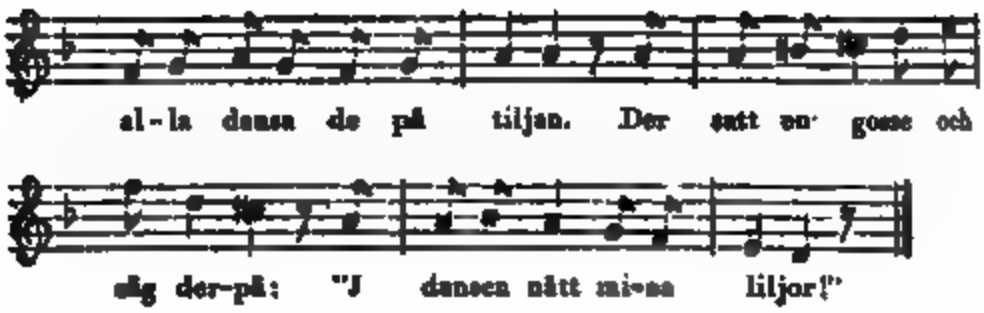

2.

Och femton kärngar uti en ring,
Och alla hoppa de på krycka.
Der satt en gubbe och såg derpå:
"J dansen lätt, mina dockor!"

3.

Och femton gubbar uti en ring,
Och alla dansa de på säckor.
Der satt en gubbe och såg derpå:
"J dansen lätt, mina gossar!"

64.

Så kommo de jungfrur spatserandes.

Upptecknad i Östergöthland.

Tvenne fruntimmer befinna sig inom ringen.

1.

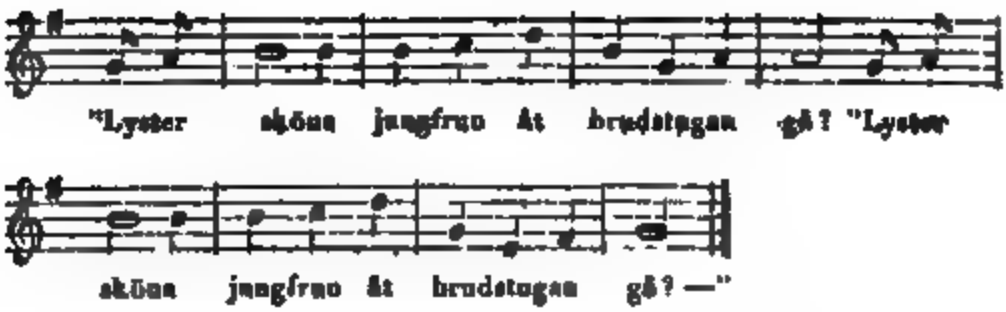

2.

"Hvad skall jag åt brudstugan göra,
"Jag kan hvarken danса eller krusera?" —

3.

"När som du kommer i brudstugan in,
"Var sedig i talet, var vänlig i sinn."

4.

"Är det någon inne, som du håller kär,
"Låt intet dina ögon vara honom för när."

5.

"Drick den till, som du sitter näst,
"Är det din kärsta, så drick du hans skål."

6.

(Hvardera fruntimret bjuder upp en karl).

Fram jungfrun hon svingar, drar handsken på hand;
I tysthet hon säger, när bröllop skall stå.

7.

"Mitt bröllop skall stånda på en midsommardag,
"När liljan hon bär sina fagraste blad!" —

8.

"Den midsommarsdagen han kommer ej brådt,
"Lilla vänneo lilla, sof hos mig i natt!"

verm.
t t par.
nar melodi.
nej!
med dej!"

5.

"Ack, skulle jag göra mitt hjerta den sorg,
"Att gifva en sådan ungersven korg!"

6. (Uppbjudning).

"Vipp lustig på alle gator, nu har jag fått en vän,"
"Ni torde väl önska ni hade hvar sin."

50.

Der står ett träd på min faders gård.

Hela tonarten i denna och tvenne föregående sånger utvisar, att de ursprungligen ej varit diktade till danslek. Man finner lätt, att de utgjort vanliga visor, hvilka blifvit begagnade såsom lekar.

Då första versen börjar, uppbjuder en person inom ringen en annan, af motsvarande kön, och dansar om med honom (henne) till versens slut, samt återgår då till ringen. — Den uppbjudne stannar qvar, och dansar, med en ny uppbjuden, under afsjungandet af andra versen. — På lika sätt fortfares, till dess alle verserna äro afsjungna.

A.

Upptecknad i Östergöthland.

1.

Intet aktar jag på gossar rätt,
Ej heller ger jag några mutor.

8.

Och all den kärlek jag till dig bär,
Den hänger jag upp i skorsten;
Hvar gång jag uppå spjället drar,
Så faller den ner i aska!

7.

Om äpplet är aldrig så rödt och grönt,
Så är det maskar derinne;
Om gossen är aldrig så fager och skön,
Så har han falskhet i sinne.

8.

Intet vet jag hvad de säga om dig,
Men välle vet jag hvad de glunke;
Kärleken är emellan dig och mig,
Som vattnet i en gisten bunke.

9.

När jag går till min lilla vän,
Får de andra ondt i magen;
Så säga de: "hvad skall du med den,
"Som är båd' husvill och naken?"

10.

Nu lider det åt vår vänskaps slut,
Nu har du intet mer att vänta;
Men jag skall gifva dig en afskedskyss,
Du har väl ingen fått, kan jag tänka!
Och röda rosor är' så herrliga,
Och vackra gossar är' så kärliga,
Helst när man får den man vill ha,
Är högsta nöje på jorden!

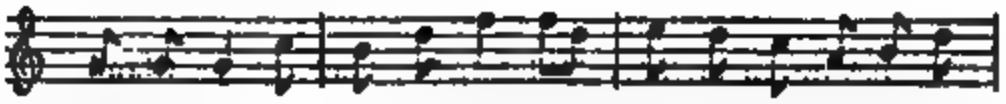

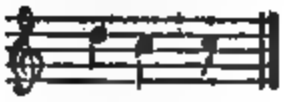

2.

Jag tänkte att jag skulle ha en vän;
Men jag vardt innerligt bedragen.
Jag tänkte han skulle vara af kött och blod,
Men han var af stenen betagen.
För röda rosor de är' så härliga, m. m.

3.

All den kärlek jag till dig bär,
Den hänger jag i vår skorsten;
Hvar gång som jag på spjället drar,
Så släpper jag den ner i askan.

4.

Räck mig hit din snöhvita hand,
Det gör du af en god vilja.
Ingen här uppå denna jord,
Skall oss begge åtskilja!

5.

Om alla buskar bure spikenat,
Och alla bäckar vore soppa,
Jag skulle ta mig ett stycke bröd,
Och sätta mig att doppa!
För röda rosor de är' så härliga,
Och vackra gossar (flickor) de är' så kärliga!
Och säll är den som har en vän,
Som bär ett redeligit hjerta!

57.

Uppå vår gård der ståndar en lind.

Bekant inom Östergöthland, Småland och på Öland.

Uti ringen befinner sig en karl. Han bjuder upp ett fruntimmer, vid början af vers. 3.

1.

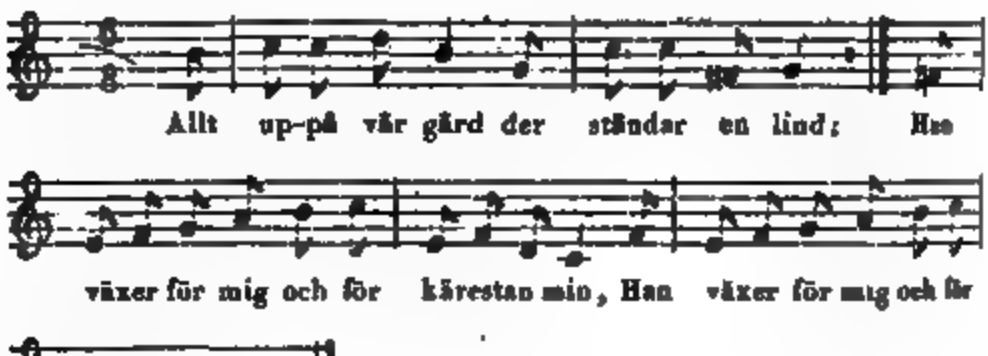

2.

Allt under den gröna linden der ståndar ett par;
Den ena var min kära, den andra var jag.

3.

"Kom, räck mig hit handen, min hjertelig kär,
"Och lägg mig på armen, så sofver jag väl!"

4.

"Dina rosenröda kinder, din sockersöta mund,
"Har fägnat mitt hjerta hvar timma och stund."

5.

"För dig vill jag lefva, för dig vill jag dö,
"För dig vill jag våga mitt hjerteblod röd!"

58.

Se linden är grön.

Allmänt bekant inom Östergöthland, Dalarne, m. fl. landsorter.

Uppbjudningen verkställes vid orden: "Kom och dansa med mig."

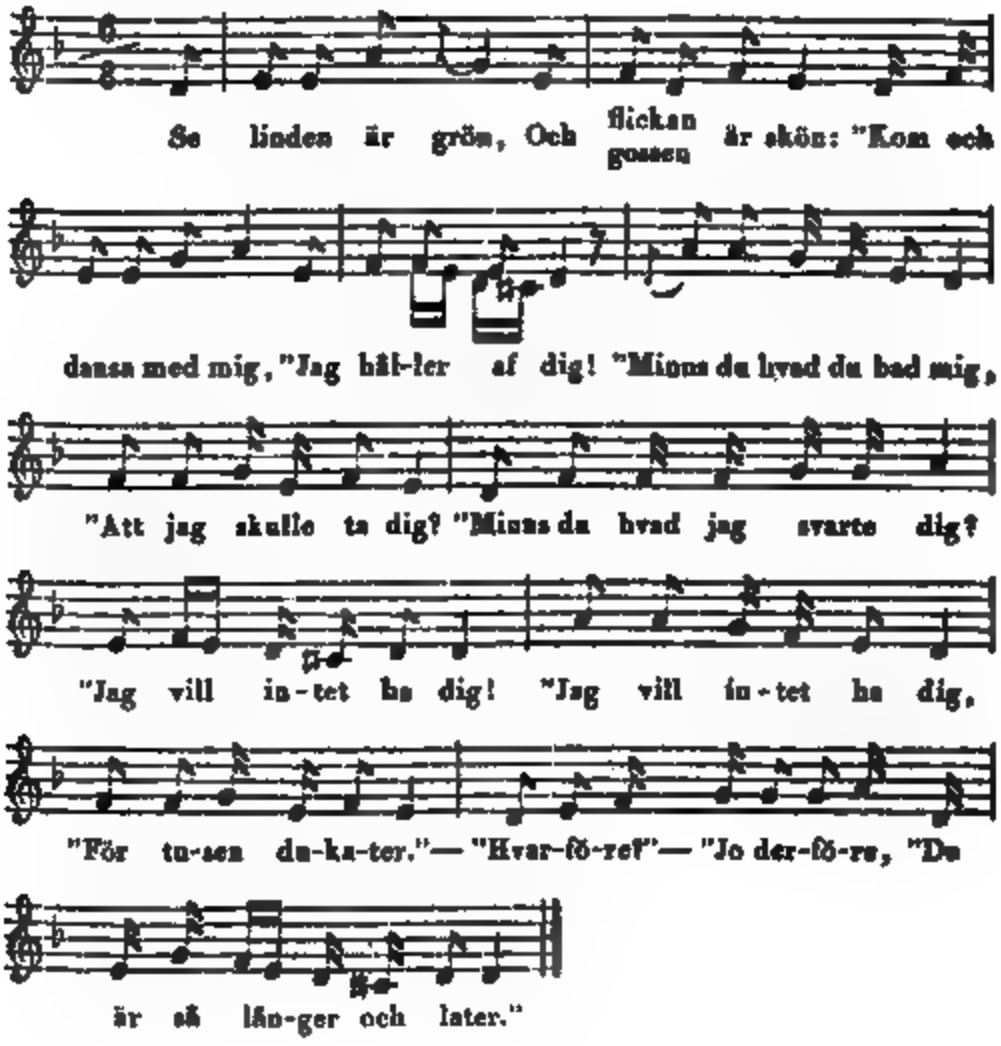

59.

I går afton såg jag dig.

Upptecknad i Östergötbland, utan melodi.

1.

I går afton såg jag dig,
Allt uti gräset det gröna,
Då tänkte jag ock straxt dervid:
"Och är icke ni den sköna!"

2.

"Är icke ni den skönaste,
"Se huru djupt jag niger,
(Uppbjudning).
"Om jag får lägga här en skänk,
"För era fötter neder!" —

3.

"Denna skänken tager jag,
"Allt uti kärleks minne,
"Hellre vill jag för eder dö,
"Och låta min blod rinna." —

4.

Låt oss alltid vara glada,
Och aldrig sorgsne vara,
Hvarken timma eller stund,
I någon nöd eller fara!

60.

Uti friska gräset gröna.

Bekant inom Östergöthland, Uppland och Dalarne, m. fl. orter.

A.

1.

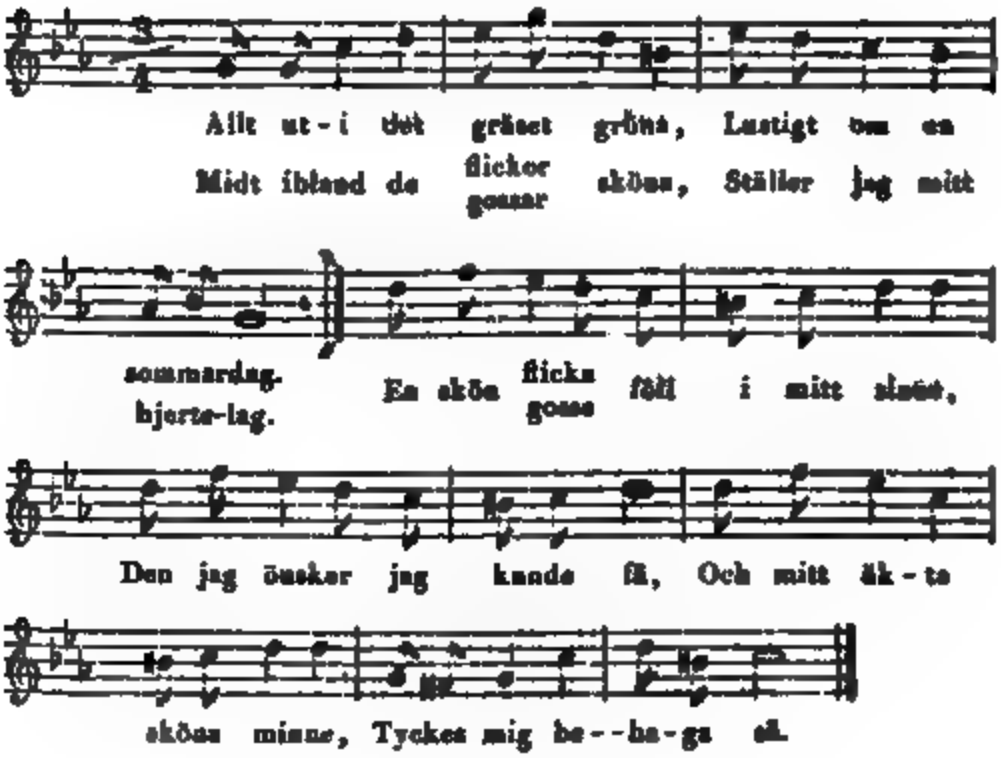

2. (Bjudes upp).

"Handen jag till dig nu räcker,
"Om du vill bli kärestan min.
"Uti dessa trogna orden,
"Tager jag dig till mig in.
"Ingen skall då här på jorden
"Skilja åt hvars annars sinn',
"Utom döden, när han kommer,
"Och gör så till sist vårt slut."

B.

1.

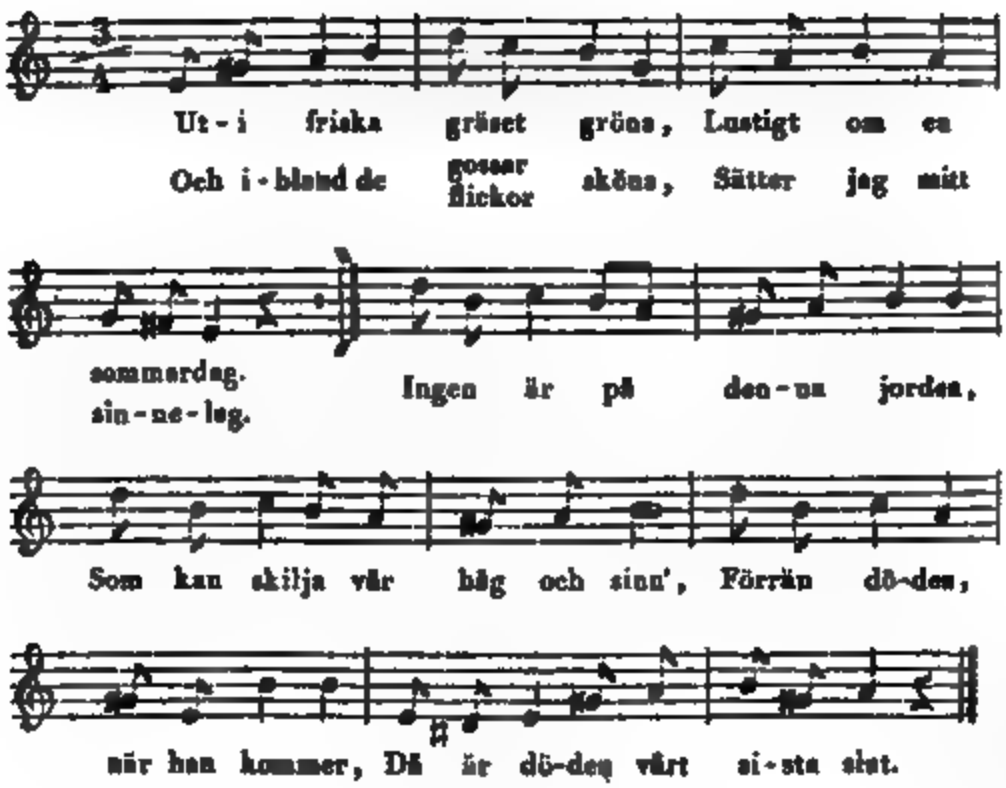

2.

Låt oss alla glade vara,
En hurtig gosse (flicka) ha vi fått,
Som kan låta sorgen fara,
Alltid vara glad till mods.
Med den gossen (flickan) vilja vi lefva,
Uti lust och mycken fröjd.
När han (hon) dör, så kan jag säga:
"Nu är jag rätt sorgefull!"

61.

Gräset uti dalen grönskar.

Känd inom Östergöthland, Småland och Dalarne, m. fl. orter.

Uppbjudningen verkställes vid orden: "Kom, kom, min hjertelig kära."

A.

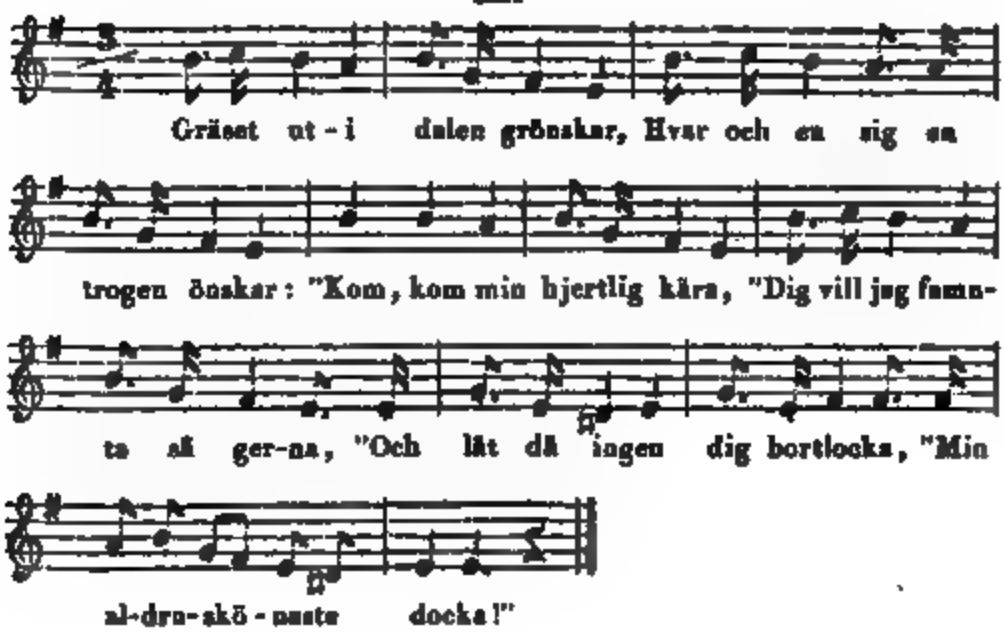

B.

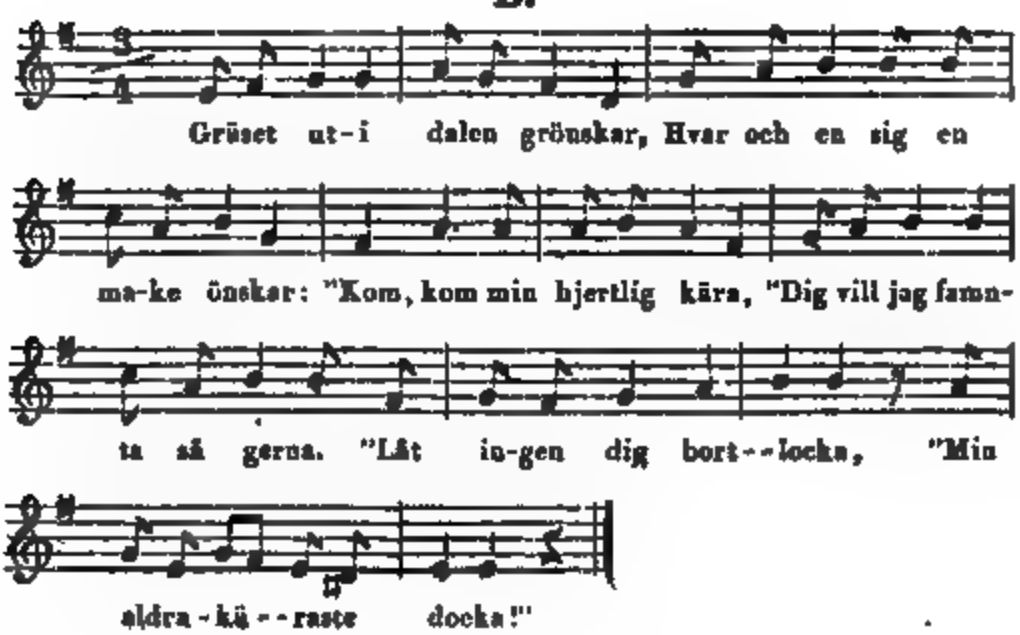

B.

Svensk artförändring.

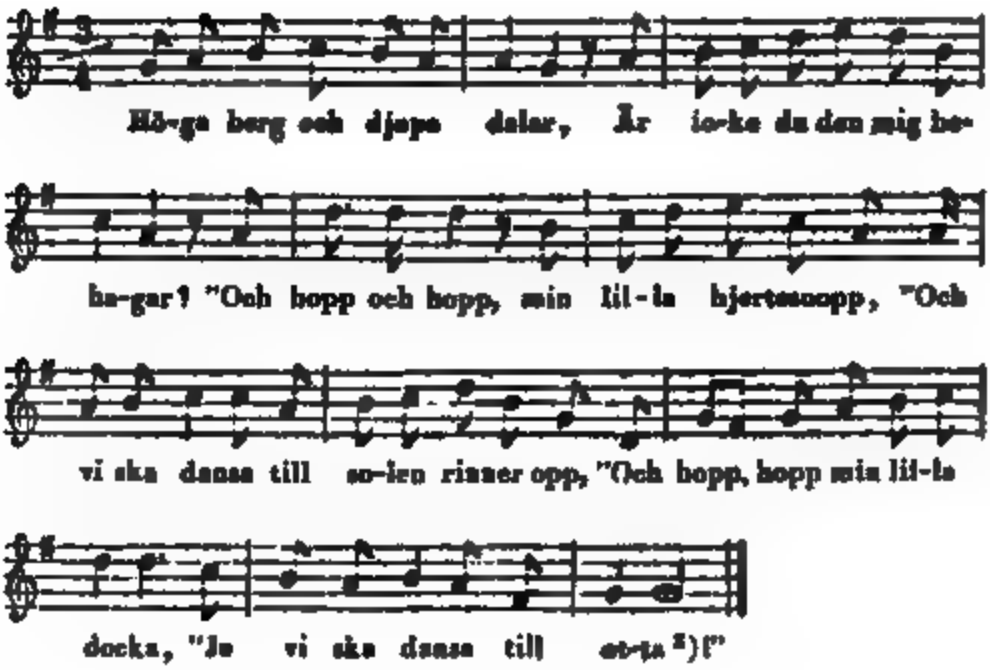

63.

Aldrahögst på himlens fäste.

Uppteckningarne af denna lek äro från Östergöthland, Småland och Öland.

Uppbjudningen verkställes vid orden: "När jag dig i handen tar".

[4]) *Var.* (Skånsk). Hopp, hopp, min sköna,
Nu ha vi dansat i det gröna.

1.

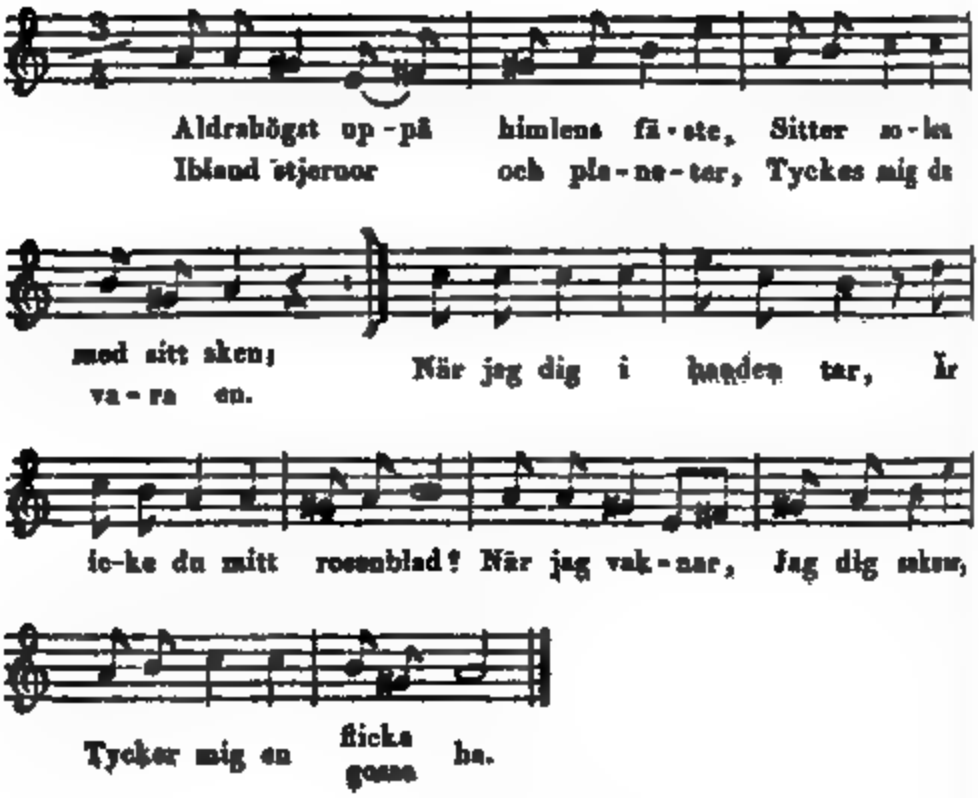

2.

Flicka (gosse) lilla uti döden,
Är icke du min trogna vän?
Jag har vist dig så stor heder,
Visa mig du trohet igen.
Ingen må inbilla sig,
Till att skilja dig från mig,
Förr än döden,
Som gör öden,
Skiljer alla visserlig.

64.

Klar sol på himlen lyser.

Leks, med många artförändringar, i Öster- och Westergöthland, Småland och Uppland.

1.

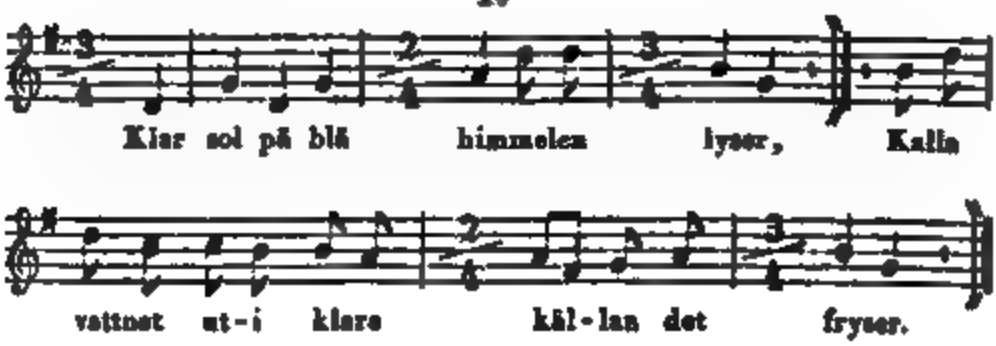

2.

Röda rosor pryda busken den gröna,
Röda kinder pryda unga flickan den sköna.

3.

(Uppbjudning).

"Kom låt oss ta ihopa och nappa,
"Så kommer presten med sin långa, svarta kappa!"

4.

"Han skall oss begge sammanviga,
"Du får heta mor, du lilla täcka, vackra piga!"

5.

"Det är så roligt om sommaren till att räfsa;
"Ty far och mor de gå på ängen och käxa."

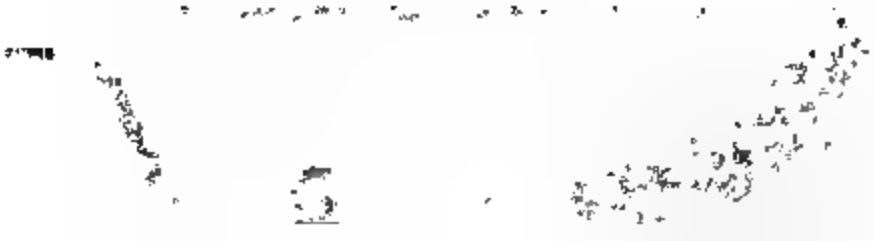

"Och du min hustru och jag din man,
"Så länge kärleken varar. —

6.

"Kära gossar, I se på oss,
"Vi äro hurtiga flickor;
"Och strumpeband och skänkeskål,
"Det ligger i våra kistor." —

7.

"Intet kan jag spela på viol;
"Men jag skall lära mig på lira.
"Det är en dålig ungersven,
"Som ej är god för en piga.

8.

"Det står en lind uppå min faders gård,
"Hon bär så löndeliga grenar;
"Och det är bättre att vara två,
"Än alltid vara allena.

66.

Kom, kom mina systrar.

Upptecknad i Östergöthland.

1.

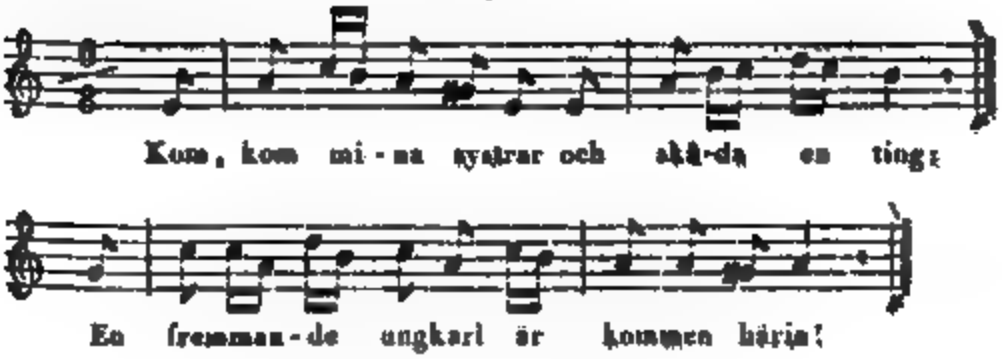

2.

Med snöre kring hatten och håret som gull,
Visst är han hitrester för flickornas skull.

3.

Med stöflar på benen och guldsporrar på,
Rätt nu få vi veta, hvem han håller å.

4.

(Uppbjudning).

"Och räck mig hit handen, min hjertelig kär,
"Och lägg mig på armen, som ensammen är!"

5.

"Och ensam att sofva gör sängen så kall;
"Men kommer min kära, då blifver hon varm."

6.

"Och äpplen och päron de växa på träd,
"Och dansar min kära, så dansar jag med!"

7.

"Äpplen och päron de ge en god lukt;
"Men leka med flickor, det är bättre frukt."

67.

Kom låt oss i tältet gå.

Uppteckningen, som är från Östergöthland, saknar melodi.

1.

Kom, låt oss upp i tältet gå,
Uti de gröna ängar,

Ja, unga, gamla likaså,
Och flickor, såsom svenner.

2.

(Uppbjudning).

Kom, låt oss plocka rosor der,
Och binda friska kransar;
Lustigt dansa flickor med,
Så länge vi ha sommar.

3.

Kom, låt oss lustigt svinga om,
Och sjunga: hej falallalej!
Allt med de ljufva kärleks band,
Jag våra armar binder!

4.

Nu har jag ändteligen vunnit,
Den jag ofta eftertraktat;
Ty han är densamma han är.
Nu har jag honom funnit!

68.

Kom Anna, min gumma lilla.

Upptecknad i Östergöthland.

Den, som befinner sig inom ringen, uppbjuder en af motsatt kön, då sången börjar.

70.

Kärlekaflickan går sig åt källaren.

Från Östergöthland.

1.

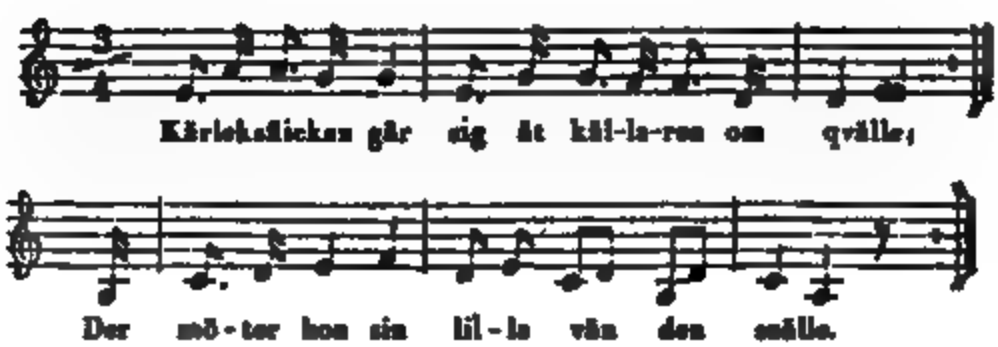

2. (Uppbjudning)

"Hvar har du varit, du lilla vän, så länge,
"Med' du intet kommer hem förr om qvälle?" —

3.

"Jag har varit åt sömmesocken och sömmat,
"Det gjorde jag, för jag ej ville vara hemma!" —

4.

"Hvad har du lofvat din unga brud, du snälle? —
"Tyska skor och spännen har jag lofvat länge!"

5.

"Huru vetter det, att de vill oss utrota? —
"Det kommer an på du och jag skall tillhopa!"

stelig.
melodi.
evmig,

72.

Kärleken säges vara blind.

Upptecknad i Östergöthland. Saknar melodi.

1.

Kärleken säges att vara blind,
Det får man väl förfara;
Vänd dig uti ett annat sinn',
Och låt din otro fara.'
(Upphjudes).
Vänd dig nu till den det är,
Den du håller af hjertat kär,
Den du älskar och ärar väl.

2.

Tacka må du för lyckan din,
Den du hefver vunnit.
En vacker flicka (gosse) uti din hand,
Den du har eftersprungit.
Sjung och spring, var gladelig;
Ty hon (han) är beskärd åt dig.
Sjung och spring, var gladelig!

3.

Intet är hon (han) så mycket lång,
Men hon (han) har vackra seder,
Dertill har hon (han) en stolter gång,
Och ett par sköna ögon.
Sjung och spring, var gladelig,
Ty hon (han) är beskärd åt dig.
Sjung och spring, var gladelig!

73.

Klippings handskar jag dig gifver.

Efter en uppteckning från Finland.

Uppbjudning sker, då sången börjar.

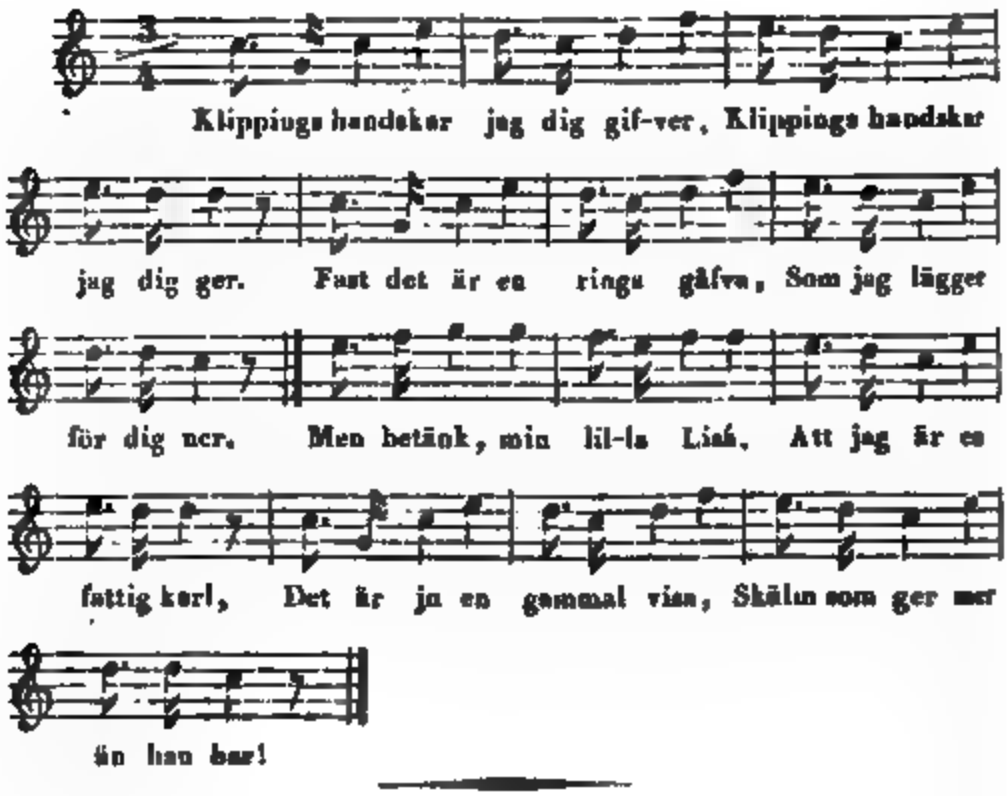

74.

Jag räcker dig min trogna hand.

Upptecknad i Finland.

Bjudes upp, vid versens början.

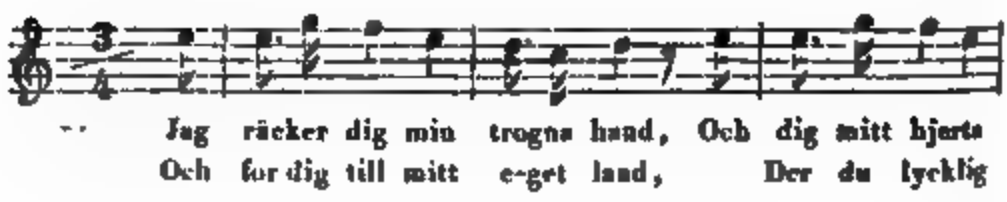

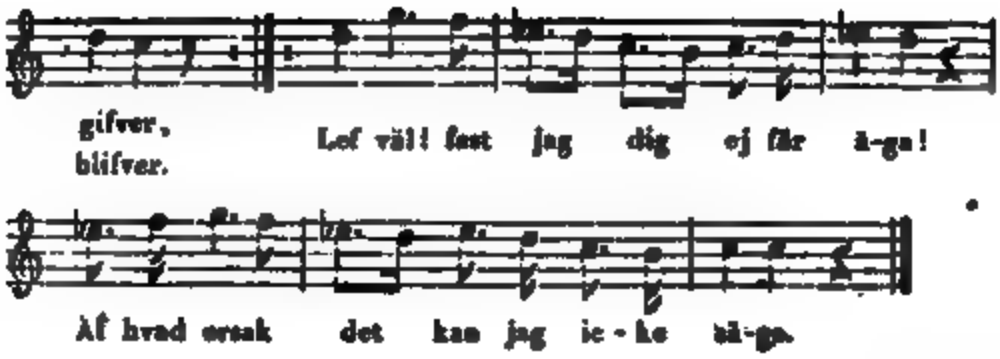

75.

Hur du vänder dig.

Lekes i Finland.

Uppbjudning, såsom i föregående lek.

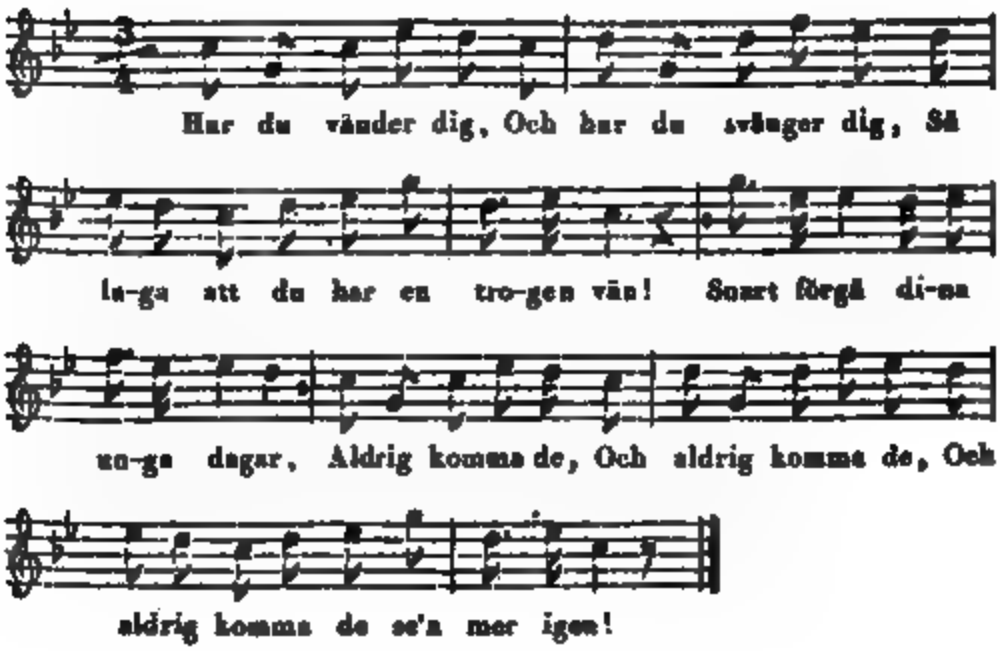

76.

Malins grå vantar.

Upptecknad i Östergöthland.

Uppbjudes, då sången begynner. — Orden omsjuttgas, så länge de inom ringen finna för godt.

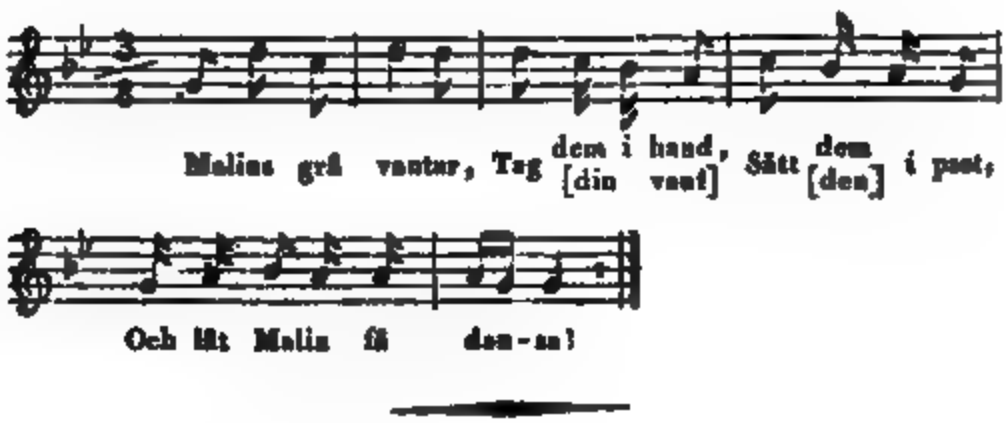

77.

Hej säj! så får du mej!

Efter en uppteckning från Finland. — En artförändring ifrån Skåne meddelas ur Brage og Idun, Bd. II, s. 179 och Violen, I, s. 2.

Uppbjudningen verkställes, då sången börjar.

A.

Från Finland.

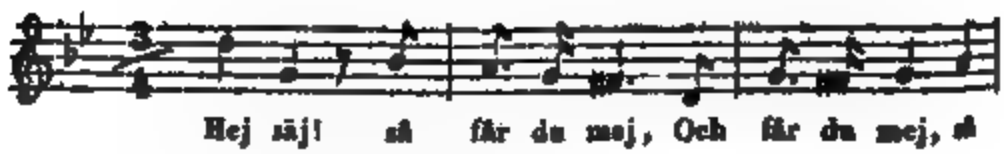

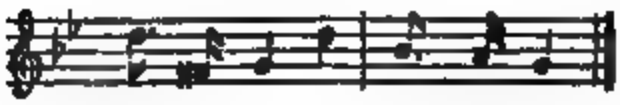

B.

Från Skåne.

Se, se, så får du mej,
Och får du mej, så står du dej!
Men vill du intet ha mej,
Kan en annan ta mej,
Och så är jag qvitt från dej!
[Bara jag blir fri från dej]!

78.

Herdar och herdinnor de vakta sina får.

Upptecknad i Finland.

1.

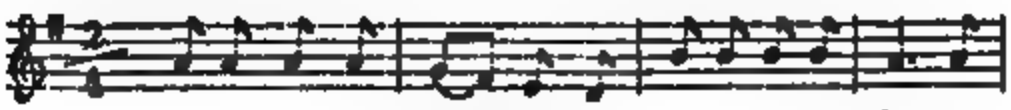

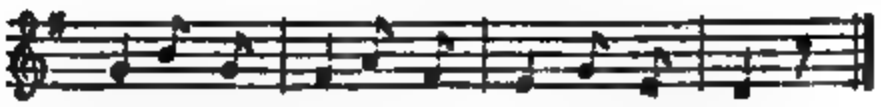

2. (Uppbjudning).

"Ack, sköna herdinna, räck mig nu din hand,
"Och låtom oss knyta förtrolighets band!"

3.

"Och nu är det knutit och nu är det gjordt,
"Och en så hastig lycka man sällan försport."

4.

"Det bandet som vi knutit af ingen lösas kan,
"Blott döden, blott döden kan lösa detta band."

70.

Så Hafra.

Bekant både inom Svenska och Finska landsorter. — Tvenne nära lika artförändringar af denna lek anträffas i Brage og Idun, Bd. II, s. 176, och uti Violen af *N. Lilja*, I, s. 5. — Finnes äfven på Danska; men blott såsom *Børnevers*. Se: *Thiele* Danske Folkesagn. Saml. III, s. 145.

De lekande dansa först omkring, men stadna och göra, enligt sångens föranledande, rörelser med händerna, såsom vid sående; derefter lägga de armarne i kors, liksom för att hvila sig, stampa med fötterna, klappa i händerna och svänga sig om. Uppbjudningen sker vid orden: "Se hvad jag hafver uti min hand."

A.

Svensk uppteckning.

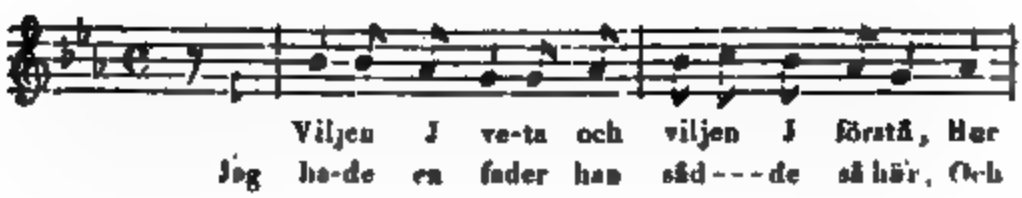

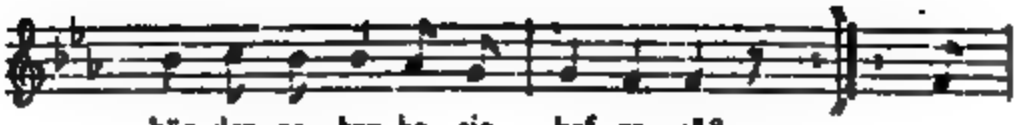

bön-der-na bru-ka sin haf-ra så? Han
se-dan så stäl-de han sig så här.

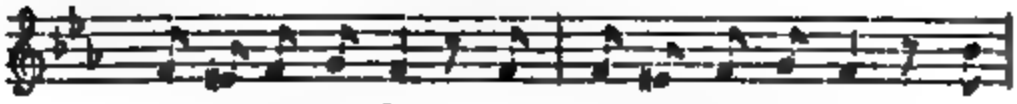

stampa-de med fot, han klappa-de med hand, Han

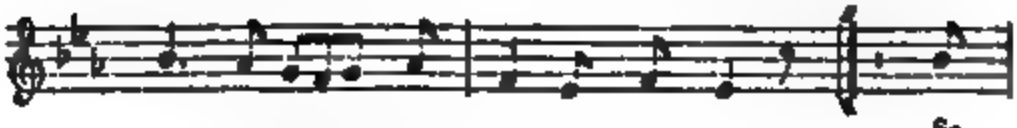

gick om-kring, så gla-der var han. Se
Det

hvad jag hafver ut--i min hand, Och se hvad jag hafver att
är en så un--ger svensker man, mö, Det sy-nes väl up-på hans på hennes

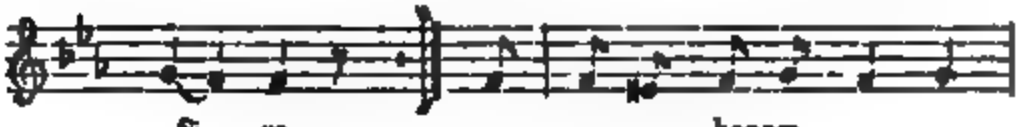

fö---ra. klä-der. Jag hål-ler honom henne kär, Det

vet han hon väl. Jag törs ic-ke sä-ga ho-ru väl det är! Jag

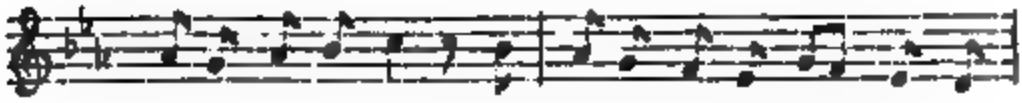

lå-ter honom henne gå, Jag lå-ter honom henne stå, Till en

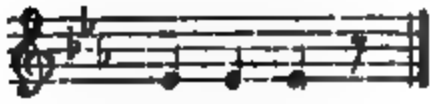

an-nan gång!

B.

Finsk upptecknng.

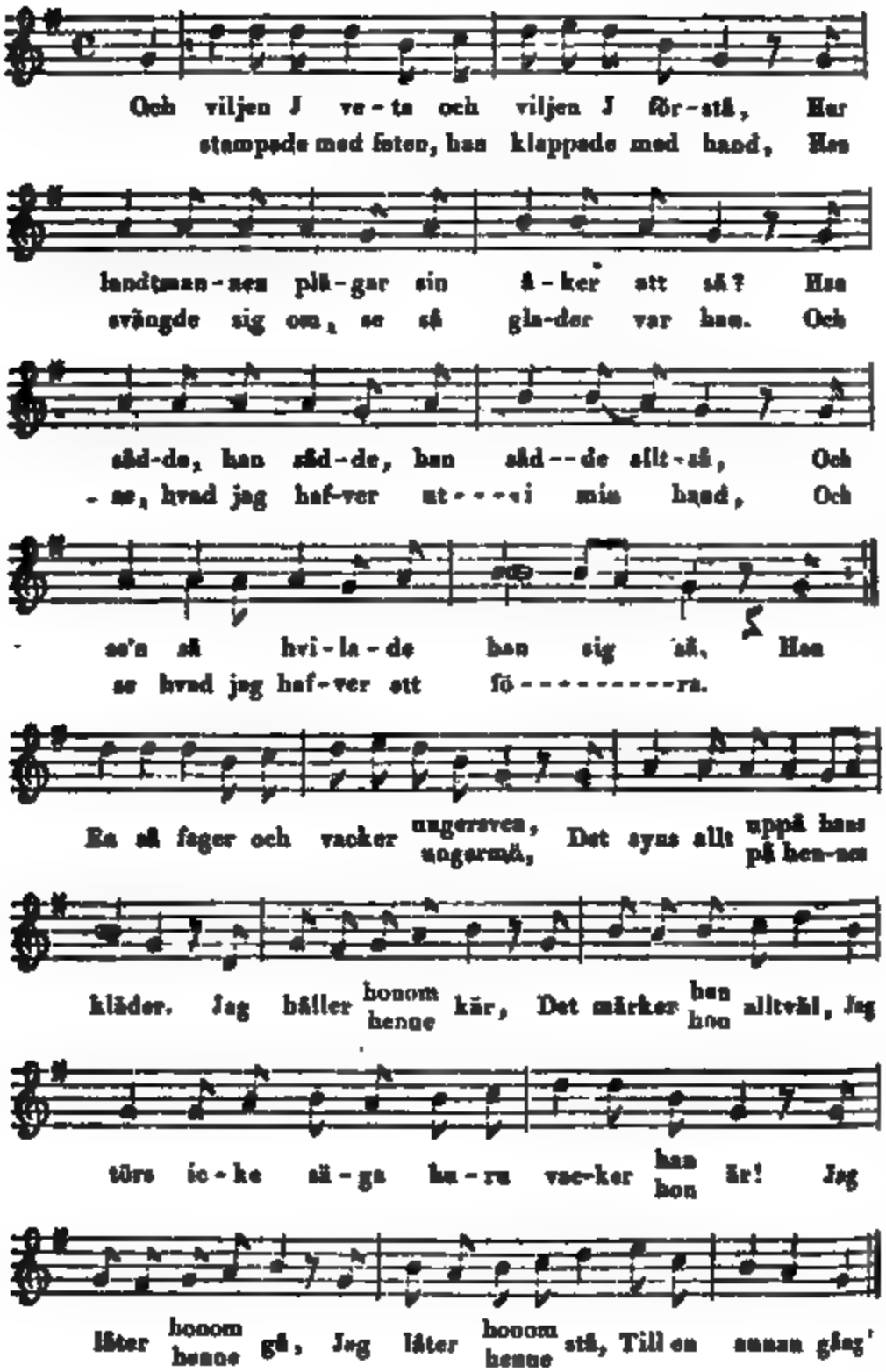

C.

Från Östergöthland.

Upphjudes, då sången börjar.

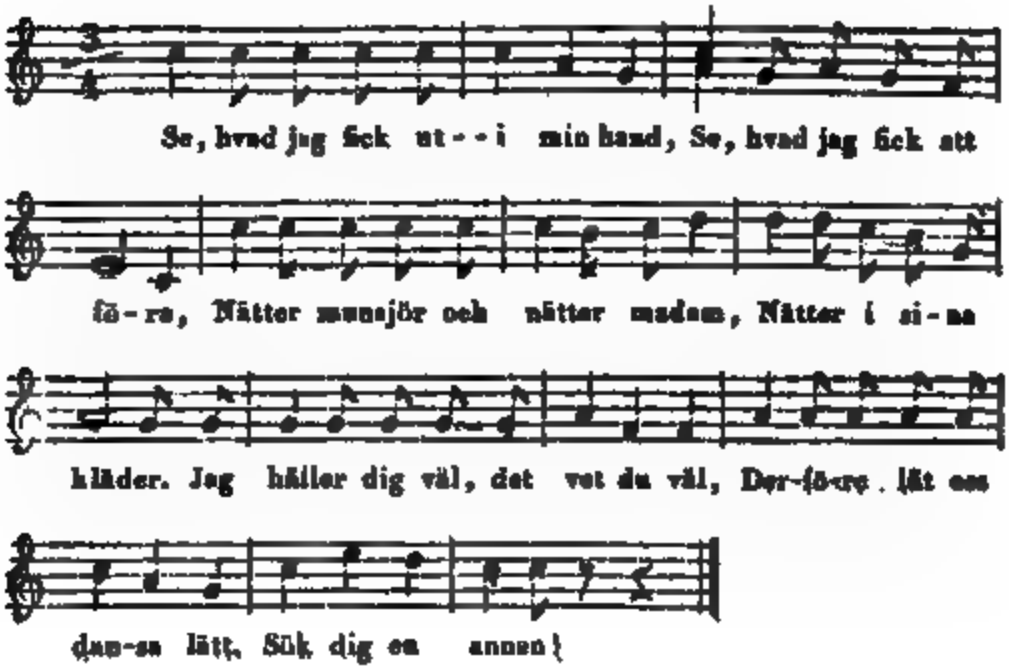

80.

Hvad är att jag går.

Lekes i Finland.

Uppföres, på sitt sätt, dramatiskt. — Vid orden: "Jag mig derför hastar", vänder sig personen inom ringen, till den, med hvilken han derstädes sednast dansat om, och afsjunger det efterföljande till henne (honom), intill dess han bjuder upp en annan.

1.

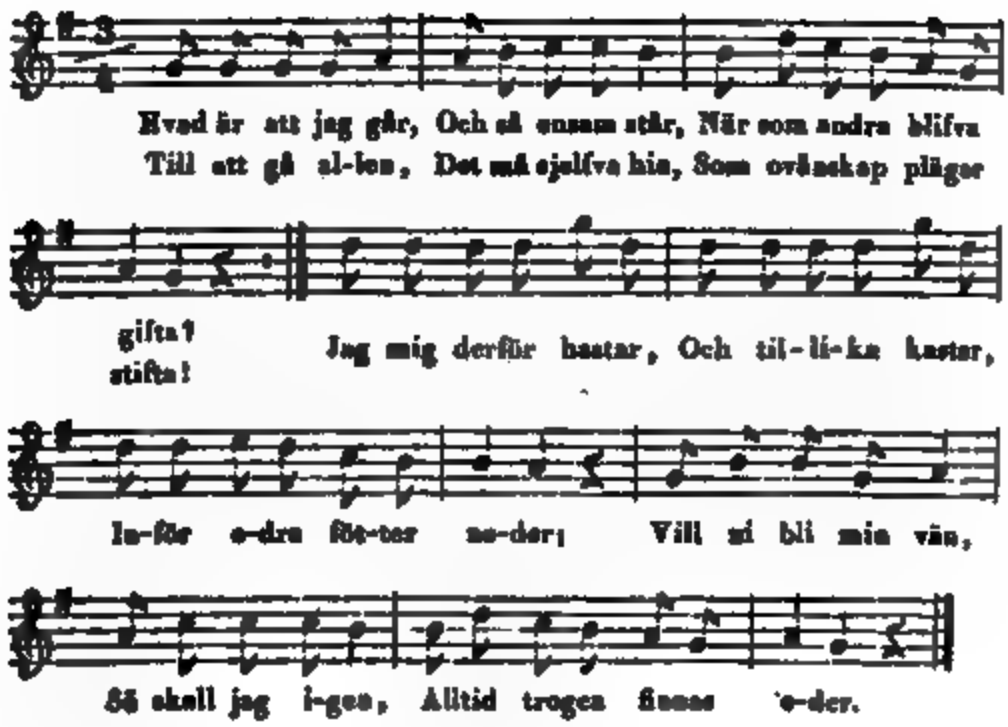

2.

Men om ni är fjär,
Jag dock nöjder är,
Korgen jag åt eder skänker.
Jag ej passar på,
Fast i hundra år,
Aldrig mera på er tänker.
(Upphjudning).
Jag en annan väljer,
Och tillika säljer
All min frihet och min lycka.
Kom, derföre, kom,
Bästa egendom,
Ho kan detta oss förtycka!

3.

Vi ska lefva och bo,
Uti fröjd och ro,
Nöjde med hvarandras vilja.

När som du äst min,
När som jag är din,
Ho kan bägge oss åtskilja?
Nej, i alla öden,
In i bleka döden,
Skall vi alltid trogna blifva.
Och att detta så,
Städse vara må,
Skall vi hvarandra famntag gifva!

81.

Jag söker uti denna lund.

Från Finland.

Uppbjudningen sker vid orden: "Här har jag dig funnit."

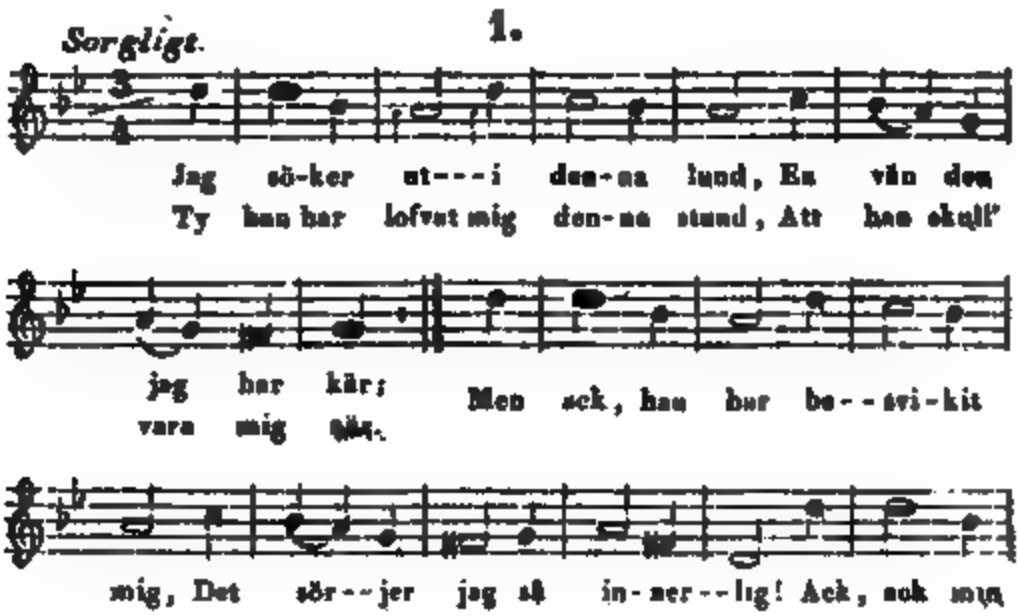

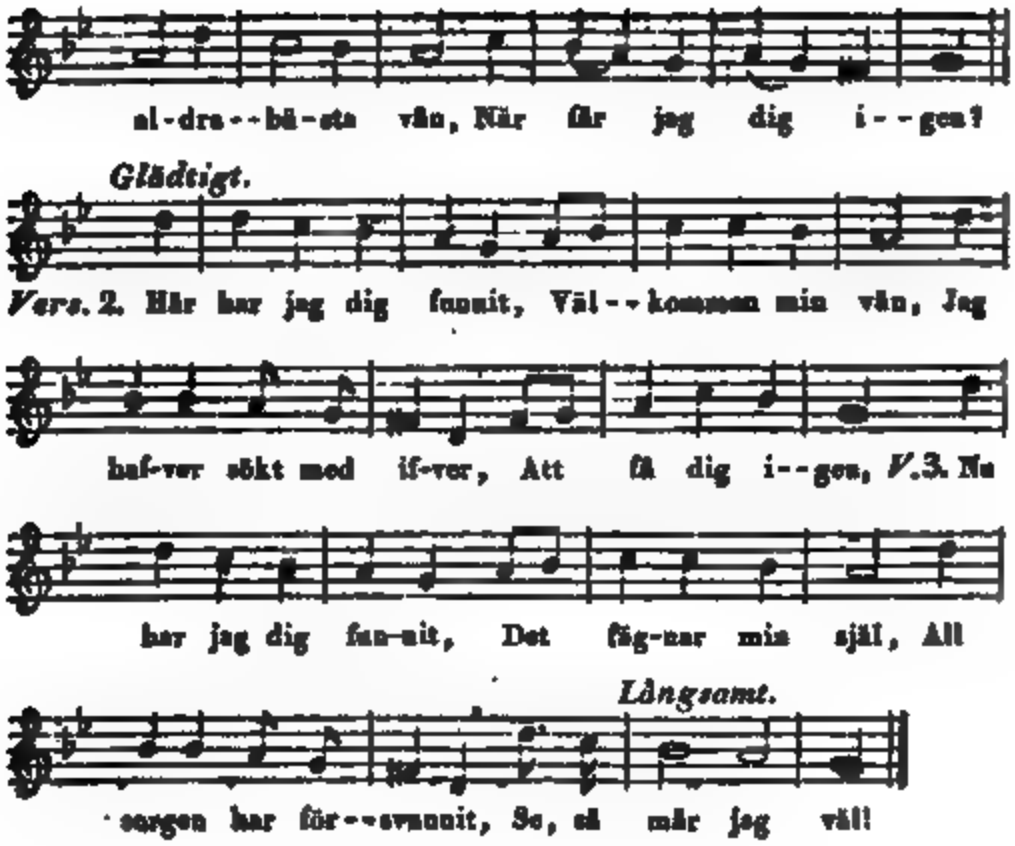

82.

Jag går med ängslan ut och in.

Upptecknad i Östergöthland, utan melodi.

1.

Jag går med ängslan ut och in,
Och ser de jungfrur dansa;
Och alla dansa de i ring,
Och voro krönta med kransar.

2. (Uppbjudning)

"Ack, torde jag fördrista mig,
"Till den jungfrun sköna,

"Och till den vännen jag håller kär,
"Som bär de kransarne gröna!"

3.

"Alla ungkarlar, som här är,
"Ni gören nu detsamma;
"Ni söker er en utvalder vän,
"Ibland de hurtiga damer."

4.

"Vår grå katt, som i spisen satt,
"Han skall vittne bära,
"Att all min åtrå och mitt begär,
"Är till min hjertelig kära!"

83.

En gång var jag verliebter.

Uppteckningen är från Östergöthland; utan melodi.

1.

En gång var jag verliebter,
Fallera!
Uti en vacker flicka,
Fallera!

2.

(Uppbjudning).

"Handen jag er gifver,
"Min käraste ni blifver."

ar melodi.

å,

vän!
a den!

och små,
!

86.

Jägaren med hurtigt mod.

Leker, med många förändringar, i Öster- och Westergöthland, Skåne, Småland, Dalarne, m. fl. orter. — Nära liknande uppteckningar till denna lek finnas aftryckta i Brage og Idun, Bd. II, s. 175, och Violen, I, s. 6.

Uppbjudningen verkställes vid början af andra versen. — Vid ordent "Kärleken är som klotet rund," m. m. stadnar ringen, och de dansande stampa i golfvet efter takten, vefva med händerna, för att föreställa klotets rullande, och svänga derefter omkring, stående på ena foten. — Då tredje versen börjar, tager jägaren sin tärna i famn; takten ökas och sällskapet börjar, parvis, en allmän och hastig omdansning.

A.

Från Småland.

1.

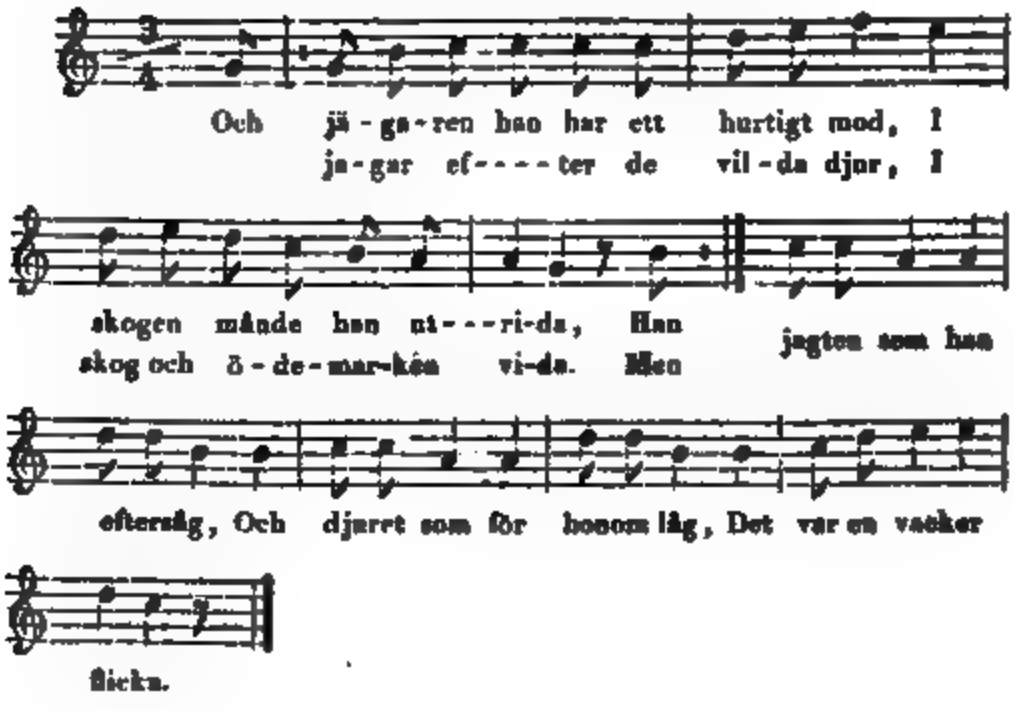

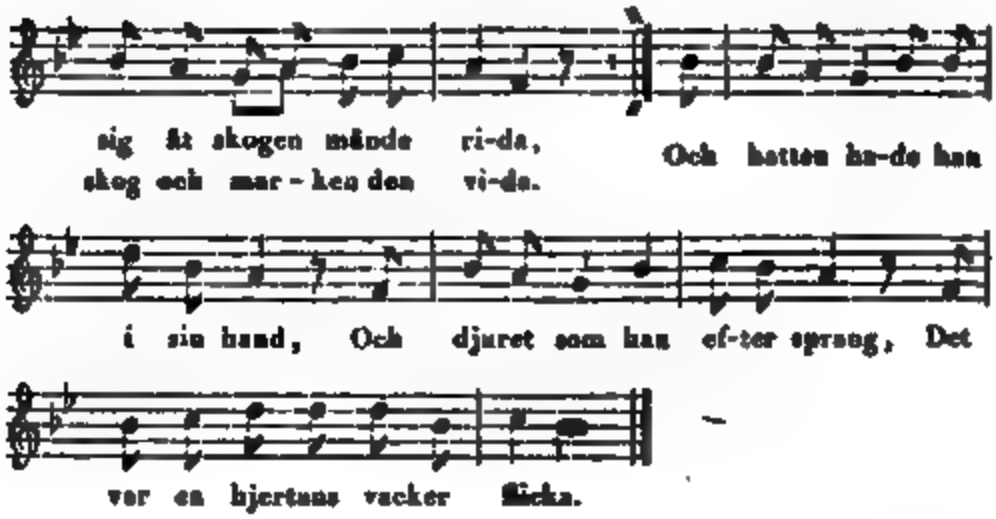

2. (Uppbjudning).

Och tag den flickan i snöhvita hand,
Som Svenska gossar bruka göra,
Att föra henne åt ett fremmadt land,
Som Svenska männer pläga göra.
Och flickan var som äkta guld,
Och hon var sin vän så huld,
Så mången redeliger hjelte!

3.

Ack, vännen kär,
Ack, låt mig afsked taga,
Förrän jag dör,
Låt oss i famnen taga;
Ty du äst min och jag är din,
Och aldrig faller du ur mitt sinn',
Förrän i bleka döden!

C.

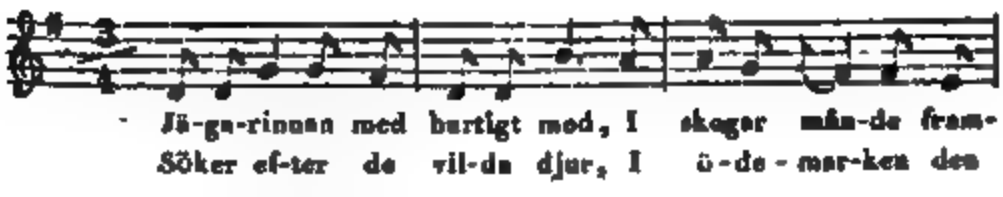

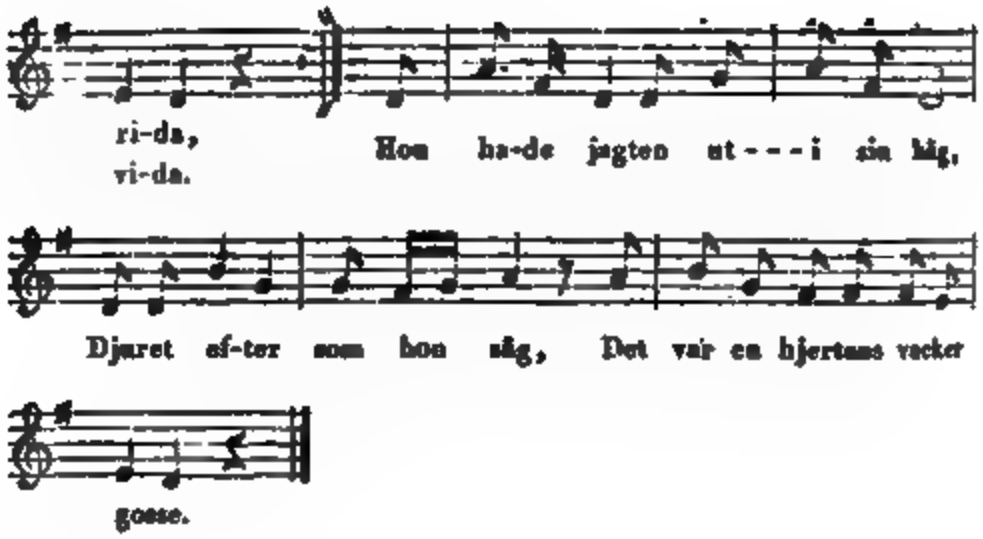

86.

Jag har varit i kamp och strid.

Upptecknad i Östergöthland; saknar melodi. Den näst föregående kan härtill begagnas.

1.

Nu har jag varit i kamp och strid,
Ibland de stora starka hjeltar,
Der har jag fäktat och stått mig bra;
Der har mig ingen kunnat dämpa.
Deröfver sjunger jag båd' nöjd och glad,
Deröfver sjunger jag båd' nöjd och glad,
Att jag har seger vunnit!

2.

Och segervinning jag sjunga vill,
Det är allt om en vacker flicka,

(Uppbjudning).

När jag tar flickan uti min hand,
Och fäster henne vid min sida.
Det håller jag för ingen skam,
Att jag tar flickan uti min hand,
Och med hvarandra trolofva.

3.

Dina behageliga ögon små,
De ha gjort mina kinder våta;
Men ack, ack, ack hur skall jag då,
En sådan trogen vän förlåta!
Och den som skiljer dig från mig,
Han har kortat sitt unga lif,
Och smakat döden hårda.

4.

Adjö, farväl min flicka god,
Jag får ej längre med dig tala!
Aldrig så ryggar jag min ord,
Låt ingen annan dig bedraga!
Aldrig ryggar jag min' ord,
Aldrig ryggar jag min' ord,
Det är mitt sista vale!

87.

Orren sitter i högan topp.

Upptecknad i Östergöthland.

Tvenne personer befinna sig inom ringen, och uppbjuda ur densamma en make, af motsatt kön.

1.

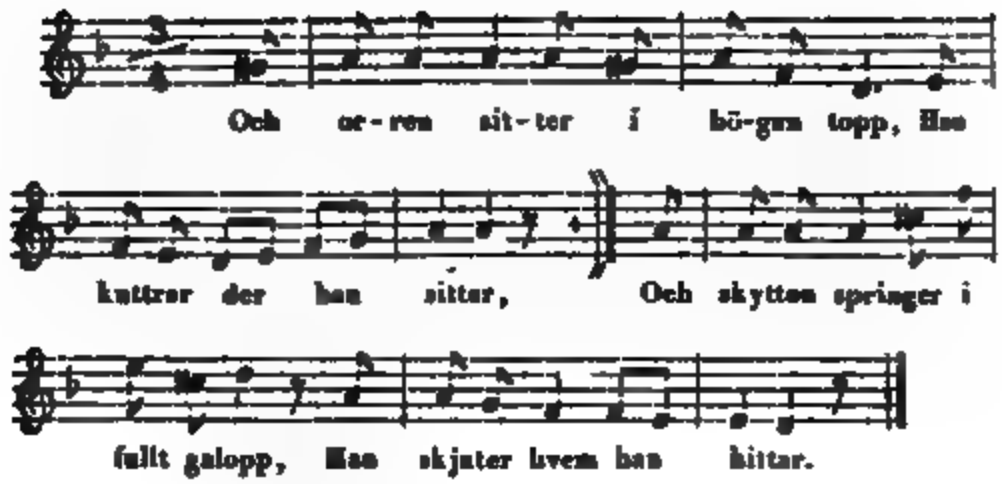

2.

Och hasselbuskar både stora och små,
De äro fulla med nötter;
(Uppbjudning).
Dansa lätt min unga brud,
Jag fryser om mina fötter!

M.

Å huh! å huh! jag fryser så,
Du släpp mig in uti varmen;
Och har du hjerta i bröstet ditt,
Så lägger du mig på armen!

88.

Aldrig har jag haft så rolig qväll.

Dansas i Småland och Skåne. — En artförändring, från det sednare landskapet, finnes aftryckt i Brage og Idun, Bd. II, s. 176, samt en annan uti Violen, I, s. 9. — Se ofvanf. N:o 52.

Uppbjudningen sker vid orden: "Tag, tag den rare."

1.

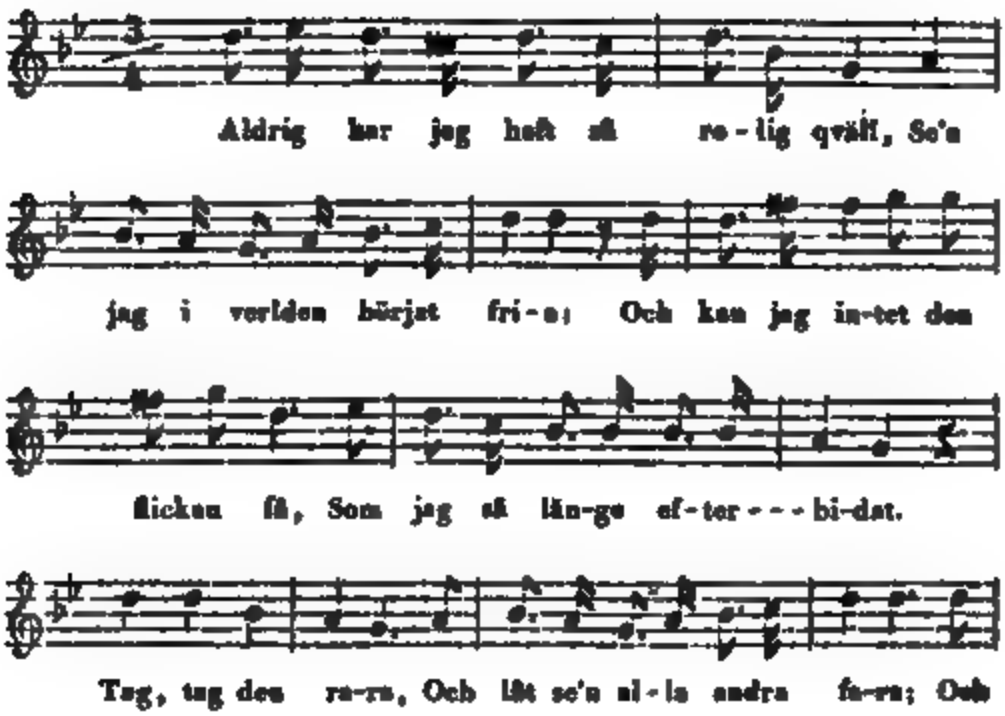

2.

(Början af melodien).

Och presten han skall viga oss ihop,
Och klockaren skall säga amen,
Och kyrkostöten skall ge ett rop,
Att vi ä' komna tillsammau!

89.

Geten, som du gaf mig.

Bekant i Östergöthland, Småland, Uppland, m. fl. orter.

Uppbjudning verkställes, då sången börjar. Är personen inom ringen en karl, sjunges: "Geten, som du gaf mig," m. m.; för ett fruntimmer: "Bocken, som du gaf mig," o. s. v. — Vid orden: "Tag dig en bock (get)," återgår den uppbjudande till ringen, och den sednast uppbjudne stadnar qvar och förnyar leken, med samma sång.

A.

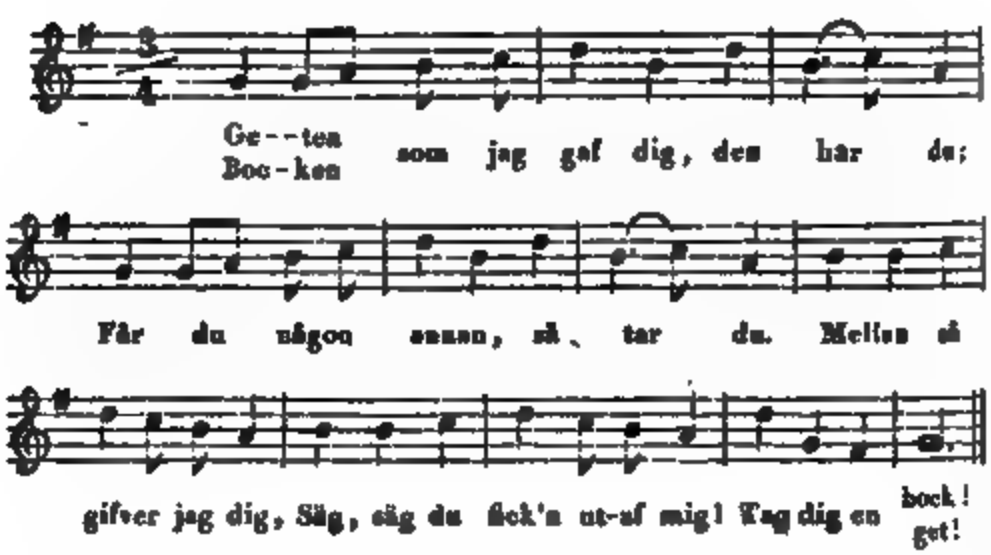

B.

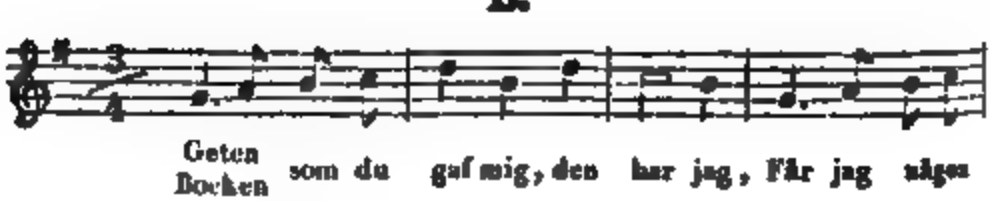

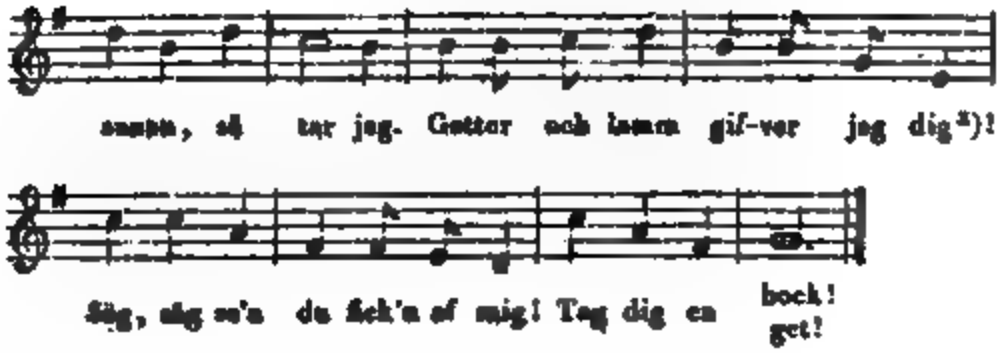

90.

Hå, hå, du modige gosse!

En mycket kringspridd lek, bekant i Östergöthland, Småland, Skåne, Halland, Finland och på Öland. — En Skånsk artförändring finnes meddelad i Violen, I, s. 8.

A.

Uppteckned i Östergöthland; saknar melodi till första versen.

En karl (ett fruntimmer) inom ringen bjuder upp ett fruntimmer (en karl), då sången börjar.

1.

Låt oss lustiga vara,
Låta sorgerna fara!
Lustigt svinga,
Lustigt springa,
Instrumenterna rara!

*) *Var.* Gömme-lamm gifver jag dig.
eller
Himmel och jord gifver jag dig

Du har gjort mitt hjerta gladt,
Som förr har varit bedröfvadt;
Du skall få sofva på min arm i natt,
Som du är vaner att göra.

2.

(Under omdansandet visar den uppbjudne alla tecken till ovilja, och söker slita sig lös från den uppbjudande, hvilken håller honne (honom) qvar. — Sedan ofvanstående vers är afsjungen, svarar den uppbjudne):

(Melodien, såsom i nästföljl. variant).

Nå nå, frimodige gosse, (du vackra flicka),
På den tid jag höll dig kär!
En gång, men aldrig mer,
(Sliter sig lös).
Gud ske lof, jag slapp dig väl!
Statt, statt sur och tvär,
Rätt så länge, som du vill!
Nu skall du få se på,
Hvar som vännen månde stå!

3.

(Den sednast uppbjudne bjuder nu upp, och den förskjutne återgår inom ringen).

Nå, här är vännen den bästa,
Som jag mig månde fästa!
Du är min ros och min lilja,
Ingen skall oss åtskilja,
Förr'n döden, som gör öden
Hafver vunnit sin vilja!

Låt oss lustiga vara,
Låta sorgerna fara! m. m.

(Paret förnyar leken, såsom ofvan står).

B.

Från samma landsort.

Fruntimret eller karlen inom ringen sjunger, vanligast till den med hvilken hon (han) dansat sednast, början af sången, intill orden: "Här är vännen den bästa," då hon (han) bjuder upp en ny meddansare.

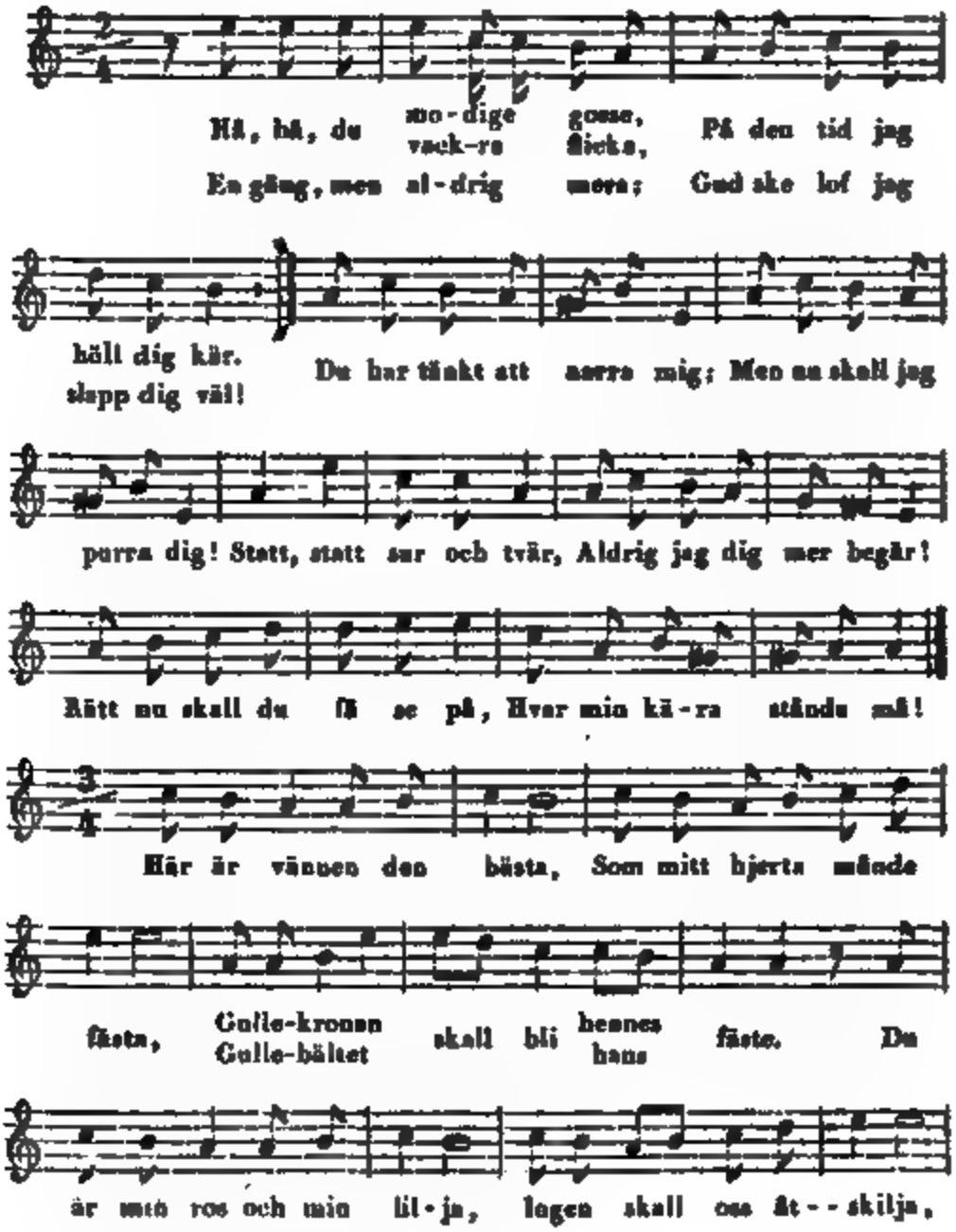

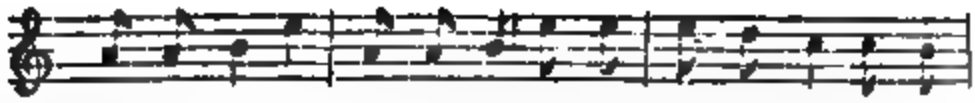

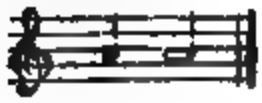

Anmärkning.

En annan uppteckning från Östergöthland börjar med följande vers:

Gick jag mig ut en afton att ropa:
"Viljom vi samka sorgen tillhopa!
"Skönsta din ögon såra mitt hjerta,
"Gör mig all ängslan, sorg och stor smärta.
"Aldrig da nånsin går ur mitt sinne,
"Förr skall all verldens goda försvinna."

"Ja, ja du modige hjelte,
"För hvar gång jag höll dig kär!" m. m.
(Det öfriga är likt ofvanstående).

Den Öländska uppteckningen begynner:

Jag gick mig ut en afton att söka,
Lilla Lysander mänd' sorgen föröka.
(Alexander)
(Lisa)
Hå, hå, du modige gosse,
På den tid jag höll dig kär! o. s. v.

C.

Från Finland.

Lifligt.

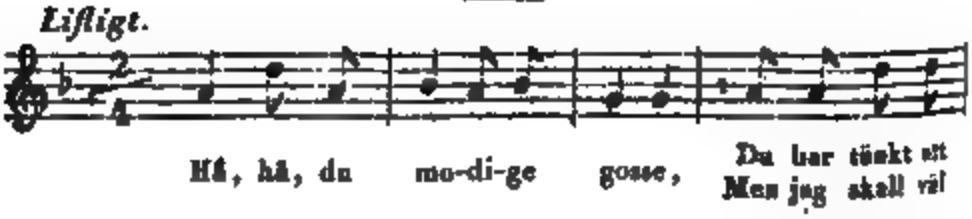

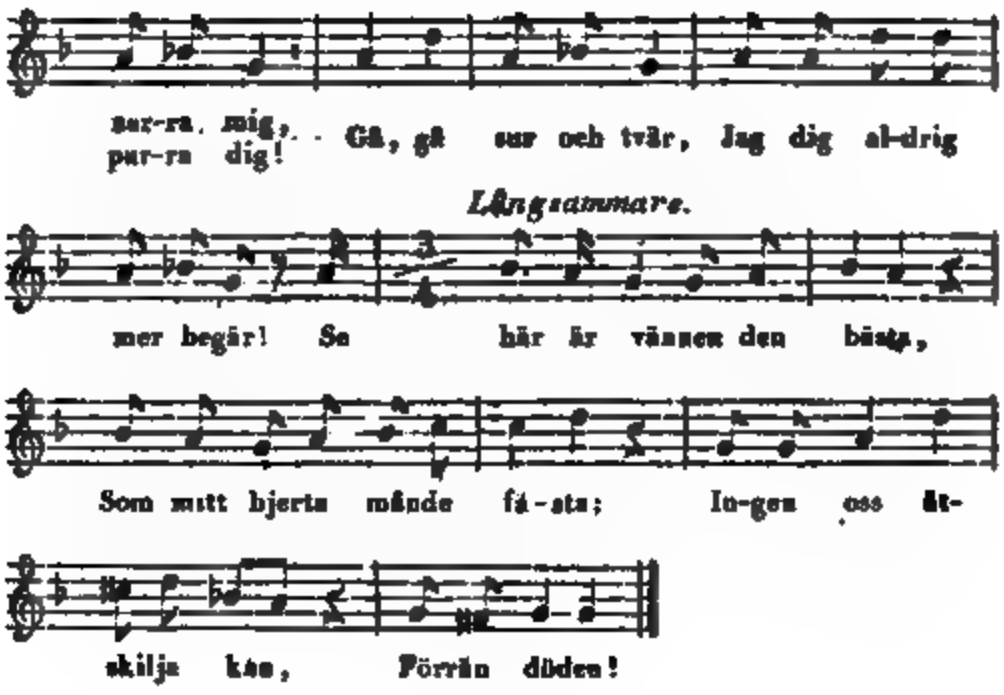

91.

Lovera, skjut skeppet från strand!

Upptecknad i Östergöthland.

1.

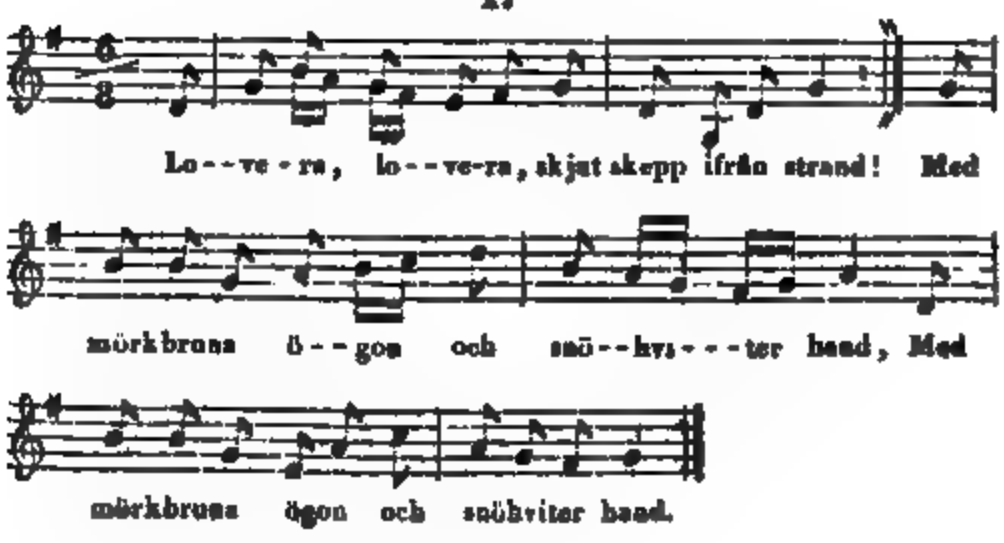

2.

Hvar vandrar den vännen, som jag hafver kär?
Han vandrar i Stockholm, han vandrar ej här!

X.

(Uppbjudes).

Han lefver, han lefver, han är icke död,
Han bär sina kinder så rosende röd.

4.

Sätt ljuset i kronan, tag bruden i hand,
Är hon icke trogen, så är det hans skam.

5.

Vi önska vårt brudpar så mången god stund,
Som lindar bär blad och gräs uti lund!

X.

Vi önska vårt brudpar så mången god natt,
Som himmelen är med stjernor kringsatt!

92.

Tro ej Chloris, att jag är.

Uppteckningen är ifrån Finland.

Början af sången ställes till den, med hvilken man sednast omdansat, intill orden: "Derför Chloris kom till mig," då uppbjudningen sker.

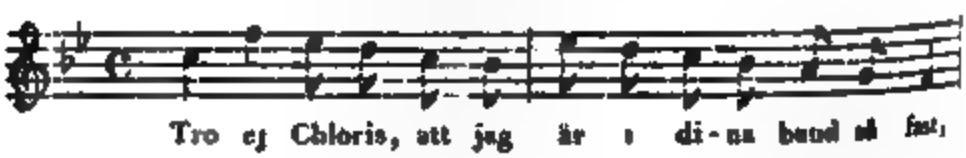

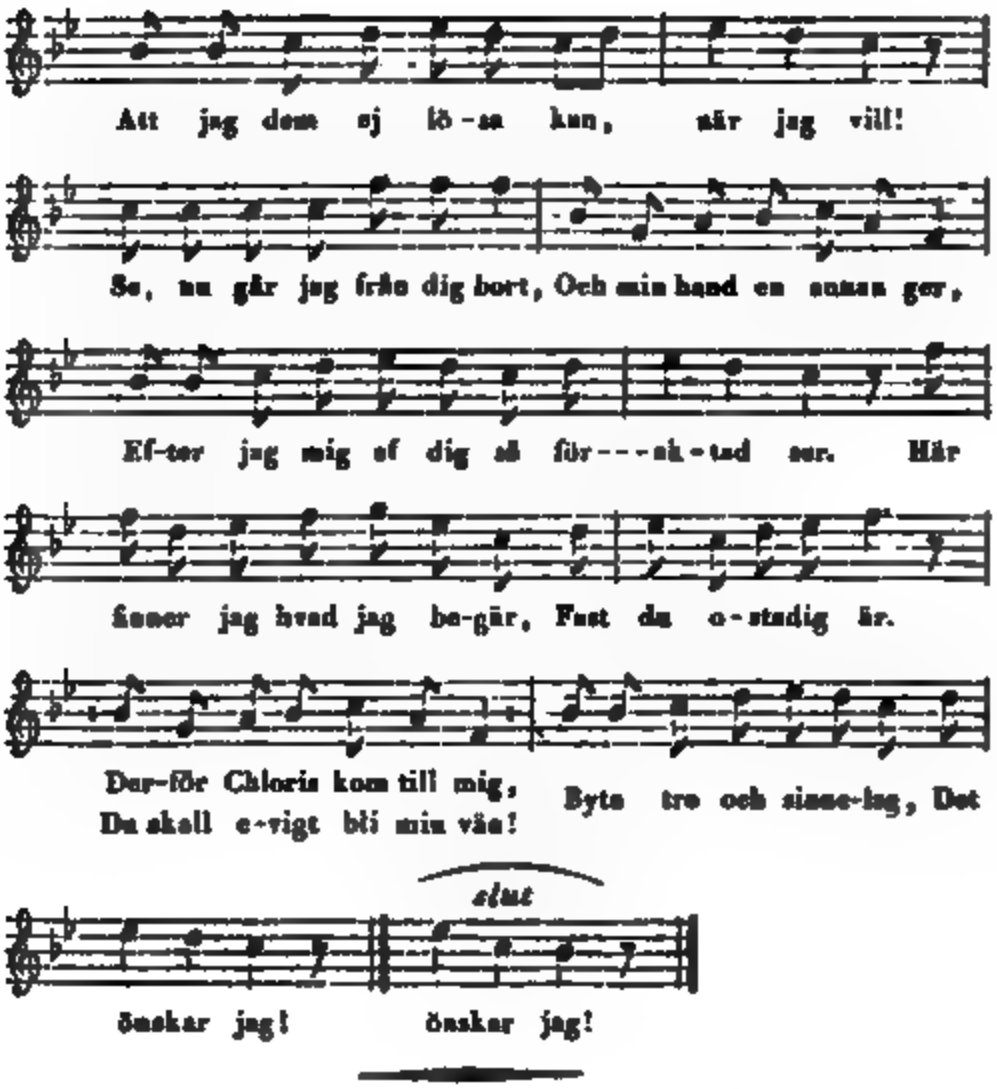

92.

Stekta harar, gödda svin!

Bekant inom nästan alla Svenska och Finska landsorter. — Uti Violen I, s. 2, finnes en Skånsk variant, hvilken bär tydliga spår af en nyare tids handläggning.

En eller flera personer, efter ringens storlek, träda inom densamma, fatta med armen en annan ur ringen; hvarefter de dansa om.

A.

1.

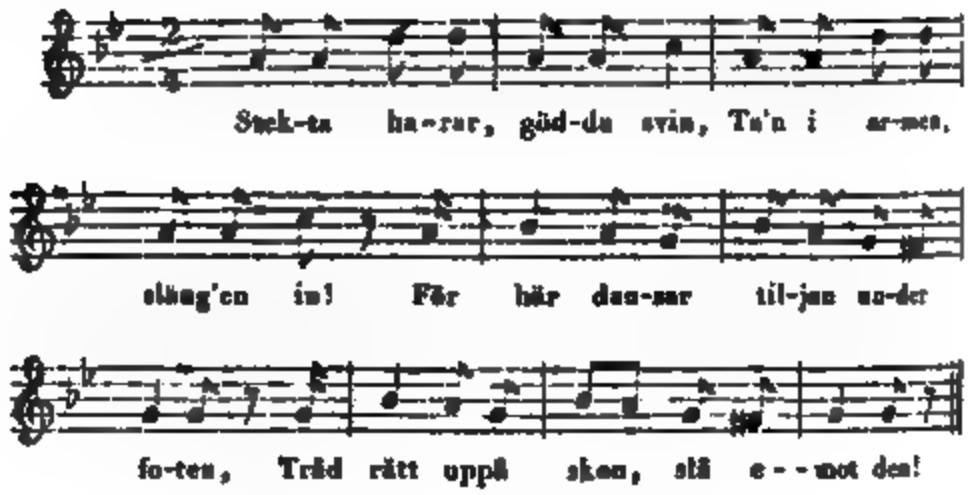

I vissa landsorter tillägges:

2.

Dansa du med gubben din,
Så gör jag med gumman min;
För här dansar tiljan under foten,
Tråd rätt uppå skon, slå emot den!

B.

Från Skåne.

Gå och sök upp din kusin,
Ta'n i armen och släng'en in!
Här dansar tiljan under foten,
Var lätt uppå skon, slå emot'en!

94.

Vi ska lefva så väl tillsamman.

Bekant inom Östergöthland.

1.

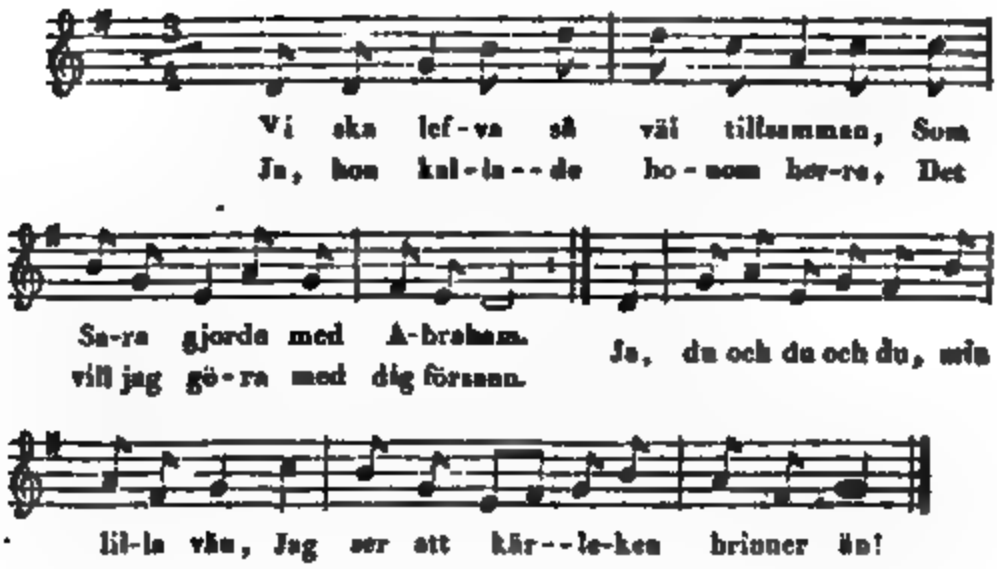

2. (Uppbjudning)

Här i ringen der skall du söka,
Till dess du finner dig en säker vän.
Den skall du med redlighet möta,
Så visar han dig trohet igen.
Ja, du och du och du, min lilla vän,
Jag ser att kärleken brinner än!

Anmärkning.

Ofvanstående lek är meddelad, såsom den finnes upptecknad; men den synes mera lämpa sig efter sånglekarnes art, i fall första versen ombyter plats med den andra.

95.

Vipp lustigt i gröna dalen.

Leker i Öster- och Westergötbland, Småland och på Öland.

1.

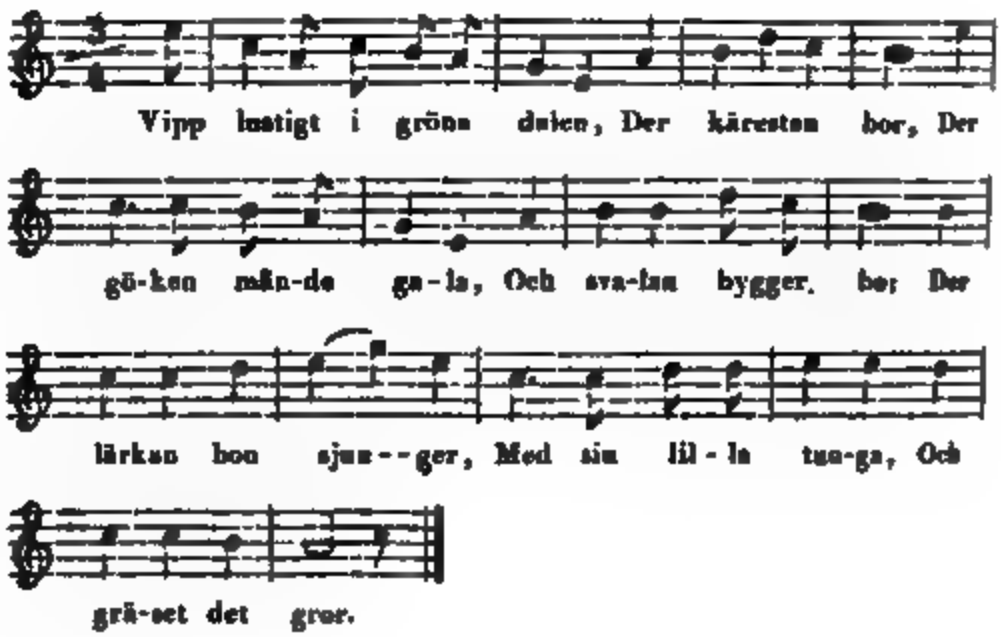

2.

(Uppbjudning).

Min hand jag dig räcker,
Kärkommen min vän!
Jag fäktar för kära lifvet,
Att få dig igen.
Mitt hvitgula hår skall hänga,
Som röda guldsträngar,
När solen skin' klar.

3.

Guldkronan den skall du bära,
Och brud det skall du bli,
Du flicka, lilla kära,
Det skall du få se!

Guld-

Guldringen om fingren,
Guldkedjan om halsen,
Då blir du galant!

4.

Om någon dig rörer,
Och gör dig för när,
Och jag det får spörja,
Det tyckes mig ej!
Mitt hjerta det månde brista
I tusende stycken,
Så kär håller jag dej!

96.

Hans Kaspar och hans gesäller.

Utgifv. har erhållit uppteckningar af denna lek från Öland och Dalarne; men begge något ofullständiga. — Skånska artförändringar af densamma finnas i Brage og Idun, Bd. II, s. 177, och Violen, I, s. 4.

Ett fruntimmer inom ringen, bjuder upp en karl, då sången börjar.

1.

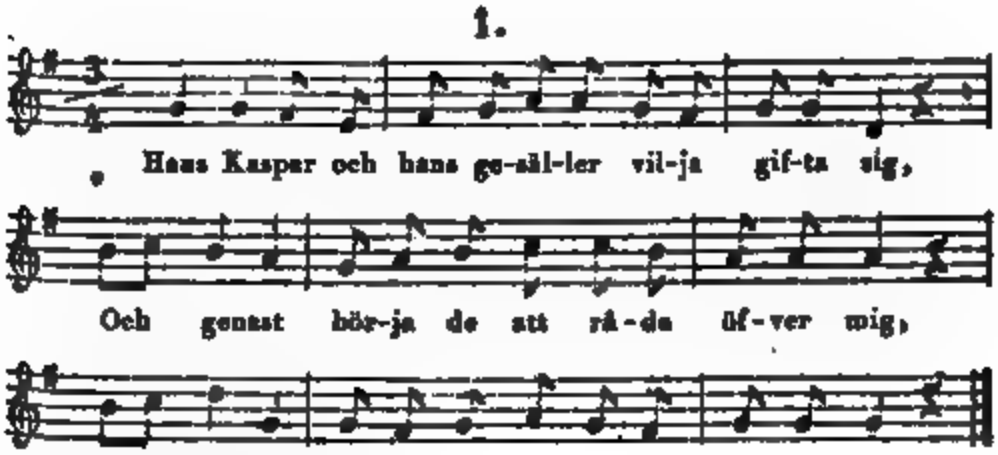

2.

Och när min man kommer drucken hem,
Så slår han mig.
Straxt springer jag bakom kakelugnen,
Och gömmer mig!

(Fruntimret springer ur ringen. Han Kaspar går innanför densamma, vinkar och sjunger):

3.

"Kom, kom min lilla vän,
"Jag ber dig!" —

(Fruntimret svarar):

"Tro dig necken, din gamle skälm,
"Du slår mig!"

4.

(Han sjunger).

"Ingen är i verlden till,
"Som slår dig!" —

(Fruntimret svarar och går in i ringen):

"På försök går jag nu in,
"Och hälsar på dig!

5.

(Hon återgår inom ringen; paret dansar om; alla sjunga och slå ihop händerna):

Det är så roligt om sommaren,
Till att vandra,
Far och mor de dansa om
Med hvarandra.

6.

Det är så roligt om sommaren,
Till att räfsa,
Far och mor de gå på ängen
Och käfsa!
Käfs, käfs, käfs, käfs, käfseri, käfsa [1]).

[1]) *Var.* Far och mor sitta hemma i spisen och käxa!
Käx, käx, käx, käxeri, käxa

97.

Dansa Vackert.

Leker inom Östergöthland, Småland och på Öland.

Ringen sjunger:

1.

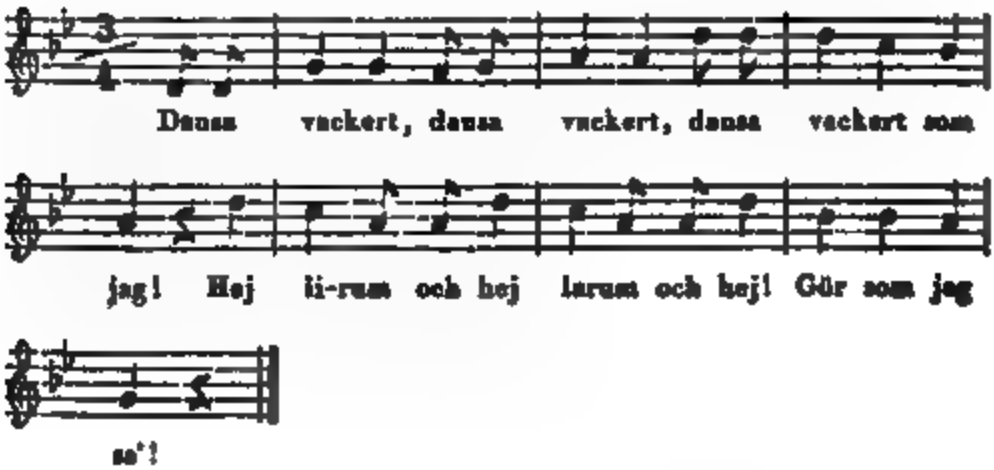

(En person uti ringen gör en åtbörd, eller härmar ett handtverk, m. m., efter eget godtfinnande, och sjunger, t. ex.)

2.

Dansa vackert, dansa vackert,
Dansa vackert, som jag!
Sätt handen i sidan,
Sätt handen som jag!

eller:

Sätt tummen i vädret,
Sätt tummen, som jag!

(Detta eftergöres af alla uti ringen. — Hvarje person uppger, i sin ordning, någonting nytt, hvilket de andra efterhärma).

Anmärkning.

På vissa orter utföres denna lek sålunda, att icke blott den sednast uppgifna åtbörden, m. m. upprepas af alla deltagande, utan de föregående förnyas tillika, ifrån den första intill den sednast framstälda.

98.

Räfven raskar öfver isen.

Känd i Östergöthland, Småland, Uppland, Westmanland, m. m. — Leken omtalas af *Rudbeck*, i Atlantica, II, s. 288, och beskrifves nästan fullkomligen lika med nedanstående. Skilnaden består egentligen blott i några slutord, dem han omnämner.

De lekande dansa i ring, och afsjunga början af sången. Vid orden: "Så gör skräddaren hvar han går," stadnar ringen, och hvarje deltagande härmar, med åtbörder, en skräddare då han sömmar. För en hvar i leken deltagande person uppnämnes en serskildt handtverkares, embetsmans, m. m. göromål, hvilket då af alla efterapas. Första versen förnyas för hvarje ombyte. — En förstyrare i leken utvisar det handtverk, m. m., som skall härmas.

A.

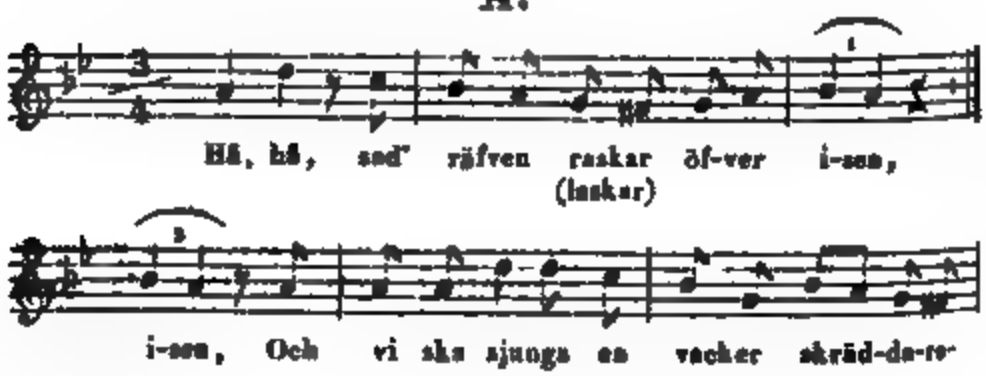

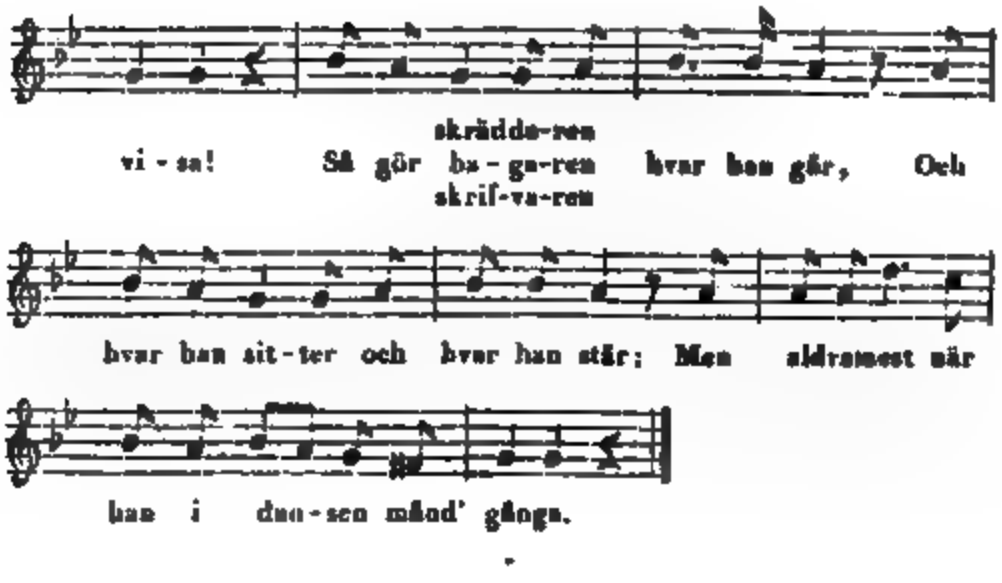

B.

Leke» på samma sätt, som den föregående.

1.

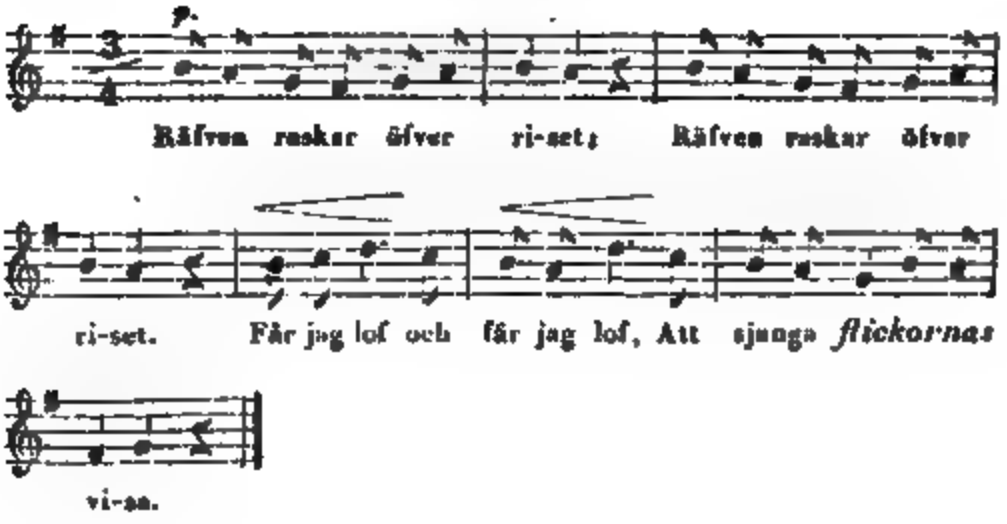

2.

(Ringen stadnar, man *niger* och sjunger).

Så gör *flickorna* ehvad de gå,
Ehvad de sitta eller hvad de stå,
Och allramest och allramest,
När de i dansen månde gånga.

3.

Räfven raskar öfver riset,
Får jag lof och får jag lof,
Att sjunga *gubbarnes* visa.

4.

(Man stadnar, *hostar* och sjunger):

Så gör *gubbarne* ehvad de gå, m. m.

Sålunda fortfares, hvarvid man härmar huru spelmän, smeder, skräddare, skomakare, m. fl. utöfva sina handtverk, m. m.

99.

Bind binder uti binda.

Upptekningen, som är ifrån Östergöthland, saknar melodi, äfvensom uppgift, huru leken utföres. Den meddelas likväl, för att förvaras från glömska.

1.

Bind binder uti binda!
Hvem skolom vi binda?
N. N. binder sej;
Så bindom vi, fallerallalej!

2.

Lös löser uti lösa!
Hvem skolom vi lösa?
N. N. löser sej;
Så lösom vi, fallerallalej!

3.

Sving svinger uti svinga!
Hvem skolom vi svinga?
Hela laget svingar sej;
Så svingom vi, fallerallalej!

100.

Stöpa Klockor.

Uppteckned i Östergöthland.

En person står inom ringen. — Vid orden: "vänder du dig om," vända sig de lekande, en i sender, med ryggen inåt, och fatta sin granne med s. k. armkrok. Sedan alla vändt sig om, sammanträngas ringen, och den som befinner sig innanför, söker att komma ur densamma.

A.

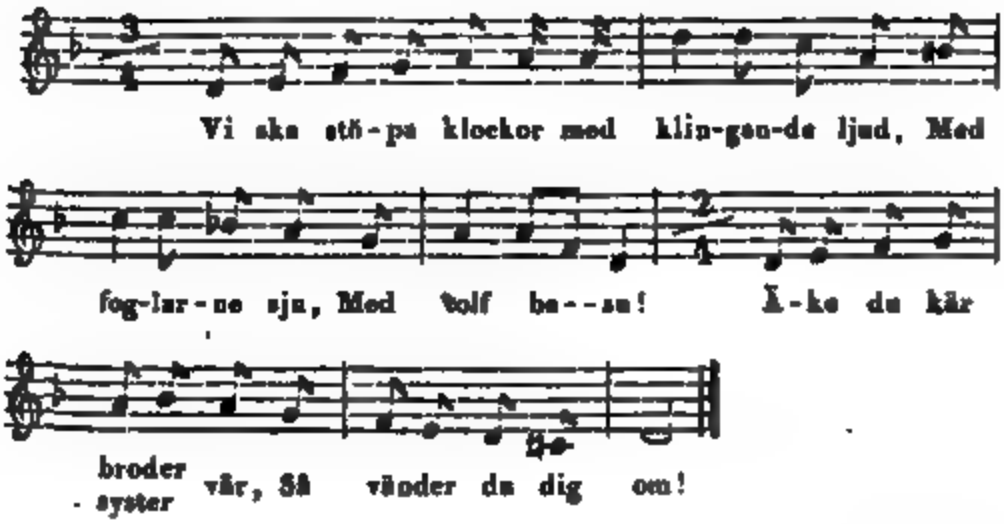

B.

Vi ska stöpa klockor,
Med förgyllande klang,
Och med englasång!
Är du min kära bror (syster),
Så vänder du dig om!

C.

Vi ska stöpa klockor,
Med förgyllande klang,
Med klingande sång!
Har du hjerta i ditt bröst,
Så vänder du dig om!

101.

Aborren leker.

Lekes i Östergöthland, m. fl. orter. — Uppteckningen saknar melodi.

Inuti ringen befinner sig en person, som föreställer aborren. De öfriga dansa omkring och sjunga:

Aborren leker
Och noten går sönder,
Hvar han ser hålet,
Så kryper han genom!
[Så går han ut]!

Ringen, som i början är gles, sluter sig allt mera tillsammans. Vid slutet af sången söker aborren att tränga sig igenom, hvarunder rop från alla sidor: "här är hål!" begagnas att förvilla honom. Lyckas aborren att komma ut, går den in i ringen, som vållat att han sluppit ut. I motsatt fall börjar sången och leken ånyo.

Anmärkning.

Den begagnas äfven såsom pantlek, hvarvid personen inom ringen har ögonen förbundna. Ringen dansar hastigt omkring, och förvillar aborren med rop om tillfälle att komma ut. Den som släpper ut honom, ger pant.

102.

En kolsvart stubbe i vår hage.

Uppteckningen, som är från Dalarne, saknar melodi.

Ringen dansär omkring några hvarf, och stadnar. En person, med förbundna ögon, befinner sig inom ringen, tager fatt på någon och söker gissa hvem det är. Omdansning och sång förnyas, till dess han gissat rätt. Den han upptäckt genom sin gissning, går in i ringen.

En kolsvart stubbe i vår hage,
Kolsvart var han och tjyfva de han!
Tag fatt uppå den och låt han slippa!

103.

Ut rider Rodes.

Lekes i Östergöthland m. fl. orter.

En person sitter på en pall, stol eller dylikt, inom ringen. Denna dansar först långsamt omkring; men ökar hastigheten vid orden: "riden fort," hvilka upprepas efter godtycke. Härunder söker den sittande, hvilken dervid ej får stiga upp eller förändra plats, att fatta någon af de krigdansande. Den tagne blir, i sin ordning, riddar Hållfast.

A.

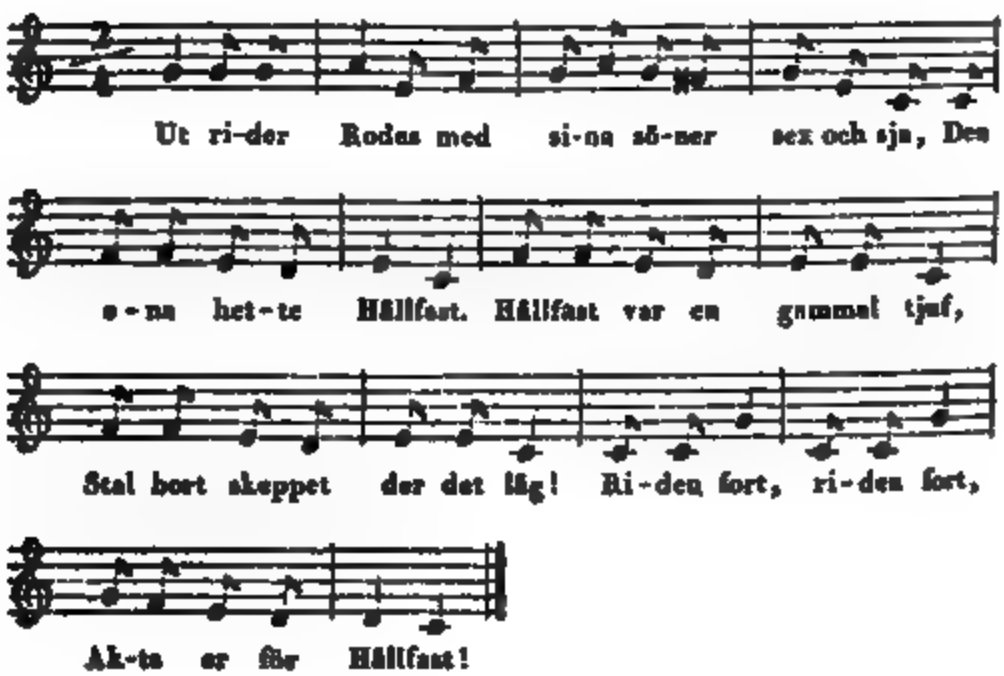

B.

Ute rider Herodes,
Med sina söner sex och sju,

Den sjunde hette Hållfast!
Hållfast är en ramer tjuf,
Han kan båd' ljuga och stjäla.
Han tog skeppet der det skred,
Konungadottern der hon red.
Riden fort, riden fort,
Ridder Hållfast!

104.

Lussi.

Allmänt bekant inom Sverige och Finland. — Denna lek får, inom vissa landsorter, äfven namn af *Vippen* eller *Köra hö*. — En Skånsk uppteckning finnes i Violen af *Lilja*, I, s. 19.

De lekande ställa sig tätt tillsamman i en sluten ring. En person befinner sig utanför densamma.

A.

Uppteckning från Finland.

Personen utom ringen springer hastigt omkring, med en näsduk i handen, hvilken han, så oförmärkt som möjligt, fäller bakom någon af dem, som stå uti ringen. Dessa passa på, med en vändning af hufvudet, men icke af kroppen, hvar näsduken blifvit nedfäld. (Det är härvid icke tillåtit, att se nedåt eller att emellan sina fötter söka bemärka näsduken). Personen, bakom hvilken denna ligger, tar genast upp den, springer, åt motsatt håll, med den utom ringen, för att före honom hinna den plats han lemnat. Den som sednare hunnit fram, stadnar utom ringen, och fortsätter leken. — Har den, bakom hvilken näsduken ligger, icke bemärkt densamma, innan personen utom

ringen gjort sitt hvarf och hinner till honom, påminnes han, med ett, mer eller mindre starkt slag på axeln, om sin försummelse, och fortsätter leken. — Härunder sjunges oafbrutet:

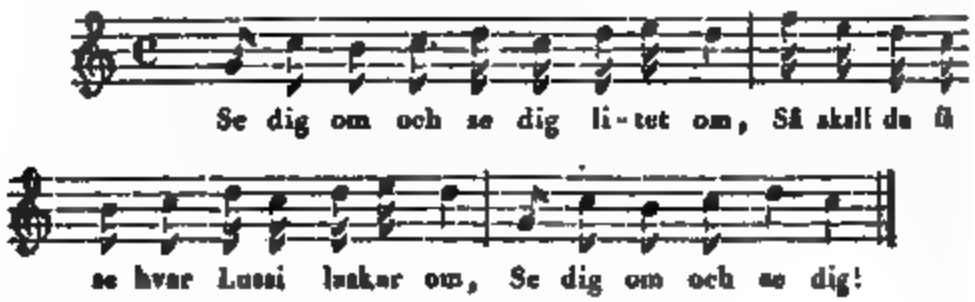

B.

Från Östergöthland.

Alla deltagande stå med händerna på ryggen. Den som springer omkring ringen, har uti handen en näsduk försedd med en knut. Denna lemnar han oförmärkt åt någon person uti ringen, då den som erhållit näsduken slår den närmast stående härmed, och förföljer honom ett hvarf omkring, tills de hunnit den plats de lemnat. En hvar söker bemärka, om grannen fått näsduken, och skyndar att göra sitt hvarf, för att undgå slagen. Den som nu innehar näsduken lemnar den ifrån sig på sätt han emottagit densamma. — Härunder sjunges:

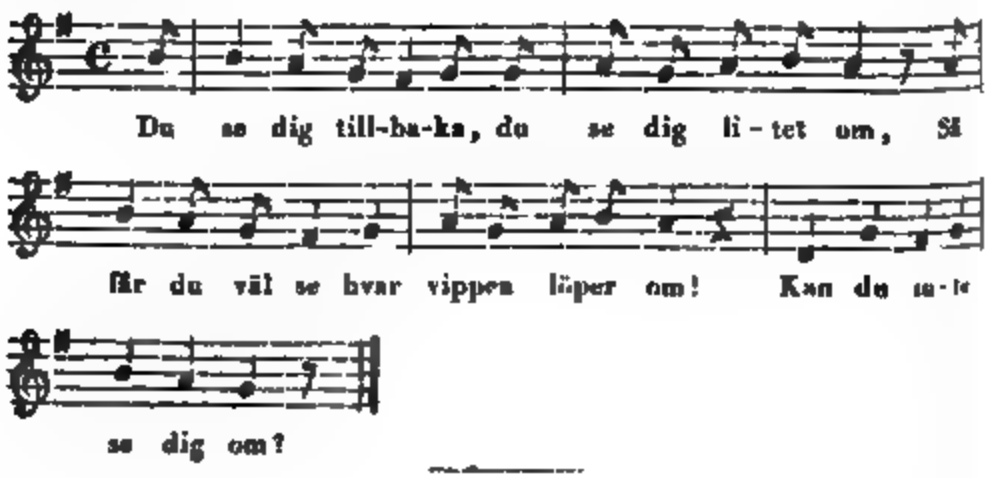

C.

Barka Hudar.

Från Östergöthland.

Personen utom ringen, slår i ryggen någon af dem, som stå uti ringen. Begge springa, åt motsatt håll, för att hinna fram till den sålunda öppna platsen. Härunder sjunges:

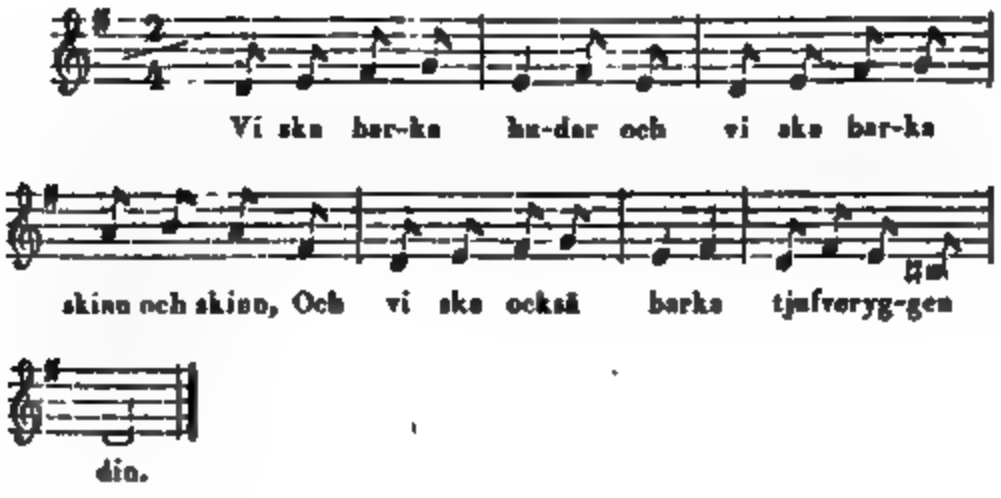

105.

Ur min hand till en ann.

Upptecknad i Östergöthland.

Sällskapet dansar omkring under sången. En guldring, ett mynt eller något annat dylikt går härvid ur hand i hand. Den person, som befinner sig inom ringen, söker att få rätt på guldringen, hvilket försvåras

derigenom, att alle låtsa lemna den åt sin granne. Den sökande slår på den handen, der han tror guldringen finnas, och personen, hos hvilken densamma anträffas, aflöser den som hittills varit inom ringen. Sålunda fortgår det oafbrutet. — Stundom trädes ringen på ett band, snöre, m. m., och leken verkställes efter ofvan upptagne föreskrifter. — Så länge ringen sökes, sjunges oafbrutet intill orden: "till de nästa kamerater." Sedan den är funnen, sjunges: "ack, ack . . . . . nu får han gå!" — Begagnas äfven såsom pantlek.

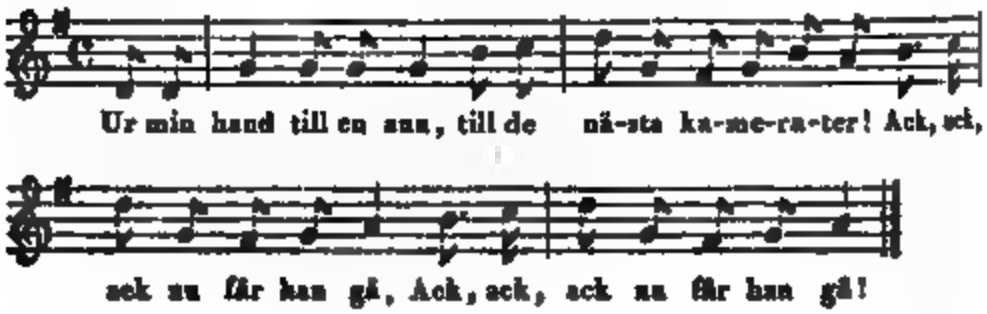

B) PANT-LEKAR.

1) Med Sång.

1.

Alla dansa vi här inpå.

Lekes uti åtskilliga landsorter. Upptecknингarne A, B, C, sakna melodi.

Ringen dansar omkring. En person inom densamma uppbär pant af de kringdansande, hvilken ej återfås, innan pantägaren dansat med den som upptagit panten. Härunder sjunges:

A.

Från Uppland.

Alla dansa vi här inpå,
Och jorden är oss inunder;
Ingen så fritt sjunga må,
Som näktergalen i lunden.
Lös på bältet och gif mig pant,
Ha ha ha, se hvad jag vant!
Jag vant en [*pantens namn*].
Och intet skall du den igenfå,
Förr än du med mig i dansen går,
Och blir min bästa vän på jorden!

B.

Från Öland.

Alla dansa ofvanpå;
Men jorden är inunder.
Ingen dans går så lätt,
Som kråkedansen i lunden.
Kråkedans, kråkedansen går så lätt juiaflon!
Räck nu hit ditt bälte,
Och gif mig det i handen!
Ack, ack, ack se hvad jag fick,
Jag fick ett silfverbälte!
Intet får du det igen,
Förr'n jag får min lek igen;
Då äro vi de bästa vänner!

C.

Från Östergöthland.

Slätt ingen fogel han sjunger så väl,
Som äkta fogeln uti lunden.
Så lös på bältet och ge mig pant,
För ack, ack, ack se hvad jag vant!
En silkesnäsduk [*eller pantens namn*];
Men intet du den af mig får,
Förrän du med mig i dansen går,
Och blir min bästa vän på jorden.

D.

Från Norrland.

Sedan panter blifvit uppburne hos alla deltagare i leken, igenlösas de.

1.

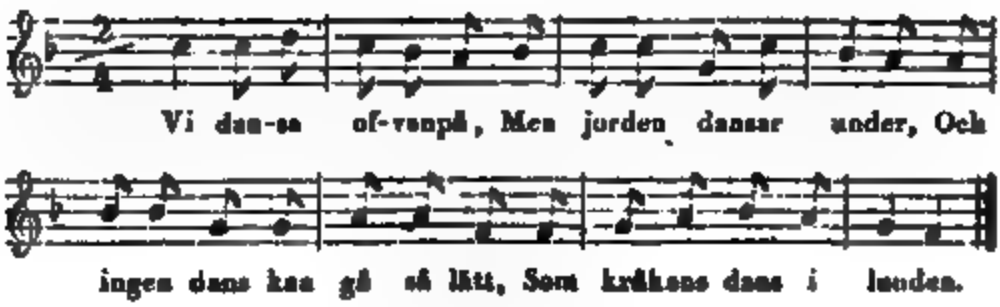

2.

Jag löser af mitt bälte,
Gif mig hvad ni hafver!
Och se, se hvad jag nu fick,
Jag fick en silfverdufva!
Ingen skall den få igen,
Förr'n han för mig skall ljuga :,:

2.

Mjölnare-Leken.

Bekant inom Södermanland, Dalarne, Westergöthland, Blekinge, på Öland, m. m.

Sällskapet dansar omkring, inom en rund af stolar, en mindre än antalet af de uti leken deltagande. Sista raden upprepas flera gångor, till dess en, sittande utom ringen, ger tecken, med slag mot ett bord, att alla skola söka sig platser. Den som blir utan en sådan, ger pant.

A.

Från Blekinge.

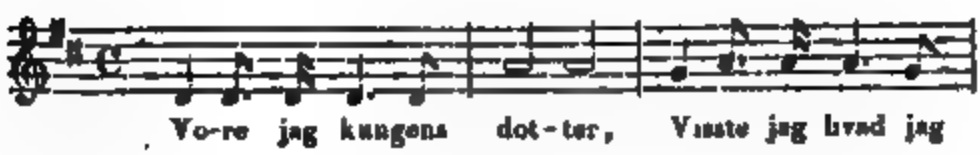

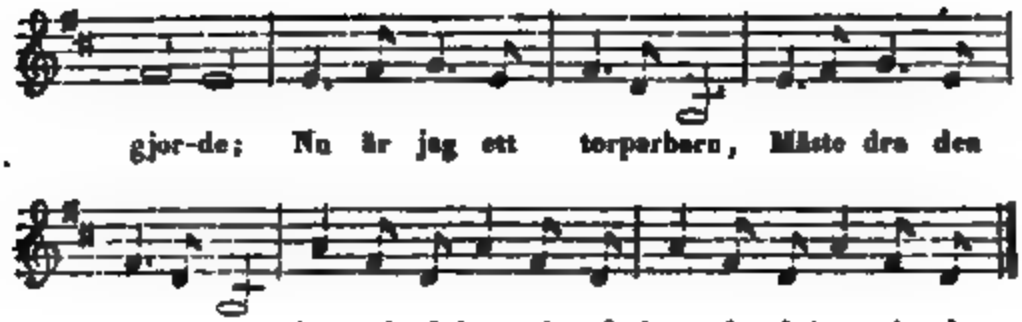

Anmärkning.

En artförändring börjar:

Vore jag konungens syster,
Visste jag hvad mig lyster.

B.

Från Öland. Saknar melodi.

Jag mal och jag mal,
Sju skäppor om dagen!
Vore jag konungens broder,
Så sutte jag ej här och mole!

C.

Från Westergöthland.

Antalet af stolar och de i leken deltagande är lika. Vid det gifna tecknet skyndar en hvar till sin bestämda plats. Den som icke finner den, eller sist hinner dit, ger pant.

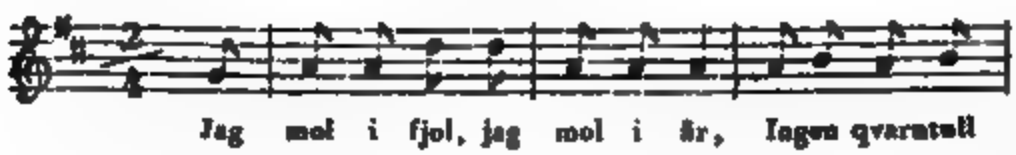

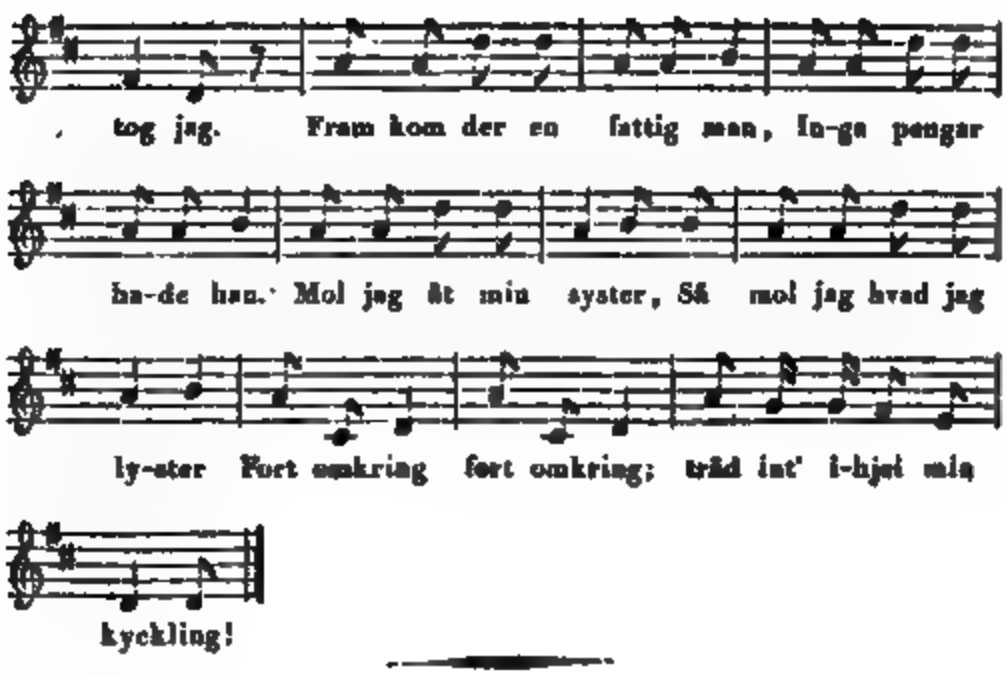

3.

Enkans Dräng.

Bekant inom Östergöthland. Uppteckningen saknar melodi.— Violen af *Lilja*, I. s. 11, upptager en Skånsk artförändring.

Lekes på samma sätt, som den nästföregående. — Sången kan äfven afbrytas och platserna intagas, när den, som anför leken, så för godt finner.

1.

Enkan lejde sig en dräng,
På sin åker och sin äng,
Till att skära hafre.
[plocka humla].

2.

Liten stackars enkedräng,
Bittid' upp och sent i säng;
Alltid fick han bannor!

3.

Drängen fann på bättre råd!
Gick han dit der enkan låg,
Fick han sofva länge!

4.

Går jag ut om alla nätter.

Från Westergöthland.

Karlarne sitta omkring i rummet. Flickorna dansa i rad efter hvarandra, anförde af ett fruntimmer, som sjunger: "Går jag ut om alla nätter," m. m. Vid orden: "Stå upp" (karlens namn tillägges), stadnar hon framför den hon tilltalar, hvilken, sedan hon sjungit intill: "Tag snart eller får du intet," väljer en af flickorna, som då sätter sig bredvid honom. Detta förnyas, till dess alla fruntimren blifvit uppbjudne. Derefter tager anförarinnan ett kläde, eller annat dylikt, lägger det i knäet på en hvar af karlarne, och sjunger: "Jag sätter guldskrinet uppå ditt knä," då karlen är pligtig att lemna en pant. Dessa utlösas slutligen. — Leken synes vara en efterbildning af våra förfäders sed, att, vid giftermål, erlägga gåfvor eller liksom ett försäljningspris för sina hustrur.

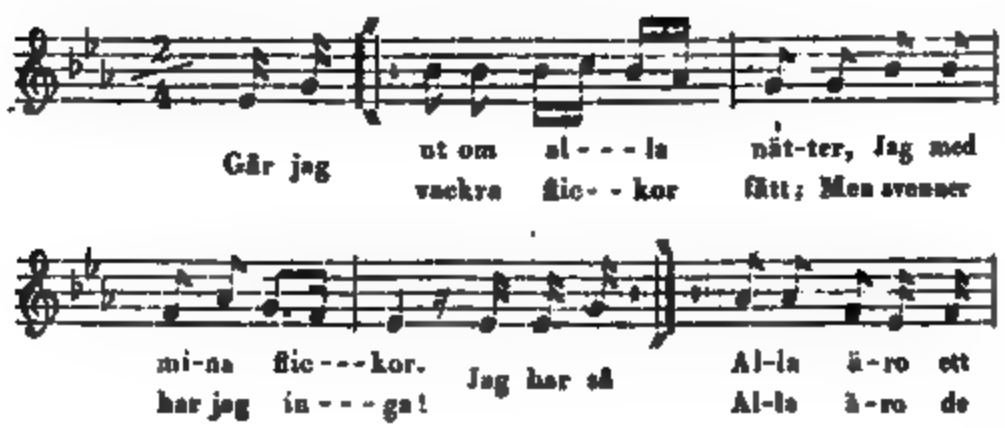

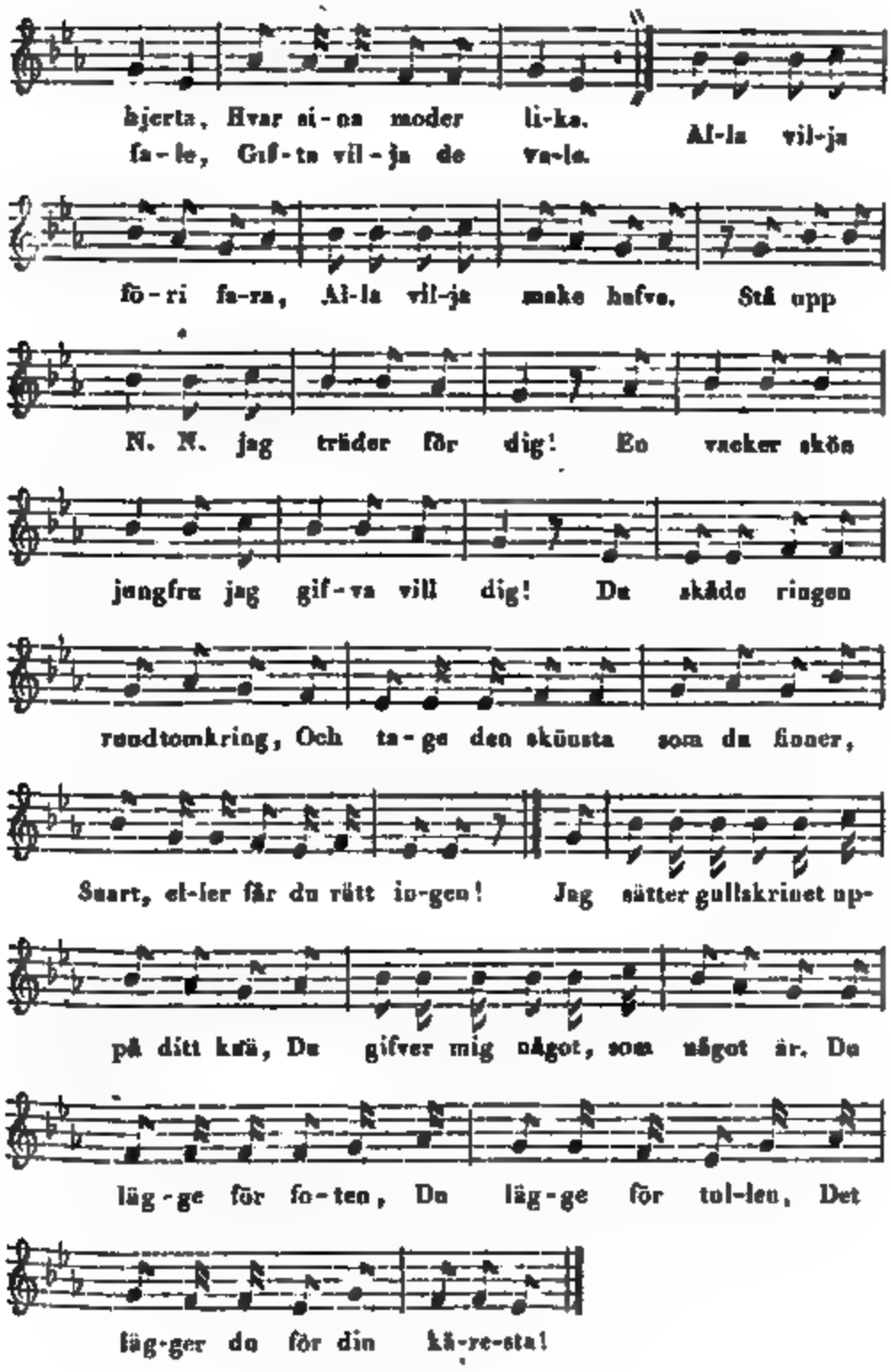
hjerta, Hvar si-na moder li-ka. Al-la vil-ja
fa-le, Gif-ta vil-ja de va-le.
fö-ri fa-ra, Al-la vil-ja make hafve. Stå upp
N. N. jag träder för dig! Eo vacker skön
jungfru jag gif-va vill dig! Du skåde ringen
rundtomkring, Och ta-ge den skönsta som du finner,
Svart, el-ler får du rätt in-gen! Jag sätter gullskrinet up-
på ditt knä, Du gifver mig något, som något är. Du
läg-ge för fo-ten, Du läg-ge för tol-len, Det
läg-ger du för din kä-re-sta!

5.

Udskreid Waldemar med varum Luff.

Meddelas ur *Strelows* Chronica Guthilandorum Kiöbinghaffn, 1633, s. 168.

En person, utom ringen, söker att tränga sig inom densamma. Lyckas han deri, erlägges pant af den, som vållat sådant.

1.

(Personen utom ringen).

Jack tör vel inde gange?
Waldemar med varum Luff!

(Ringen svarar):

Du maat vel ude stande!
Waldemar med varum Luff oc Möyduin!

2.

Det vaare dig bettre heime blifue;
Waldemar m. m.
End du imod Gutherne vill stride!
Waldemar m. m.

3.

Du kand bettre lucke Höe,
End at komme oc gillie vor Möer!

4.

Spure din Fott, spure din Fott,
Dig kommer nu Gutherne ridend imod!

5.

Ridt i Ring, ridt i Ring,
Oc lad din Hest hier springe omkring!

&

Bettre kand du leicke paa Lut,
Waldemar med varum Luff!
End som du kand komme hier udt.
Waldemar med varum Luff oc Möydum!

Anmärkning.

Under de inre stridigheterna emellan konung *Magnus Smek* och de mägtige i landet, ingick konungen förbund och vänskap med *Waldemar Atterdag* i Danmark. Då *Waldemar*, år 1361, rustade sig att anfalla Gottland, ansågs detta ske med *Magnus Smeks* bifall (*luff*, lof). Häröfver diktade Gottländningarne ett slags patriotiskt-politisk sång, hvilken sedermera blifvit begagnad såsom pantlek; eller förhända var det en tidens sed, att man, i samqväm, dramatiskt uppförde både episka och politiska dikter, hvarigenom de, till innehåll och grundtanke, djupare intrycktes i folkets minne och national känsla. *Strelows* uppgift, att sången blifvit författad, för att göra "Spil eller Leeg efter hans Krigsordning, huilcket skulde spillis i alle Samquemme, besönderlig om Fastelawens Tider, i deris Companier," torde kunna anses som ett misförstånd, om folkdiktens och folklekens uppkomst och natur.

6.

Förât dansar Adi och Odi.

Upptecknad i Östergöthland. Saknar melodi.

Inom en sittande eller stående ring, befinner sig en person, hvilken raskt sjunger nedanstående vers, och pekar, vid hvarje ord, på en af deltagarne i leken.

Derefter frågar han en hvar, hvilket ord nämndes, då det pekades på honom. Den som svarar orätt, ger pant.

Förår dansar Adi och Odi,
Under soffan Sedi!
Faller icke dansen,
Långa Marinsen.
Dunkis den åre man,
Söte klockaren i dansen!

7.

Domare-Dansen.

Bekant inom Uppland, Södermanland, Öster- och Westergöthland, Småland, Halland och på Öland. — En Skånsk upptecknin anträffas uti Violen af *Lilja*, I. s. 11.

En person går inom ringen, med ett brinnande ljus i handen, hvarmed han lyser de uti ringen stående i ansigtet, och söker, med åtskilliga upptåg, att få dem till att skratta. Den som skrattar, erlägger pant.

A.

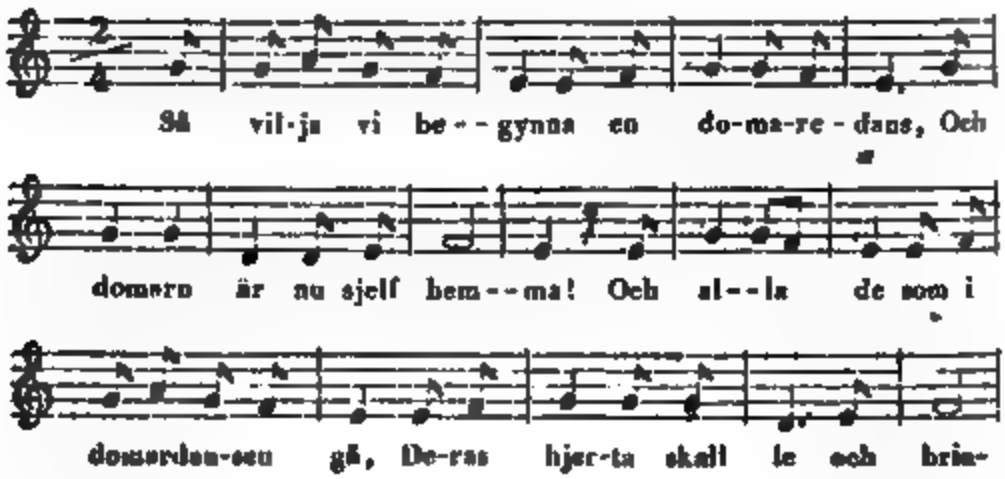

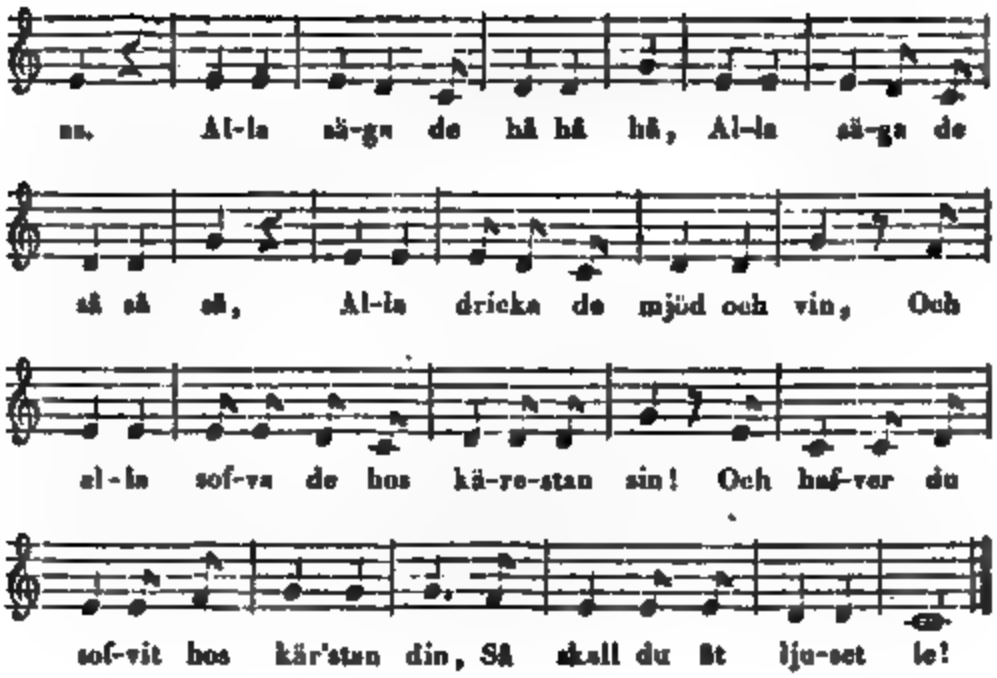
an. Al-la sä-ga de hå hå hå, Al-la sä-ga de
så så så, Al-la dricka de mjöd och vin, Och
al-la sof-va de hos kä-re-stan sin! Och haf-ver du
sof-vit hos kär'stan din, Så skall du åt lju-set le!

B.

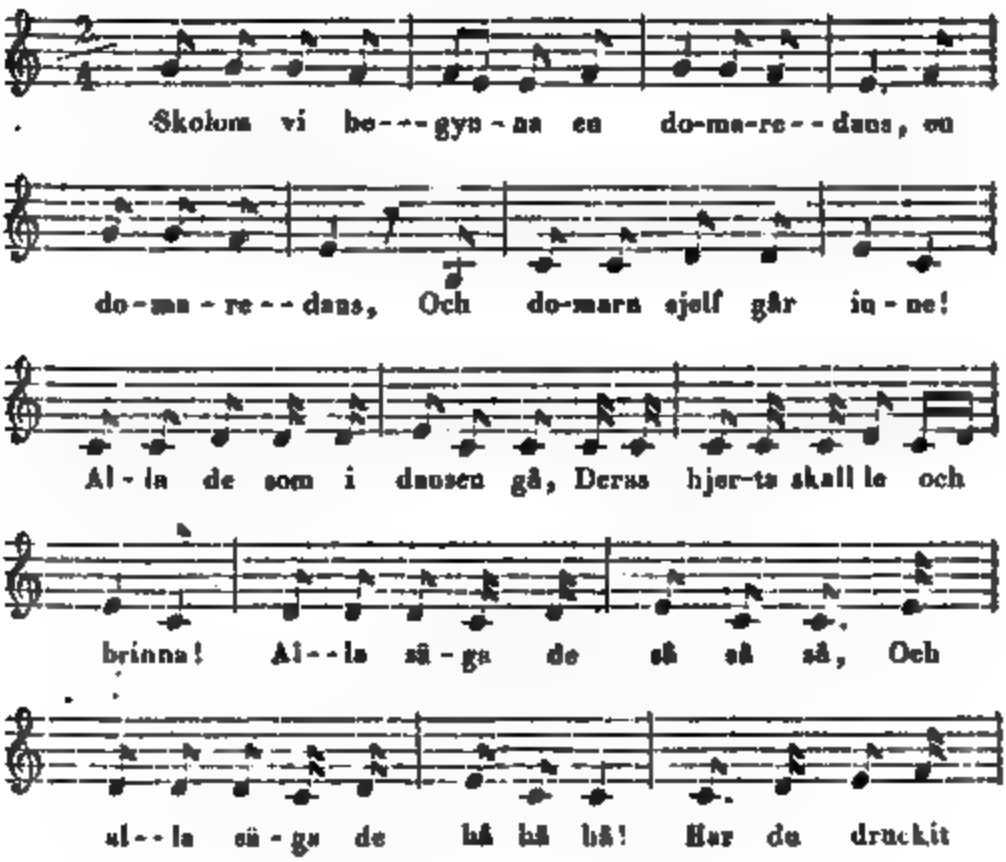
Skolom vi be---gyn-na en do-ma-re--dans, en
do-ma-re--dans, Och do-mara sjelf går in-ne!
Al-la de som i dansen gå, Deras hjer-ta skall le och
brinna! Al--la sä-ga de så så så, Och
al--la sä-ga de hå hå hå! Har du druckit

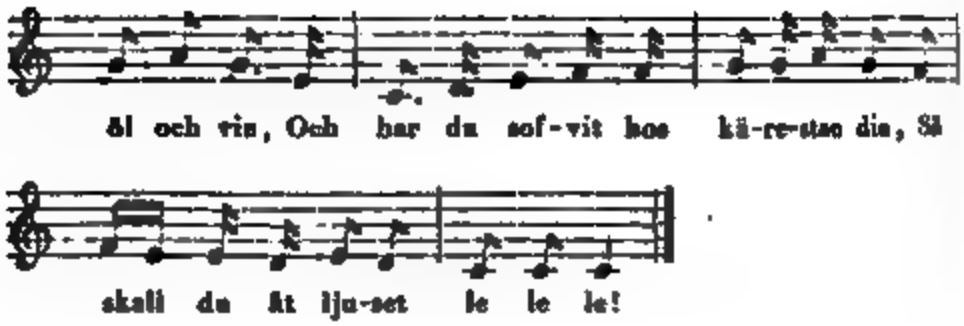

8.

Ruller om.

Uppteckned i Östergöthland; saknar melodi. — En Skånsk variant häraf finnes aftryckt i Violen af *Lilja*, I, s. 10.

Ett snöre eller band sammanknytes och de lekande ställa sig i ring omkring, och låta det löpa emellan sina händer, under sång af nedanstående ord. Den, hos hvilken knuten finnes, då sången slutar, ger pant.

Ruller om,
Ruller om,
Vele vi begynna!
Vackra flickor,
Dygdiga, snälla,
Låt det gå, som det kan,
Låt knuten löpa fram!
Hvar stadnar knuten?

9.

Trå trå trenne.

Lekes, med många artförändringar, uti de flesta Svenska och Finska landsorter. — En likartad lek, kallad *Dat Rompel-Ledschen*, begagnas i Tyskland, och finnes upptagen bland Deutsche Volkslieder, herausgegeben von *Erk* und *Irmer*. Heft III, s. 35.

A.

En person ligger med hufvudet i knäet på en annan, och håller handen öppen på sin rygg. En af de kringstående lägger sitt finger i handen, och den nedlutade, som hindras att se omkring sig, gissar hvem det är. Misstager han sig, förnyas sången och gissningarne, till dess han träffat rätt, då den han gissat på intager hans plats. — Härvid sjungas nedanstående ord, alltid ensamt af den, som anför leken.

I Finland. — Fingret lägges på den nedlutades rygg. Misstager han sig vid gissningen, sjunges: "N. N. [den gissades namn] du sa', N. N. det var;" och leken förnyas. — Den Finska variationen af orden är upptagen med kursivstil.

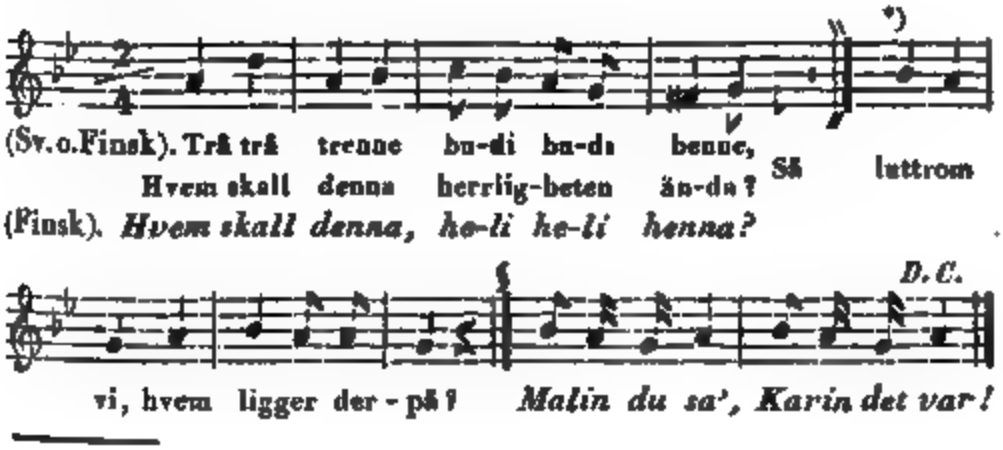

*) *Finska varianten.*

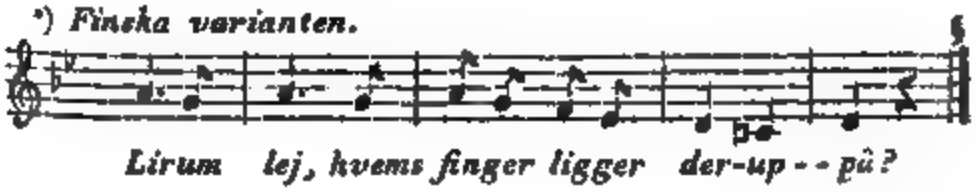

B.

På den nedlutades rygg lägga de i leken deltagande hvar sitt finger. Den som anför leken pekar på dem, stafvelsevis, och stadnar der orden sluta. — Förstyret i leken sjunger ensam.

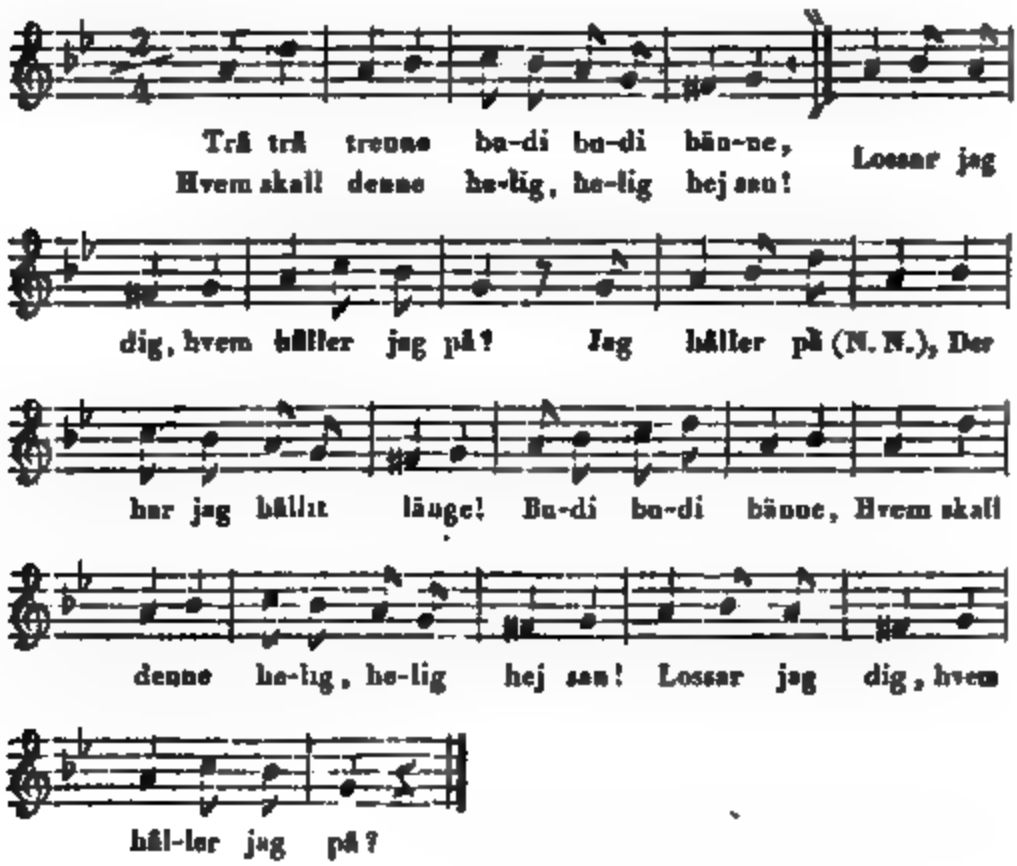

C.

De lekande sitta, tätt tillsamman, i en ring. En person, som befinner sig inom ringen, med förbundna ögon och händerna på ryggen, lägger hufvudet i famnen på någon af de sittande. Derunder sjunges intill orden: "Hvem ligger du på?" Den blinde sjunger: "Jag ligger på N. N." (namnet), m. fl. — Gissar han rätt, aflöses han af den han gissat på; i motsatt fall erlägger han pant och får fortfara. Sången förnyas.

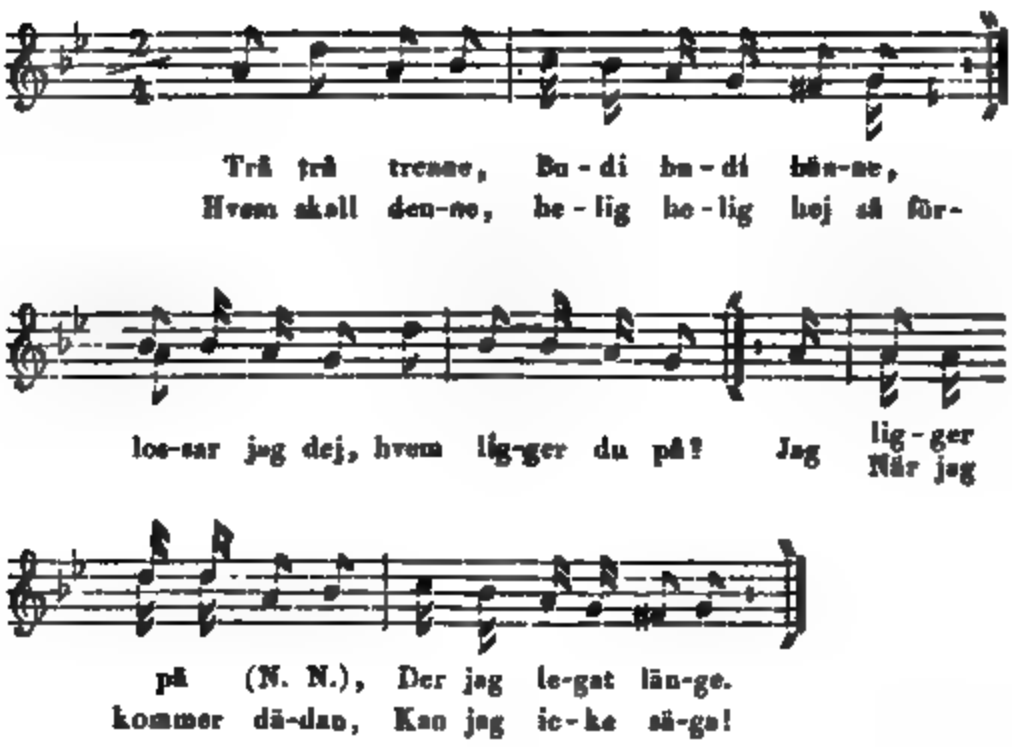

10.

Der satt en gammal käring.

Från Finland.

Alla lekande deltaga i nedanstående sång. Då förstyraren slår i bordet tystnar en hvar. Den som sjunger sedan slaget fallit, ger pant.

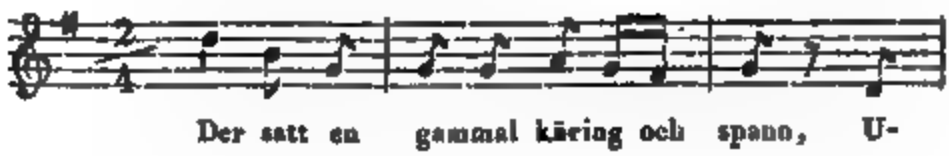

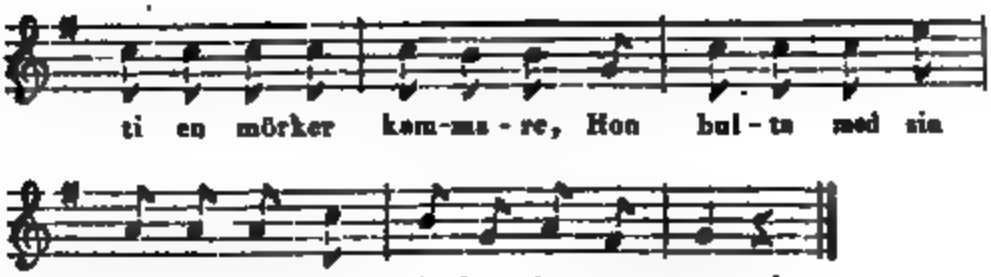

11.

Bland alla små besvär.

Ifrån Finland.

De i leken deltagande sjunga nedanstående vers, för hvarje bokstaf i alfabetet, och tillägga "kärlekens besvär" en egenskap, hvars initial är den bokstaf, hvilken för tillfället gör sin rund inom kretsen. T. ex. "Ingenting så aflagdt [angenämt, ljufligt, löjligt, manligt, utnött, vanskligt, o. s. v.] är, Som att vara kär!" — Samma ord får icke upprepas af tvenne personer. Sker detta, eller då någon icke kan påfinna ett tjenligt ord, erlägges pant. — Hvarje bokstaf börjar hos olika person. Emedan bokstafven c hos oss begynner endast utländska lånord, förbigås den vanligast. — Lekes äfven utan panter.

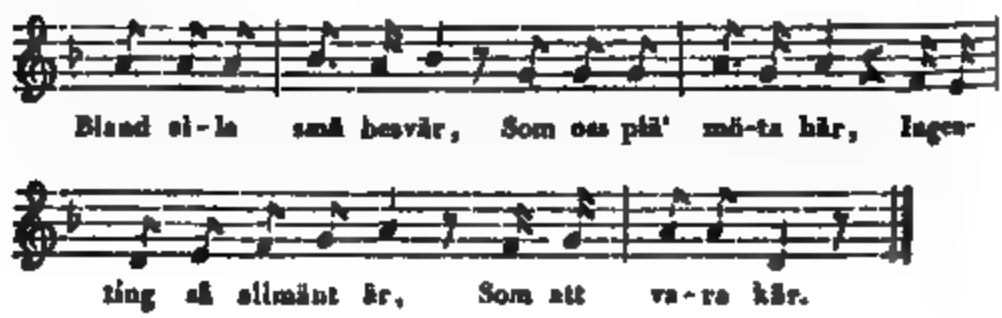

2) Utan Sång.

12.

Min fru skicka er en penning.

Lekes i Södermanland, Westerbotten, Öster- och Westergöthland, Småland och på Öland.

En person går omkring och säger till en hvar af de i leken deltagande: *"Min fru skicka er en penning,"* (hvarvid han låtsar lemna en sådan), *"och bad er köpa hvad ni helst lyster, utom* ja *eller* nej!" — Sedan runden är gjord, går han och efterfrågar hvad man köpt för penningen, och söker dervid ställa frågorna så, att de måste besvaras med *ja* eller *nej*. Den som icke undviker detta, ger pant.

13.

Sälja väf.

I Westmanland, Öster- och Westergöthland, Finland och på Öland.

Den som anför leken går omkring och frågar: *"Vill ni köpa väf?"* — Svar: *"ja!"* — Fr. *"Huru många alnar?"* Sv. *"Fyra!"* (efter godtycke). — *"När jag kommer igen, vill jag ha betalning!"* — Köparen

ålägges att göra någonting, t. ex. stampa, sjunga, klappa i händerna, smida, o. s. v. — Sedan försäljningen är verkställd, återvänder anföraren i leken samt affordrar betalning, och söker dervid att locka personerne att tala eller förglömma den åtbörd, m. m., som utgjorde betalningen. — Lyckas någotdera, erlägges pant.

14.

Borra Guldäpple.

Lekes i Östergöthland, Småland och på Öland.

A.

De i leken deltagande knyta handen, och lägga den öfver den andras, med tummen uppåt. Förstyraren skjuter in fingret i öfverste handen, sägande: *"Borra, borra guldäpple."* Handen viker undan, orden upprepas vid nästa hand, hvilken äfven drages undan, o. s. v. intill den sista, der det svaras: "Borra i botten!" — Förstyr. "Jag kommer ej längre!" — Den sista: "Hvarföre?" — "För botten." — "Hvart kom botten?" — "Kom i qvarnen!" — "Hvem tog qvarnen?" — "Malde mjöl!" — "Hvem tog mjölet?" — "Bakte kaka!" — "Hvem tog kakan?" — "Hysste [sköt] i ugnen!" — "Hvem tog ugnen?" — "Elden brann!" — "Hvem tog elden?" — "Vattnet släckte!" — "Hvem tog vattnet?" — "Oxen drack!" — "Hvem tog oxen?" — "Skumpa [lopp] åt skogen!" — "Hvem tog skogen?" — "Yxan bet!" — "Hvem tog yxan?" — "Smeden smidde!" — "Hvem tog smeden?"

den?" — "Gick på gärdet, sådde hvete!" — "Hvem tog hvetet?" — "Kråkor och kajor åto upp det. Kol och aska i munnen på den, som först talar, utom jag!"

Härefter går förstyraren omkring, och söker locka de andra att tala. Den det gör, erlägger pant.

B.

Borra Hjul.

Anordnas lika med den föregående. — Ledaren af leken säger: *"Borra, borra hjul!"* — En hvar deltagare svarar: "Borra djupt, borr' i botten!" — När den borrande hunnit till den sista, frågar han: "Hvem tog botten?" — "Sprang till qvarnen!" — (Frågor och svar lika med föregående intill:) — "Hvem tog smeden?" — "Gick på gärdet, sådde hvete och råg. Kling klang! Den som talar något ord eller skrattar, skall hafva kol och aska i munnen!"

Derefter söker talaren, att, med hvarjehanda frågor, upptåg, m. m., locka de andra att tala eller skratta. Lyckas det, ger en sådan pant.

15.

Här är den sköna rosen.

Upptecknad i Östergöthland.

Sällskapet sitter i en krets. Ledaren af leken tager en ring, eller något dylikt, lemnar den åt sin

granne och yttrar: "Här är den sköna rosen, som min käraste gaf mig!" — Med samma ord af en hvar går ringen omkring kretsen, tills den återkommer till ledaren, hvilken utsänder honom med orden:

"Här är den svarta mullen, i hvilken växte den sköna rosen, som min käraste gaf mig!"

Derefter gör ringen nya runder, hvarvid ledaren i leken förestafvar följande formler, hvilka ordagrannt upprepas af hvarje deltagare:

"Här är den snälla trädgårdsmästaren, som arbetade i den svarta mullen, i hvilken växte den sköna rosen, som min käraste gaf mig!"

"Här är den klart rinnande vattenkällan, ur hvilken den snälla trädgårdsmästaren drack, som arbetade i den svarta mullen, i hvilken växte" o. s. v.

"Här är det skuggrika trädet, som öfverskuggade den klart rinnande vattenkällan, ur hvilken den snälla trädgårdsmästaren drack, som arbetade" o. s. v.

"Här är den sköna fogeln, hvilken satt i det skuggrika trädet, som öfverskuggade den klart rinnande vattenkällan," o. s. v.

"Här är den snälla jägaren, som sköt den sköna fogeln, hvilken satt i det skuggrika trädet," o. s. v.

"Här är den snälla hushållerskan, som anrättade den sköna fogeln, hvilken satt i det skuggrika trädet," o. s. v.

"Här är det förnäma herrskapet, som åt den sköna fogeln, hvilken den snälla hushållerskan anrättade, och den snälla jägaren sköt, och som satt i det skuggrika trädet, som öfverskuggade den klart rinnande vattenkällan, ur hvilken den snälla trädgårdsmästaren drack, som arbetade i den svarta mullen, i hvilken den sköna rosen växte, som min käraste gaf mig!"

Orden upprepas skyndsamt, och ringen emottages icke af den nästföljande, innan de äro rigtigt och för hvarje gång till slut uttalade. — Den som stapplar eller glömmer något, erlägger pant.

16.

Nyckeln till jungfruns skrin.

Lekes i Uppland, Östergöthland, Småland och på Öland. — En nära liknande lek begagnas äfven i Frankrike. Se: Samling af Sällskaps-Lekar. Öfversatta från Franskan af *Stjernstolpe*. Stockholm, 1826; s. 23.

A.

De lekande sitta i ring. Den som anför leken begynner: "Här är nyckeln till lilla jungfruns skrin!" Detta upprepas af alla deltagande, hvar i sin ordning. — Derefter fortfar anföraren med följande ordformler, uttalade en i sender, hvilka eftersägas af alla lekande, hvar i sin ordning:

"Här är remmen, som satt i nyckeln till lilla jungfruns skrin!"

"Här är råttan, som gnagde remmen, som satt i nyckeln till lilla jungfruns skrin!"

"Här är katten, som tog råttan, som gnagde remmen, som satt i nyckeln till lilla jungfruns skrin!"

"Här är ugglan, som högg katten, som tog råttan, som gnagde remmen," m. m.

"Här är skytten, som sköt ugglan, som högg katten, som tog råttan," m. m.

"Här är smeden, som smidde bössan, hvarmed skytten sköt ugglan, som högg katten," m. m.

"Här är smedjan, der smeden smidde bössan, hvarmed skytten sköt ugglan, som högg katten, som tog råttan, som gnagde remmen, som satt i nyckeln till lilla jungfruns skrin!"

Detta kan ökas, efter uppfinnings förmågan hos anföraren i leken. — Den som vid upprepandet öfverhoppar något eller stapplar, ger pant.

B.

Nyckeln till rike mans port.

Lekes på samma sätt, som nästföregående.

"Här är nyckeln till rike mans port!"

"Här är remmen till nyckeln till rike mans port!"

"Här är råttan, som åt på remmen till nyckeln," m. m.

"Här är katten, som tog råttan, som åt på remmen," m. m.

"Här är hunden, som bet katten, som tog råttan," m. m.

"Här är käppen, som slog hunden, som bet katten," m. m.

"Här är yxan, som högg käppen, som slog hunden," m. m.

"Här är smeden, som smidde yxan, som högg käppen," m. m.

"Här är kolpojken, som brände kolen, hvarmed smeden smidde yxan, som högg käppen," m. m.

Anmärkning.

Benämnes i Finland: *Remmen till nyckeln till Lindewalls port.*

17.

Fru Soletopp.

Leks i Småland, på Öland, m. fl. orter.

A.

De deltagande sitta uti ring. Förstyret i leken går omkring, och låtsar lemna något till en af de sittande. Härvid yttrar han:

"Tag detta!"

Den sittande frågar:

"Hvad är det?"

Talaren svarar:

"Den första jungfrun hette Bibelibinke,
"Den andra Viger i Vinke,
"Den tredje Siker i Klafveri klinke!
"Jungfru Vinke tog upp en sten,
"Slog till Bibelibinkes ben.
"Fru Sole satt på bara sten,
"Och spann på sin förgyllande ten,
"Tre timmar förrän solen rann upp!"

Sedan går talaren omkring till de sittande och frågar: "Hvad hette första jungfrun?" — "Hvad hette andra jungfrun?" — "Hvad hette tredje jungfrun?" o. s. v. Han söker dermed öfverraska någon oförberedd. Pant erlägges vid bristande, fördröjdt eller origtigt svar, uti hvilket bör ingå allt hvad som följer efter hvarje namn.

B.

Den som "går med leken", upprepar följande:

Värden hette Vringel Vrangel Vriomen,
Värdinnan hette fru Soletopp,

"Som spinner på sin förgylda rock,
"Tre rullar garn förr'n solen går opp!
"Frun hade tre får;
"Det första fåret hette Binka,
"Det andra hette Biblibinka,
"Det tredje Si ni kna knivli klinka!"

Det öfriga af leken såsom ofvan.

18.

Vringeli, vrångeli, vrånghorn.

Bekant på Öland, inom Östergöthland, m. fl. landsorter.

A.

De lekande sitta i ring; en person går till den och frågar:

"Vill ni köpa en bagge?
"Baggen heter Vringeli, Vrångeli, Vrånghorn!
"Tag en pinne, vrid den rätt, om ni kan!"

Den tillfrågade svarar ja. Talaren går laget om, och börjar nästa hvarf med frågan:

"Vill ni köpa ett får?
"Fåret heter Susa!
"Tag en pinne, vrid den rätt, om ni kan!"

Tredje gången frågas:

"Vill ni köpa en flicka,
"Att se efter fåret?
"Flickan heter Åsemå Finkefå,
"Femton alnar grått, lätt vallmor till kjortel!"

Fjerde gången:

"Vill ni köpa en gosse,
"Att se efter flickan?"
"Gossen heter på Höjen, på Flöjen,
"På klingande glasberg.
"Derunder gå alla hans getter,
"Och bita ståltråd med messingständer.
"Det gnittrar och det gnattrar,
"Som trettiofem trädsaxar!"

Derefter går talaren omkring, liksom i föregående lek, och frågar de sittande: "Hvad hette baggen?" — "Hvad hette fåret?" — "Hvad hette flickan?" — "Hvad hette gossen?" — Svaret bör innehålla namnet, jemte det tillägg, som åtföljer namnet. Den som dröjer med svaret eller ger det origtigt, erlägger pant.

B.

Från Öland.

"Min fru skickar er en bagge,
"Som heter Hoppetoss Grönöga,
"Sitter på högen, på flögen,
"Vid klingande glasberget.
"Derunder gå gäss,
"Som bita messingstråd med ståltänder,
"Så att det gnisslar och gnasslar,
"Som det vore afskuret med 36 trädsaxar!"

Leken slutar såsom nästföregående.

19.

Arons (Adams) Skägg.

Lekes i Öster- och Westergöthland, m. fl. Svenska orter, samt Finland.

De i leken deltagande tillägga Arons eller Adams skägg en egenskap, hvars begynnelse bokstaf är *a, b, c, d,* o. s. v. hela alfabetet igenom. T. ex. En person börjar: "Aron hade *askgrått* skägg," eller "Adams skägg var *askgrått.*" De öfriga tilldela det hvar sin olika egenskap, inom bokstafven *a*. På lika sätt genomgås hela alfabetet. Såsom: "Aron hade *brokigt* skägg; Aron hade *dammigt* skägg;" o. s. v. — Den som ej är nog fintlig, att härvid kunna tillägga Arons (Adams) skägg en förut icke omnämnd egenskap, ger pant. (Bokstafven *c* brukar man vanligen förbigå; emedan vi derå äga endast utländska lånord). — Lekes äfven utan att erlägga pant.

20.

Konung Davids A B C.

Uppteckned i Östergöthland. — Ett slags likhet härmed har en gammal Engelsk folklek, känd redan uti fjortonde århundradet, och kallad: *the A B C of Aristotle.* — Se: *Strutt,* the Sports and Pastimes of the people of England. London, 1838; s. 396.

Alfabetet fördelas på de lekande; likväl kunna flera personer erhålla samma bokstaf, för att försvåra

svaren. Den som "går med leken," frågar: "Hvad är att svara på kung Davids A B C?" — En hvar af deltagarne svarar hastigt med ett ord, som börjar med den bokstaf honom blifvit tilldelad. Vid dröjande eller bristande svar, eller om det innehåller hvad förut är yttradt, ges pant. — Frågorna behöfva ej göras i den ordning de lekande sitta, och kunna förnyas hos samma person.

21.

Kontrabands Leken.

Upptekningen är från Östergötland.

En person går omkring och frågar: "Vill ni köpa något?" — Härvid är allting kontraband, som den frågande icke bär på sig, och det begärda bör dermed öfverensstämma både till beskaffenhet och färg. För hvarje gång ett kontraband nämnes, erlägges pant. Endast händelsen kan leda dem, som ej känna leken, att svara rätt; men den kan med nöje lekas af samma personer blott en gång, emedan den saknar allt värde för dem, hvilka förut äga kunskap om densamma.

22.

Pastorn och Pastorskan.

Leken är bekant i Westmanland, Södermanland, Öster- och Westergöthland och på Öland. — Den benämnes äfven: *Biskopen och Biskopinnan.*

De lekande sitta i ring; pastorn och pastorskan inom densamma. Hvarje deltagande har namn af någon till kyrkan hörande tjensteman eller annan person, och deras omgifning, såsom komminister, adjunkt, deras fruar, barn, m. m., klockare, klockerska, kyrkovaktare, kyrkovakterska, dödgräfvare, m. fl. Under samtalet begagna pastorn och pastorskan ordet *du* till hvarandra och till de i leken deltagande; men desse sednare benämna de förra med deras titel. — Någon börjar med frågan: "Hvar har herr pastorn (fru pastorskan) varit i natt?" — *Past.* "Hos klockaren (klockerskan)." — *Klock.* "Det var icke sannt!" — *Past.* "Hvar var du då, klockare?" — *Klock.* "Hos kyrkovakterskan." — *Kyrkov.* "Det var en stor osanning!" — *Klock.* "Hvar kunde du då vara?" — *Kyrkov.* "Hos adjunkten!" o. s. v. — Sålunda korsa frågor och svar hvarannan, och kunna förbytas äfven till andra, såsom: "Hvar har du dansat, ätit," o. dyl. — Den som ej genast igenkänner sitt namn och svarar, eller begagnar *du*, samt *herr pastorn* och *fru pastorskan* emot ofvanstående regel, ger pant.

23.

Stjäla Hö.

Upptecknad i Östergöthland.

Sällskapet sitter parvis och har hvar sin make. Den som anför leken går omkring och frågar: Har du stulit hö?" — Maken svarar: "Icke jag, utan N. N." (namnet på någon af de i leken deltagande). — Hos den angifne förnyas samma fråga, hvilken besvaras på lika sätt. — Svarar någon för sig sjelf, eller försummar att göra det för sin make, erlägger han pant.

24.

Svara för den motsittande.

Bekant i Westerbotten, Södermanland, Öster- och Westergöthland, samt Finland. — Bekant äfven i Frankrike, under namn af *Advokaterne*. Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 75.

De lekande sitta midt emot hvarandra i tvenne rader. Den som anför leken befinner sig emellan raderna, talar antingen i allmänhet eller till någon viss person, och yttrar sig dervid om eller gör anmärkningar emot någon af deltagarne i leken. Detta besvaras eller gendrifves af den som sitter midt emot den omtalade, icke af honom sjelf. Sker annorlunda, ges pant. — Om den, som anför leken, talar raskt och gör löjliga tillmälen, erhåller leken lif och munterhet.

på Jorden.

fl. orter. — En mot-
nt i Frankrike. Se:

n, af ett djur, en
r finnes uti luften,
gädda, björn, tall,
från den ena till
ande som möjligt:
på jorden?" då
namn han antagit
ock sker frågan
gång, då svaren
mställas. Vid ett
rigtig ordning af-

n sitter inom kret-
till en af de del-
kasta de lekande
pprepande af frå-
en utan panter.

ler.

Leken är bekant i Westergöthland, Norrige och Finland.

De lekande sitta i ring. En person inom densamma gör åtskilliga åtbörder, härmar handtverkerier,

m. m. efter eget infall, och dels befaller dels nekar deltagarne att förena sig häruti. (*Mufti befaller — Mufti befaller icke*). I förra händelsen sitta alla stilla; i den sednare verkställa de det anbefaldta. Den som felar häremot, ger pant.

Anmärkning.

Leken är otvifvelaktigt af nyare ursprung, hvilket synes deraf, att den vanligen utföres på Fransyska: *"Mufti fait comme-ça!"* (verkställighet af befallningen); *"Mufti fait comme-çi!"* (icke verkställighet); eller: *"Mufti fait ainsi!"* och: *"ainsi fait Mufti!"*

27.

Olof Andersson och hans Gumma.

Lekes i Westerbotten, Södermanland, Öster- och Westergöthland, på Öland, m. m. — Leken benämnes äfven *Jon Larsson och Mor Maja*, samt *Fader Lars och hans Gumma*.

Den som förestår leken utnämner en karl och ett fruntimmer af sällskapet att föreställa Olof Andersson och hans gumma. De öfriga få hvar sitt namn efter vanliga matföremål eller maträtter i ett hus, såsom: bröd, mjölk, skinka, smör, ost, fisk, soppa, bakelser, m. m. De lekande sitta i ring; Olof och hans hustru inom densamma. Anföraren i leken talar ungefär sålunda: "Olof Andersson och hans gumma äro ett hederligt par! När man kommer till dem, blir man undfägnad med bröd, ost, smör," o. s. v. Så ofta Olof Andersson och hans gumma, eller någon mat-artikel uppnämnes, skola de personer, som föreställa dem,

stiga upp och vända sig hastigt om, samt åter sätta sig. Den som häruti försummar sig, eller dervid sätter sig på en annans plats, aflemnar pant. — Förstyret i leken talar fort, namnen upprepas om hvarandra, samt flera gångor, för att gifva det hela lif och rörelse. Yttrar han, att "Olof Andersson och hans gumma skola göra gästabud, och uppduka allt hvad huset förmår," eller, att de "vilja hafva alla rätter på sitt bord," skola alla stiga upp och svänga om. Försummar sig någon härvid, böter han med en pant.

28.

Fruns Servis (Toilett).

Bekant inom de flesta Svenska och Finska landsorter. — Utgör en nyare artförändring af nästföregående, hvilket redan namnet utvisar. Begagnas äfven i Frankrike. Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 35.

Sällskapet sitter i en ring uppå stolar, hvilka äro till antalet en mindre, än de i leken deltagande. En hvar tager sig namn af olika delar, hörande till ett fruntimmers toilett och omgifning, såsom: ring, halsband, klädning, kamm, näsduk, kammarjungfru, man, o. s. v. Den, för hvilken ingen stol finnes, går inom ringen och säger: "frun vill hafva sin kamm, näsduk," o. s. v. Personen, som bär detta namn, stiger upp och ger plats åt den som förut stått inom ringen. Vid uppropet: "frun vill hafva hela sin servis" (toilett), stiga alla upp och skynda att intaga nya platser, likväl alltid med minst en stol emellan den, der han sednast suttit. Pant lemnas af den som felar häremot, eller icke genast stiger upp, då hans antagna benämning upprepas, eller blir utan plats, då fruns servis framkallas.

29.

Göm Ringen.

Troligen den mest kringspridda af alla våra folklekar; bekant äfven ibland den Finska allmogen. — Den är känd i Frankrike, under benämningen: *La bague.*

De lekande sitta i en krets. En person går omkring, med en ring i handen, och låtsar gifva den åt alla deltagande; men kan naturligtvis ej lemna den åt flera än en. Sedan kretsen är kringgången, frågar utdelaren en hvar: "hvem har ringen?" Hvar och en gissar på någon. Slutligen ropar utdelaren: "upp den, som ringar har!" Den som emottagit ringen, träder fram. De, hvilka gissat orätt, lemna pant. — Derefter utföres leken å nyo af den, som nu innehar ringen, samt fortsättes, intill dess sällskapet anser ett tillräckligt antal panter vara insamladt.

30.

Liten lefver än!

Leks uti de flesta både Svenska och Finska landsorter, der detta slags lekar äro brukliga. — Bekant i Frankrike. Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 6.

En trädsticka antändes och elden blåses ut, så att stickan blott fortfar att kola. Nu sändes den hastigt, från hand till hand, med de orden: "Liten lefver än!" Den person, hos hvilken stickan alldeles utslocknar, erlägger pant.

31.

Fiska i vår herres rike.

Bekant inom Södermanland, Östergöthland, Westergöthland, Småland och på Öland.

De lekande hålla, med handen, en duk eller näsduk, hvarvid förstyraren för leken far med fingret omkring på duken, och upprepar orden: "Fiska i vår herres rike, För de fattige, som för de rike! När jag säger *håll*, skall ni släppa, Och när jag säger *släpp*, skall ni hålla!" Derefter ropar han hastigt: *"Släpp!"* eller: *"Håll!"* Deltagarne i leken göra motsatsen af hans befallning. Den häremot bryter, ger pant.

32.

Rumla, rumla Bockhorn.

Lekes inom de flesta både Svenska och Finska landsorter. — Är känd äfven i Frankrike; men blott såsom barnlek. En artförändring deraf, kallad *Dufvan flyger*, finnes hos *Stjernstolpe*; l. c., s. 15.

Sällskapet sitter omkring ett bord, och en hvar håller ett finger på detsamma. Anföraren i leken upprepar oafbrutet: "Rumla, rumla — — — horn!" och lyfter alltid upp sitt finger. Så ofta han omnämner horn, tillhörigt ett djur, som har sådana, (t. ex. bock-, ox-, ko-horn), upplyfta äfven de andra sina fingrar; i annan händelse icke, (t. ex. häst-, hund-, katt-horn) Den som felar i någotdera fall, lemnar pant.

3) Panters Lösen.

Pantlekarne slutas alltid med utlösen af panterna. Sedan sällskapet ansett sig hafva insamlat ett tillräckligt antal sådana, verkställes utlösandet på följande sätt. Panterna nedläggas, öfvertäckte, uti en hatt, eller i famnen på ett äldre fruntimmer, som har de lekandes förtroende om oveld. Hon framtager en pant i sender, samt uppger huru den först utdragna skall lösas. Den som sednast infriat sin pant, föreskrifver huru den nästa bör återvinnas. Blir det hans egen, får han underkasta sig sitt eget domslut. Pantlösen bestämmes alltid innan panten utdrages. Domen kan bestämmas olika, med afseende derpå, om nästa pant tillhör karl eller fruntimmer. Sålunda fortfares, så länge någon pant återstår. — För hvarje pant upprepas, innan den framtages:

"Jag sveder och jag bränner,
"Hvad skall den göra, som panten känner?"
[Hvad skall den göra, som panten äger och känner?]

Svaret lemnas af den, som bestämmer lösnings sättet. Ett antal af detta slag meddelas här nedanföre.

Anmärkning.

Uti England, der pantlekar (*forfeits*) äfven äro brukliga, tillgår deras utlösen ungefär efter samma regel. — *Walker*, Games and Sports, s. 345.

1.

Stå för ett blankt svärd.

Bekant inom de flesta Svenska och Finska landsorter, äfvensom i Norrige.

A.

Ägaren (ägarinnan) af panten ställer sig midt på golfvet, och uttalar följande vers:

Jag står för (som) ett blankt svärd,
Alltid är jag en flicka (gosse) värd!
Den som vill ha mig,
Må komma och ta mig!

Ett fruntimmer (en karl) framträder, niger (bockar) för den stående, eller räcker honom (henne) handen, och leder honom (henne) till sin förut innehafde plats.

B.

Stå på Sten.

Begagnas i likhet med föregående; men orden, som uttalas, äro:

Jag står på heta stenar;
Käre, kom och hjelp mig häna!

eller:

Jag står på en het sten!
Har jag någon god vän,
Så hjelper hon (han) mig hän!

2.

Stå för Långer.

Är bekant inom samma landsorter, som nästföregående. — Benämnes äfven *Hänga* och *Långhänga*.

Pantägaren (ägarinnan) ställer sig midt på golfvet och säger: "Jag hänger efter N. N." Den uppkallade ställer sig bakom den som uppropat henne (honom), och framkallar en annan, med samma ord. Denna intager sin plats på lika sätt. Härmed fortfares, (under iakttagande, att den "hängande" alltid framkallar någon af motsatt kön), till dess någon yttrar: "Jag hänger efter" .... (den som börjat). Nu ger pantägaren sin granne en kyss, hvilken meddelas hela raden utföre, intill den sista. Stundom återsändes den, på lika sätt, tillbaka till den första. — På sednare tider har man härvid börjat aflägga kyssandet, och man slutar med att niga och bocka för de närmast stående.

3.

Stå hemligt Skriftermål.

Känd inom Södermanland, Östergöthland, Småland, Halland, m. fl. orter. — Får äfven namn af *Bigta*.

En person, utsedd till prest, går i ett annat rum, och en vakt ställes vid dörren. Den pantskyldiga bul-

tar på dörren. Presten frågar: "Hvad vill du?" — Den dömde svarar med jemmerfull röst: "Jag vill bigta!" — Dörren öppnas, pantägarinnan insläppes och sättes i bigtstolen, hvarest bigten för sig går med ett antal kyssar af bigtfadern. — Detta sätt att lösa panter, brukas egentligen endast för fruntimmer.

4.

Stå på Hufvud.

Begagnas inom de flesta Svenska och Finska landsorter.

Pantägaren (ägarinnan) trampar på ett spikhufvud i golfvet, eller på en knappnål, instucken i golfspringan.

5.

Stå i Brunn.

Bekant inom Småland, Jemtland, m. fl. orter.

Den pantskyldiga dömes att stå en, två, tre, m. fl. famnar i brunnen. Han (hon) faller på knä öfver en utbredd duk eller näsduk. Personen, som har panterna i förvar, eller den som bestämt denna pantlösning, frågar: "Hvar är du?" — Sv. "Jag står i brunnen!" — Fr. "Huru många famnar djupt?" — Sv. "En, (två, tre, m. fl.) famnar!" (I likhet med det bestämda antalet). — Den pantskyldiga får ej uppstiga, innan någon, af motsatt kön, befriat honom (henne), med lika många famntag, som det uppgifna antalet famnar.

6.

Stå Bildstod.

Allmänt bruklig både inom Sverige och Finland. — Detta sätt att lösa panter begagnas äfven i England och Frankrike. — Se: *Walker*, Games and Sports; s. 350, och *Stjernstolpe*; l. c., s. 92.

Pantägaren (ägarinnan) ställer sig midt på golfvet eller på en stol, och antager den ställning, som en hvar af det öfriga sällskapet finner för godt att gifva honom (henne). — Man söker dervid, att göra hans (hennes) utseende så löjligt eller vackert, som tillfället möjligen kan medgifva.

7.

Plocka smultron under Snön.

I Södermanland, Östergöthland, Halland, m. fl. orter.

Den som utsagt domen, bestämmer tillika ett visst antal smultron. — Sedan den pantskyldiga valt någon, af motsatt kön, med hvilken han vill plocka smultron, knäböja de begge på golfvet, och öfver dem hålles en duk eller schawl, under hvilken de kyssa hvarandra så många gångor, som det föreskrifna antalet smultron.

8.

Säga sin kärastes Namn.

I Södermanland, Östergöthland, Småland och Finland.

Den som löser ut sin pant, uppger ett namn, vanligen på en för honom högst likgiltig person, och helst någon, hvarigenom bekännelsen om hans (hennes) käraste kan väcka munterhet och skratt.

9.

Bära Fjäder.

I Östergöthland och Småland.

Ägaren till panten tager ett kläde öfver sina axlar, och går omkring golfvet. Den som anför panternas utlösen, frågar: "Hvad bär du?" — Sv. "Fjär!" (Fjäder). — Fr. "Hvart bär du den?" — Sv. "Till min hjertlig kär!" — Fr. "Hvad heter hon (han)?" — Detta besvaras, naturligtvis, så upprigtigt, som en hvar kan finna för godt.

10.

Gå med Posten.

Uppteckned uti Östergöthland. — Den är känd äfven i England, under namn af: *The Postman*. Se: *Walker*, Games and Sports; s. 364.

Pantägaren (ägarinnan) har ett papper i handen, hvilket föreställer ett bref. Dermed går han (hon) till någon af de i leken deltagande, och säger: "Posten är kommen!" — Fr. "Hvad medför den?" — Sv. "Ett bref till er!" — Fr. "Hvad kostar lösen?" — "N. N. skillingar!" — För hvarje skilling ges en kyss; men skulle den anfordrade finna, att porto är för dyrt, eller icke vilja utlösa brefvet, får den som bär brefvet fortfara med sin vandring, och nedsätta sina anspråk i skillingtal, till dess någon inlöser brefvet.

11.

Mussla Penning.

I Uppland och Småland. — Benämnes äfven *Mata Spink*.

Den pantskyldiga står på golfvet, med en penning i munnen och ropar upp en bland sällskapet, af motsatt kön; denna, efter samma regel, en tredje, o. s. v. Alla ställa sig i ring. Sedan sällskapet blifvit så talrikt man önskar, går penningen från mun till mun, tills den återkommer till pantägaren.

12.

Mata Dufvor.

Allmän både inom Svenska och Finska landsorter.

Den som skall utlösa sin pant, väljer en af sällskapet, utaf motsatt kön, att med henne (honom) mata dufvor. Detta tillgår sålunda, att en penning lemnas, från munn till munn, så många gångor, som det blifvit af pantdomaren föreskrifvit.

13.

Spanska Korset.

I Uppland, Westergöthland och Halland.

Ett antal af de lekande deltaga i detta sätt att utlösa panten. De sitta då i ring, med armarne instuckne i kors inom hvarandra, och i denna ställning, utan att lossa armarne, fortskaffas panten man emellan, tills den kommer till sin ägare.

14.

Draga Timmerstock.

Känd i Södermanland, Östergöthland, Småland, Norrland och Finland.

Den pantskyldiga drager med pannan sakta utför en dörrspegel, så att ett dallrande buller uppstår, ungefär som då man släpar timmer. Detta förnyas så många gångor, som det antal stockar är, hvilket man blifvit dömd att draga.

15.

Bygga Bro.

Uppteckningen är ifrån Westergöthland.

Karlar och fruntimmer sätta sig midt emot hvarandra i tvenne rader. Pantägaren (ägarinnan) väljer sig en make. Karlen kysser alla inom fruntimmersraden, och fruntimret alla inom karlraden; men emellan hvarje kyss de gifva personerna i raden, eller "hvarje hvarf de bygga," kyssa de hvarandra.

16.

Tjena Smeden.

Uppteckned i Östergöthland.

En af sällskapet är smed. Pantägaren, med ett lakan eller en bordduk öfver hufvudet, föreställer bälgen. Smeden slår oafbrutet med någonting mot ett antaget städ, och nedtrycker, vid hvarje slag, pantägarens hufvud, hvilken dervid måste pusta, likt en bälg.

17.

Titta bakom Tapeten.

Begagnas i Jemtland, m. fl. orter.

Den lösnings skyldiga sitter, med förbundna ögon, på en stol. Hvem som vill, går fram och kysser honom (henne).

18.

Hoppa på ett Ben.

Allmän, i alla landsorter.

Den pantdömde hoppar omkring golfvet, på ett ben, så många hvarf, som pantdomaren ålagt honom.

19.

Vända fyra fötter i Vädret.

Lika allmän, emedan den är lika enkel.

Pantägaren (ägarinnan) tager en stol, ett litet bord, m. m., och vänder fötterna uppåt.

20.

Mäta Kärleken.

Från Norrland.

Pantägaren (ägarinnan) ställer sig på golfvet. En annan person tager ett band eller en näsduk, och mäter honom (henne) om lifvet och korsvis öfver bröstet. Slutligen lägger den mätande bandet öfver den mättes ögon, och kysser honom (henne).

21.

Gå full med raka Knän.

Från samma landsort.

Den pantskyldiga svänger sig vissa hvarf omkring på en punkt, och ser dervid upp i taket, och skall sedan söka att gå utmed skarfven emellan tvenne bräder i golfvet.

22.

Sticka ut Månan.

Från samma landsort.

En rund figur, liknande månan, ritas på väggen. Ögonen förbindes på den pantägande, hvilken skall med fingret uppsöka månan. — Stundom får detta sätt att lösa panter den förändring, att en annan person ställer sig framför månan, och uppfångar den sökandes finger med sin munn; hvilket förorsakar skrämsel och de andras skratt.

23.

Klå Månan.

Från samma landsort.

Ögonen förbindas på den pantskyldiga, och i hans (hennes) hand lemnas en papperslapp, hvilken han (hon) skall antända på ett ljus. Att detta lyckats erfar han (hon) oftast blott af lågan, som bränner mot fingrarne, och hvartill de öfriga pläga vara behjelplige.

24.

Säga Osanningar.

Allmän i alla landsorter.

Pantägaren säger så många osanningar, som domaren ålagt honom, och söker att göra dem qvicka och roande.

25.

Kyssa sin Skugga.

Känd i England, under namn af *Kiss your shadow.* — Se: *Walker,* Games and Sports; s. 361.

Detta sätt att lösa panter begagnas egentligen endast för fruntimmer, likasom nästföljande. — Pantägarinnan ställer sig mot en vägg, så att skuggan faller emot densamma. Då hon ernar kyssa sin skugga, ställer en karl sig emellan henne och skuggan, för att uppfånga kyssen.

26.

Kyssa Ljusstaken.

Begagnas inom flera landsorter. — Bekant uti England, under namn af *Kiss the Candlestick,* samt i Frankrike. Se: *Walker,* Games and Sports; s. 361, och *Stjernstolpe;* l. c., s. 98.

En person tar i handen en ljusstake, hvilken pantlösaren skall kyssa; men hvarvid den som håller ljus-

ller: på den pant-
någon kysser ho-
isstake.

set.

ustäfven i Frankrike.

n föres hastigt ett
låsa ut; och han

Se: *Stjernstolpe;*

antagaren (agarinnan) ställer sig i ett hörn af rummet och suckar. Den som anför panternas utlösen frågar: "Efter hvem suckar du?" — Derpå svaras med namnet på en närvarande, af olika kön. Denna ställer sig framför pantagaren och suckar i sin ordning. Frågan förnyas, och en ny deltagare uppkallas. Detta fortsättes, tilldess ett tillräckligt antal personer anses vara församlade. Nu slutas pantlösen med en kyss, i likhet med föreskriften ut. N:o 2.

29.

Sjunga.

Allmän i alla landsorter. — Bruklig i Frankrike. Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 104.

Den pantdömde sjunger en vers eller flera, efter eget godtfinnande.

30.

Säga sina Tankar.

Allmän både inom Sverige och Finland. Begagnas äfven i Frankrike. — Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 105.

Pantägaren dömes, att säga sina tankar om ett visst antal, eller om vissa namngifna, tillstädes varande personer. — Man söker att göra yttrandet roligt eller artigt.

31.

Göra sin kärleks Förklaring.

Känd både inom Sverige, Finland och Frankrike. — Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 106.

Denna pantlösen är endast för karlar. — Pantägaren faller på knä för ett fruntimmer, och gör en kärleks förklaring, så munter som möjligt, på vers eller prosa.

32.

Att använda tre Ting.

Lika bekant, som nästföregående. — Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 106.

För den pantlösande uppgifvas tre ting, om hvilka han genast skall yttra sig, huru han vill använda dem. För att väcka löje och munterhet, väljer man de mest orimliga och olika föremål man kan påhitta, och användandet bör äfven sträfva att väcka skratt.

Anmärkning.

Bland de upptecknıngar, som blifvit utgifv. meddelade, finnas ytterligare omnämnde följande sätt att lösa panter: *Sitta på tapeten; — Räkna dagar i veckan; — Bulta länsman; — Tala under kappan; — Polsk Tiggare (Spansk tiggare; tigga på Franska); — Uppräkna skäggiga gubbar;* men hvilka ej kunnat aftryckas, emedan de sakna beskrifning huru de skola verkställas.

C) LEKAR UTAN SÅNG.

1.

Blindbock.

Den mest allmänna lek i alla både Svenska och Finska landsorter. — Den var känd hos Grekerna, åtminstone redan i andra århundr. e. Chr. föd. och fick hos dem namn af *χαλκη μυια*, (*Pollux*, Onomasticon. Lib. IX, c. 7; Francofurti, 1606, s. 445), samt är troligen bekant hos de flesta Europeiska nationer. I Danmark och Norrige får den namn af *Blindebuk;* i Tyskland heter den *die blinde Kuh*, i Frankrike *Colin-maillard*, och i England *Blind Man's Buff*, eller *Hoodman Blind*. Uti en äldre komedi, Two angry women of Abington, kallas den: *the Christmas-sport of Hobman-Blind*. Benämningen *Hoodman Blind* synes vara äldst; ty den förekommer, jemte afbildning af leken, uti en gammal handskrift i Bodlejanska samlingen. Namnet härleder sig deraf, att blindbockens ögon betäcktes med hans egen *hood* (kapuschon, hufvudbonad), och de i leken deltagande slogo (*buffeted*) honom med sina *hoods*, för att gifva tillkänna, att de voro i hans granskap. — Se: *Walker*, Games and Sports; s. 2, och *Strutt*, Sports and Pastimes; s. 392, 393.

A.

En person med förbundna ögon, blindbocken, söker att gripa någon af de i leken deltagande, hvilka undvika detta, och smyga sig tyst omkring; men tillkännagifva ofta, genom handklappningar, hvar de befinna sig. — Den som fasttages, blir blindbock.

land, m. m. — Den En-
viss likhet härmed. Se:

a i leken, begge med
apet utgör åskådare.
aga den andra. Den
en liten klocka i han-
nlande eller ringning,
dar sig genast undan.
pträden. Blir den ef-
ed den jagande. Le-

na lek sålunda, att blind-
m upprepar orden: "Jag
frågar: "Hvad skall jag
"Jag bär ingen sked!" —
slåg på axeln, och jagten
k till Skara; Hvad skall
ot!"

Pip-Leken.

Bekant både i Sverige, Finland och Norrige. Benämnes äfven: *Gå med pipan.* — Denna lek brukas i Frankrike (*Stjernstolpe*, l. c., s. 11), samt i England, derstädes kallad *Buff with the wand.* Se: *Walker*, Games and Sports; s. 6.

Sällskapet dansar i ring omkring golfvet, med eller utan sång. Midt uti kretsen går en med förbundna ögon

och en käpp i handen. Då blindbocken stampar i golfvet, stadnar ringen; alla äro tysta, och ingen får vidare röra sig. Blindbocken räcker ut käppen, som emottages af den åt hvilken den räckes. Käppen föres till munnen både af blindbocken, och af den som emottagit densamma. Den förre ger ett pipande, eller annorlunda moduleradt läte eller ljud (piper, jamar, galar, pustar, suckar, m. m.), hvilket besvaras på samma sätt af den andra som håller käppen. Den blinde gissar, efter ljudet, hvem den svarande är, och får två gångor förnya sitt försök. Har han träffat rätt, aflöses han af den han gissat på; felar han tvenne gångor, förnyas omdansningen och gissandet, till dess blindbocken lyckats igenkänna någon.

8.

Jag sitter der jag sitter.

Lekes både inom Svenska och Finska landsorter. — Benämnes i England *Indian Buff* (se: *Walker*, l. c., s. 7), och är bekant äfven i Frankrike (*Stjernstolpe*; l. c., s. 10).

De lekande sitta i ring, inom hvilken en går med förbundna ögon, sätter sig i någons famn, och säger: "Jag sitter der jag sitter!" — En annan frågar: "I hvems famn sitter du?" — Gissar han rätt, aflöses han af den han gissat på; i motsatt fall underrättas han, med ett slag i ryggen, att han misstagit sig. Den gissande får ej känna sig före med händerna, hos hvem han sitter. Platserna inom ringen ombytas, så ofta man förmodat, att blinder man erfarit, hvilken plats någon eller några af sällskapet innehafva.

4.

Nappa Stek.

Allmänt bekant i Finland. — Denna lek var känd redan hos de gamle Grekerna, och kallades af dem: *Χυτρίνδα*, af ordet *Χυτρα*, kruka; emedan, uti en artförändring af denna lek, den som blef nappad betäckte hufvudet med en kruka. Se: *Pollux*, Onomasticon. Lib. IX, c. 7. Ed. cit.; s. 443. — Den gamla Engelska leken *Frog in the Middle* har mycken likhet härmed. Se: *Strutt*, l. c.; s. 394.

En person, med förbundna ögon, sitter på en stol utan ryggstöd, eller på något likartadt, och har en sammanflätad näsduk i handen. Det öfriga sällskapet nappar eller slår honom med händerna. Han besvarar med slag af näsduken. Den som träffas, aflöser den sittande.

5.

Nappa Spink.

Leken på Öland, m. fl. orter. — I England begagnades fordom en lek, hvilken utgjorde en sammansättning af denna och leken *Trå trå trenne*. Den benämdes *Hot Cockles*, härledt af det Fransyska *Hautes-Coquilles*. Den synes således hafva varit känd äfven i Frankrike. Se: *Strutt*; l. c., s. 393. — Hos Grekerna var samma lek bekant, under namn af *Ανοδιδρασκινδα*. *Pollux*; l. c., s. 444.

En person ställer sig på golfvet och en annan håller för hans ögon. De öfriga nappa och rycka honom, en i sender, och han gissar hvem som gjort det. När han träffat rätt, aflöses han af den han gissat på. — Denna lek skall begagnas på Öland äfven att utlösa panter.

6.

Slå något, med ögonen förbundna.

Lekes i Finland. — Bekant äfven i England. Se: *Strutt*; l. c., s. 400.

En person, med förbundna ögon och käpp i handen, står med ryggen vänd emot något föremål. Derifrån går han vissa steg framåt, vänder sig om och ställes midt emot föremålet. Nu går han lika många steg tillbaka, som han förut gått fram, och söker att med första slaget träffa föremålet, hvilket sällan lyckas. — Eller ock ställer han sig framför föremålet, vänder sig tre hvarf omkring, och skall träffa detsamma i första slaget.

Anmärkning.

En förändring af denna lek utföres sålunda, att en person, med öppna ögon, höjda emot taket, och en upplyftad käpp i handen, vänder sig hastigt tre hvarf omkring, och skall derpå genast slå det framför honom stående föremålet.

7.

Markus och Lukas.

Från Östergöthland.

Tvenne personer, med förbundna ögon, ligga framstupa på golfvet, midt emot hvaranman. Den ena re-

par: "Du, Markus!" — Den andra svarar: "Du, Lukas!" och ger, i riktningen af ljudet, ett slag med flata handen, hvilket undvikes och derföre oftast träffar golfvet. Detta fortsättes skiftevis.

8.

Talriks-Leken.

Från samma landsort.

Ett täcke, eller något dylikt, utbredes på golfvet, och midt uppå detsamma ställes en talrik. Tvenne personer, med förbundna ögon, lägga sig på täcket, hålla venstra handen på talriken, krypa långsamt omkring, och söka att, med högra handen, ge den andra ett slag. Härvid uttalas orden: "Maskus, akta dig för min korydaskus!" — Slaget träffar oftare täcket, än medbrodern.

9.

Nyckel-Leken.

Bekant inom Svenska och Norska landsorter.

På en person, med förbundna ögon, hänges en nyckel bak i rockknappen. Han går omkring i säl-

skapet, och någon passar på att esomoftast blåsa i nyckeln, hvarvid blinder man skall gissa, hos hvem nyckeln finnes. Han befrias icke, förr än han funnit, att han sjelf bär den på sig. — Denna lek kan, naturligtvis, ej begagnas med andra, än dem som icke känna den.

10.

Leda oxen till Brunnen.

Från Småland.

De lekande ställa sig i en lång rad. En näsduk hålles framför ögonen på den främsta, hvarunder någon ur raden går fram, nyper honom i örat samt intager åter sin plats. Blinder man befrias från näsduken, tager den, som han tror hafva knipit honom, och ställer honom (henne) framför raden. Gissade han rätt, så får den andra personen aflösa honom; men i motsatt fall tager denna blinder man vid örat, och leder honom kring rummet, under de andras skämt och löje. Försöket förnyas, tills den rätta är anträffad.

11.

Understolen.

Allmänt bekant inom Sverige, Finland, Norrige och Danmark. — En viss likhet härmed har den Engelska leken: *The stool of repentance, or Accusations*, ehuru den i England fått egenskap af domstol. Se: *Walker;* l. c., s. 23.

En person sätter sig, skiljd från det öfriga sällskapet, på en stol, hvilken får namn af *Understol*. En annan person uppbär *undren*, d. är, går till en hvar af deltagarne i leken, och får, hviskande, en uppgift, hvad som förundrar honom hos den i fråga varande personen. Dessa *under* afgifvas löjliga, artiga eller spetsiga, efter hvarje medlekandes uppfinnings förmåga. Sedan runden är gjord, går den, som uppburit undren, fram till den sittande, och börjar: "Hela verlden undrar; men jag undrar aldramest! En undrar, hvarföre — om —! En annan . . .! En tredje . . .!" o. s. v. För sin egen del tillägger han äfven ett under. Sedan alla undren äro upprepade, bestämmer personen på understolen, att den som *undrat* så och så, skall intaga hans plats. Sjelf uppbär han *undren* nästa gång. — Dermed fortsättes, så länge det roar sällskapet.

12.

Likna.

Nästan lika allmän, som nästföregående.

Personen, som intager stolen, liknar sig vid, eller antager namn af ett ting, hvilket det vara må (bok,

häst, blomma eller någon viss blomma, fogel eller någon viss fogel, o. s. v.). En annan går omkring och inhemtar, hviskande, det öfriga sällskapets anmärkningar om det bestämda tinget. Dessa meddelas åt den sittande, hvarefter han (hon) framkallar den, som gjort en viss anmärkning, att intaga hans (hennes) plats, och uppsamlar sjelf de nya anmärkningarne.

13.

Du duger.

Lekes i Södermanland, Östergöthland, Småland och Finland.

Sällskapet sätter sig i en krets, och en person tager en hopvecklad näsduk, eller dyl., och kastar den på en annan, under utrop: "Du duger!" Den andra frågar hastigt: "Hvartill?" — Den kastande uppger en egenskap eller färdighet, efter ögonblickets infall, såsom: att spela, hoppa kråka, gå på styltor, m. m. Näsduken sändes sålunda omkring, med största möjliga hastighet. — Lekens munterhet och lif beror af de löjliga eller artiga egenskaper, en hvar hittar på att tillägga den andra.

Digitized by Google

och svaradt.

and. — Kand äfven i Frank-

gen krets. En hvar ger
kande, ett ting, t. ex.
:, m. m., samt åt den
t om tingets användande,
oprepar en hvar af säll-
. . och mig blef sva-
svaret lemnas utan kun-
iraf ofta de mest löjliga

ek e n.

Lekes både i Sverige och Finland.

Anordnas lika som den nästföregående. Åt sin granne till venster ger man ett fruntimmer, åt den till höger en karl; — åt grannen till venster yttras hvar de skola råkas, åt den till höger hvad de skola företaga derstädes; — åt den venstra grannen, hvad följden blir deraf, åt den högra, hvad folket säger derom. Dereefter upprepar en hvar: "Jag fick N. N. (fruntimret) och N. N. (karlen); de skola råkas . . . och göra . . .; följden blef . . . och folket säger . . ."

16.

Jag gick mig ut på första grön Äng.

Bekant inom de flesta Svenska och Finska landsorter. — Benämnes i Finland: *Jag gick mig ut i fremmande land.*

Sällskapet sätter sig i en krets. En hvar hviskar åt sin granne namnet på tre personer, af motsatt kön till den som emottager dem. Derefter upprepa de i leken deltagande, hvar för sig:

Jag gick mig ut på första (*andra, tredje*) grön äng,
Der ville de mig bortgifta;
Och mot (*med*) min vilja och mot (*med*) mitt ja,
Fick jag den jag icke (*gerna*) ville ha,
Och det var N. N., emedan han (hon) . . . .

Vid de två första omgångarne ("första" och "andra grön äng") begagnas orden: "mot" samt "icke;" vid den tredje: "med" och "gerna." Orsaken både till afslag och val uppgifves dervid alltid, och göres så löjlig eller artig, som uppfinnings förmågan tillåter.

Anmärkning.

Uti Finland börja de upprepade orden, sålunda:

Jag gick mig ut i fremmande land, m. m.

Jag gick mig andra gången *ut i fremmande land*, m. m.

Jag gick mig tredje gången *ut i fremmande land*, m. m.

17.

Friare-Bud.

Från Östergötbland.

Sällskapet sitter i ring. Den som börjar leken, säger till sin granne: "Det kommer bud!" — Detta upprepas omkring hela laget. — Den förste: "Hvad för bud?" — Hvilket äfven förnyas af alla de andra, jemte efterföljande: "Friare bud!" — "Hvem skall då gifta sig?" — "N. N.!" (Vanligen någon af närvarande karlar eller fruntimmer). — "Hvem skall han ha?" — "Han skall ha mig!" — Den som öppnat leken, yttrar slutligen: "Se huru gossarne (flickorna) täfla om N. N.!" och afsigten med leken är, att roa sig åt närvarande älskandes bryderi, hvilkas kärlek skall utgöra en hemlighet.

18.

Posten kommer.

Lekes i Uppland, Småland, Blekinge och Finland.

A.

Lekes, såsom näst föregående. Meningarne, hvilka upprepas, äro: "Posten kommer!" — "Hvad för han med sig?" — "Ett grönt blad!" — "Hvad står på det gröna bladet?" — "Mitt namn, N. N.!" — "Och min kärestas namn, N. N.!" — "Huru skola de lefva till-

samman?" — "Som englar" [som hund och katt; som stadigt folk; som eld och vatten, m. m.].

Lekens liflighet beror deraf, att den blifvande sammanlefnaden tecknas så löjlig som möjligt.

Eller:

"Posten kommer!" — "Hvad har den att innebära?" — "Giftermål!" — "Hvem skall gifta sig?" — "N. N.!" — "Hvem skall han (hon) ha?" — "N. N.!" — (Ju löjligare svaret blir, desto mera lif får leken). — "Det var ett vackert par!" — Frågor, svar och anmärkningar kunna ökas, efter infall och uppfinningsgåfva hos den, som anför leken.

II.

De lekande sitta i en halfrund. En person, föreställande postbud, går fram till en af sällskapet, slår med en käpp i golfvet, och säger: "Posten är kommen!" — Den tilltalade frågar: "Hvarifrån kommer den?" — Svaret innehåller någon person eller ort, med hvilka den frågande äger närmare förbindelser. Begge skynda derefter hastigt till ett hörn af rummet, hvarest postbudet ställer käppen ifrån sig, och hastar till den ledig blifna platsen. Den andra fattar käppen, och söker att dermed få vidröra postbudet, innan han uppnått nämnde plats. Lyckas han deruti, måste postbudet förnya leken; i motsatt fall blir den andra postbud.

19.

Julrofvan.

Från samma landsorter, som nästföregående.

De lekande sitta uti ring på golfvet. En person går omkring, för att pröfva rofvorna, upplyfter den ena efter den andra från golfvet och nedsätter den åter, mer eller mindre hårdhändt, under skämtsamma eller artiga yttranden om rofvans art och beskaffenhet. Rofven gör sig dervid så tung som möjligt, för att öka den profvandes besvär.

20.

Smusla Sko.

Bekant inom flera Svenska och Finska landsorter. Benämnes äfven: *Föra Sko.*

De lekande sitta tätt tillsammans på golfvet, med knäna upphöjda och benen inåt. En sko föres hastigt omkring under knäna, utan att ställningen förändras, hvarvid en person står på knä eller sitter inom ringen, och söker upptäcka hvar skon finnes. För att förvilla honom, göra alla deltagarne i leken samma rörelse som de, hvilka smusla undan skon. Personen, hos hvilken skon anträffas, aflöser den sökande. — Kan begagnas äfven såsom pantlek, då pant erlägges af den, hos hvilken skon upptäckes.

21.

En ring på band.

Är samma lek, som: *Ur min hand till en ann* (sid. 365); men utan sång. Allmän både i Sverige och Finland.

Sällskapet står i en krets, och har en ring uppträdd på ett sammanknutet snöre eller band, i hvilket alla deltagande hålla. Ringen går från hand till hand, och alla göra rörelser med händerna, liksom de förflyttade ringen. Inuti kretsen står en person, som söker ringen, och slår på den hand, der han tror ringen finnas. Den slagne lossar genast sina händer, och slår den sökande på fingrarne, i fall han misstagit sig; men aflöser honom, i händelse han träffat rätt.

På vissa orter utföres denna lek sålunda, att alla deltagarne sitta i en krets, och den sökande utpekar den person, hos hvilken han tror ringen finnas. Den, på hvilken gissningen fallit, öppnar sina händer, för att ådagalägga, om den sökande träffat rätt eller misstagit sig.

22.

Gömma Ringen.

Bekant inom Sverige, Danmark och Norrige. — Utgör en förändring af pantleken *Göm Ringen*. Se sid. 399.

Sällskapet sitter i en krets; tvenne personer befinna sig inom densamma. En går omkring och gömmer

ringen, hvilken han låtsar lemna i handen på en hvar af deltagarne i leken. En annan skall gissa hos hvem den är förvarad. De tvenne personerna dansa omkring inom kretsen, hvarunder upprepas:

"Så dansa vi om en gång eller par,
"Två gångor på rad,
"Tills du gissar hvem ringen har!"

Felar han i sin gissning, förnyas omdansandet och versen, till dess han träffat den rätta, hvilken då afföser honom.

23.

Draga Fläsk.

Uti Östergöthland och Uppland.

De lekande lägga hastigt, och utan tillfälle till beräkning, sina flata händer öfver hvarandras; men så, att ej en persons begge händer komma att ligga tillsammans. Sedan börja de att *draga fläsk*, det vill säga, att den nedersta handen alltid flyttas öfverst, och dermed fortfares, tills den öfversta ligger underst, eller ock, till dess man finner för godt att sluta dragningen. Den, hvars hand då befinnes öfverst, är konung eller drottning, och tilltalas sålunda af en hvar:

"Jag hälsar min herre för en konung!"
[Jag hälsar min fru för en drottning].

Denne frågar:

"Hvad kan ni mig till godo göra?"

Den

Den andre svarar:

"Vet intet hvad möjligt vara må!
"Icke för lång väg gå,
"Ej mina skor slita,
"Icke min matsäck bita!"

Konungen (drottningen) ålägger honom (henne) något af de vanliga sätten att lösa panter, eller hvad han (hon) för öfrigt kan uppfinna.

24.

Valla Får.

Lekes i Uppland, Småland och på Öland. — Har en viss likhet med *Räfleken* (se ofvan, s. 264).

De lekande stå i ring och hålla hvarandra i händerna. En person, vanligen ett fruntimmer, går inom kretsen, med käpp i handen, efterapar ett vallhjon, och yttrar:

"Jag stänger en gärdsgård,
"Jag stänger en gård,
"Omkring mina getter,
"Omkring mina får!"

Derefter pekar hon uppåt, och säger: "Der skall tjufven hänga!" — Sedan lemnar hon ringen och sätter sig på en stol, med käppen bredvid sig, låtsar spinna och härmar rockens surrande, med ljuden: "hurr-rurr-rurr-rurr"; men somnar snart. En vaktare (vak-

terska) går utanför ringen, och vallar fåren, hvilka en räf, som sitter nedhukad i ett hörn af rummet, söker bortsnappa. Väktaren ställer sig i vägen för honom; men så ofta räfven funnit tillfälle att bedraga hans vaksamhet, tager han ett får ur ringen, hvilket bräker då det bortföres. Nu går vaktaren (vakterskan) fram till den slumrande gumman, och stöter på henne. — "Hva, hva!" muttrar gumman. — Vakt. "Räfven har tagit den bästa skällgeten (skällfåret) ifrån mig!" hvarvid hon gråter och undskyller sig. Gumman slår honom (henne) med käppen; den andra gråter och qvider. — Gumman. "Jag vill spinna nu igen! Akta nu bättre på!" — Vakt. går omkring sina får och getter. Räfven lyckas åter att taga ett får (en get), anmälandet och bestraffningen hos gumman förnyas, till dess alla äro bortsnappade. — Då en karl bortföres ur ringen, heter det, att räfven tagit en "gumse," "bock," o. s. v.

25.

Gubben på Wadstena Gärde.

Bekant i Öster- och Westergöthland.

Ett fruntimmer går omkring laget, och säger till en hvar: "Det bor en gubbe på Wadstena gärde! Han vill ha mig och jag vill hafva honom; kåre far (mor) skall jag ta'n?" — Nu beskrifver hon huru rik han är, hurn stor kappa han har, huru stor penningpung, o. s. v. Sällskapet svarar efter godtfinnande ja eller nej. — Degefter går fruntimret ut samt återkommer om en

stund, illa behandlad, ömklig, gående på krycka och beklagar sig öfver sitt olyckliga äktenskap. Hon berättar, att gubben är en elak man och har slagit henne lytt och lam, samt tackar dem, som afrådt henne från giftermålet; men bannar och slår med kryckan dem, som tillstyrkt föreningen. — Lekens hela värde beror af den dramatiska och mimiska förmågan hos fruntimret, som utför densamma. — Den kan omvexlas sålunda, att äktenskapet prisas såsom lyckligt och de afrådande få förebråelser, för det att de afstyrkt giftermåls anbudet.

26.

Bjuda i Finkes Barnsöl.

Från samma landsorter.

Leken utföres af ett par. Hustrun stadnar hemma och lagar till; mannen går omkring och bjuder. Han säger till en hvar i sällskapet: "Kära, kom till mig i Finkes barnsöl, på en säck öl, en så bröd och en påse bränvin!" — Den tilltalade svarar: "Ja, bevars! Hvem är hemma och lagar till?" — Sv. "Det gör mor!" — Hustrun, som emellertid smygt sig oförmärkt efter mannen, skriker honom i örat: "Jag är med!" — Mannen blir ond och kör hustrun hem; men då han kommer till nästa person och verkställer sin bjudning, är gumman åter till hands, och ropar sitt: "Jag är med!" — Sålunda fortfares laget om.

Derefter börjar han andra hvarfvet, och ber gästerna medtaga förning, i matvaror af olika slag samt knif-

var, gafflar, m. m. Härvid frågas åter, hvem som är hemma och lagar till? Mannen ger samma svar, och hustrun tillkännager sin närvaro. — När gästerna slutligen äro färdiga att komma, inställer sig mannen hos en hvar, och ber dem för all del att icke infinna sig; ty han kan ej få gumman att stadna hemma och laga till. Då blifva gästerna vreda, banna, knuffa och slå honom, allt efter eget infall.

27.

Bösta Byk.

Lekes i Öster- och Westergöthland.

Ett fruntimmer sitter vid spiseln, föreställer en gammal gumma, röker tobak och är mycket döf. Ett annat fruntimmer föreställer hennes dotter, har ett kläde i handen, det hon böstar och kramar, liksom hon bykade. Hon går till den främsta bland karlarne, och säger: "Guds fred!" — Han: "Gud signe er!" — Hon: "Får jag bösta byk hos er?" — Han: "Gerna, efter du tvättar så hvitt!" — Hon: "Ni tör väl vilja ha mig?" — Han: "Det gör jag gerna!" — — [Eller. Hon: "Jag byker och jag stärker mycket fint! Ni tycker väl om mig? Ni vill väl ha mig?"] — — Hon: "Hvad är ni för en man?" — Han uppger sig vara en rik, förnäm, &c. man t. ex. rik köpman, prost, general, m. m. Dottern går då till modern, skriker henne i örat och frågar, om hon får gifta sig med den och den. Gumman, som hör mycket illa, svarar bakvändt på frågorna, till dess hon ändteligen förstått, att dottern vill gifta sig, och till-

styrker henne, att antaga ett så hederligt anbud. Men dottern svarar: "Upp, litet bättre upp!" och går till nästa karl. Här förnyas anbuden; modern rådfrågas och lemnar bifall, samt varnar henne, att ej välja för länge. Men dottern fortfar med sitt: "Upp, litet bättre upp!" till dess hon kommer till den siste bland karlarne, hvilken bjuder henne en spögubbe, en hose, eller dylikt, hvilken hon måste taga, sedan hon gifvit korgen åt alla andra. Nu går hon gråtande och beklagar sig för modern, som då bannar och slår henne, för sitt misslyckade högmod.

28.

Fru Sole.

Från Östergöthland.

Fru Sole sitter på en stol. Alla omgifvande äro tuppar och höns. En gammal gumma kommer, stödd på en käpp, går till fru Sole och knappar på. — Fru Sole: "Hvem är det, som knappar på min förstugu ring?" — Gumman, med ömklig röst: "Fattig gumma, båd' halt och blind, Frågar vägen till fru Sole! Är hon hemma?" — Sole: "Ja!" — Gumman, pekande på någon af sällskapet: "Kära fru Sole, får jag den der lilla tuppen (hönan)?" — Sole: "Nej!" — Gumman beder envist: "Å, söta fru Sole!" m. m., m. fl., till dess fru Sole bifaller. Nekar denna oafbrutet, så tackar gumman i alla fall, likasom hon fått hvad hon begärt och tager det. — Då hon haltar bort öfver golfvet, med det hon fått, säger hon: "Kärlingen var ej så halt, som hon

linka till!" — Derefter återkommer hon, är lika halt och dålig, förnyar sina böner och tar gåfvan, så länge någon är qvar af hönsskaran. — Lekens hela värde beror af skickligheten hos fru Sole och gumman, att utföra sina åligganden.

20.

Pippla Höns.

Känd i de flesta Svenska och Finska landsorter.

Alla i leken deltagande lägga sina pekfinger i något knä, eller på ett bord. Den som anför leken (*pipplar*, såsom det kallas), vidrör dem hvar i sin ordning, och uttalar dervid ett af nedanstående ord för hvarje finger.

Pippla höns!
Mina små, grå höns
Gå i bondens [grannens] lada,
Göra (stor) skada;
Bita strå,
Lägga i vrå!
Brun stut,
Knäpp ut!
Vinna, vappa,
Källe tappa!
Dig bör åt dörren lacka!
Lacka sta!

Den, på hvars finger sista ordet föll, går åt dörren. Pipplaren ger nu, åt en hvar af de medlekande ett namn, t. ex. riddare, knekt, häst, kopparslagare,

smod, m. m.; men hviskande, så att han (hon) vid dörren icke vet, huru namnen utfallit. Derefter uppräknar han för personen vid dörren de utdelade namnen, och frågar på hvem hon vill rida hem. Den uppgifna bär eller låtsar bära honom fram. Pipplaren frågar den bärande: "Hvad bär du?" — Svar. "Säck!" — Fr. "Hvad har du i säcken?" — Sv. "Påse!" — Fr. "Hvad i påsen?" — Sv. "Nystan!" — Fr. "Hvad i nystanet?" — Sv. "Nålar!" — Fr. "Hvad i nålarne?" — Sv. "Knutar!" — Fr. "Hvad i knutarne?" — Sv. "Ohyra!" — "Rysta dem i elden (spisen); men akta kungens kålgryta!" — Då går den bärande med sin börda (eller den han leder) till spisen, och skakar honom kraftigt.

Anmärkning.

De ofvan upprepade orden lyda i Finland sålunda: "Mina små pippla höns, — Gå i lada, — Göra skada! — Den som sist fingret kommer på, — Han skall till dörren gå!"

30.

Skifta Bocken.

Leken i Öster- och Westergöthland, Småland, m. m.

Den som anför leken, frågar en hvar af deltagarne: "Vill du köpa en bock; hornen tar jag, hvad tar du?" — Den tillfrågade utväljer någon viss del af densamma, t. ex. hud, fot, öga, m. m. Sedan bocken blifvit sålunda skiftad emellan hela sällskapet, säger ledaren: "Jag mältar godt malt i mina horn!" — En

hvar af de andra säga att han gör detsamma, uti den del af bocken han utvalt åt sig. — Derefter fortfar ledaren, och eftersäges på lika sätt af alla de andra: "Jag brygger godt öl i mina horn!" — "Jag dricker godt öl ur mina horn!" — Detta kan omvexlas och förlängas, efter ledarens uppfinnings förmåga; men slutet blir alltid: "Jag kastar upp mina horn på taket!"

81.

Skifta Makar.

Leken af allmogen både i Sverige och Finland.

Sällskapet sitter parvis, en karl och ett fruntimmer. Förstyret i leken har en hopvriden näsduk i handen, går omkring och frågar en hvar: "Hvad tycker du om makan din?" — Den som svarar: "braf!" får slag af näsduken; men svarar han (hon): "illa!" så måste han (hon) dikta på henne (honom) ett fel. Förstyret låter honom (henne) då skifta make med någon annan i leken. — Felen böra påfinnas så löjliga som möjligt.

32.

Nig-Leken.

Allmän både inom Sverige och Finland. Kallas äfven *Friare-Leken.*

Lika många karlar som fruntimmer deltaga i leken. De förre lemna rummet, och de sednare utvälja åt sig en bland dem. Derefter inträda karlarne, en i sender, och bocka för ett fruntimmer. Träffar han på den, som valt honom, stiger hon upp och niger, hvilket utgör en tillsägelse att stadna qvar. I motsatt fall uppstiger fruntimret och vänder sig om för honom; eller ock tillkännagifves misstaget genom en allmän handklappning. De afviste gå ut och förnya gissandet, till dess alla träffat rätt. — Derefter börjas leken på samma sätt af fruntimren, hvilka nu blifva de sökande.

33.

Låna Eld.

Lika allmän, som den föregående.

De lekande sitta i ring. En person går (eller rider på en käpp) inom kretsen, och säger åt någon: "Får jag låna eld!" Han erhåller till svar: "Gå till grannas!" Medan han fortfar härmed ombyta de sittande platser med hvarandra, och dervid söker den, som går omkring, att få någon tom plats. Den som blir utan, går i sin ordning och lånar eld. — Då eldlånaren rider på käpp, skall han genast bortkasta den, sedan han fått tillfälle att sätta sig, annars får han gå ånyo.

34.

Smiare-Leken.

Från Östergöthland. — Bekant äfven i Finland, m. fl. landsorter.

Sällskapet sitter i krets. En går omkring innom densamma, talar till en hvar med orden: "Smed, smed, kan du smida?" — Sv. "Så godt som du!" — "Smid då med en hammare!" — Den tillsagde slår med handen mot ena knät. Vid nästa hvarf befalles, på samma sätt, alla deltagande, att smida med två hamrar, det vill säga, att slå med hvar sin hand på hvar sitt knä. Derefter följa tre hamrar (två händer och en fot, som stampar mot golfvet); sedan fyra hamrar (begge händerna och fötterna); och slutligen fyra hamrar och storsläggan, då de sittande smida med tvenne händer och fötter, samt lyfta sig upp från stolen, och sätta sig åter hastigt ned, för att efterbilda storsläggans slag.

35.

Ord-Leken.

Bekant innom de flesta Svenska och Finska landsorter; men är troligen af nyare ursprung. — De Engelska lekarne: *Questions and answers, or the word introduced*, samt *Proverbs*, hafva likhet med denna. Se: *Walker*, l. c.; s. 12, 16.

En person lemnar rummet, och sällskapet öfverenskommer om det ord han skall utgissa. Återkallad stäl-

ler han frågor till de i leken deltagande, hvilka uti sitt svar inflåta det uppgifna ordet. Den frågande söker att deraf gissa, om hvilket ord man aftalat. Den person hvars svar röjt ordet, aflöser den gissande.

Anmärkning.

I sednare tider har man infört den så kallade *Ordspråks-Leken*, hvilken är blott en förvenskning af de Fransyska *Charades en action*. Vissa personer framställa, mimiskt, ett ordspråk, m. m., och det öfriga sällskapet söker att gissa det. T. ex. "Ju flera kockar, dess tunnare soppa;" — "Två flugor i en smäll;" — "Den halte leder den blinde;" — "I brist på bättre går man på trädben;" o. s. v.

36.

Gissa ett Ting.

Lika allmän, som näst föregående.

För en person, hvilken lemnar rummet, bestämmes ett ting, det han skall utgissa, uppå den beskrifning han derå erhåller. Återkommen frågar han en hvar af deltagarne i leken: "Hvad egenskap har tinget?" — Den tillfrågade är pligtig att uppgifva en egenskap, som verkligen inträffar på det bestämda föremålet; men för att förvilla den gissande, söker han dervid, om möjligt, att ställa sitt svar i strid med de föregående. T. ex. Det uppgifna tinget är en bränvins panna. Dess egenskaper: "den är af koppar;" — "men har jernfötter" (står på trefot); — "den är trefotad;" — "den har inga fötter, utan hänger i taket" (på tvenne jernkrokar);

"har stundom fyra;" — "den sitter fotlös i bur" (är inmurad); — "den har hatt;" — "men icke hufvud;" — "den har öron;" — "men hör icke;" — "den har inga ögon;" — "men gråter bittra tårar;" — "den har två (tre) långa näsor;" — "och gråter ur näsan;" — "den eldas till tårar;" — "men känner det ej sjelf;" — "dess tårar göra andras glädje;" — "men ännu fleres förderf;" o. s. v. — Den hos hvilken tinget gissas, aflöser den gissande.

37.

Söka efter Musik.

Lika allmän och lika ny, som de föregående. Se: *Stjernstolpe;* l. c., s. 17.

A.

En knappnål, eller något annat mindre ting, bekant för den sökande, gömmes på ett för honom okändt ställe. Han vägledes dit, genom sång eller instrumental musik. Ju närmare han nalkas stället, desto högre i ton eller mera forte ljuder musiken; då han aflägsnar sig, faller musiken mera i piano, eller i lägre tonskala.

B.

Göra efter Musik.

Är en mera utvecklad förändring af ofvanstående. — Den utsedde personen skall utföra något, under led-

ning af musiken. T. ex. Taga ett framställdt glas vatten, och låta någon dricka derur, eller vattna dermed blommor; o. s. v. Leken kan göras mer eller mindre sammansatt och svårt utförd.

38.

Stämma Orgor.

Från Westergöthland.

En hvar af sällskapet öfvertager en ton, g, a, h, c, d, m. fl. Den som anför leken, ger ett tecken, att alla skola stämma in sin ton; men då han härvid pekar på en eller flera personer, tystna alla andra, och blott de angifna sjunga sin ton.

UPPVÅG OCH PUTA.

39.

Stöpa Stjernor.

Från Östergöthland. — Denne, jemte följande sex lekar, utgöra ett temligen grofkornigt skämt med dem, som ej känna upptåget. Man inser lätt deras äkta ursprung från folket.

Alla i leken deltagande hålla i ett käril fyldt med vatten. Den som stöper stjernan, slår med flåta handen i vattnet, så att detta stänker upp emot dem, som biträda vid stöpningen.

40.

Sislas Barnsöl.

Bekant i flera landsorter.

A.

Från Dalarne.

Ett fruntimmer antager namn af *Sisla*, anses fira barnsöl och sätter sig i högsätet af rummet. Ett annat fruntimmer står bredvid henne, med en talrik bakelser, eller dyl., i handen. En person i sender inslåppes i rummet, och anmanas af fruntimret, som håller talriken, att träda fram och göra sin vördnads betygelse för Sisla. Sedan detta är verkstäldt (genom bockande eller nigande), ber fruntimret den inträdde "hålla till godo med en liten välfägnad;" tar en bakelse, m. m. från talriken och bjuder åt den fremmande; men då denne öppnar läpparne, för att undfå densamma, äter hon sjelf upp den och torkar den andra om munnen med en näsduk. — Denna lek kan begagnas endast med personer, som ej förut känna den.

B.

Från Östergöthland.

De, som skola deltaga i leken, gå ur rummet, hvarefter en i sender inbjudes, med mycken högtidlighet, att fira Sislas barnsöl. Vid inträdandet sitta tvenne personer på hvar sin kullerstol, öfver hvilka man

utbredt ett täcke eller en duk, med ett emellan de sittande lemnadt utrymme för en tredje. Här inbjudes den införde att sätta sig. Då han gör det uppstiga de andra, och han faller mot golfvet, emedan ingen stol finnes ställd på hans plats.

41.

Tjena Påhl och Göran.

Uppteckningen är från Dalarne.

Leken utgör en förändring af nästföregående, och anordnas på samma sätt. Den som sitter på den ena stolen kallas *Påhl*; den andra *Göran*. Personen, som inledes, hälsar: "God dag, mäster Påhl och fader Göran!" — De svara: "Var välkommen! Vill du tjena Påhl och Göran?" — Den införde: "Allt för gerna!" — "Var god och sitt ner!" hvarvid man anvisar honom platsen emellan Påhl och Göran, hvilka då höja på sig, så att den tredje faller ned mot golfvet.

42.

Slakta Bocken.

Från Östergöthland.

En person, som föreställer bocken, lägges på en bänk, ett bord eller något dylikt, och öfvertäckes med

ett lakan, eller ett duk, o. s. v. Han fyller skuminn med vatten, och ett fat ställes på golfvet invid hans hufvud. En annan föreställer slaktaren. Den, med hvilken upptåget skall bedrifvas, kallas in för att röra i blodet och anmodas att hålla i hufvudet. När slaktaren finner tillfället gynnande för putset, sticker han bocken, och denne sprutar vattnet i ansigtet på honom, som håller hans hufvud.

43.

Turkiska Messan.

Uppteckned i Dalarne.

De i leken deltagande lemna rummet. Presten tager plats invid en stol, hvarpå man ställt ett kärl med vatten och deruti en lärfts klut, eller något dylikt. Presten bär, såsom kappa, ett lakan eller täcke, hvarunder han döljer stolen och vattenkärlet. Bredvid honom står klockaren. Presten messar: "Ser du någon komma?" — Klockaren svarar messande: "Ja men, ser jag så!" — Presten: "Har han något att föra?" — Klockaren: "Han har en färabog och en kaka!" — Presten: "Släpp syndaren in!" — Klockaren öppnar dörren och en person i sender inlåtes. Denne har något i handen och ledes fram att offra det, hvarvid presten slår honom i ansigtet med den våta kluten. — Detsamma verkställes med alla de efterföljande.

44.

Sätta Rofvor.

Från Dalarne.

Sällskapet sitter i ring på golfvet, med fötterna inåt. En person föreställer ägaren till rof-landet och en annan hans dräng. Denne sednare, som är ansvarig för rofvorna, springer omkring ringen, med en käpp i handen, och uttalar denna vers:

"Käpe, käpe rofvegård,
"Han skall stå i hundra år!
"Intet skall ormen genomsmyga,
"Intet fogeln öfverflyga;
"Så högt skall tjufven hänga!"

Härvid pekar han med käppen mot taket. — Derpå lägger han sig att sofva. Emellertid kommer en tjuf och tar bort några rofvor. Drängen vaknar och låtsar täcka hålen efter dem med sin käpp. Nu springer han åter omkring ringen och upprepar ofvanstående vers. Tjufven stjäl ånyo några rofvor, och drängen förnyar ofvannämnde åtgärd och vers. Sedan alla rofvor sålunda äro bortstulna, går drängen till husbonden och beklagar sig. Husbonden slår och fängslar honom, samt leder honom till en utsedd domare. Denne dömer drängen att hängas. Emellertid har den fängslade, oförmärkt, smort sina händer med talg och sot, och sedan han fått sitt utslag, kryper han ödmjukt fram till domaren, klappar honom på kindbenen och ber ömkligen att få lefva. Domaren ger honom nåd; men är sjelf narrad af upptåget.

ge.

s-art, lemnar rum-
med hvilken gycklet
ycka, hatt, stöfvel,
ch låtsar söka med
slutligen går till den,
ar sönder det.

fle.

nska landsorter, begag-
nad lek.

Tvenne karlar sätta sig på golfvet (eller marken), med fötterna emot hvarandra. De hålla hvardera i en trädkafle, och tafla att lyfta den andra från golfvet (marken).

47.

Stjäla Fläsk.

Från Blekinge.

Ett tåg fästes, med begge ändarne, vid en sparre, hylla eller något dylikt, och öfningen består deruti, att äntra upp på händerna (med ett tåg i hvardera handen), till dess man kan bita i trädet.

48.

Sitta på Betsman.

Begagnas i flera landsorter.

Ett trädbetsman lägges på golfvet. Man sätter sig på klumpen, sträcker fötterna ut på skaftet, och skall, i denna ställning, träda på en nål, eller med ett brinnande ljus tända ett annat, hvilka hållas ett i hvardera handen. — I stället för betsman brukas stundom en hälfstops butelj, hvarpå man sätter sig, sträcker ut benen, lägger den ena fotens häl på den andras tåspets, och verkställer ofvanstående föreskrift.

49.

Sko Hästen.

Bekant i åtskilliga landsorter.

Tvenne karlar hålla en stång öfver sina axlar, eller ock lägges en stång på tvenne stöd, så högt, att den som sitter gränsle på densamma, ej når med fötterna till golfvet (marken). En karl sätter sig på stången, och håller sig fast vid den, så godt han förmår. En annan, som föreställer hofslagaren, tager hans fot och slår den med handen eller en kudde, för att sålunda stjälpa omkull den sittande.

50.

Hinka Penning.

Lika allmän, som de föregående.

En stol stjälpes omkull, så att karmsidan ligger uppåt. En penning lägges ytterst på karmen. Man fattar med begge händerna i stolfötterna, ofvanför nedersta slån, stöder sig på armarne, sträcker ut fötterna och lutar sig framåt för att taga penningen med munnen. — Utföres äfven sålunda, att man fattar med begge händerna ungefär på midten af den kullstjälpta stolens fötter, samt lutar sig ned mot karmen och upphemtar penningen med munnen.

51.

Stånga Vägg.

Lika allmän, som de föregående.

Man mäter tre fotlängder från en vägg, och ställer sig, med begge fötterna tillsamman, med tårna invid den utmärkta punkten. Derefter lutar man hufvudet mot väggen, lägger händerna på ryggen och rätar sig upp, utan att flytta någondera foten eller hjelpa till med handen. — En ännu svårare förändring deraf är den, att, i ofvan beskrifna ställning, hålla en stol höjd i ena eller i hvardera handen, och sålunda räta upp sig.

52.

Björn-Dansen.

Begagnas i Norrland.

Fyra eller flere karlar lägga sig framstupa på golfvet, med hufvudet vändt inåt, mot samma medelpunkt, och kroppen såsom radier i en cirkel. Golfvet vidröres endast med flata handen och tåspetsarne. Sålunda hoppa de på händer och fötter, efter takten af nedanstående musik, under oafbruten kretsrörelse, hvarvid de, vexelvis, draga händer och fötter tillhopa, och sträcka dem åter utåt. I förra händelsen vändas händer och fötter inåt mot hvarandra; i den sednare utåt ifrån hvarandra. Dessa rörelser äro så snabba, att de ske

två gångor inom hvarje takt. — Dansen erfordrar mycken både vighet och styrka.

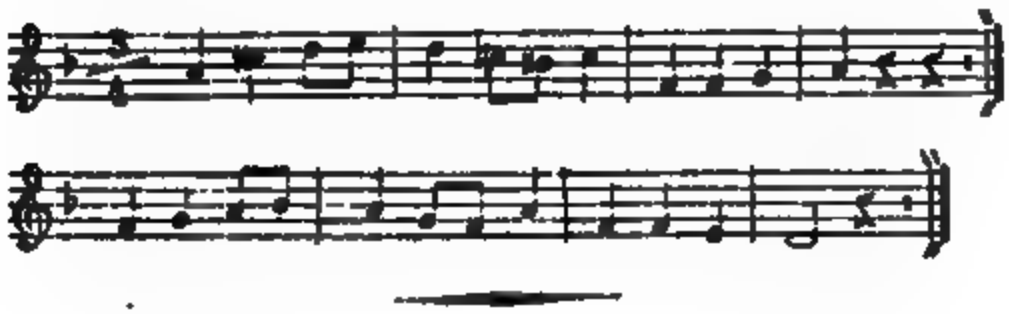

53.

Krok-Dansen.

Från samma landsort, der den äfven får namn af *Hund-Dansen.*

Alla de i leken deltagande karlarne sätta sig i rad, sålunda, att den förste räcker högra handen emellan sina ben åt den efterföljande, hvilken fattar den med sin venstra, samt ger, på samma sätt, sin högra hand åt den efterföljande, o. s. v. hela raden utföre, intill den siste, som vänder ryggen åt sin föregående, och griper, med högra handen, på ofvansagde väg, den åt honom sträckte handen. Den siste i raden bör vara en mycket vig karl, om han skall uthärda på sin plats. Efter nedanstående eller någon annan polska ledes dansen af den förste, i rund, bågformer, vinklar, m. m., efter hans godtfinnande. Den siste (som kallas *kroken* eller *hundsvansen*), sliter ondt vid alla dessa rörelser, samt utgör ett slags peggiazzo för åskådarne.

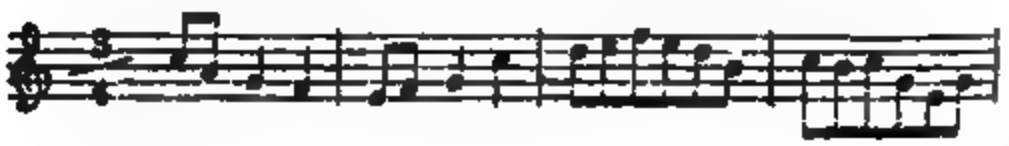

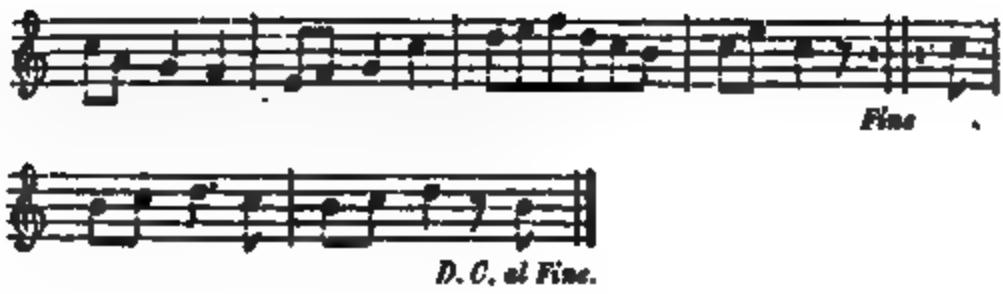

54.

Lapp-Dansen.

Bruklig i Wester- och Norrbotten, der den är ett lån från Lapparne.

Ett ljus står på golfvet och på hvar sin sida om detsamma ställa sig tvenne personer, hvilka dansa, efter takten af nedanföre upptagne musik, sålunda, att fötterna kastas korsvis öfver ljuset och helt nära detsamma; men så, att det icke stötes omkull. För hvarje takt böra de dansandes tåspetsar hafva stött ihop tvenne gångor, eller en gång på hvardera sidan om ljuset; den enas venstra fot med den andras högra. Härunder röra de sig omkring i en cirkel, hvaruti ljuset utgör medelpunkten. — Turen omvexlas sålunda, att under en cirkelrund hållas begge händerna i sidan, och under en annan utsträckas händerna, och pekfingren göra samma rörelse och på samma gång som fötterna. — Lapparne utföra denna dans med en förvånande vighet. Åskådaren vet knappt hvad han skall beundra mera, antingen deras utomordentliga snabbhet, eller den mimik, som speglar ur molnet af deras dystra anleten, eller den karakteristiska melodien.

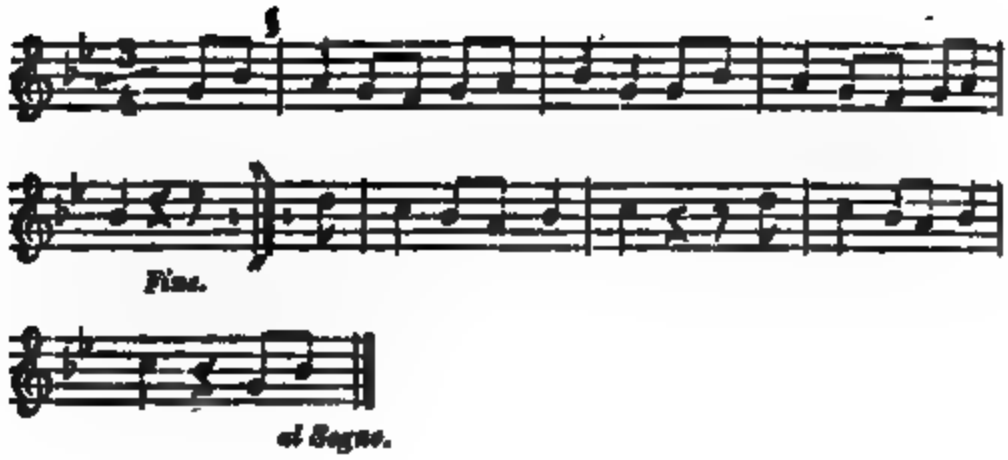

Anmärkning.

Utgifv. har icke upptagit de folklekar, som begagnas uti fria luften, dels emedan den samling han erhållit uppdrag att meddela allmänheten, innehåller genska få af dem, och dels emedan de höget oegentligen kunna hänföras till Svenska Fornsånger. Denna sista anmärkning gäller visserligen äfven ett antal här utgifna lekar; men de stå i så nära samband med dem, som utföras med sång, att de ej gerna kunnat skiljas ifrån dessa.

VII.

BARN-SÅNGER,

WERSER

OCH

LEKAR.

A) BARN-SÅNGER.

1.

Vyssa, lulla litet barn.

Är bekant äfven i Danmark. Se: *Thieles* Danske Folkesagn, Saml. III, s. 128. En Skånsk artförändring anträffas i Violen af *Lilja* I; s. 12.

A.

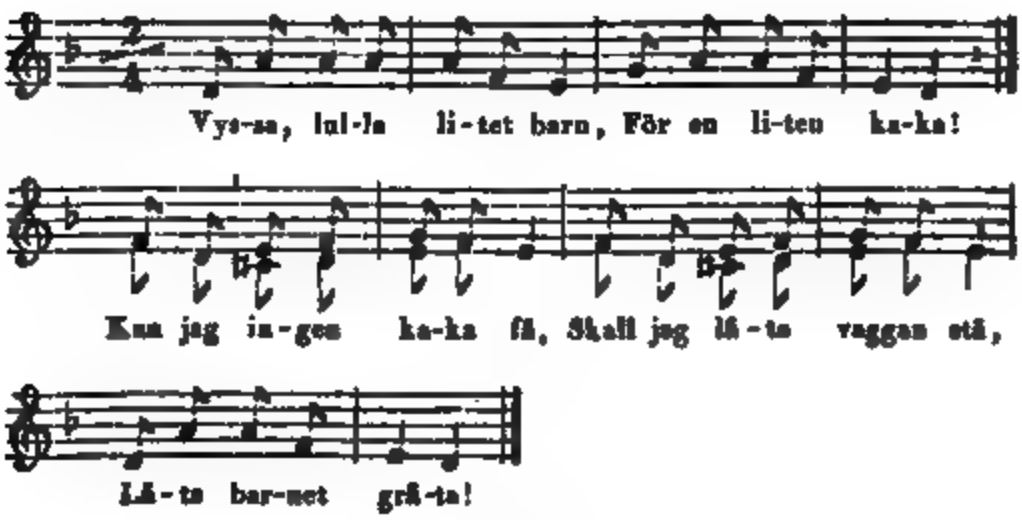

B.

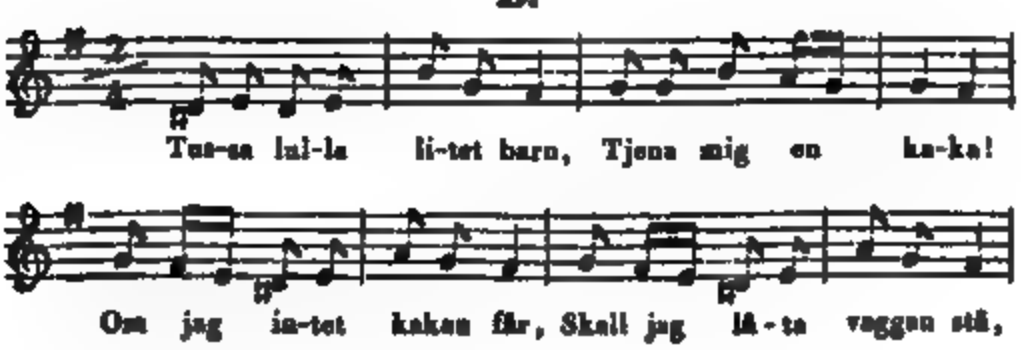

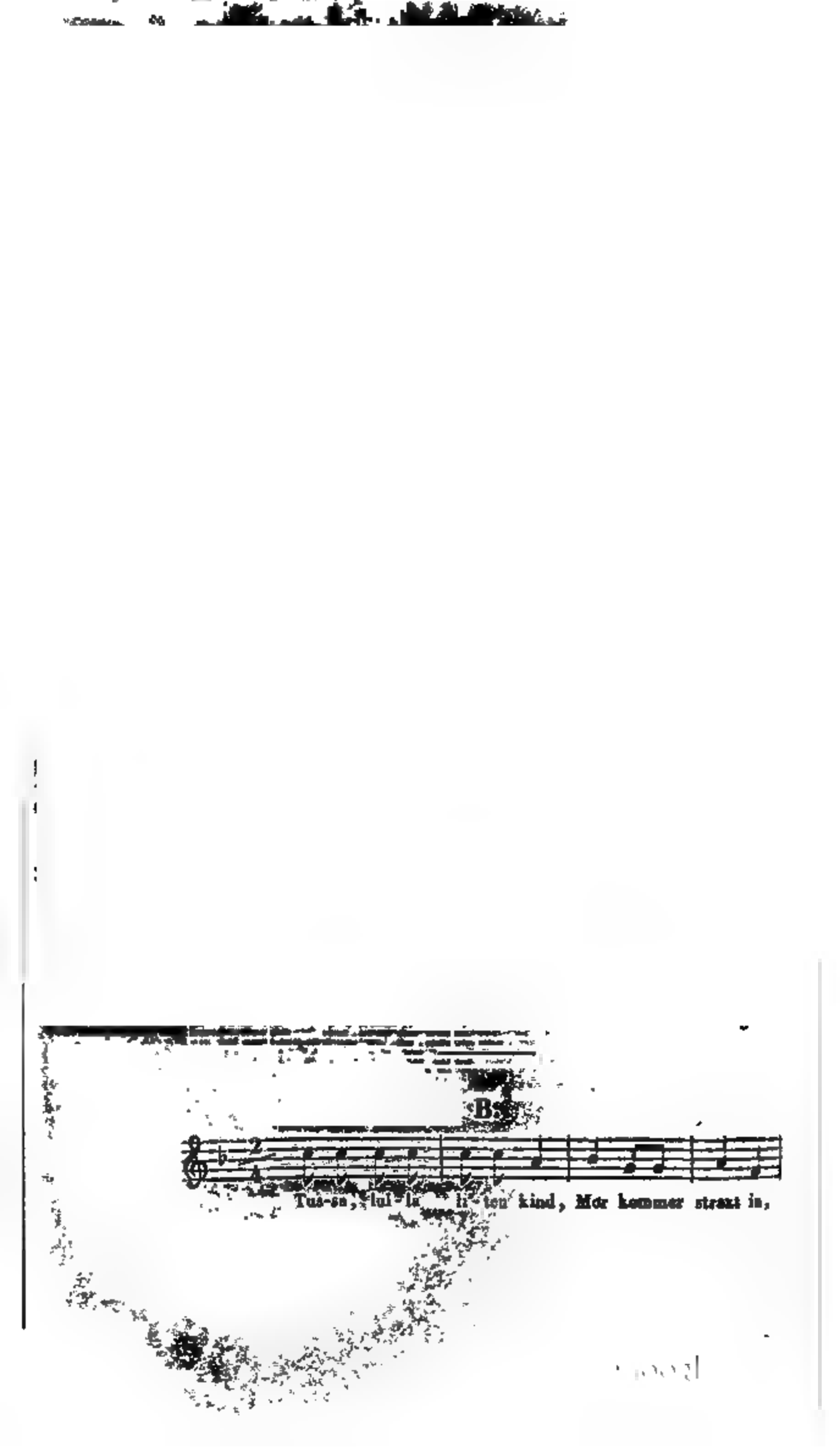
B.
Tus-sa, lul-la li-ten kind, Mor kommer straxt in,

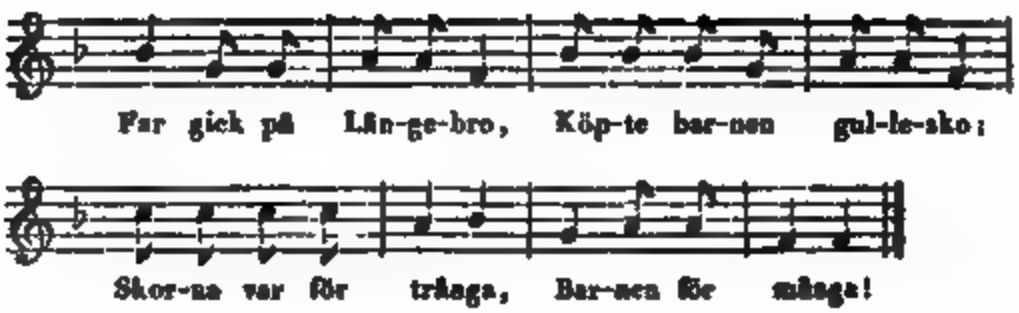

C.

Ro, ro skära,
Köpa småbarnen pära!
Ett åt far,
Och ett åt mor,
Ett åt syster,
Ett åt bror,
Och ett päron åt gossen,
Som ligger i tulla!

D.

Ro, ro för barna!
Katten sitter i grana,
Fläsket hänger uppå stänger,
Aldrig kommer det för våra tänder!
Ro, ro för barna,
Katten sitter i grana!

3.

Ro, ro åt fiskar-sjö.

Begagnas vanligen sålunda, att någon håller barnet stående på sitt knä, tager dess händer och ror det fram och åter under sången. — På Danska finnes den hos *Thiele;* l. c., s. 128, samt en Svensk förändring i Violen. I; s. 12.

A.

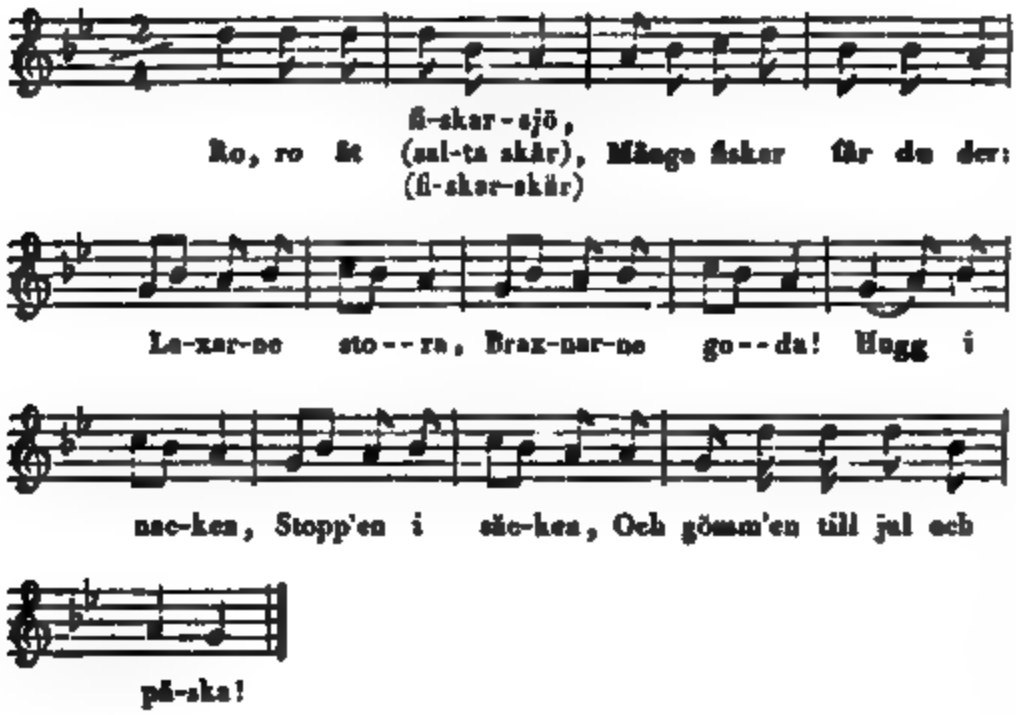

B.

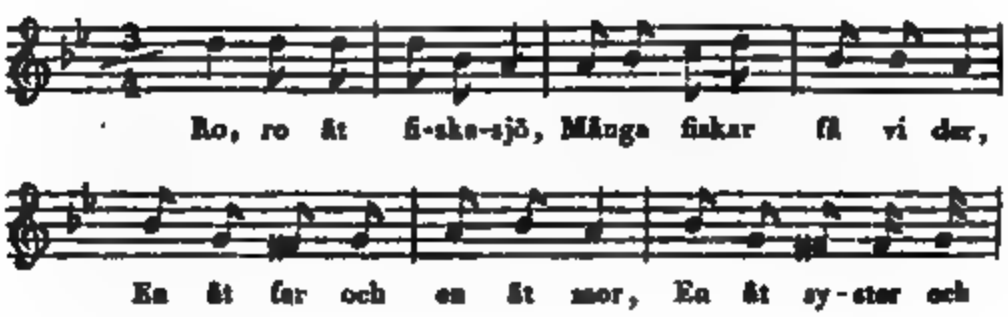

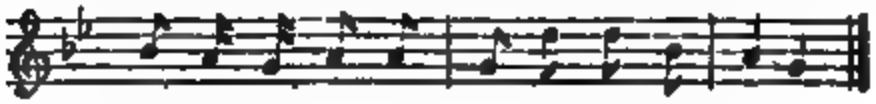

4.

Lilla Lasse sitter och gråter.

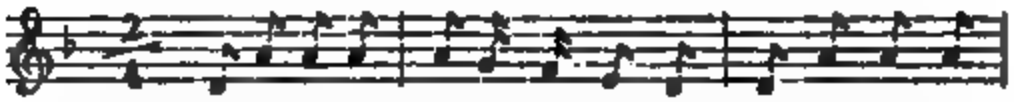

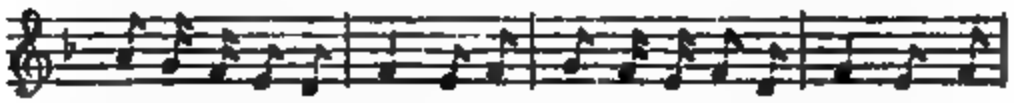

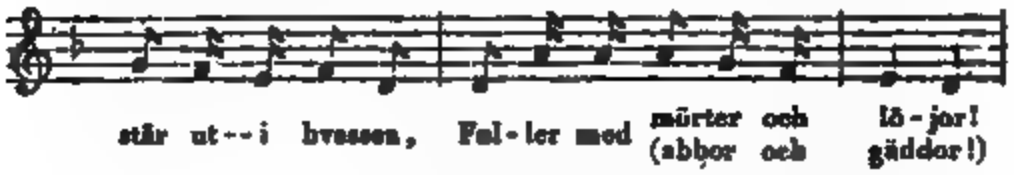

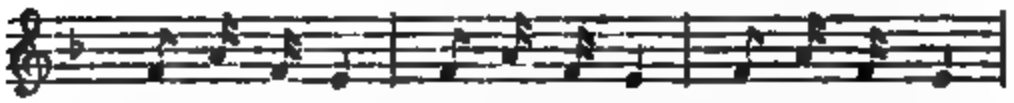

5.

Liten pilt hade en guldvagn.

En Skånsk artförändring, hvilken här spår af nyare handläggning, anträffas i Violen. I; s. 16.

A.

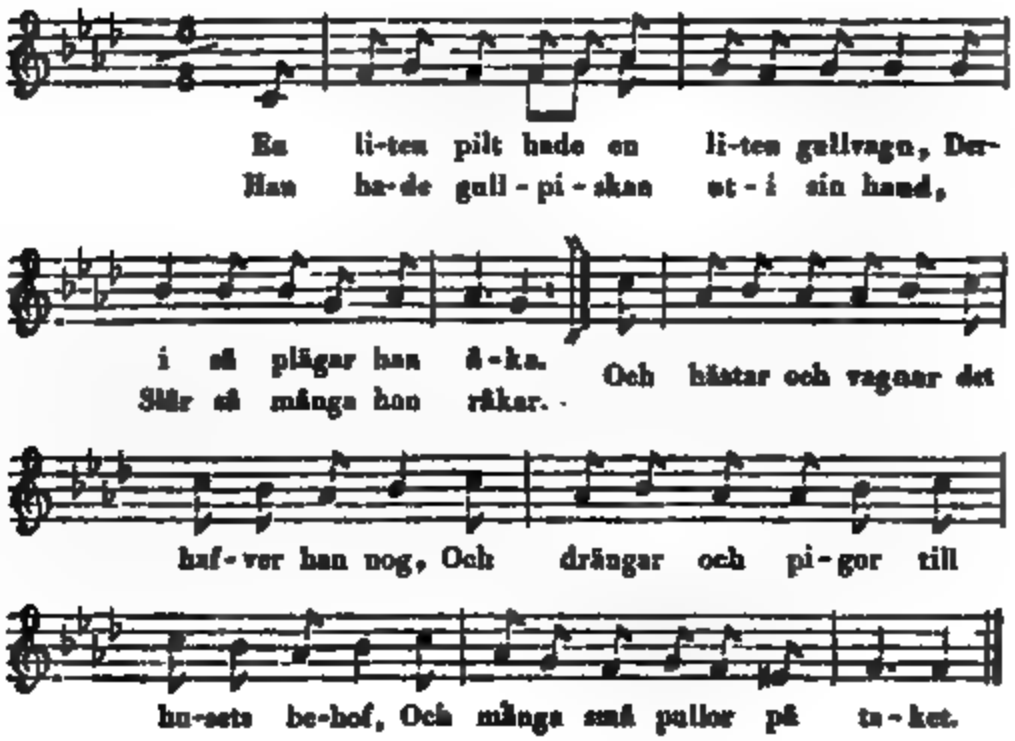

B.

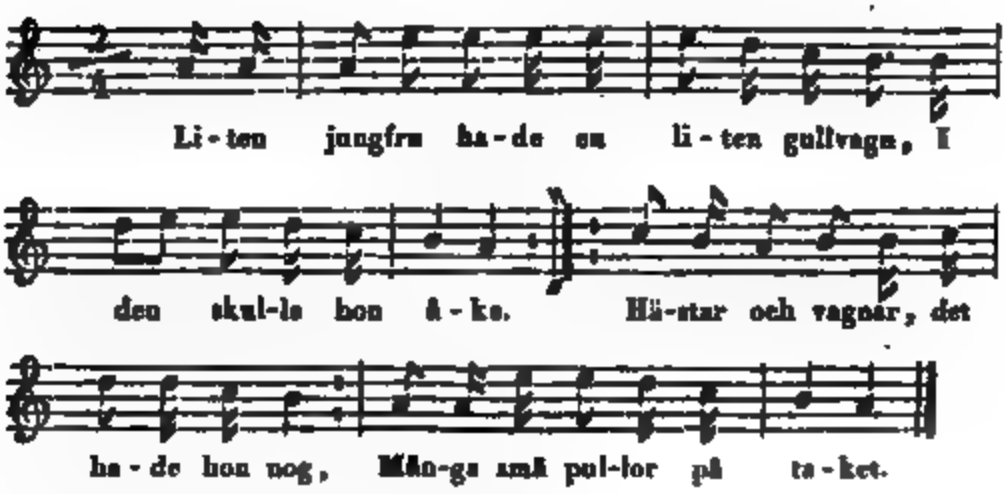

6.

6.

Gossen uppå berget stod.

A.

1.

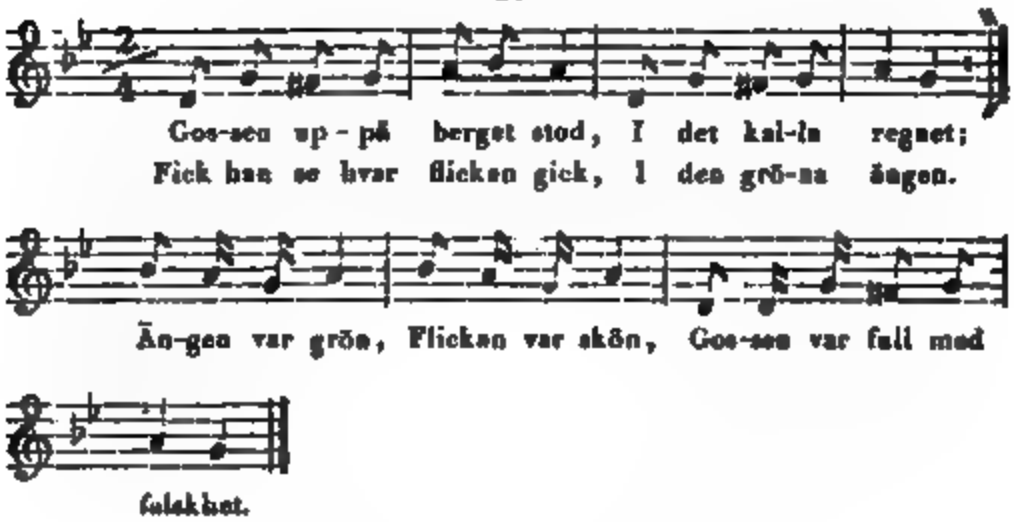

2.

"Flicka lilla, kom till mig,
"Trohet skall du finna!
"Aldrig skall jag svika dig,
"Det skall du förnimma.
[Om du blir min qvinna].
"Sviker jag dig,
"Lönar Gud mig,
"Samma stund och timma!"
[På min sista timma!]

B.

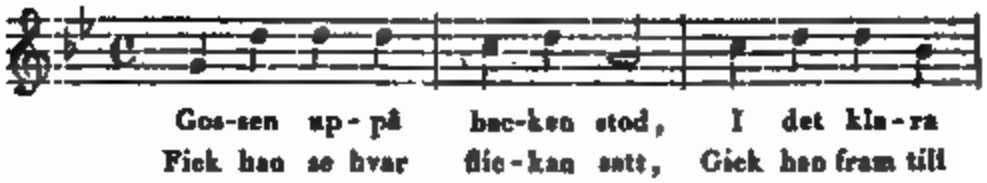

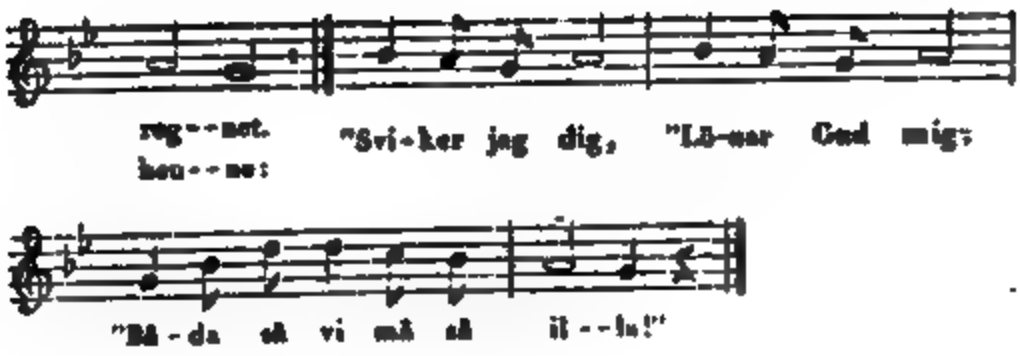

7.

Lilla gossen på Kyrkobacken.

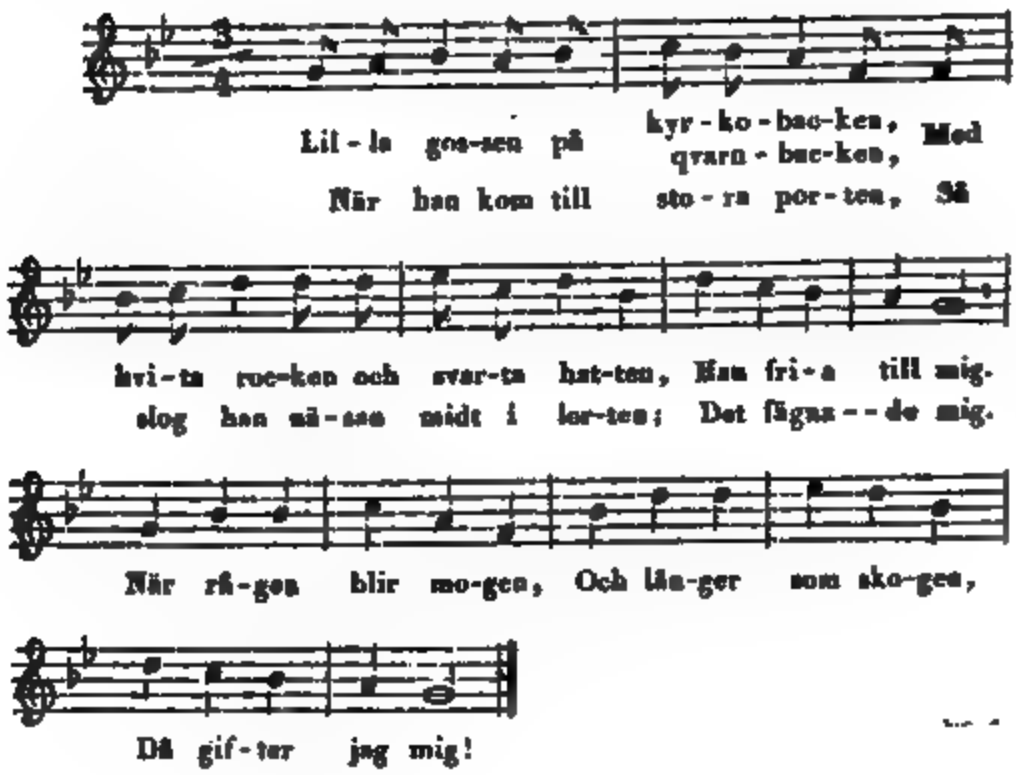

8.

Kråkan sitter på Kyrkotak.

Samma melodi, som till N:o 5 eller 9, bland Barn-Sånger. — Finnes på Danska, nästan ordagrannt lika, hos *Thiele*; l. c., s. 152. En Norrsk uppteckning, hos *Moe*, Samling af Sange, Folkeviser, m. m. s. 122, är till innehållet mycket afvikande.

Kråkan sitter på kyrkotak,
Talar med sina små döttrar:
"Hvart skall vi i vinter gå,
"Vi frysa om våra fötter? —
"Vi skall resa till Danmark,
"Köpa oss skor för en half mark!
"Tre och trettio pepparkorn,
[Skor så trinda, som pepparkorn],
"Katten [geten] blåser i silfverhorn!"

9.

Katten och Killingen.

Finnes aftryckt, utan melodi, i Violen. I; s. 15.

A.

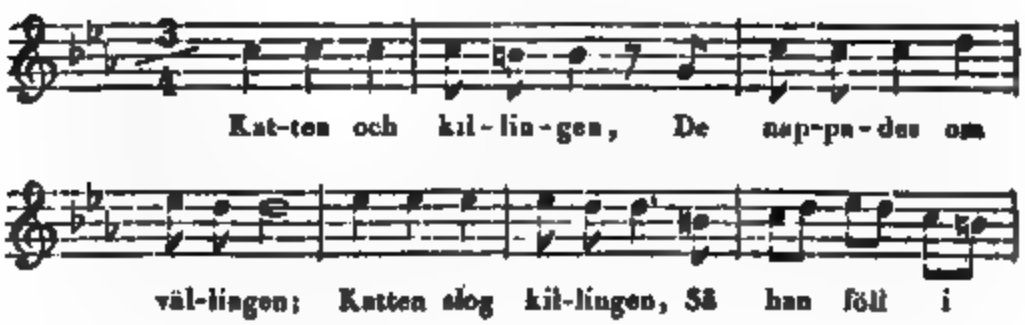

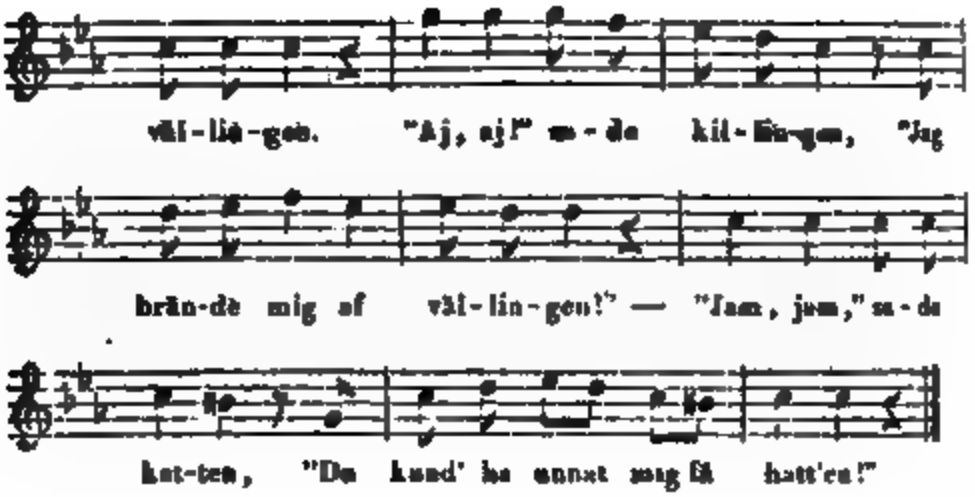

B.

Samma melodi, som i de 8 första takterna af var. A.

1.

Haren och hunden,
De trälte i lunden.
Haren bet hunden,
Så han blödde i munnen.

2.

"Aj, aj!" sa' hunden,
"Du bet mig i mumnen!" —
"Det var rätt," sade haren,
"Du skulle låtit mig fara!"

3.

Katten och killingen [1]),
De trälte om vällingen;
Katten slog killingen,
Att han föll uti vällingen.

[1]) *Var.* Källingen, prov. i st. för käringen. — *Kalling* är äfven, i vissa landsorter, benämning på en kattunge.

4.

"Aj, aj!" sade killingen,
"Du slog mig i vällingen!" —
"Jaw, jam!" sade katten,
"Du skulle låtit mig få hatt'en!"

5.

Brömsen han brummade,
Ekorren han trummade,
Fyra möss de gå i dans,
Så hela jorden dundrar.

6.

Fyra trappor gick jag,
Fyra slängar fick jag;
Had' jag flera trappor gått,
Så had' jag flera slängar fått!

7.

Ett, två, tre, fyra,
Våra gossar ä' så dyra;
För ett halföre få vi två,
Och för ett runatycke fyra!

10.

Bonden gick åt grönan äng.

Från Södermanland.

1.

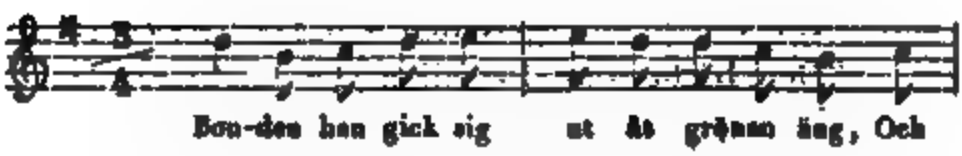

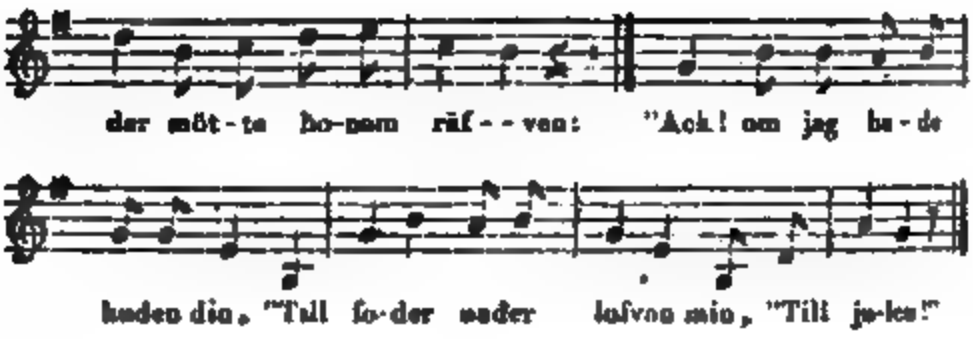

2.

"Ett gångande skepp det vill jag gifva dig,
"Det bästa som du vill hafva,
"Bara jag får huden din,
"Till foder under lufvan min,
"Till julen!" —

3.

"Ett gångande skepp det vill jag intet ha,
"Ty det kan jag intet styra;
"Aldrig får du huden min,
"Till foder under lufvan din,
"Till julen!"

4.

"En väl gödder oxe vill jag gifva dig,
"Den bästa som du vill hafva,
"Bara jag får huden din," m. m.

5.

"En väl gödder oxe vill jag intet ha,
"För den kan jag intet slakta;
"Aldrig får du huden min," m. m.

6.

"En väl gödder gris den vill jag gifva dig,
"Den bästa som du vill äta,
"Bara jag får huden din," m. m.

7.

"En väl gödder gris den vill jag intet ha,
"För den kan jag intet äta;
"Aldrig får du huden min," m. m.

8.

"En väl gödder gås den vill jag gifva dig,
"Den bästa som du vill hafva,
"Bara jag får huden din," m. m.

9.

"En väl gödder gås hon är väl god att ha,
"Men huden är svår att mista;
"Aldrig får du huden min," m. m.

10.

Ut kommer räfvens syster så fin,
Hon ville med räfven tala:
"Ej får du sälja bonden ditt skinn,
"Ty han kan det ej betala :,:
"Aldrig får han huden din," m. m.

11.

Bonden han spänner bågen mot knä,
Och skjuter båd' räf och räfvesan med:
"Sest du att jag knep ditt skinn,
"Till foder under lufvan min,
"Till julen!"

11.

Thordyfveln låg på ängen sjuk.

Denna barnsång har förut varit kringspridd bland visor "tryckta i år", ehuru utgifv. ej varit i tillfälle att få se något ex. deraf. En Dansk variant af densamma omnämnes uti *Nyerups* Udvalg af Danske Viser fra Midten af det 16:de Aarhundrede, Del. II, s. 104. En Tysk artförändring förekommer i Sammlung Deutscher Volkslieder, herausg. durch *Büsching* und *von der Hagen*, s. 156, hos *Erlach*, l. c., III, 125, bland *Kretzschmers* Deutsche Volkslieder, I, 204 och Deutsche Volkslieder von *Erk* und *Irmer*, Heft. I, s. 49.

A.

Uppteckningen är från Finland.

1.

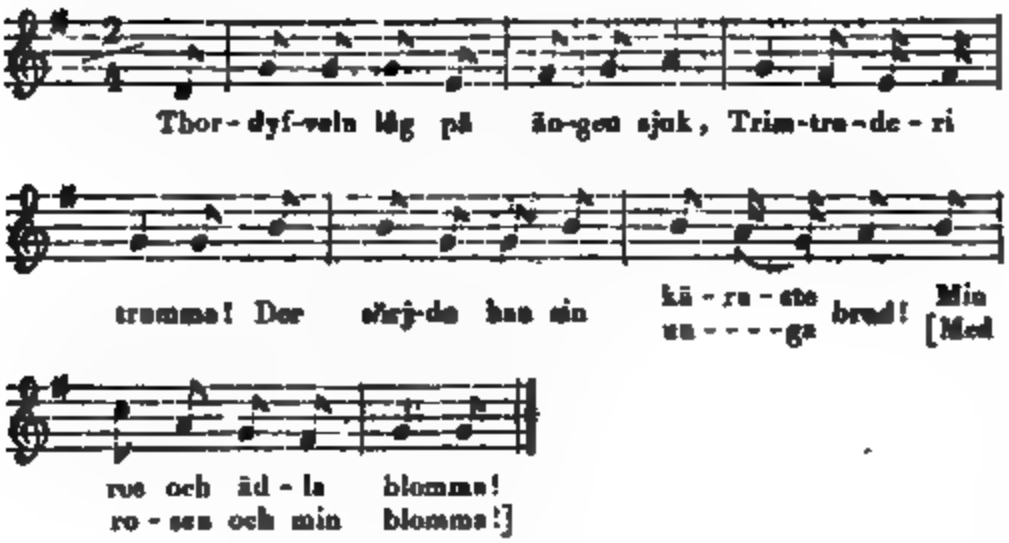

2.

Thordyfveln sa' till bromsen så:
Trimtraderi tramma!
"Du fria för mig i flugans hof!"
Min ros och ädla blomma!

3.

Brömsen steg upp, han var ej sen,
Han drog två stöflar på ett ben.

4.

Brömsen for till flugans gård,
Och der stod flugan och kamma sitt hår.

5.

"Thordyfveln har mig till er sändt,
"Om ni ville blifva hans käraste vän!" —

6.

"Hur kan detta vara likt,
"Thordyfveln är fattig och jag är rik?"

7.

"Jag sitter uppå silfver fat,
"Och äter socker och mycken god mat."

8.

"Och när jag sitter på kungens knä,
"Så går thordyfveln i vall med fä."

9.

"Och när jag sitter på kungens bord,
"Så går thordyfveln och påtar i jord."

10.

Brömsen sticknar vid dessa ord,
Han slog till flugan, så hon föll till jord.

11.

Flugan steg upp och snyfta och gret:
"Var detta på alfvare eller på lek?"

Anmärkningar.

De begge omqvädena äro på Danska:

"Tranen træer paa Trommen!"

och

"I Torn og i Blommen."

Från dem hafva de Svenska bildat sig. I Tyskan förekomma, i stället för dessa omqväden, endast interjektionerna: *"Brumm, Brumm!"* och *"Summ, Summ!"*

12.

Hvad skall frun till lifvet ha!

Af samma slag, som nedanstående, har man på Svenska flera diktningar, bestämda egentligen till minnes öfning. De upprepas vanligen utan sång. Se: Violen. I; s. 17 och 19. — På Holländska finnes en likartad, så kallad *Reihenlied*, öfversatt af *Wolff*, bland Proben altholländischer Volkslieder, s. 51, tagen ur *Fokkes* Vaderlandsche Historie, I, s. 259. På Tyska i *Gräters* Idunna und Hermode, 1812, N:o 40; i Dansk öfversättning hos *Thiele*, l. c., Saml. III, s. 146 och i *Nyerups* Udvalg, m. m., II, 253. Se vidare: Wunderhorn, III, *Kinderlieder*, s. 44. — Nedanstående uppteckning är från Finland.

Sången utföres på följande sätt. För hvarje dag upprepas frågan: *"Hvad skall frun till lifvet ha på den — — da'n?"* Den besvaras med uppgiften för den framstälda dagen, jemte alla de efterföljande, till och med den första dagen. T. ex.

1.

Hvad skall frun till lifvet ha
På den *första* da'n? —
Ett par Hollands dufvor!

2.

Hvad skall frun till lifvet ha
På den *andra* da'n? —

Två par änder, fötterna med,
Ett par Hollands dufvor!

7.

Hvad skall frun till lifvet ha
På den *sjunde* da'n? —
Sju gödda bockar,
Sex gödda svin,
Fem får,
Fyra gäss,
Tre kalkoner,
Två par änder, fötterna med,
Ett par Hollands dufvor!

De siffror, som nedanföre finnas tecknade öfver notraderna, utmärka hvarje dag.

Uppå frågan: "Hvad skall frun till lifvet ha på den *tolfte* da'n?" genomsjunges hela nedanstående vers.

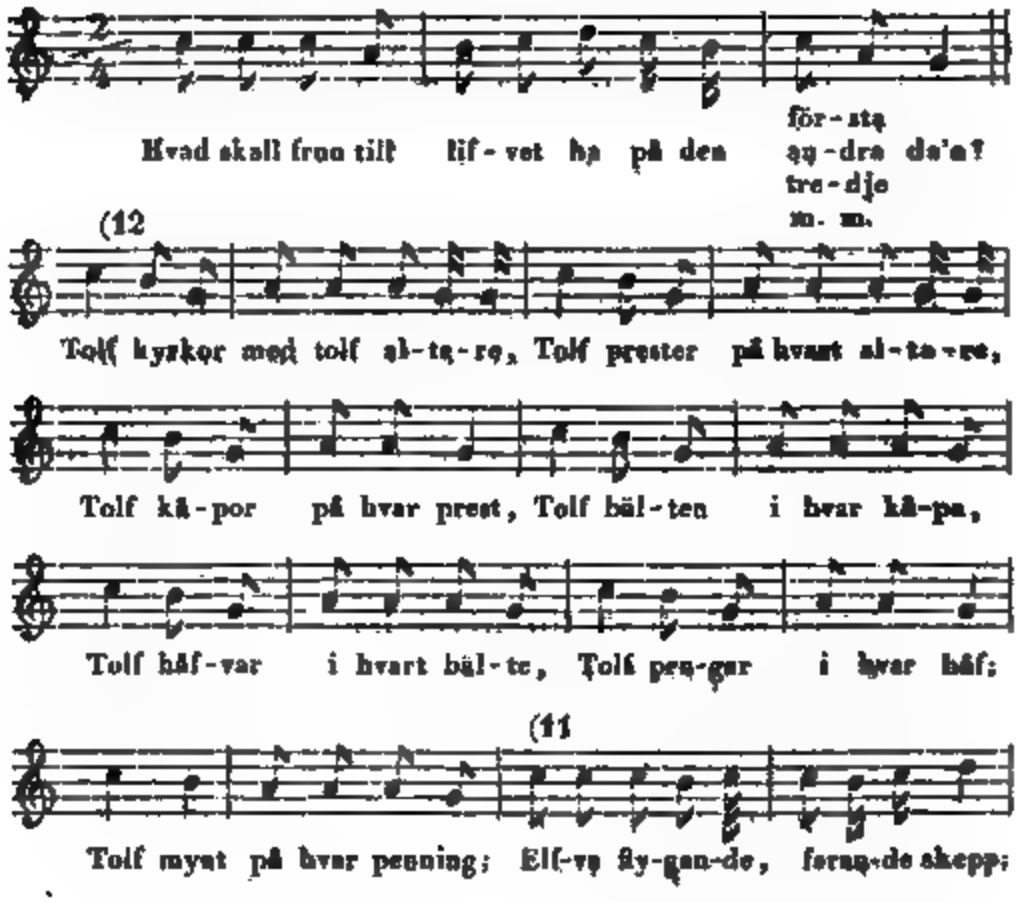

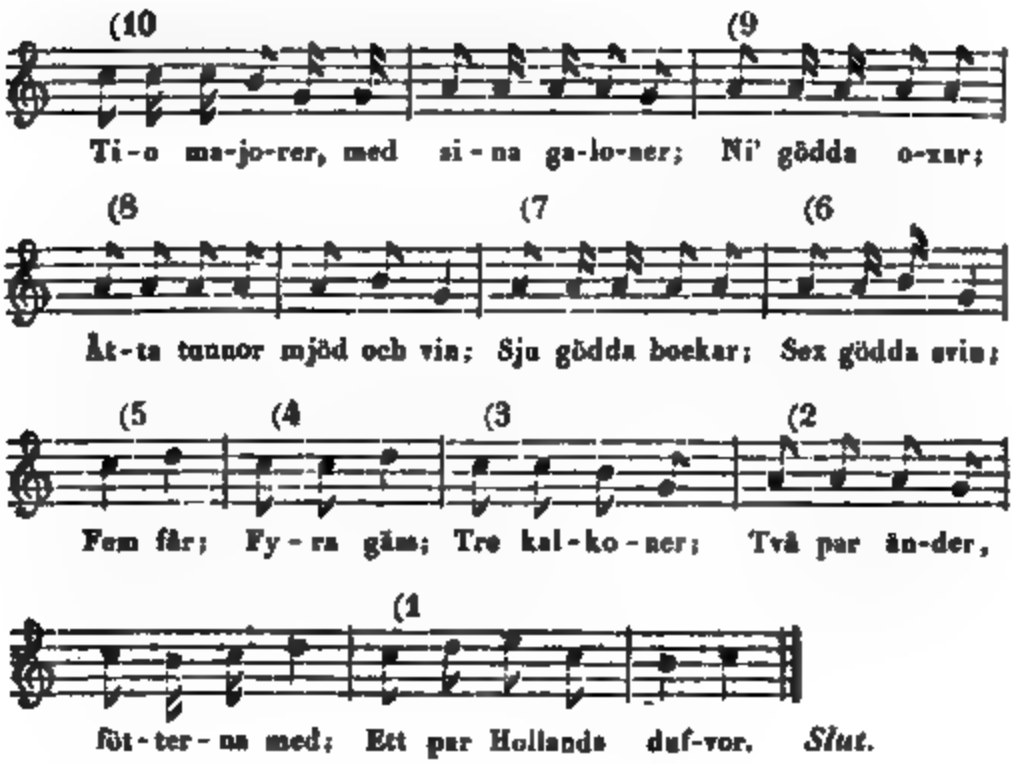

13.

Hvart skall du gå, lilla fänta.

1.

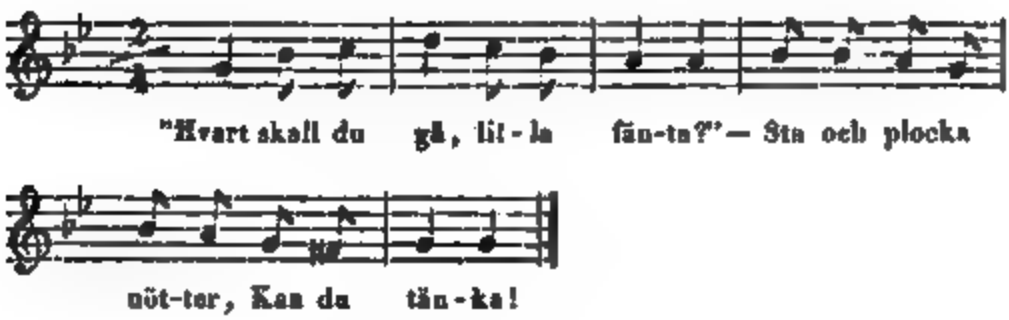

2.

"Du räcker intet upp,
"Lilla fänta?" —
Jag stiger på en sten,
Kan du tänka!

3.

"Du faller dervid ned,
"Lilla fänta!" —
Jag håller fast i gren,
Kan du tänka!

14.

Gubben och gumman skulle köra vall.

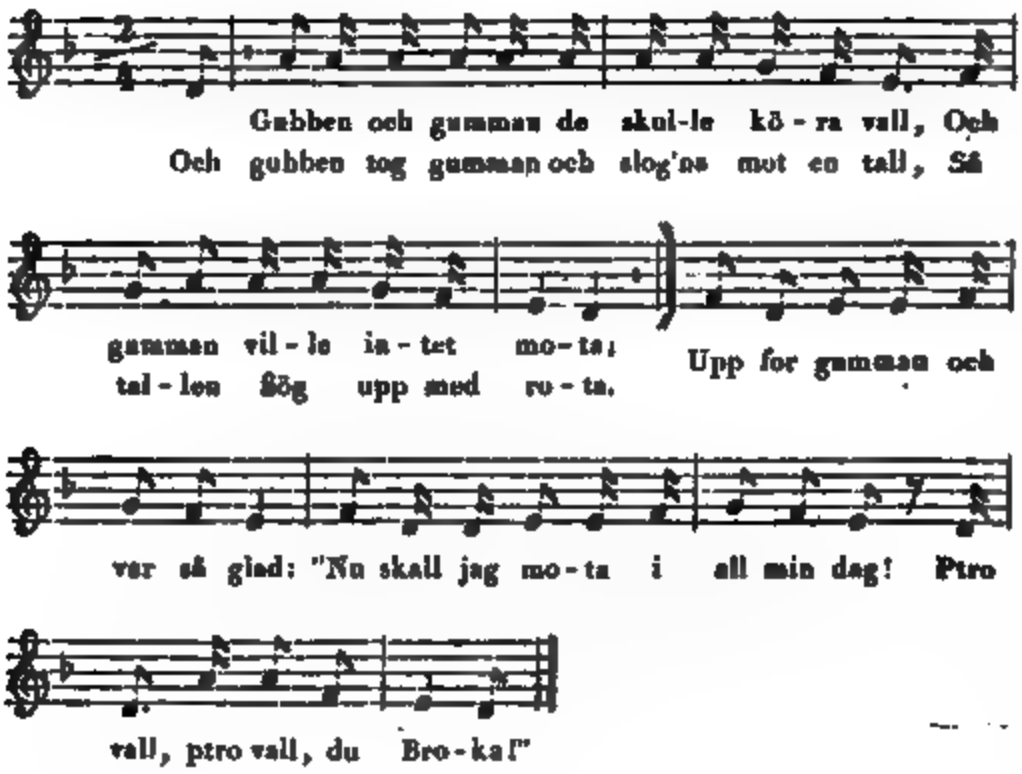

15.

Anna, lilla du!

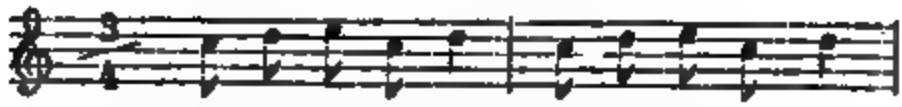

An-na lil--la du, Vill du bli min brud,
Kommer nå-got på, Skall jag sä-ga så:

Skall jag bli din lil-la her-re!
"Blir du on-der, blir jag vär-re!"

16.

Tull lull, blås i horn!

Synes vara sammansatt af tvenne sånger, utaf hvilka den sednare börjar med: "Kära du, trana." — Se nästa N:o.

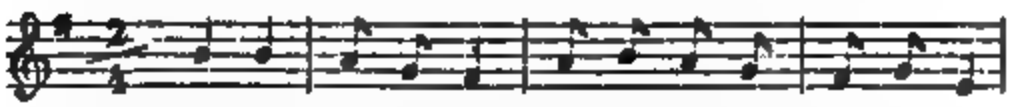

Tull lull, blås i horn! Grannas get-ter gå i korn,

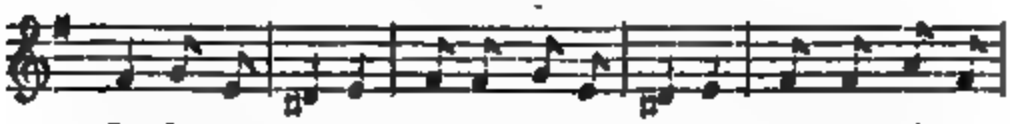

Bro-ka å Bäl-ta, Sto-ra, hvi-ta Hjelta! Tog jag mig en

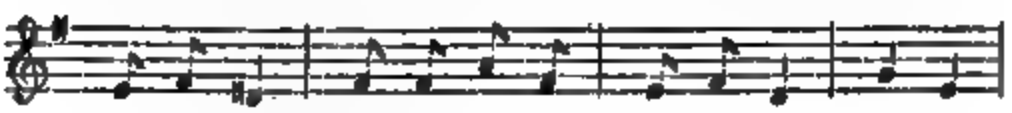

näf-ve krut, Slog jag den i ö-ster-kant; Den te

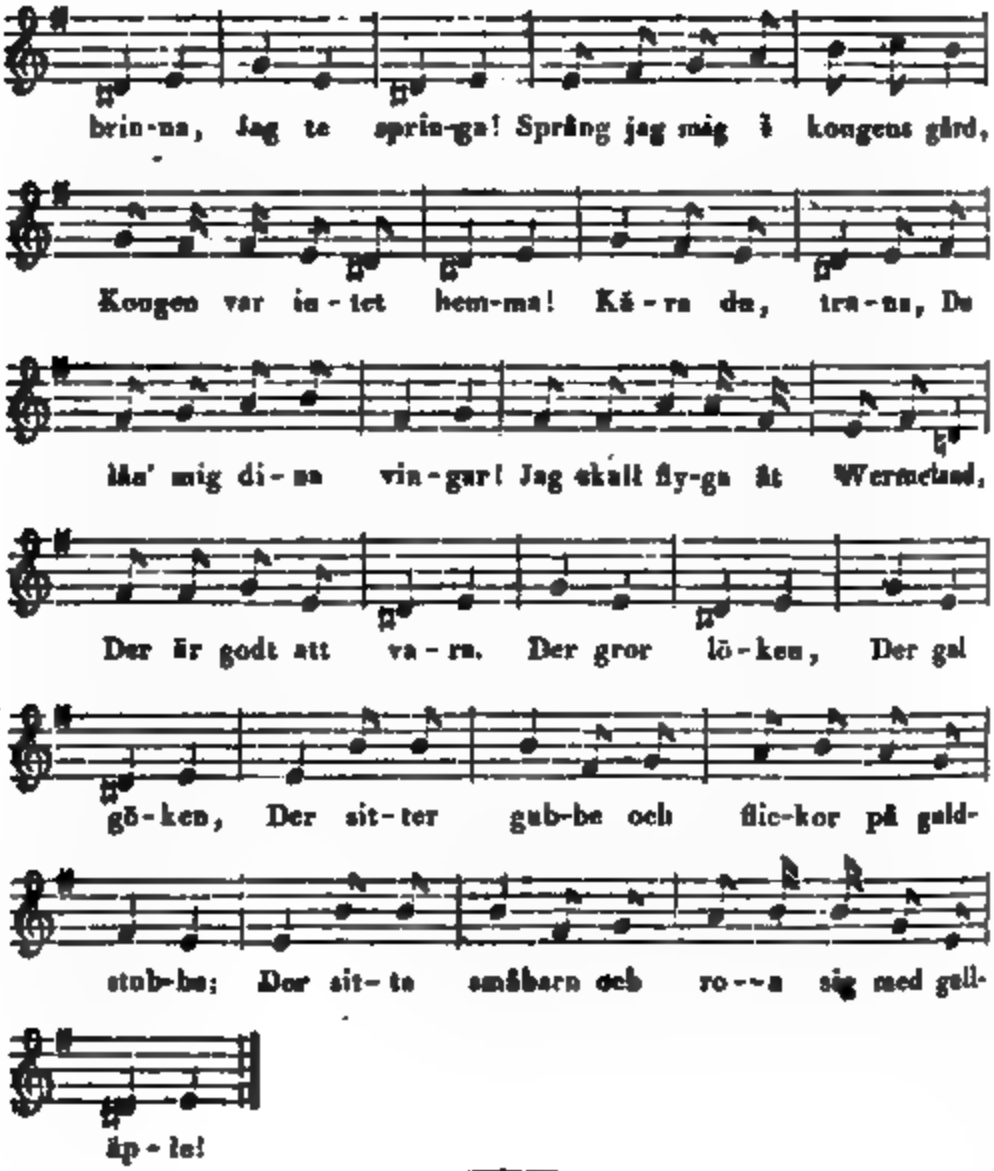

17.

Gåsa, klinge!

Se nästföregående N:o. — Den der upptagne sednare delen af melodien, synes höra till denna barnsång.

A.

Gåsa, gåsa klinge,
Får jag låna din vinge! — "Hvart

"Hvart skall du flyga!" —
Jag skall flyga åt Wermeland,
Der är godt att vara!
Der gror löken,
Der gal göken!
Der sitter gubbe
Och stickar på guldstubbe.
Der sitta små barn och roa sig,
Med guldäpple och guldpära.

B.

Gåsa, gåsa klinga,
Låna mig dina vinga! —
"Hvart skall du svinga?" —
Svinga till min faders gård,
Der är godt att vara!
Der sjunger svala,
Der sitta gubbar,
Sömma guldkuddar;
Der sitter litet barn och leker,
Med guldäpple, guldäpple!

18.

Kråkan sitter på ladugårdstak.

Samma mel. som N:o 1 bland Barn-Sånger.

Kråkan sitter på ladugårdstak,
Hon sjunger så vacker en visa:
"Gossen vore ett snällt barn,
"Om han finge litet af riset!"

19.

Jag fattig Lappman.

Samma mel. som N:o 9, blott med den förändringen, att de två första qvinliga rimmen blifva manliga. — En Skånsk variant finnes uti Violen, I; s. 15.

Jag fattig Lappman,
Som bor uti Lappland,
Mellan berg och stenar
Betar jag mina renar!

20.

Gumman ville vagga.

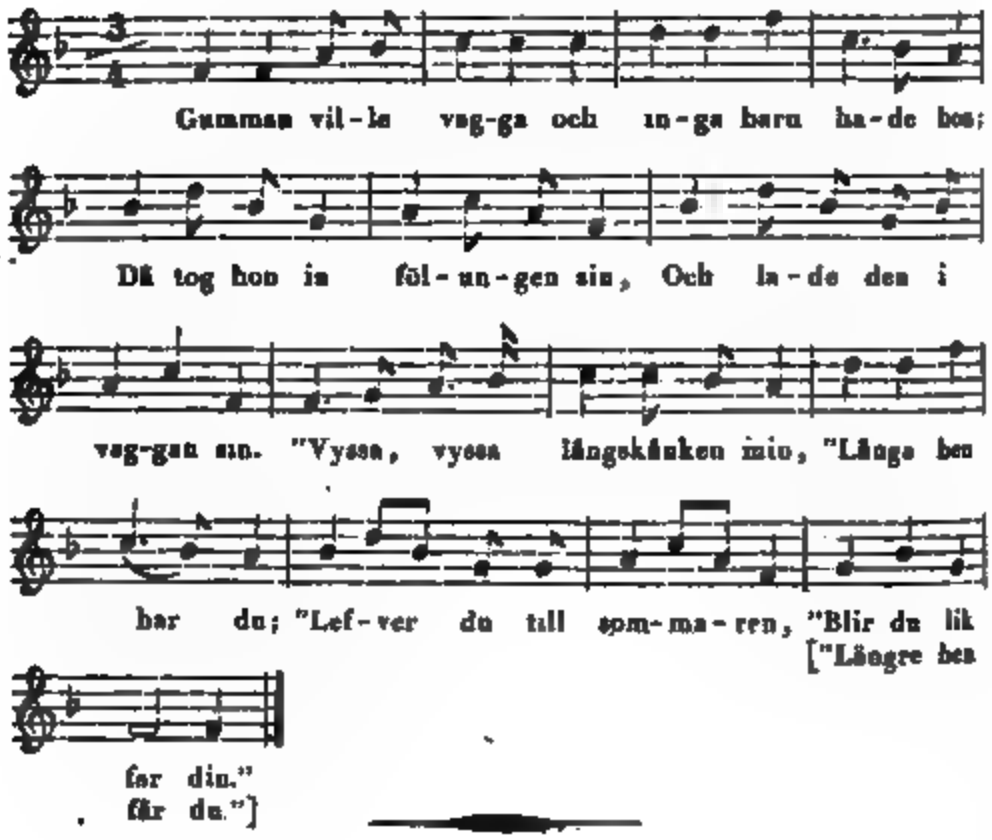

21.

Konung Orre.

Denna, jemte följande barnvisor, finnas upptecknade utan melodier; eller ock brukar man upprepa dem för barnen, med en godtycklig musikalisk deklamation. Troligen hafva äfven dessa sednare fordom ägt melodier, hvilka blifvit förglömde, och deras plats företrädes nu af deklamationen.

1.

Kung Orre han skulle till gästabud fara,
Han hade ingen mössa att på sig taga!
Mössan hänger vid liljegren [vid Liljegrind],
Känner du Jakob i Bulseriben?
För tilleritå [tummelitå],
Der dansa de små,
[*Var.* För gossarne små]
De spela så väl för kung Orre!

2.

Kung Orre han skulle till gästabud fara,
Han hade ingen halsduk att på sig taga!
Halsduken hänger i liljegren,
Känner du Jakob i Bulseriben?
För tilleritå,
Der dansa de små;
De spela så väl för kung Orre!

3.

— — ingen väst — — —

4.

— — ingen rock — —

5.

— — inga byxor — —

6.

— — inga strumpor — —

7.

— — inga skor — —

8.

Kung Orre han skulle till gästabud fara,
Han hade ingen skjorta att på sig taga!
Skjortan hänger i liljegren,
Känner du Jakob i Bulseriben?
För tilleritå,
Der dansa de små,
De spela så väl för kung Orre!

22.

Ekorren gick på ängen och slog.

Ekorren gick på ängen och slog,
Ack, hur han snörde!
Kråkan räfsade, kajan drog,
Svarta kisspussen körde.
[Och lilla grå katten han körde].
"Intet kör jag mer i natt,
"Förr än jag får tolf öre, tolf öre, tolf öre!"

23.

Syster satt vid diket.

Syster satt vid diket,
Nysta silket hvita,
Kom der en fogel flygandes:
"Hvart skall du flyga?" —
Till ett guldhus,
Der sitta småbarn
Och leka med guldäple!

24.

Så tog jag min lilla jacka.

Torde vara ett fragment af en vanlig danslek, hvilken, mera utförlig, skall begagnas i Westmanland.

Så tog jag på mig min lilla jacka,
Så gick jag upp till min lilla ros,
Jag lade penningar i hennes händer,
Smörjde honing på hennes tänder,
Och la' en sockerbit i hennes munn!

25.

Det sitter en fogel i päronträd.

Det sitter en fogel i päronträd,
Han sjöng en vacker visa:

"Kära mor, ge barnet bröd,
"Och litet utaf riset!" —
"Kära fogel, du sjung intet så;
"Barnet blir allt beskedligt ändå!"
Så sa' lilla Iwar! (Barnets namn).

26.

Den som ej vill gifta sig.

Kan sjungas med samma mel., som N:o 1 bland Bara-Sånger.

1.

Den som ej vill gifta sig,
Vore värd att svärtas,
Vyss vyss, lilla barn,
Sof mitt lilla hjerta!
Runka, runka vaggan du,
Lilla barnet sofver nu,
Sof mitt lilla hjerta!

2.

Den som hafver giftat sig,
Den bör lära sjunga.
Vyss vyss, lilla barn,
Lilla barnet blundar!
Runka, runka vaggan du,
Lilla barnet blundar nu,
Lilla barnet blundar!

3.

Vow vow, vow vow, vow!
Säga prestens hundar.
Vyss vyss, lilla barn,
Sof min lilla unge!

Runka, runka vaggan du,
Lilla barnet sofver nu,
Sof min lilla unge!

4.

Jam jam, jam jam, jam!
Säga våra kattor.
Vyss vyss, lilla barn,
Lilla barnet skrattar!
Runka, runka vaggan du,
Lilla barnet skrattar nu,
Lilla barnet skrattar!

5.

Ku ku, ku ku, ku ku, ku!
Sjunger gök i lunden.
Vyss vyss, lilla barn,
Sof då straxt på stunden!
Runka, runka vaggan du,
Lilla barnet sofver nu,
Sof nu straxt på stunden!

27.

Tuppen sjunger kukeliku!

Tuppen sjunger kukeliku,
Han väntar vackert väder.
På gården går hans unga fru,
Hon sjunger och hon qväder.

Lilla grisen följer sin mor,
Den skall vi slakta när han blir stor,
Och gömma till lilla julafton!
[*Var.* Så få vi korf och paltar!]

28.

Gubben och gumman spelte på trumman.

Gubben och gumman
Spelte begge på trumman.
Begge ville trumman höra,
Men ingen ville trumman röra!
Och denna visan är intet lång,
Derför sjunga vi henne än en gång!

29.

Gubben och gumman hade en kalf.

Gubben och gumman hade en kalf,
Och nu är visan half!
Och begge så körde de kalfven i vall,
Och nu är visan all!

30.

Rida, rida ranka.

Denna barnvers finnes på Tyska uti Des Knaben Wunderhorn, III, *Kinderlieder*, s. 60, hos *Erlach*, l. c., Bd. IV, s. 400, samt hos *Erk* und *Irmer*, l. c., Heft. VI, s. 33, och på Danska uti *Thieles* Danske Folkesagn; Saml. III, s. 130. Den skall vara bekant äfven i Norriga. På Svenska har man häraf många artförändringar, af hvilka tvenne äro aftryckte i Violen. I, s. 13, 14.

Barnet hålles på knät, åt hvilket man ger en gungande rörelse, såsom då en häst trafvar. Derunder upprepas:

A.

Rida, rida ranka!
Hästen heter Blanka.
"Hvart skall vi rida?" —
Till en liten piga!
"Hvad skall hon heta?" —
Jungfru Margretha!
När vi kom till hennes gård,
Var der ingen hemma,
Bara en gammal gumma;
Satt i vrån,
Tugga blår,
Bad sin dotter spinna:
"Spinn, spinn, dotter min,
"I morgon kommer fästman din!" —
Dottern spann,
Tårarne rann,
Aldrig kom den fästman fram!

Stundom tillägges:

Förr'n på andra året,
Med guldband i håret;
Men ingen skjorta på låret.

B.

Ria, ria ranken!
Hästen heter Blanken.
"Hvart skall vi rida?" —
Bort och fria,
Till en liten piga! —
"Hvad skall fästmön heta?" —
Anna Margretha!
När som han kom dit,
Var der ingen hemma;
Men ett par små hundar,
Som låg under bänken,
Och gnagde på ett ben.
[*Var.* Men en liten hund,
Stod på en tunna].
Hvad sad' han? —
Wow, wow!

(Detta svaras vanligen af barnet).

C.

Ria, ria ranken!
Hästen heter Blanken.
"Hvart skall vi ria?" —
Ria sta och fria!
Först till kyrka,
Se'n till qvarn,
Sedan hem till små barn.
När vi kommo dit,
Var der ingen hemma,
Mer än en gubbe,
Lärde sin son att skjuta. —
"Burdus, burdus, burdus!" sa' bössan. — —
Ria, ria ranken!

[*Det föregående upprepas, intill:*]
Mer än en gammal gumma,
Lärde sin dotter spinna!
"Hrr, rr, rr!" sa' råcken.

Anmärkning.

En del af var A, från orden: "spinn, spinn," m. m. sjunges stundom, ehuru något förändrad, uppå melod. till *Skära hafra*, s. 255.

A) BARN-LEKAR.

1.

Utlottning till lek.

Denna på Danska så kallade *Udtælling ved Lege* finnes upptagen i *Thiele*s Danske Folkesagn, Saml III, s. 140, och på Tyska, under namn af *Abzählen bei dem Spiel*, uti Des Knaben Wunderhorn, III, *Kinderlieder*, s. 84, 88, 90 och hos *Erlach*, Die Volkslieder der Deutschen; Bd. IV, s. 445. Se vidare: *Büschings* Wöchentliche Nachrichten für Kunst und Gelahrtheit des Mittelalters; Th. III, s. 297.

Då en lek börjas, uti hvilken en skall öfvertaga det hufvudsakliga göromålet, t. ex. söka upp, jaga, m. m. de andra, utses den första dertill sålunda, att någon uppläser nedanstående vers, och pekar vid hvarje ord på en af deltagarne. Den på hvilken ordet "*ut*" faller, lemnar kretsen och uppläsningen förnyas med de öfriga. Den som blir sist qvar, skall först söka, jaga, m. m.

A.

Apala, mesala,
Mesinka, meso,
Sebedei, sebedo!
Extra, lara,
Kajsa, Sara!
Heck, veck,
Vällingsäck,
Gack du din långe man veck,
Ut!

B.

Apollo, mi sollo,
Mi sinka, mi so!
Kål, mål, koffer!
Ana, ina,
Ute!

C.

Annika, drannika,
Söder vale,
Vikla, vakla,
Domare, sillera;
Sillen gick igenom silfverstad!
Fyra veckor före jul,
Dansa Annika brud!
Vips aps, ute!
[*Var.* Neps, kneps,
Kiss, smi;
Ute med dig!]

D.

Ana, drana, drina, drägt,
Skutta fyra, fem och sex!
Din make,
Bränder krake!
Brun stut,
Knäpp, ut!

2.

Hvar bor vipa?

Versen läses upp. Svarar barnet: "det sura", kniper man det i näsan. Vid svaret: "det söta," erhåller det något godt.

Hvar bor vipa?
Mellan dika!
[*Var.* I Östersnipa.]
Hvad gör hon der?
Värper ägg! —
Huru många kullar!
Skepporna fulla!
Hvad får jag, det sura eller söta?

3.

Har du sett herrans höns?

Benämnes äfven: *Har du sett kungen?*

Denna fråga ställes till barnet. På svaret: *nej!* tager man det med händerna om öronen, och lyfter upp det.

4.

Fattig man står på strand!

Ett skämt, då barnet begär något, eller man begär något af barnet. — Handen räckes fram, och man upprepar:

"Fattig man står på strand,
"Räcker ut sin toma hand!"

"Den som ger, skall få rida på en guldhäst upp i himmelriket. Den som icke ger, skall få rida på en svart so, ända upp i skorsten!"

5.

Tipp, Rap, Tali, Fusti!

Benämnes, i några landsorter: *Tipp, Tali, Fusti, Kras!* — Bekant äfven uti Finland och i Norrige.

Tipp betecknar ett utsträckt, ensamt finger. *Rap*, alla fingrarne utsträckta, till att skrapa. *Tali*, handen utsträckt, ställd på kant, eller med inre sidan nedåt. *Fusti*, knuten näfve (*Faust*).

Ett barn lägger sig i famnen på en person och betäcker ögonen. Ett annat håller handen öfver hans rygg, uti någon af ofvanstående förändringar. Dervid upprepas, såsom fråga: *Tipp, rap, tuli, fusti?* [*Tipp, tali, fusti, kras?*]. Den nedböjde gissar på något af

dessa. Misstager han sig, så naggas, skrapas eller klappas han i ryggen, af alla i leken deltagande, med handen i den ställning den höllo, hvarvid uttalas: *tipp, tipp, tipp!* m. m. *Rap, rap, rap!* m. m. *Tali, tali, tali!* m. m. *Fusti, fusti, fusti!* m. m. Gissar han rätt, blir han aflöst af den, som hållit sin hand öfver hans rygg.

6.

Spåna Kyrka.

Benämnes, i vissa landsorter, ehuru origtigt: *Spänna kyrka.*

En lägger sig framstupa, vanligen mot en säng; ögonen betäckas. En annan slår honom med flata handen, hvarvid den liggande gissar hvem som slagit. Han bibehåller sin plats, till dess han gissar rätt, då han aflöses af den, som slog honom sednast. — Lekes äfven af äldre personer.

7.

Sticka ut ögat på skomakaren.

Begagnas vanligen jultiden. — Af julhalmen göres ett slags mennisko figur, med hufvud och armar, men uppå tre fötter. Denna ställes på golfvet. En gosse står fram-

framför densamma, och håller, med begge händerna, en lång käpp eller stång emellan sina ben. En annan fattar käppen bak om honom, och söker att "sticka ut ögat på skomakaren," d. v. s. skuffa omkull honom, hvarvid stöten ledes undan af den som håller käppen. — Är ofta en vanlig lek i julhalmen, äfven för äldre personer.

8.

Skjuta Borste.

En linborste ställes på en kubbe eller stol. Ett af barnen står vid borsten, för att åter sätta upp den då den träffas. De öfriga barnen kasta till måls derpå, med vantar, mössor, stenar eller dylikt. Så snart någon slagit omkull borsten, skyndar han att återtaga det han kastat, innan den tjenstgörande upprättat borsten. Hinner han det icke, stadnar han bakom målet och passar på nästa tillfälle att återtaga sin plats. Springer han tillbaka, sedan borsten åter är uppställd, äger den vid borsten tjenstgörande att slå honom med en hopvriden näsduk, m. m., då den slagne aflöser den uppassande. Har den kastande ej träffat borsten, springer han vid en annans träff-kast; men i händelse ingen gjort det, och tillfälle således ej finnes att återtaga det kastade, måste alla springa på en gång, i detta ändamål. Den som då träffas af uppassarens slag, efterträder honom i hans tjenstgöring.

9.

Kurra Gömma.

Benämnes äfven *Räkna Grebo* samt *Dunk*.

Den som skall söka de andra, står med hufvudet vändt emot en vägg, en knut eller ett hörn, och får ej se omkring sig. Härunder räknar han till tjugu, sålunda:

"En och två bad mig gå;
"Tre och fyra bad mig bida;
"Fem och sex, kör vall gäss;
"Sju och åtta kom till måtta;
"Nie och tie, slipa lie;
"Elfva och tolf, slå näsa i golf;
"Tretton och fjorton, plocka hjortron;
"Femtan [femton] och sextan [sexton], vattna hästar;
"Sjuttan [sjutton] och attan [aderton], gå på gatan;
"Nitton och tjugu, sopa stufvu!"

Sedan han slutat, ropar han: "nu går jag!" och spottar eller slår mot väggen der han står, samt tillägger: "tvy, för den som står bakom mig!" Stadnar någon bakom honom, så är han först tagen; men försummas slaget eller spottningen, så är den qvarstående fri, om han först slår i väggen eller spottar för sig. — Sedan går den räknande omkring, för att söka de öfriga, hvilka gömt sig. Härunder passar en hvar på, att hinna till "boet" eller platsen der det räknades, och att slå eller spotta för sig; men får räknaren se någon af de gömde och hinner förut fram till boet, samt der slår eller spottar för honom (hvilket sker med

orden: "tvy för N. N.!" eller "dunk för N. N."), så är denne tagen. Dermed fortfares till dess alla äro upptäckte. Den som först blifvit tagen, söker nästa gång.

10.

Hök och Dufva.

Kallas äfven *Bo för Bisen.* — Den Engelska leken *Harry-rocket*, äfven kallad *Hide and Seek*, eller *Hoop and Hide* har mycken likhet härmed. Se: *Strutt*, Sports and Pastimes, s. 381.

Leken utföres i fria luften. — Till *duf-bo* väljes vanligen en förstuga eller något tjenligt uthus, med rymlig ingång, eller ock utstakas på marken ett visst område för samma ändamål. En rask yngling väljes till hök och de öfriga deltagarne, eller dufvorna, begifva sig i boet och stänga igen dörren, så att höken kan, obemärkt, söka sig ett gömställe. Är boet ute på marken, vända sig dufvorna åt en sida och tillsluta ögonen, medan höken gömmer sig. Dereſter lemna alla dufvorna boet och sprida sig omkring för att söka, och så snart någon upptäcker höken, ropar han: "hök, hök!" då alla dufvorna skynda till boet. Höken jagar dem och söker att fasttaga någon, innan denne hunnit boet, der han är fri. Blir någon tagen, så gör äfven han tjenst såsom hök, gömmer sig, liksom förste höken, och biträder honom att fånga dufvorna. Härmed fortfares, så länge någon dufva är qvar. Hökarne behöfva icke bibehålla sina gömställen, till dess de blifvit bemärkte, utan kunna hasta fram, när de finna

tillfälle att gripa någon dufva. Sedan flera blifvit hökar, kunna äfven flera springa fram på en gång; men den som visat sig, och för hvilken dufvorna, för den gången, varit i boet, måste förblifva overksam, till dess alla öfriga hökar framkommit och man ånyo gömmer sig. — Om en hök förföljer in i boet och blir gripen derstädes, anses han som en dufva. — Den som först blir tagen, skall vara första höken, i fall leken förnyas. — *Bo för bisen* lekes på samma sätt. Skilnaden är blott den, att höken här får namn af *bise*.

Leken utföres äfven enklare sålunda, att en gräns för boet utstakas på marken; höken går utanföre och dufvorna lemna boet, för att reta höken. Hvar och en som tages blir hök, och biträder att jaga. Den först gripne utgör första höken, då leken begynner ånyo.

Denna lek begagnas äfven af äldre personer.

VIII.

WALLQVÅDEN.

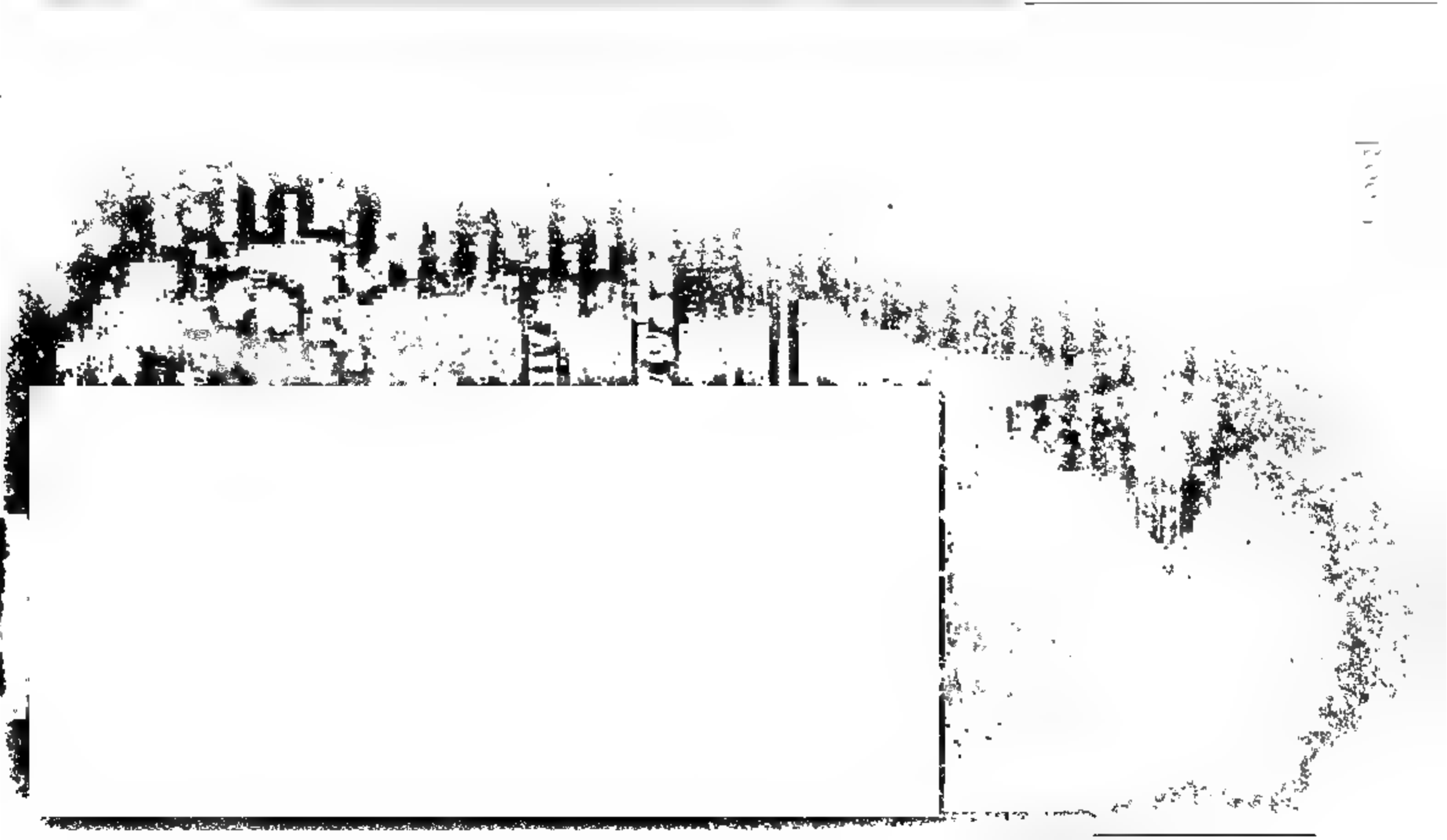

I.

Tullul i Logèn.

Folksägnen vet omtala, att en som vallade boskap öfverfölls af rånsmän, då han (hon) steg upp i en hög tall och blåste nedanföre upptagne melodi. Det väckte uppmärksamhet hos de hemmavarande, hvilka hastade till hjelp. — Vallqvädenas melodier tillkännagifva, att de blåsas på vallhorn, lur eller något annat enkelt instrument.

A.

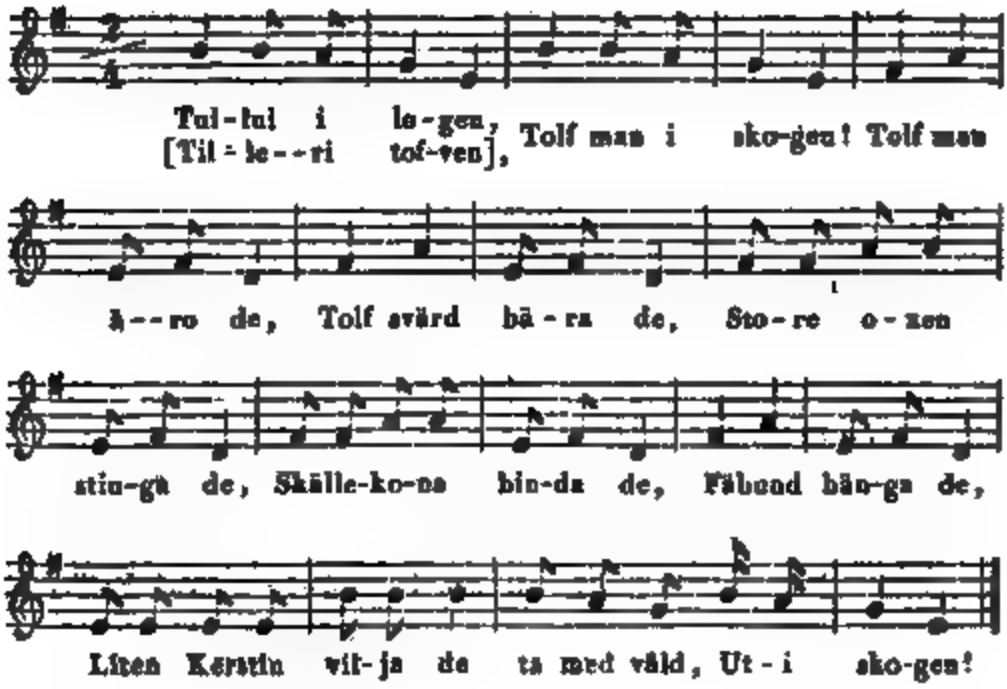

B.

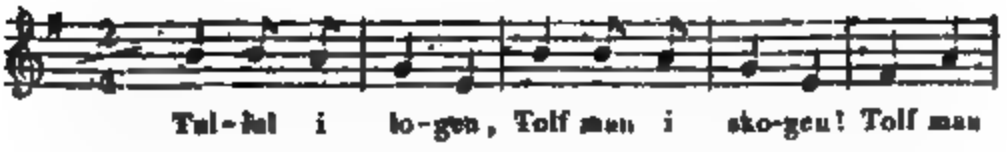

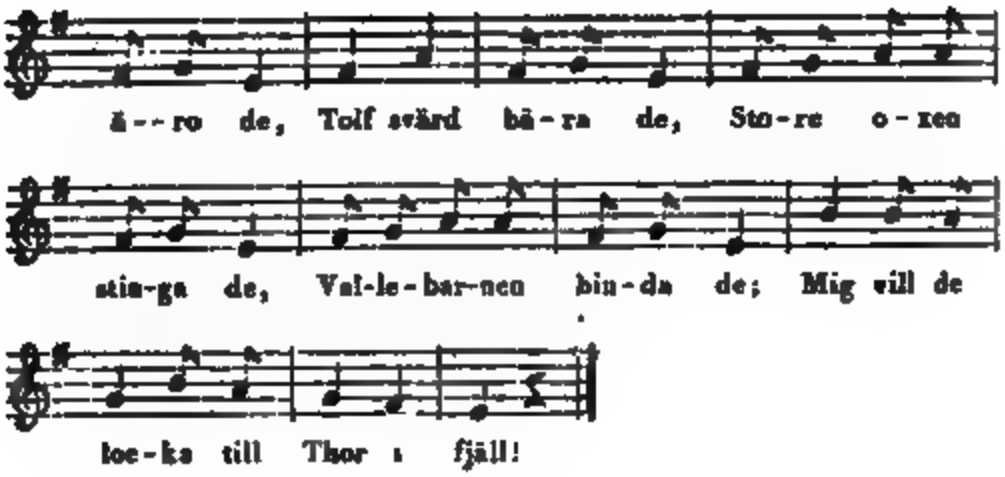
ä--ro de, Tolf svärd bä-ra de, Sto-re o-xen
stin-ga de, Val-le-bar-nen bin-da de; Mig vill de
loe-ka till Thor i fjäll!

C.

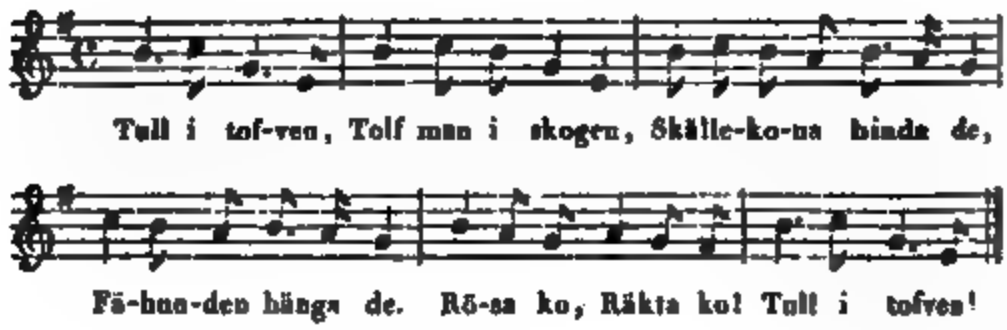
Tull i tof-ven, Tolf man i skogen, Skälle-ko-na binda de,
Fä-hun-den hänga de. Rö-sa ko, Räkta ko! Tull i tofven!

D.

Långsamt.

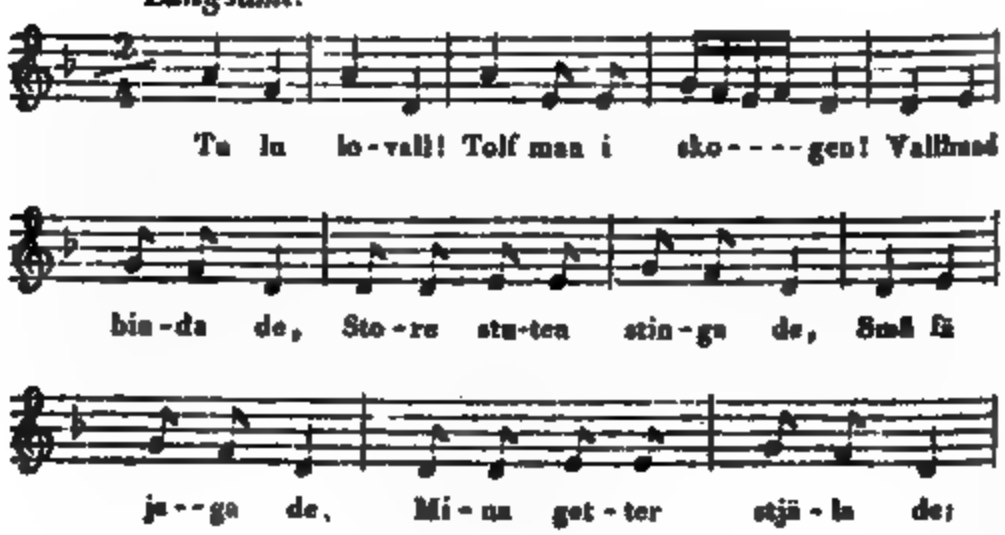
Tu lu lo-vall! Tolf man i sko----gen! Vallhund
bin-da de, Sto-re stu-ten stin-ga de, Små fä
ja--ga de, Mi-na get-ter stjä-la de;

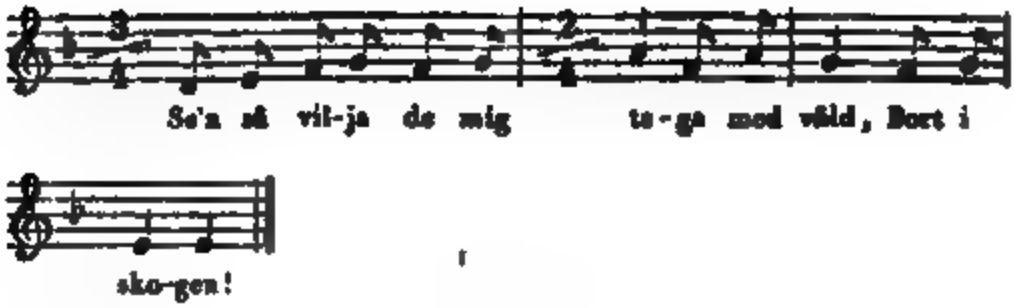
Se'n så vil-ja de mig te-ga med våld, Bort i
sko-gen!

Anmärkning.

Nedanstående uppteckning är från Ringerige i Norrige.

Tirrelil Tova
Tolv Mand i Skova!
Giesle-Baana dænge de,
Buehund hengè de,
Biellekua binde de,
Store Stuten stinge de,
Mæg vil de voldtage
Langt oppe under Fieldet,
I Skova!

2.

Tusslullerilull, skällkosan min!

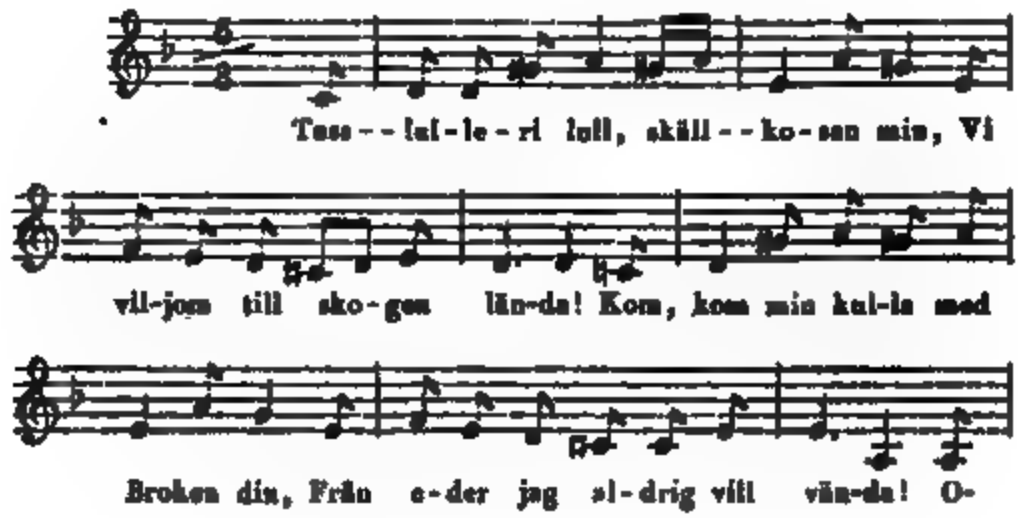
Tuss--lul-le-ri lull, skäll--ko-san min, Vi
vil-jom till sko-gen län-da! Kom, kom min kul-la med
Broken din, Från e-der jag al-drig vill vän-da! O-

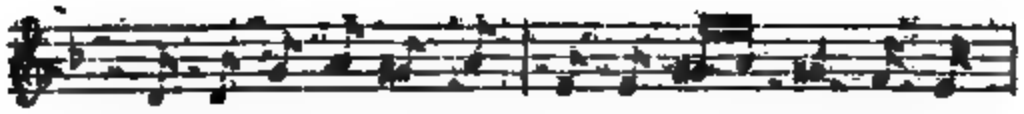

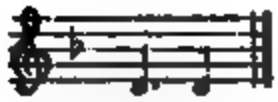

3.

Tulla hem och tulla vall!

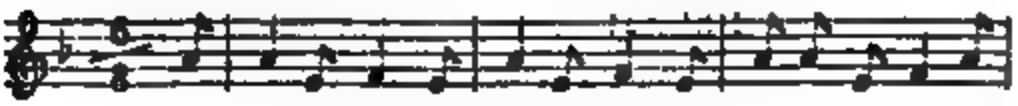

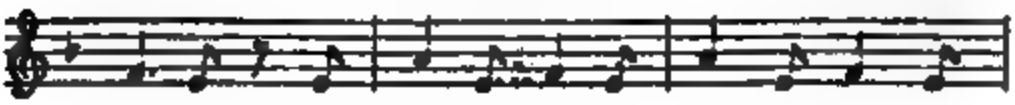

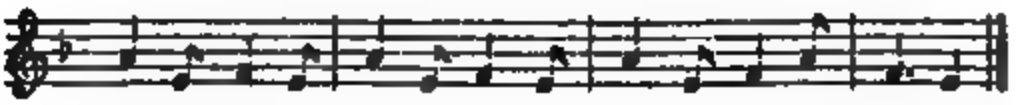

4.

Tuli luli, lefver han än?

Folksagan berättar, att tvenne älskande, hvilka tjenade hos olika husbondefolk, hade i hemlighet ett barn, hvilket de fördolt i skogen. Flickan, en dag hindrad af göromål att efterse barnet, spörjer med vallhornet sin älskare om det ännu lefde. Han svarar och hon underrättar honom, på lika sätt, huru han borde föda barnet, samt om sitt förhinder att vårda detsamma. — Nästföregående vallqväde synes hafva en lika bestämmelse.

A.

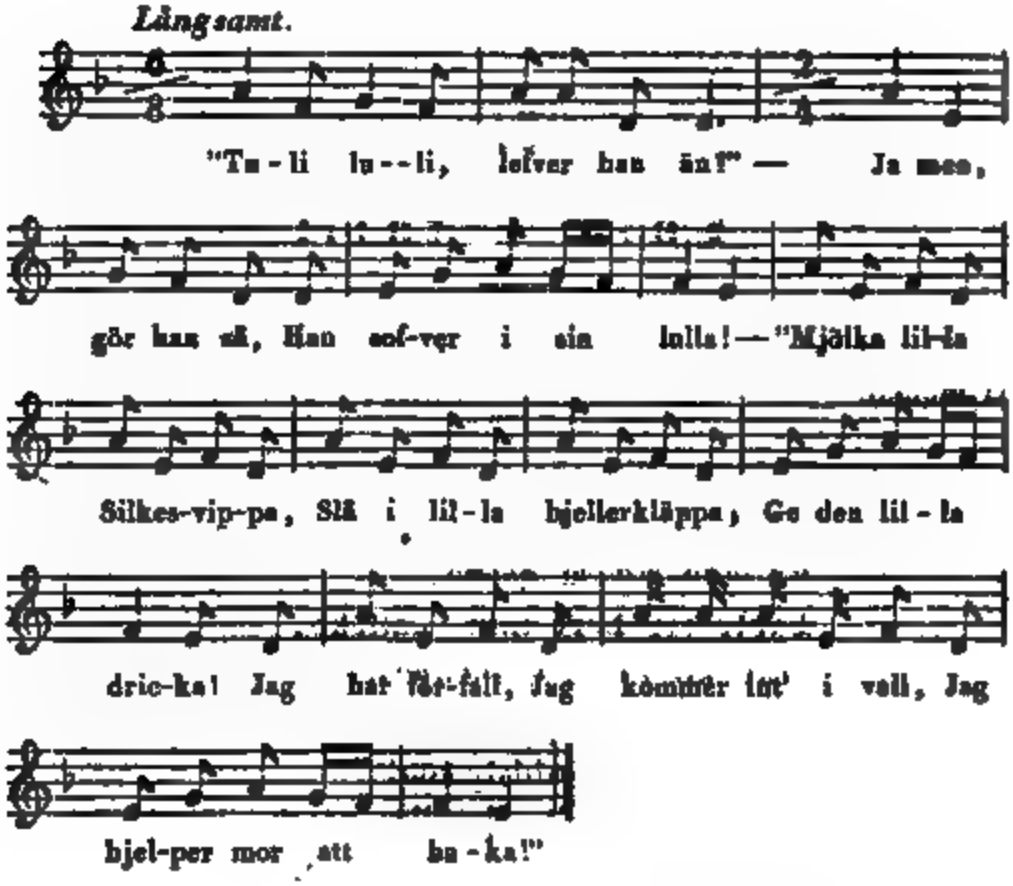

B.

"Tuli luli, lefver han än?" —
Ja men, gör han så,
Han sofver i sin lulla! —

"Mjölka kona,
"Slå i hona,
"Ge den lilla dricka!
"Jag har förfall,
"Jag kommer int' i vall,
"Jag går på gärdet och harfvar!"

Anmärkning.

Silkesvippa, är namnet på en get. — *Bjellerklippa*, betecknar skällan.

5.

Tula i tall!

Uppteckningarne af denna och nästföljande vallqväden sakna melodi.

Tula i tall!
Körde jag vall,
Vallade jag så gerna!
Tapte jag bort min skälleko,
Skälleko hette Guldstjerna.
Gick jag mig på högsta berg,
Ropade jag Guldstjerna!
Guldstjerna mig ej ville svara,
Tycktes det mig så illa vara.
Aspen bad mig gå och leta,
Linden bad mig sitta och hvila,
Björken lofte vissvass till qvällen!

6.

Gick jag mig på högsta berg.

Gick jag mig på högsta berg,
Locka efter "ko syta!"
Svara hon mig i alekärr,
Det mesta hon kunde ryta.
Hemma var hä,
Borta var fä,
Ute var öga och sönderigt var knä,
Lungorna hängde vid strupen!

Anmärkning.

Ko syta! är ett i landsorterna vanligt utrop, att locka boskapen.

7.

Ptro vall, ptro vall!

A.

Ptro vall, ptro vall,
På Skallebofall!
Jag har förfall,
Jag får ej gå vall!
Jag var der i går,
Jag stötte min tå,
Så nageln flög af,
Jag kommer der icke i måra [morgon]!

fa,

r,

tt leka med!

Ola.

ar jag vall,
asken i barm!
ingen se dig,
r finner du mig!

IX.

BIHANG.

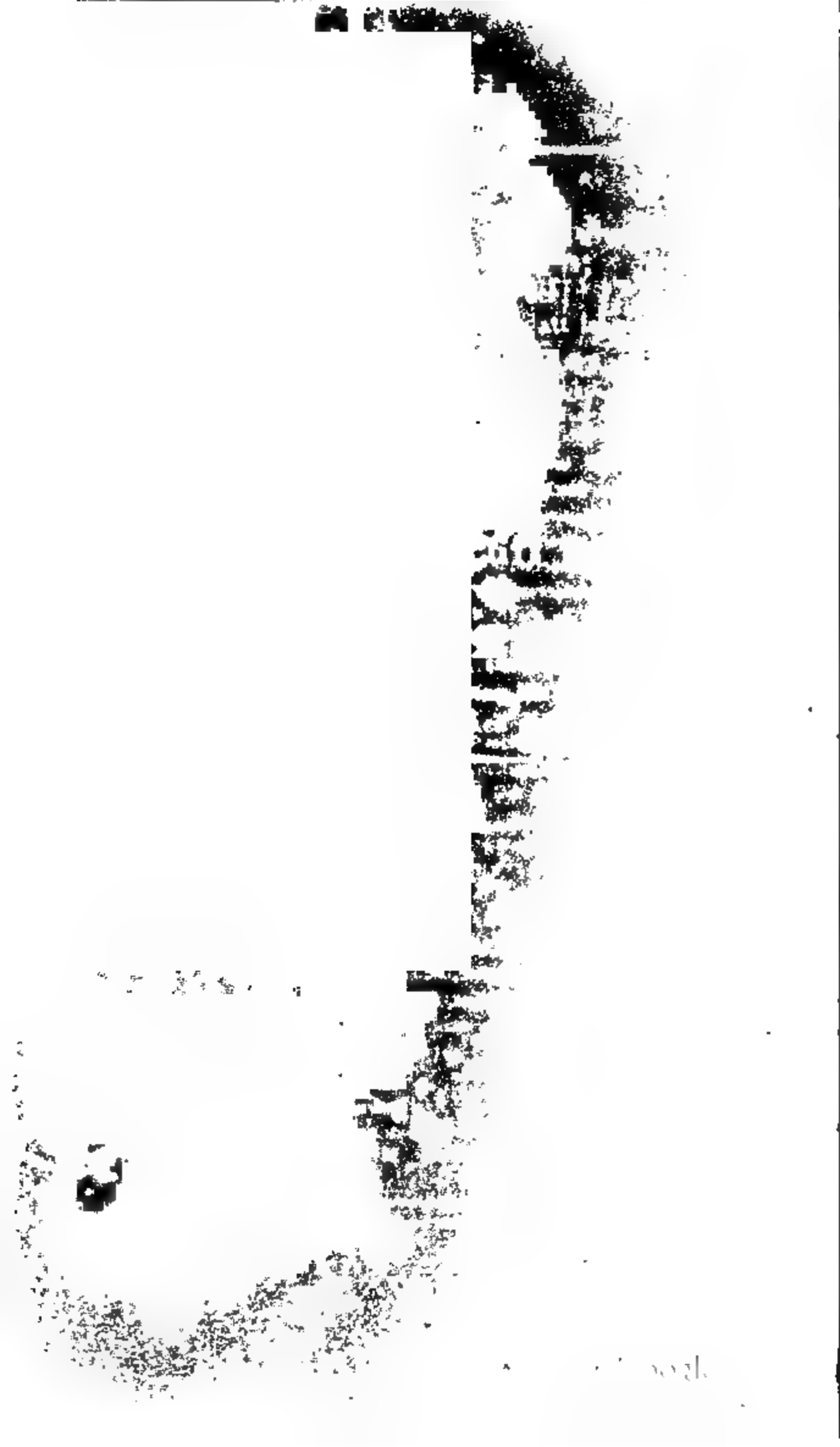

1.

Trettondags Stjernan.

Seden, att "gå med trettondags-stjernan", är en lemning från katholska tiden, efter en kyrkofest, hvilken hörde till klassen af de så kallade *mysterierna*. Den benämndes *Stjernfesten* eller *De tre konungars Högtid*, och skulle efterbilda, huru de tre vise männen (konungarne) från Österlandet sökte Christus barnet i Bethlehem. Tvenne prester, klädde såsom konungar, och åtföljde af tjenare med skänker, inträdde i kyrkan, ledde af en stjerna, den de föreställdes se och mot hvilken en af dem pekade med sin stef. De funno öfver altaret en med ljus upplyst stjerna, samt invid den två prester, hvilka frågade dem hvad de sökte. Uppå svaret, att de ville finna den nyfödde Jesus, undandrogs en förlåt, bakom hvilken syntes ett barn, för hvilket de nedföllo och offrade skänker. Festen slutades med sång. De vise männen kallas i England The three Kings of Cologne (De tre konungarne i Köln); emedan legenden omtalar, att kejarinnan *Helena* (omkr. år 328) flyttat deras lik till Konstantinopel, derifrån de fördes till Milano och slutligen (år 1164) till Köln, hvarest de ligga begrafne. — (Se: *Du Cange*, Glossarium; Tom. VI. *Stellæ Festum.* — *Fosbroke*, British Monachism, or, Manners and Customs of the Monks and Nuns of England. — *Hone*, The Every-Day Book and Table Book. Vol. I, 45. — *Hervey*, The Book of Christmas; s. 337, 338).

Ofvanstående gamla kyrkobruk har troligen småningom erhållit den förändring, att prester, eller lägre kyrkotjenare, i stället för att afvakta skänkerna i kyrkan, gingo omkring med stjernan och sökte erhålla dem i husen. Vid katholicismens upphörande öfvergick seden i profana händer och nedsjönk slutligen till den lägsta folkklassen.

Sånger, begagnade af dem, hvilka "gå med stjernan", såsom det heter, finnas på Tyska, under benämningen *Sterndrehерlied* och *Dreikönigslied*, uti *Docens* Miscellaneen zur Ge-

schichte der teutschen Literatur; I, 276, Des Knaben Wunderhorn; III, *Kinderlieder*, s. 30, 32, hos *Erlach*, l. c.; III, 18, IV, 419 och *Kretzschmer*, l. c.; II, s. 207; på Danska i *Nyerups* Udvalg af Danske Viser; I, 278 (efter äldre tryckta ex.), samt på Holländska hos *Hoffman*, Horæ Belgicæ; II, 69. — På detta sistnämnde ställe lemnas en teckning, huru stjernsången utföres i Thüringen.

Samma ämne har sedermera blifvit hos oss mera konstmessigt behandladt i *Hans Olffsons* Een lijten Andeligh Tragoedia. Om the tree wijsa Män, aff Österlanden, (Linköping, 1635) och i komedien Salutaris Jesu Christi Nativitas, af *Pet. Pachius* (på Tyska, tr. 1638).

Med namnet "trettondags stjernan" betecknas ett slags skådespel, hvars ursprung är ofvanföre antydt. På vissa orter begynner man härmed redan julaftonen och fortsätter det intill trettondagen, stundom intill tjugondedag jul; på andra ställen är plägseden öflig endast trettondagen. Liksom alla gamla folkbruk utföres detta med många olikheter; dervid begagnade sånger hafva icke blott undergått flerfaldiga förändringar, utan ock nödgats emottaga fläckar och lyten af den folkklass, hvars sysselsättning den numera utgör. Uti de flesta traditioner har man svårt att igenkänna dess forntida härkomst och betydelse, och den enda likheten emellan de skilda sätten att utföra skådespelet, utgöres nästan endast af det öfver allt lika ändamålet, att erhålla en gåfva eller en allmosa. Nyare tiders händelser och lefnads åsigter hafva der öfver allt intryckt sin stämpel. Det hela visar sig sönderbrutet och fragmentariskt, hvarigenom äfven beskrifningarne blifva ofullständiga. Utgifv. meddelar de upptecknингar, hvilka synas äga det mesta inre sammanhang, samt minst bära vittne om sednare klumpiga tillägg.

De handlande personerna utgöras af fem gossar. Tre af dem, hvilka föreställa de vise männen, äro klädde i

hvita, fotsida skjortor, med ett rödt band om lifvet, och ett annat, af olika färg, öfver bröstet, från höger till venster, samt ett tredje bundit om venstra armen. De gå antingen barhufvade, eller ock bära de en pappers mössa (liknande en öppen hattkulle), prydd med guld- och silfverpapper, eller annat glitter. Stundom är någon af dem svärtad i ansigtet, för att beteckna en man från "Morieland" (en Neger eller Mohr). — Den fjerde gossen är *"Stjernkonungen,"* klädd såsom de förre; men alltid med den omnämnda hufvudbonaden. Han bär stjernan, en sexhörnig lykta af färgadt papper, upplyst med brinnande ljus. Den bäres på en käpp eller stång, och hålles i afbruten cirkel-rörelse (*Sterndrehen*). — Den femte gossen är Judas med pungen, klädd i en afvig vänd skinnpäls, och med en svart, kegelformig eller trekantig pappers mössa på hufvudet. Han är svärtad i ansigtet, då ej någon af de tre vise männen svärtat sig.

Det lilla skådespelet utföres hufvudsakligen på följande tvenne sätt.

A.

Då sällskapet inträder afsjunges denna hälsning.

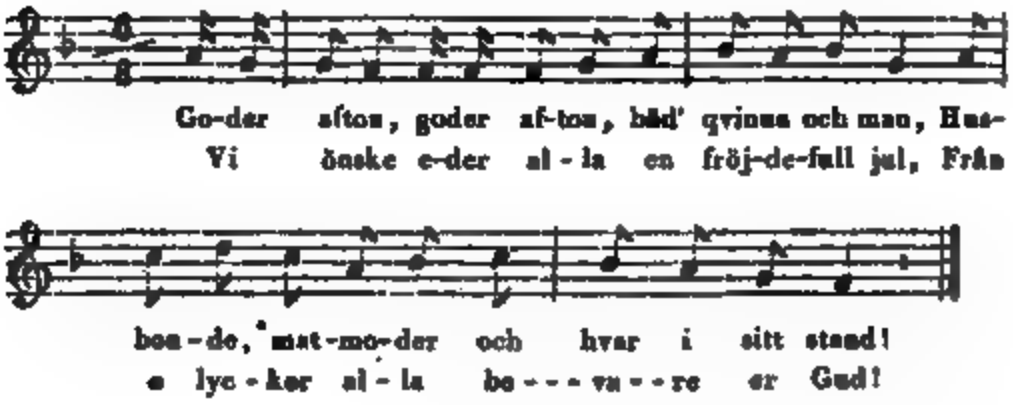

Efter denna hälsning vidtager efterföljande sång.

(Efter afskrift, gjord af ett tryckt ex. från 1730 talet).

1.

Guds son är född
I Bethlehem, på denna dag,
Allt efter Guds eget välbehag,
Och verden költ.
Af blotta gunst och nåde
Är han oss sänd till hjelp och tröst,
Och hafver från all våde
All verlden återlöst.

2.

Ack, himlabud!
J englar och härskarorne
Förkunner frid på jordene,
Och priser Gud
Med edra englatungor,
Med harpor och basuners ljud.
Ja, hjertelig lofsjunger
Och priser herren Gud!

3.

När englars chor
Betygade sin stora fröjd,
Och sjöngo Gud i himmels höjd,
Med glädje stor;
Då är den aldrig värdig,
Att nånsin äga mål och ljud,
Som nu ej vore färdig,
Att lofva herren Gud!

4.

Ack, kärleks Gud!
När jag din godhet tänker på,

Mitt hjerta billigt brista må.
All kärleks Gud,
Som så har älskat verlden,
Att du dig sjelf i döden gaf,
Och undergick den färden,
Att helga så vår graf!

5.

Ack, hjertans fröjd!
Nu låt oss alla vara glad,
Och med de herdar gå åstad,
Med hjertans fröjd,
Och följa stjernan efter,
Som är vår Guds ords klara ljus,
På vägen jemn och rätter
Till herrans helga hus.

6.

De vise män
Och hedningar af Österland,
Som kommo ifrån Midian
Till Bethlehem,
Upplåto sina håfvor
Med största hjertans rörelse,
Och skänkte honom gåfvor,
Guld, myrrham, rökelse.

7.

Välkommen hit,
Min Gud, min bror, min själa-vän,
Till jorden ifrån himmelen,
Välkommen hit!
Fast dina lemmar späda
I krubban lades ned på strå.
Vill dock din kärlek gläda
Hvar en dig skådar får.

8.

Din nedrighet
Skall göra mig i himlen rik,
Och dina helga englar lik
I evighet.
Du velat dig förnedra,
På det du oss upphöja må;
Hvad kan oss mera hedra,
Än lifsens krona få?

9.

Låt oss begå
Och fira så vår jule-fest,
Att Jesus sjelf må bli vår gäst,
Jag önska må!
Då kan oss icke fela
Välsignelse, i råd och dåd,
När han oss vill tilldela
Sin kärlek och sin nåd.

10.

Hans stora namn
Det Jesus är, en frälsare,
En menskovän och älskare,
Det är hans namn.
Det namnet äfven nämndes
Och första gång det taltes om,
När Gabriel utsändes
Och till Maria kom.

11.

På detta namn
Beror ock all vår salighet,
Som skriften nogsamt säga vet;
I detta namn
Skull' alla slägter varda,

Som uppå jorden finnas må,
Välsignade och sparda,
Att himmelsk glädje få.

12.

En herrlig tröst,
Att han, som är vår frälsare,
Skall en gång bli vår domare;
En herrlig tröst!
Då han i skyn skall komma
Med magt och mycken herrlighet,
Att gifva ond' och fromma,
Sin lön i evighet.

13.

För Jesu död
Låt oss vår tid väl akta på,
Att ej vår' lampor slockna må.
För Jesu död!
När brudgummen månd' komma,
Att våra lampor brinna må,
Och vi, med alla fromma,
I salen få ingå! *)

Jemte denna afsjunges nedanstående sång. Stundom förbigår man den ofvan meddelade, och den här nedanföre upptagne utgör sjelfva "stjernsången."

1.

Maria hon går sig åt Bethlehem,
För Jesu nåder så rena!
Der föder hon lilla sonen sin.
För Jesu nåder så rena!

*) Denna sång är ännu känd bland arbetarne på Skultuna bruk i Westmanland. De gå omkring, jultiden, och afsjunga den; men utan att dervid begagna "stjernan."

2.

De svepte honom i hvitan lin,
För Jesu nåder så rena!
Se'n lade de honom i krubban in.
För Jesu nåder så rena!

3.

Om morgonen när de vaknade,
Lilla Jesum, ende sonen, de saknade.

4.

De tände upp lampor, de tände upp ljus,
De sökte efter honom i kyrkor och hus,

5.

Maria hon går sig åt Golgatha fram,
Der möter hon Joseph, sin trolofvade man.

6.

"Och hörer du, Joseph, hvad jag dig säga må,
"Har du intet sett till Jesum, ende sonen vår?" —

7.

"Nej, jag har ej sett honom sedan i går,
"Då satt han i templet bland lärare vår."

8.

Maria hon går sig åt templet in,
Der finner hon Jesum, ende sonen sin.

9.

"Hvad sitter du här, så dögelig,
"Din fader och jag sökt dig sorgelig?" —

10.

"Och får jag ej vara, ehvarest jag vill;
"Ty himmel och jord de höra mig till?"

11.

"På jorden der skall jag lida stor tvång,
"I himmelen är min spatseraregång.

12.

"På jorden der skall jag lida stor men,
"I himlen skall jag vara näst englar ren."

13.

"På jorden der skall jag blifva korsfäst,
"I himlen får jag sitta min fader näst."

14.

"På jorden skall jag utgjuta mitt blod,
För Jesu nåder så rena!
"I himmelen hafver jag satt min stol."
För Jesu nåder så rena *).

---

*) Bland de ofvan omnämnda julsångerna, öfliga på Skultuna bruk, finnes en, hvilken till innehållet är nära lik denna, ehuru den afviker ganska mycket i ämnets behandling. Den börjar sålunda:

1.

Jungfru Maria till Bethlehem gick,
Lofvadt vare Guds heliga namn,
Der födde hon Jesum kär sonen sin.
Och så den helige and!

2.

Hon lindade honom i snöhvitan linn',
Lofvadt vare Guds heliga namn,
Och lade honom i krubban in.
Och så den helige and!

3.

Jungfru Maria fick en sömn så söt,
Lofvadt vare Guds heliga namn,
Jesus, kär sonen, från henne gick.
Och så den helige and!

B.

Goder afton, goder afton båd' herre och fru,
Husbonde, matmoder var lustig och glad,

Vi önske eder alla en lycksalig god jul,
Ifrån alla olyckor bevare er Gud!

Då konung Herodes fick höra det tal,
En konung var födder till verlden,
Fick han i sitt hjerta både list och hat,
Han traktade efter att mörda;
Men Josef tog barnet af Maria,
Och flydde in i Egypti land.

Herodes han åker med hästar och vagn,
Till dess att han kommer till Midians land.
Från Midian kommo de männer tre,
Som ville den nyfödde konungen se.

De offrade rökelse, myrrham och guld:
"Den nyfödde konungen vare oss huld,
"Christus vår frälsare vorden."
I Österland en stjerna uppgick,
Den stjernan var ny, som syntes på sky,
Ovanderlig månde han brinna.

Tre vise män och hedningar,
Som kommo från Midian till Bethlehem,
Upphåfvo nu sina gåfvor,
Med största hjertans rörelse,
Och skänkte honom håfvor,
Guld, myrrham och rökelse.

Vi hafvom ock en Judas, han är nu så ful,
Jag tror han är kommen från skogen.
Han har ock en mössa liksom en lur,
Den lutar dock litet åt krogen!

Judas svarar:

Jag har varit ute i dans och i lek,
Och sjungit så jag blifvit hes.
Den som ej vill hålla sig lustig som jag,
Kan ge mig litet pengar i vår pung.

(Uti en artförändring af denna vers gör Judas anspråk på brännvin och öl, hvilket tydligen ådagalägger en nyare tids bearbetning).

Slutvers:

Hafven tack, hafven tack för redeligan skänk,
Eder skänk skall vara hos Gudi betänkt!
Så hafva vi nu en lycksalig god jul!
God natt! God natt!

Anmärkning.

Af denna lilla, halfdramatiska dikt äger utgifv. i sina samlingar ännu en tredje uppteckning. Deruti omvexlar sången med samtal i prosa; men denna variant är vida mera ordig och stympad än de ofvan meddelade, samt lider i hög grad af nyare inflickningar. Sålunda uppträda här Gustaf I, Gustaf II Adolf, Gustaf III, m. fl. Svenska konungar intill sednaste tider.

2.

Julbocken.

Uppteckningen, som är ifrån Öland, saknar melodi. — En person är utklädd till bock, i en luden fäll eller hud, och med horn. Tvenne andra föreställa fader och son. Vid tredje versen afskjutes en pistol, eller utropas *paff;* då bocken nedfaller och blir qvarliggande, intill sista versen.

1.

Och fadren och sonen de bygde en båt,
De bygde derpå i femton år.
Så lade de bocken i båten!

2.

Och fadren och sonen de skulle gå vall,
Så hitte de en bock i den långa tall.
Så lade de bocken i båten!

3.

Och fadren han ladda och sonen han sköt;
Så hastigt den bocken åt jorden stöp.

4.

De höljde på bocken en kappa blå;
Det gjorde de för den bocken var grå.

5.

De höljde på bocken en kappa röd;
Det gjorde de för den bocken var död.

6.

De höljde på bocken en kappa hvit;
Det gjorde de för den bocken var lik.

blifver hemkörd,
ndrade ök.

kommer i salt,
ndrade mark.

ska sitt skägg,
var femte vägg.

TILLÄGG.

TILL

Skämtsamma Sånger.

63.

Bonden i timmerskog.

Upptecknad, jemte melodi, uti Östergöthland.

1.

Bonden körde sig åt timmerskog;
Hej och hå! Falleralla!
Fick han höra hvar kråkan gol!
Hej och hå! Falleralla, falleralla!

2.

Bonden vände om, körde hem igen:
Hej och hå! m. m.
"Jag är så rädder, att kråkan biter mej!"
Hej och hå! m. m.

3.

Svarade kärngen med ena tand:
"Aldrig hörde jag kråka skrämma man!"

4.

Bonden satte bågen emot sitt knä;
Nu sköt han kråkan ned från träd.

5.

Han satte bågen emot sitt ben,
Han sköt den kråkan ned ur gren.

6.

Bonden satte bågen emot sin fot;
Han sköt den kråkan i hjerterot.

7.

Brådt kom det bud från konungens gård:
"Hvad gjorde du med kråkan du sköt i går!" —

8.

"Den kråkan var nyttig till mången god sak;
"Med fjädren täckte jag all min tak."

9.

"Och hufvudet tog jag till käppeknapp,
"Och näbben den tog jag till tunnetapp."

10.

"Af huden gjorde jag tolf par skor,
"Förutan tofflor jag gaf åt mor."

11.

"Och köttet satte jag i balgar och kar,
"Förutan de stekar jag gaf åt min far."

12.

"Föttren dem tog jag till dyngegrep,
"Tarmarne tog jag till stockarep."

13.

"Af skråfvet gjorde jag ett gångande skepp;
Hej och hå! Falleralla!
"Det likaste som uppå hafvet gick!"
Hej och hå! Falleralla, falleralla!

TILL

Ring-Lekarne.

106.

Jag tjente hos en bonde.

Upptecknad i Blekinge.

Ett fruntimmer befinner sig inom ringen, hvilken bildas af lika många personer, som antalet verser. Hon dansar om, uti ringen, för hvarje vers med en person, hvilken då anses föreställa hvad versen innehåller. När denna är slut, kastas den meddansande ut ur ringen. Då ingen vidare återstår, börjas dansen å nyo, i samma ordning som förut, för att återföra de dansande i ringen.

1.

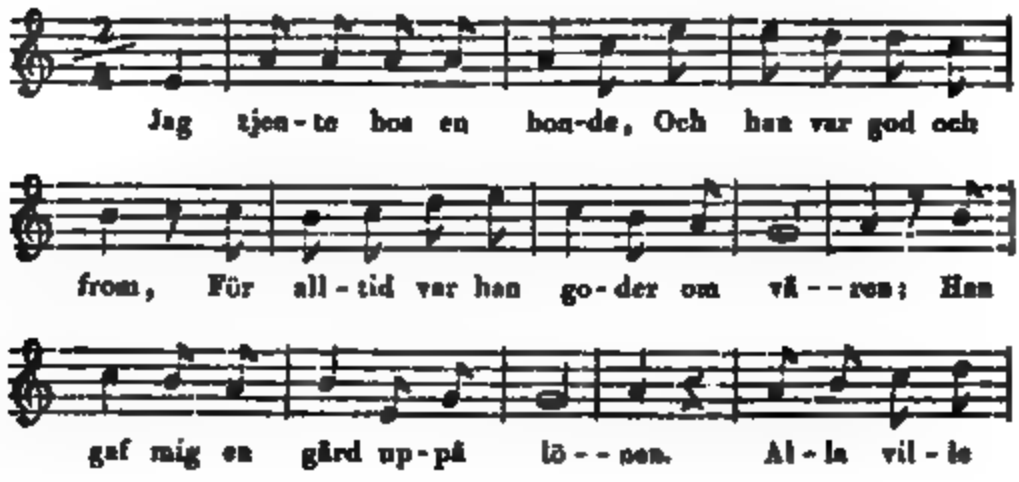

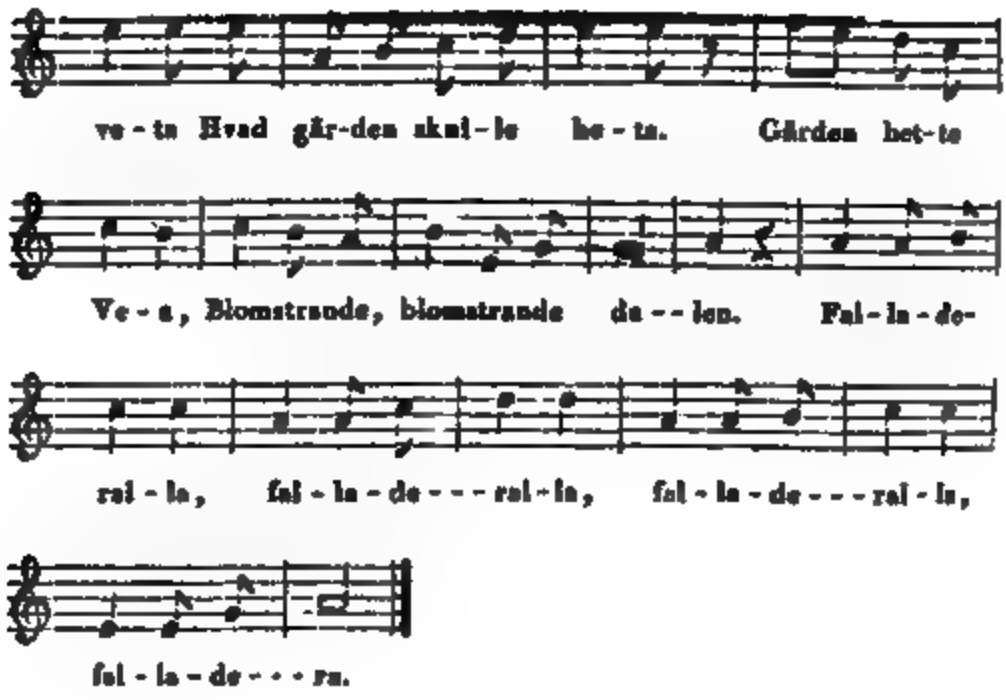

2.

Jag tjente hos en bonde,
Och han var god och from,
För alltid var han goder om våren;
Han gaf mig en häst uppå lönen.
Alla ville veta,
Hvad hästen skulle heta;
Hästen hette Trafva Lätt,
Blomstrande, blomstrande dalen.
Fallalladera, fallalladera, m. m.

3.

Jag tjente hos en bonde, m. m.
Han gaf mig en so uppå lönen, m. m.
Son hette Råffa-Råffa, m. m.

4.

Jag tjente hos en bonde, m. m.
Han gaf mig en oxe på lönen, m. m.
Oxen hette Skammelhorn.

5.

Jag tjente hos en bonde, m. m.
Han gaf mig en ko uppå lönen, m. m.
Kon hette Mjölkesnoppa.

6.

Jag tjente hos en bonde, m. m.
Han gaf mig en piga på lönen, m. m.
Pigan hette Maja på Maskan.

7.

Jag tjente hos en bonde,
Och han var god och from,
För alltid var han goder om våren;
Han gaf mig en dräng uppå lönen.
Alla ville veta
Hvad drängen skulle heta.
Drängen hette Hurtig och Lustig,
Blomstrande, blomstrande dalen.
Falladeralla, falladeralla!

107.

Jungfrun gångar sig åt linden.

Från samma landsort, som föregående lek.

Ett fruntimmer dansar, för hvarje vers, med en person ur ringen, och eftergör hvad versen innehåller. — Den begagnas äfven till pantlek, hvarvid pant erläg-ges af den, som ej noggrannt återtager sin förra plats, sedan han (hon) dansat om med fruntimret inom ringen.

1.

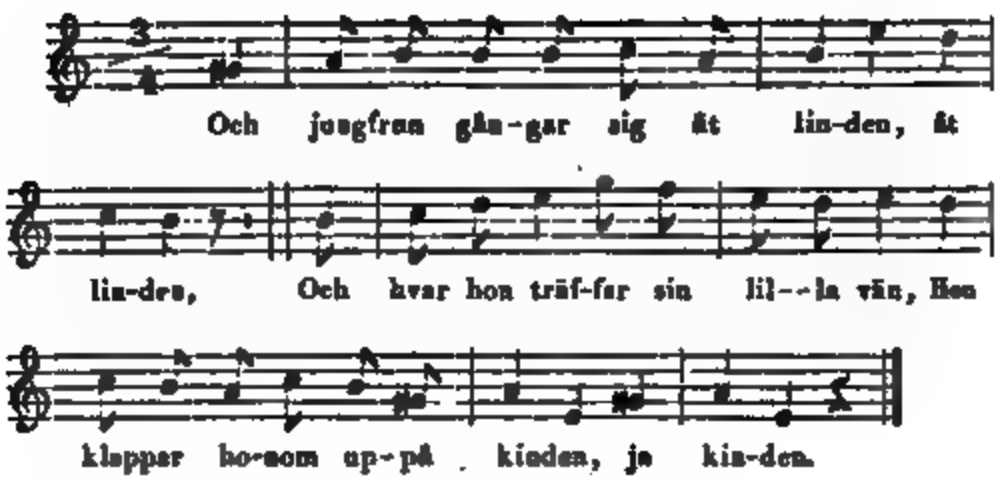

2.

Och jungfrun gångar sig åt floden, åt floden,
Och hvar hon träffar sin lilla vän,
Hon trampar honom uppå foten, på foten!

3.

Och jungfrun gångar sig åt stranden, åt stranden,
Och hvar hon träffar sin lilla vän,
Hon räcker honom lilla handen, ja handen!

4.

Och jungfrun gångar sig åt lunden, åt lunden,
Och hvar hon träffar sin lilla vän,
Hon räcker honom lilla munden, ja munden!

VARIANTER.

TILL

Sång-Lekarne.

N:o 6, sid. 173.

B.

Såsom den brukas hos allmogen i Westerbotten.

Dansas parvis af tvenne karlar och tvenne fruntimmer. Uppbjudningen verkställes, efter beskrifningen i N:o 6. Härvid iakttages, att omdansning sker under första reprisen af musiken, och under den sednare vända sig paren emot hvarandra och niga (karlarne bocka), derpå vända de ryggarne åt hvaran och niga eller bocka; slutligen vända de sig ånyo emot hvarandra, niga eller bocka, och fruntimren föra händerna och karlarne fötterna korsvis öfver hvarandras hufvud.

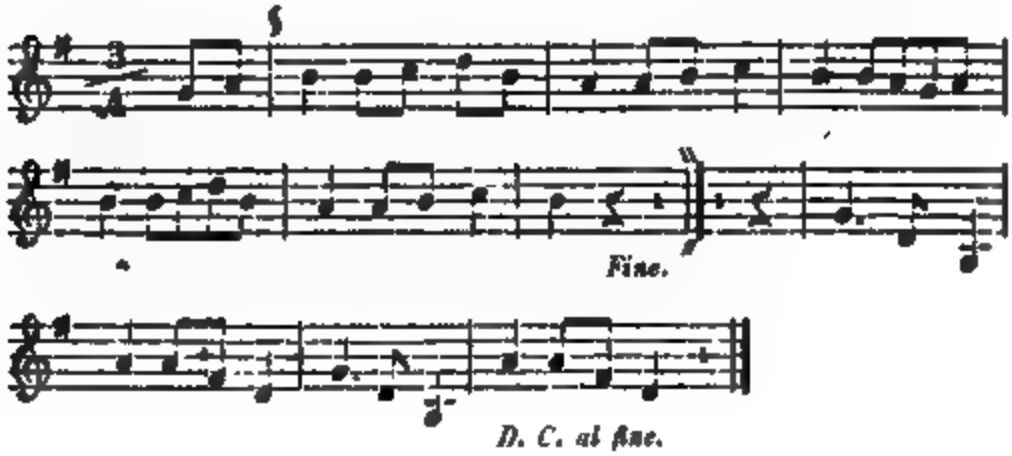

N:o 39, sid. 272.

B.

Från Finland.

1.

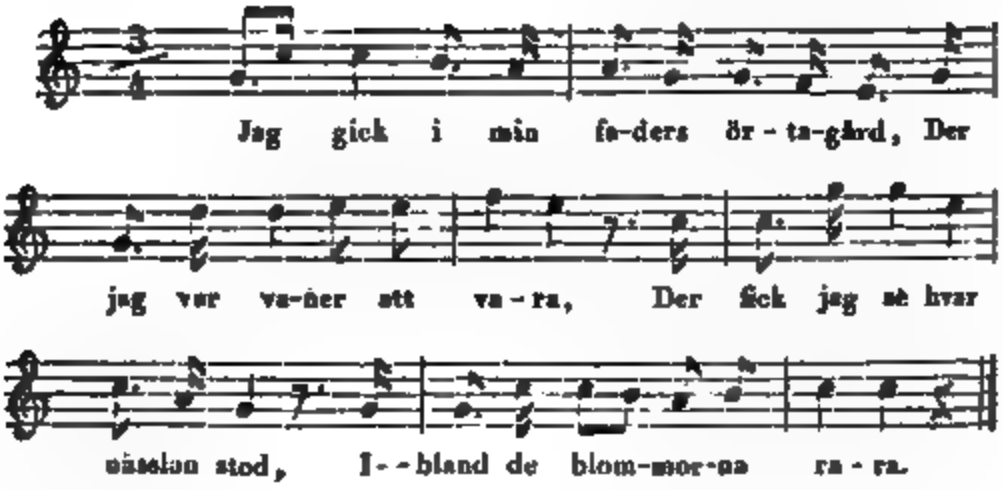

2.

Jag tog nässlan uti min hand,
Kastade henne öfver gärdet,
Så illa brände jag min hand,
Allt för den älskelige käre.

3.

"Räck mig din hand, min lilla vän,
"Min lilla rosene blomma,
"I nästa höst kommer jag igen,
"Då skola vi bröllopet hålla!"

REGISTER,

Upptagande första versen af Sånger, Lekar, m. m.

A.

Aborren leker . . . . . 360.
Ack, om jag tordes våga . . . . . 193.
Ack, uti våra ringar der ståndar ett par . . . . . 298.
Adam hade sju (femton) söner . . . . . 195.
Aldrig har jag haft så rolig qväll . . . . . 340.
Alla dansa vi här inpå (ofvanpå) . . . . . 367, 368.
Alla ting på jorden möda oss och tvinga . . . . . 92.
Alls ingen flicka lastar jag . . . . . 117.
Allt uppå vår gård, der ståndar en lind . . . . . 304.
Allt uti det gräset gröna . . . . . 307.
Alrahöget uppå himlens fäste . . . . . 312.
Ana, drana drina, drägt . . . . . 493.
Anna, lilla du . . . . . 479.
Annika, drannika, söder vale . . . . . 493.
Apala, mesala, mesinka, meso . . . . . 492.
Apollo, mi sollo, mi sinka, mi so . . . . . 493.

B.

Behagar ungersven stiga i ring . . . . . 264.
Behagar ungersven taga sig en vän . . . . . 260.
Bind, binder uti binda . . . . . 358.
Bland alla små besvär . . . . . 382.
Blomstrens frukt hon snart sprider sig ut . . . . . 95.

. . . 342.
. . . 469.
. . . 527.
. . . 121.
. . . 125.
250, 252.
. . . 98.

. . . 355.
. . . 77.
. . . 100.
. . . 168.
. . . 486.
. . . 381.
. . . 15.
. . . 9.
. . . 13.
299, 302.
. . . 123.
. . . 225.
. . . 229.
trodde . . . . . 20.
. . . 314.
. . . 254.
og . . . 230, 232.
. . . 226.
. . . 485.
. . . 294.
. . . 148.
. . . 214.
hage . . . . . 240.
. . . 133.
Du se dig tillbaka, du se dig utefter om . . . 364.
Dufvan flyger i buren in . . . 242.
Dufvan sitter på bureknapp . . . 242.

E.

Efter jag förnummit har . . . 292

Ekorren gick på ängen och slog . . . . . 484.
En gång var jag verliebter . . . . . 333.
En jungfru hafver mitt hjerta qvalt . . . . . 102.
En kolsvart stubbe i vår hage . . . . . 361.
En liten pilt hade en liten guldvagn . . . . . 464.
En långer väg så gingo vi . . . . . 203.
En och två bad mig gå . . . . . 498.
Enkan lejde sig en dräng . . . . . 371.

F.

Fadren och sonen de bygde en båt . . . . . 525.
Fattig enka går och vandrar . . . . . 172.
Fattig enka på golfvet går . . . . . 173.
Fattig fogel kommer linkandes . . . . . 169.
Fattig man står på strand . . . . . 495.
Fram kommer Offer, fram kommer Edla . . . . . 181.
Fria vill Offer, fria vill Edela . . . . . 180.
Fria vill Simon Sälle . . . . . 179.
Friskt upp, mitt hjerta! och haf godt mod . . . . . 79.
Fyra flickor uti en ring . . . . . 295.
Föråt dansar Adi och Odi . . . . . 376.

G.

Gamle man kan liknas vid barkelösa träd . . . . . 82.
Geten som du gaf mig, den har jag . . . . . 342.
Gick jag mig på högsta berg . . . . . 509.
Gick jag mig ut en afton att ropa . . . . . 346.
God afton, god afton bådʼ herre och fru . . . . . 522.
God afton, god afton, bådʼ qvinna och man . . . . . 515.
God afton, god afton, kär svärmoder min . . . . . 186.
God dag, god dag, kär fader vår . . . . . 251.
God dag, god dag, kär moderen min . . . . . 187.
God dag, god dag, min Rosa . . . . . 257.
God dag mina damer stora och små . . . . . 334.
Gossen uppå berget (backen) stod . . . . . 465.
Gräset uti dalen grönskar . . . . . 309.
Gubben och gumman hade en kalf . . . . . 488.
Gubben och gumman skulle köra vall . . . . . 476.

...man . . . . . 488.
. . . . . 157.
. . . . . 159.
...min . . . . . 184.
. . . . . 516.
...både hon . . . . . 482.
. . . . . 350.
. . . . . 286.
. . . . . 372.
. . . . . 164.
. . . . . 480.
. . . . . 266.

. . . . . 353.
. . . . . 468.
. . . . . 324.
...får . . . . . 325.
. . . . . 199.
. . . . . 84.
...ger dig . . . . . 323.
... . 141.
. . . . . 475.
. . . . . 330.
. . . . . 494.
. . . . . 477.
...ngela) . . . . . 233.
. . . . . 236.
. . . . . 345, 346.
. . . . . 171.
. . . . . 356.
. . . . . 188, 190.
Här komma de stolta ungkarlar . . . . . 192.
Här kommer Simon i Sälle' . . . . . 175.
Här växer en qvist uti mitt bröst . . . . . 87.
Höga berg och djupa (gröna) dalar . . . . . 310.
Hör du, sparfver lilla . . . . . 111.

I. J.

I fjol vid jul då grisa min ko . . . . . 136.
I fordom tid var jag kär och känd . . . . . 88.
I fordom tid var sammingen mägtig och bäld . . . . . 90.
I går om afton såg jag dig . . . . . 306.
I morgon skall vi hafra skära . . . . . 255.
Jack tör väl inde gange . . . . . 374.
Jag fattig enka går och vandrar . . . . . 172.
Jag fattig Lappman . . . . . 482.
Jag gick i min faders örtagård . . . . . 534.
Jag gick mig i dale . . . . . 22.
Jag gick mig i fägersta örtagård . . . . . 5.
Jag gick mig ut en afton att söka . . . . . 346.
Jag gick mig ut en aftonstund . . . . . 281.
Jag gick mig ut en midsommarsafton . . . . . 276.
Jag gick mig ut en morgonstund . . . . . 279.
Jag gick mig ut i fremmande land . . . . . 289.
Jag gick mig ut om en aftonstund till att höra . . . . 275.
Jag gick mig ut om en sommardag till att höra . . . . 277.
Jag gick mig ut till att spatsera . . . . . 222.
Jag gick mig ut utaf bara ideliga älskog . . . . . 284.
Jag gick mig ut åt sjöens strand . . . . . 289.
Jag gick mig ut åt trädgården . . . . . 274.
Jag gick mig åt rosenlund . . . . . 272.
Jag går med ängslan ut och in . . . . . 332.
Jag går mig sta och friar . . . . . 285.
Jag går ut och jag går in . . . . . 283.
Jag går uti min örtegård . . . . . 34.
Jag hade aldrig tillförene tänkt . . . . . 75.
Jag hade mig en hustru hette Sara . . . . . 144.
Jag hafver drömt en dröm om natt . . . . . 29.
Jag har ett bref uti min hand . . . . . 191.
Jag hörde en fogel sjunga . . . . . 24.
Jag kör mig åt torget . . . . . 170.
Jag mal och jag mal . . . . . 370.
Jag mol i fjol, jag mol i år . . . . . 370.
Jag månde mig en aftonstund utgånga . . . . . 282.
Jag räcker dig min trogna hand . . . . . 322.
Jag ser dig . . . . . 163.
Jag söker uti denna lund . . . . . 331.

. . . 529.
. . . 31.
. . . 3.
. . . 69.
. . . 11.
. . . 73.
. . . 71.
. . . 128.
. . . 223.
. . . 60.
. . . 131.
. . . 521.
. . . 271.
. . . 531.
. . . 273.
. . . 209.
. . . 270.
. . . 215.
. . . 335, 336.
. . . 337.

. . . 165.
. . . 167.
. . . 313.
. . . 322.
. . . 317.
ting . . . 315.
. . . 316.
Kom skall du få en dans uta' mig . . . 318.
Kommer här gudinnor i gemen . . . 62.
Kråkan sitter på kyrkotak . . . 467.
Krukan sitter på ladugårdstak . . . 481.
Kung Orre han skulle till gästabud fara . . . 483.
Käringen hon fick från sin dotter bud . . . 138.
Kärleken säges att vara blind . . . 321.
Kärlekslickan går sig åt källaren om qvälle . . . 319.
Köpmannen seglar sig så lustelig . . . 320.

L.

Lilla gossen på kyrkobacken (qvarnbacken) . . . . . 466.
Lilla Lasse sitter och gråter . . . . . 463.
Liten jungfru hade en liten guldvagn . . . . . 464.
Lovera, lovera, skjut skepp ifrån strand . . . . . 347.
Lustig var du mitt hjerta och mod . . . . . 66.
Lyster ungersven att stända i vår ring . . . . . 262.
Lyster ungersven dansa . . . . . 263.
Låt oss lustiga vara . . . . . 343.
Låtom oss nu hafra skära . . . . . 255, 256.
Lärkans sång är icke lång . . . . . 26.

M.

Malins grå vantar . . . . . 324.
Maria hon går sig åt Bethlehem . . . . . 519.
Med pilar, skektor och brinnande låga . . . . . 51.
Medan jag bedröfvad lefver . . . . . 54.
Mitt hjerta bekymradt är . . . . . 57.
Modern gick på tiljan . . . . . 258.
Modern går på golfvet (tiljan), med sju döttrar sina . . 202.
Munken går på ängen . . . . . 244.
Munken och nunnan de satte sig ned . . . . . 243.

N.

Nils Båtsman han hade slätt ingen ro . . . . . 153.
Nisse var en konstig man . . . . . 267.
Nose vär en Daneman (ärlig man) . . . . . 269.
Nu har jag varit i kamp och strid . . . . . 338.
När Christus var födder i Bethlehems stad . . . . . 522.
När jag uti skogen så vandrar och far . . . . . 107.

O.

O! lönlig sorg, hvad du äst tung . . . . . 45.
O! sommar du kommer med mycken dygd . . . . . 47.
Om sommaren skönа, när marken hon gläds . . . . . 109.
Orren sitter i högan topp . . . . . 340.

509, 510.

489, 490.
168.
461.
460.
461.
462.
378.
18.
166.
357.

364.
329.
305.
325.
246.
atten 40, 41.
377.
155.
äl 368.
Smäler som en lilja, snöhviter som en svan 228.
Solen går både upp och ned 302.
Stekta harar gödda svin 350.
Stor hjertans fröjd, så margelund 43.
Stor Ola, lill Ola 510.
Syster satt vid diket 485.
Syster, syster rädla min (lefve lamm) 247, 248.
Så kommo de jungfrur spatserandes två 296.
Så tog jag på mig min lilla jacka 485.
Så vilja vi begynna en domaredans 336.

T.

Thorbaggen låg på ängen sjuk . . . . . 474.
Thordyfveln låg på ängen sjuk . . . . . 472.
Tirrelill Tova . . . . . 505.
Tro ej, Chloris, att jag är i dina band så fast . . . . 348.
Trå trå trenne . . . . . 379—381.
Tula i tall . . . . . 508.
Tulululi, lefver han än . . . . . 507.
Tull i tofven . . . . . 504.
Tull lul, blås i horn . . . . . 479.
Tulla hem och tulla vall . . . . . 506.
Tullul i logen . . . . . 503.
Tulu lovall . . . . . 504.
Tuppen sjunger kukeliku . . . . . 487.
Tussa lulla litet barn . . . . . 459.
Tussa lulla liten kind . . . . . 460.
Tusslullerilull, skällkosan min . . . . . 505.

U.

Underlig äst du verldsens pris . . . . . 38.
Ungersven gick att spatsera . . . . . 220.
Ungersven med ett nytt mojeng . . . . . 290.
Ungersven och jungfrun månde sig åt lunden gånga . . 219.
Ungersven rider i skogen så fort . . . . . 218.
Ungersven spände upp sin båge så vid . . . . . 213.
Ungersven ståndar på brona . . . . . 291.
Ungersven ståndar på golfvet (tiljan) . . . . . 215, 217.
Ungersven tager sig en vän . . . . . 260.
Ungersven växer båd' smeler och lång . . . 204, 207, 211.
Uppå vår gård der ståndar en lind . . . . . 304.
Ur min hand till en ann . . . . . 365.
Ut rider Herodes med sina söner sex och sju . . . . . 362.
Uti friska gräset gröna . . . . . 308.
Uti våra ringar der ståndar ett par . . . . . 298.

V.

Var jag mig en liten pilt . . . . . 146.
Vi dansa ofvanpå, men jorden dansar under . . . . . 369.

287.
365.
253.
351.
359.
326, 328.
104.
352.
369, 370.
459.
196.
7.

36.

ORD-

ORDFÖRKLARING.

(Upptager icke ord och talesätt, som finnas uttydde i den *Ordförklaring*, hvilken åtföljer Del. II).

A.

Af'na, af henne (prov. *henna*).
Akt, afsigt.
Aktat, hafver sig, haft för afsigt, ernat.
Alder, aldrig.
Apelagård, gård med äple-träd (aplar), trädgård.
Att (i st. för at), åt, till. (s. 127).

B.

Bandegrann, nogräknad om bandet. (s. 127).
Bedragna skor, öfverdragna, med pälsverk utsirade eller fodrade skor. (s. 131).
Bevält med rosor, rikt försedd med rosor. (Rosorna hafva der liksom fått öfvervåldet). Af Isl. *valld*, välde; Tysk. *walten*; Al. *bewaldan* (s. 11).
Bise, se: Bose.
Bleck, blek, ljus.
Blyan, förmodl. *blyant;* ett i våra äldre dikter och skrifter bekant, dyrbart tyg, troligen af siden. Tysk. *plyat*. Af Goth. *blya*, lysa (s. 69).
Borgläger, befästadt läger, der soldater voro förlagde; sedermera inqvartering. — *Fånga borgläger*, erhålla qvarter, blifva emottagen. (s. 90).
Bose, prov. buse.
Bott, botten, grund. (s. 137).
Broa, brona, broden, prov. bro, bron.
Broka (den brokiga), ett vanligt namn på kor.
Broste, brusto. (s. 121).
Byte, Isl. *býti*, lott. — Se: Ordförklaringen, Del. II, *byta*.
Båden, både.
Bånd, band, bojor.
Bälta, ett namn på kor.
Böste byk, prov. klappe byk (med klapptråd, *böstel*).

D.

Drager i hjertat in, fäster i sitt hjerta, lägger på sinnet (s. 92).
Dunkis, ett godtyckligen bildadt ord.
Dygd, egenskap. Lat. *virtus*. (s. 51).

E.

Ellest, eljest.
Epter, efter. — Versen: *Hon hafver sig ej epter*, synes vittna om något uteglömdt ord i handskriften. Sådan den nu förefinnes, tyckes meningen deri ungefär vara: hon följer icke mig, eller: hon har öfvergifvit mig. (s. 88).

F.

Fachter (Danskt ord), åtbörder, sätt att föra sig. Har i Sv. öfvergått till det missbilligande ordet: *fukter*, upptåg. (s. 69).
Falt, hafva, egentl. hafva till salu; deraf: utbjuda, och slutligen: visa sig svag för. (s. 32).
Fnask, hvareviga, prov. grand, hvareviga grand, det allraminsta.
Funkar, troligen skriffel, i st. för *junkrar;* i fall man ej vill anse det vara ett substant. härledt från prov. ordet *funka*, pråla, skryta. (s. 64).
Fuus, hastig, hastigt, skyndsamt. Isl. *fús*. (s. 127).
Fånga, få, erhålla. Isl. *fánga*.
Föri fara, fara före, förut; skynda före andra. (s. 373).
Förlisa, förderfva, göra olycklig. Goth. *fortyasan*. (s. 52).
Förning, hvad gästerna föra med sig, såsom bidrag till undfägnaden på bröllop, m. m. Är allmänt bruklig i de Svenska landsorterna.
Föråt, förut.

G.

Gallarter. — *Galliärde* var en fordom bruklig Fransysk dans. (s. 67).
Gatom, vi (imperf. af *gitta*), vi ernade, ville, kunde. Af Isl. *géta*. (s. 131).
Gillie, gilja, fria. Isl. *gilla*.
Gladelin, gladeligen.
Glömme, gå af, gå ur minnet. (s. 48).
Gnasla, Gnattra, prov. gnisla.
Gnida, efter, prov. gno efter, skynda efter.
Gnittra, se: Gnasla.
Gry, guy, buller. (s. 27).
Gäta, vårda, sköta. (s. 156).
Gömme-lamm, rättare *gimmer-lamm*, mor-lamm, årsgammalt lamm, bestämdt till afvel. Isl. *gimbur, gimbrardómr*. (s. 346).

H.

Han, honom; Dansk *ham*.
Hardt, hårdt.
Hatt'en, haft den.
Heime, hemma.
Herra, gammal genetiv. i st. för *herrars*.
Hier, prov. här.
Hjelta, namn på kor. (s. 479).
Hjertelin, hjerteligen.
Hjertesnopp, ett smekord, bildadt af ordet *hjerta* och *snopp*, ett annat prov. smekord.
Hyllest, gunst. (s. 71).
Hånd, hand.
Hår, hafva flätadt. — Att bära flätadt hår var en rättighet, som tillhörde endast jungfrur (s. 8).
Häll och säll, helbregda och lycklig. Isl. *heill* och *sæll*. (s. 135).
Häna, hän, hädan Anglos. *heona*.
Hänk; äfven *kang*, *hank*, prov. hängde. (s. 136).

I.

Jack, jag.
Idh, bo, ide. Isl. *hýdi*. (s. 41).
Idig, af, i st. för neutr. *idigt*, med afsigt, med flit; af Isl. *id*, flit, bemödande. (s. 79).
Ill, prov. eld. (s. 79).

K.

Kanka, släpa, draga (s. 165).
Kardus, en gammal, förmodl. Fransysk dans; törhända *cardeuse*, eller *quatre deux*. (s. 63).
Kartusanisk, rättare kurtisanisk, af *courtisan*, höfvisk, artig. (s. 63).
Kastilunsi, ett godtyckligen bildadt ord. (s. 159).
Kinka, halta, gå med svårighet. (s. 168).
Kinne, kinder.
Kisspussen, katt. Af Finska *kissa*. Smål. *kisse*. — *Puss, pussy*, betyder äfven katt, i en Eng. folkdialekt. (s. 484).
Kistd, kista. (s. 129).
Klafkordia, Fransk. *claviccrde*, en art *clavecin*.
Klaret, klarinet.
Knaper, små-tuggar, knapprar. (s. 165).
Knybbel, knöppel, stark käpp. Tysk. *knüppel*. (s. 144.)
Kommer an på, kommer deraf, är en följd deraf. (s. 319).
Korant. — *Courante*, en gammal Fransysk dans, utförd af två personer. (*Une espèce de danse grave*; sannolikt ett slags menuett. s. 63).
Krabater. — *Cravate*, invånare i Kroatien; betecknade äfven ett slags lätt rytteri (*cavallerie legère*), och blef liktydigt med *cavalier*. (s 63).
Krokot, krokig. Isl. *krokinn*.
Kulla, flicka, ogift qvinna. (Dalarne).
Kyrkostöt, kyrkoväktare (äfven *spögubbe*), emedan han fordom gick omkring i kyrkan, under predikan, med ett

långt rör, försedt med skramlande ringar, m. m. och stötte dermed i golfvet eller väckte med lätta slag sofvande åhörare.

Kåld, kall. Eng. *cold.*

Kårdan, troligen *cordouan*, kardnan, saffian. — Kunde äfven härledas af *cordon*, och anses betyda spannrem.

Käpe, kringgärda, käppa. (s. 449).

Köller, se: Kiöllare; Ordförklaringen, Del. II.

L.

Laster, tadel, vanära. Isl. *last*, tadel. (s. 48).

Lathe, låte.

Lecht (uttalas: lekt), lekman.

Leicke paa Lut, leka, spela på luta.

Lelle, lilla.

Leter, låter.

Lika, se: Ordförklaringen, Del. II, *Likare.* (s. 73, 98).

Lind, linda, åkerlinda. (s. 228).

Lister, med, med klokhet, noggrannhet. Isl. *list*, konst, vetenskap.

Lofvandes värd, förtjent af lof, pris. (s. 86).

Lomme, prov. ficka.

Lucke, rättare *luke*, rycka upp med rötterna. — *Luke hö*, rycka upp allt hö, gräs med rötterna. (s. 374).

Luff, lof, tillstånd, tillåtelse. (s. 374).

Lulla, vagga, bädd för barn.

Luttrom vi, gissa vi. (s. 379).

Långas, längta, hafva ledsamt efter. Eng. *to long.*

Länge, Längo, längesedan. (s. 123).

Låta i, hälla i, slå i.

Lästren, lästerna.

Lätt, lågt, ringa pris. (s. 370).

Löste, lyste. (s. 38).

M.

Maka, göra, förfärdiga. Eng. *make*, Holl. *maken*, Tysk. *machen.* (s. 128).

Marinsen, ett godtyckligen bildadt ord. (s. 376).

Med', ***me'n***, medan.

Medre, mera (s. 89).

Meshatt, tofs-tita, meshatt, *Parus Cristatus*, L. (s. 132).

Mestom, abl. af *mest.* — *Ej mestom sen*, ej för det mesta sen, mycket snabb (s. 122).

Minne, tillgifvenhet, kärlek. Tysk. *Minne.* (s. 307).

Modeligen, modigt, raskt. (s. 318).

Mora, morgon.

Mota, gå emot och drifva åt annat håll. (*Obviam eundo repellere*).

Mö, mödosam, bekymmersam. Isl. *mæddr.* (s. 92).

Möda, åstadkomma möda, besvär, bekymmer. Isl. *mæda.* (s. 92).

Möydum, skall troligen uttrycka bemödande, åtgärd. (s. 374).

N.

Nedrighet, nedlåtenhet, sjelfförsakelse, sjelfuppoffring. (Att Christus försakade sin gudom och nedlät sig att blifva menniska. — s. 518).
Nek, prov. sädesband, sädes-kärfve.
Näst, närmast, mest. (s. 30).
Nögt, nödgas. Isl. *neyda*, gammal Sv. *nöda*, tvinga. (s. 57).

O.

Obehendig, *Obehendelig*, otjenlig, ovillig. Lat. *incommodus*, *impromtus*. (s. 92).
Ombragt, *låt all högfärd vara*, utrota, undfly all högfärd. (s. 66).
Opte, ofta.
Ovanderlig, ovanslig. (s. 523).

P.

Paduan, en gammal, troligen Ital. dans, från Padua. Fr. *Padouan*. (s. 63).
Pamp, långt, stort svärd.
Passås, Frans. *passages*. (s. 63).
Passementer, Fr. *passements*, snören, snörmakar arbete, galon. (s. 64).
Pigine, i st. för *pigene*, *pigone*, pigan, flickan. (s. 132).
Portonär, portvaktare. Tysk. *Pförtner*. (s. 133).
Potta, kruka.
Prändt, präntadt, tryckt.

Q.

Qvelle, qval. Af Isl. *qvelsa*. (s. 82).
Qverna damne, qvarndam. (s. 121).

R.

Raker, rackor, hundar. Færöisk. *Rakke*, hund.
Rede, bo. Isl. *Hreidr*. (s. 42).
Rede, redan.
Regal, ett slags positif. (s. 63).
Roo, rå, rådjur eller ref. (s. 83).
Rotner, ruttnar.
Räfvesa, räfhona.
Räkta, namn på kor.
Rös, en gammal dans; Fr. *rueuse*. (s. 63).
Rösa, namn på kor, härledt af röd.

S.

Selle, ung, ung karl. (s. 88).
Sest du, ser du.
Silbelte, sölfbelte, silfbälte, silfverbälte. (s. 126).
Sinkadus, en äldre dans; förmodligen *cinq et deux, cinq à deux*, eller *cinq a douze*, eller dyl. (s. 63).
Sinkapas, en gammal dans, hvars rätta namn troligen varit *cinq pas*, eller *chaine comparse*. Man hör ännu omnämnas *schinkompas*. (s. 63).
Sinn, gång. Isl. *sinn*. (s. 44).
Skans. — Skanta, skantas, prov. betyder: skämta lättfärdigt. Deraf sannolikt subst. *skans*, lättfärdigt skämt (*lascivia*). (s. 64).
Skarlan, skarlakan.
Skekta, pil.
Skonar, skor.
Skofve och slefve, prov. skopa och slef. (s. 191).
Skyttel, skottspole.
Skäl, den öppning i en väf, hvarigenom skottspolen löper.
Skällko, skällkosa, ko med skälle.
Skänkeskål, skål att skänka uti, eller, förhända, skänka bort. (s. 315).
Skön, egentl. omdöme, godtfinnande, behag. Deraf: *till mång' skön*, att välja efter behag. Eller: af många slag; af Isl. *kyn*, slag, slägte. (s. 221).
Smukt, vackert, behagligt.
Snille, anlag, förmåga. Isl. *snilld, snilli*. (s. 9).
Snoppa, prov. mjölka. (s. 138).
Snöra, prov. skynda, ila. Fornsv. *snör*, snäll.
Somme, somliga.
Sparfver, sparf.
Spritte sig ut, sprida sig ut. (s. 73).
Spure, sporra, sätta på sporrar (s. 374).
Sta', åstad.
Stafver, staf, stör.
Stegerhus, äfven *stekarehus*, kokhus, sedermera kök. Isl. *steikahús, steikarahús*. (s. 134).
Stempna, stämma, möte. (s. 82).
Stussa, Tysk. *stutsen*, föra sig stolt, kläda sig grann. — Deraf *stussen stussa*. (s. 200, 263).
Stämne, stämma, röst.
Stop, stupade.
Såg'et, såg det.
Såre, svåra, mycket. Tysk. *schwer, sehr*, Isl. *sár*. (s. 96).
Såta vänner, goda, välvilliga vänner. Isl. *sáttr*
Sömmesocken, bildadt af *sömma* (sy) och socken. (s. 319).

T.

Tarf, tarfvar, behöfver.
Te, till at. — Det Tyska *zu*, Holl. och Eng. *to*.
Tid, tidigt.

Tigga, af Isl. *þiggia*, emottaga. — Sedan denna bemärkelse upphört att vara känd, har man velat göra uttrycket begripligt, och förvandlat det till: *intet vill vi tigga*. (s. 252).
Tjyfva, stjäla; verb. bildadt af ordet *tjuf* — *Tjyfva de han*, de stulo bort honom. (s. 364).
Tullen, för, i tull. (s. 373).
Tuta, spole; en rulle inslag till väfning. Fr. *bobine*.
Tytta, prov. gammal, ogift qvinna. Sedermera binamn åt en gammal qvinna i allmänhet. — *Tytt*, gammal, ogift karl. (s. 138).
Töff, imperat. af töfva, bida, vänta. (s. 142).

W.

Waka, hålla vakstuga hos aflidne personer; ett folkbruk, som ofta ledt till sedeslöshet. (s. 4).
Wale, vara, vare.
Wandel, i st. f. *vangel*, kind; af det Isl. *Vángi*, beslägtadt med Tysk. *Wangen*. — Troligen har upptecknaren icke förstått det föråldrade ordet, och derföre insatt det bekanta *vandel*, ehuru det ej ger rigtig mening på detta ställe. (s. 80).
Warp, prov. vürpte.
Wartafvelspel. — *Wartafel* af Isl. *varpa*, kasta och *tabl*, bord. Således motsvarar *vartafvelspel* ungefär vårt brädspel. Færöisk. *tavle*, spela tafvel. (s. 32).
Warum, vårom, vår, vårt. (s. 374).
Wast, warst, var.
We, prov. ved.
Weder, vid. (s. 3).
Wedkast, vedstapel, vedtraf (egentligen stället der veden huggés) (s. 142).
Weknades ned, böjdes ned. (s. 78).
Werst, varst, var. (s. 132).
Wetta, vända åt ett visst håll. Isl. *veita*. — *Huru vetter det*, hvad vållar, hvad är orsaken.
Wolla, vallar, gräsvallar. Isl. *völlr*. (s. 20).
Woxen, våxen, vuxen.
Wågen spel, sannolikt vapenspel, krigsmusik. Af Fornsv. *våken, vågen*, vapen, hvaraf vi ännu hafva ordet *våkenhus*, der vapnen qvarlemnades, då man inträdde i kyrkan; numera kyrko-förstuga. (s. 77).
Wår, till, prov. till oss, till vårt hem. (s. 123).
Wâre, voro.

Y.

Yppa, uppstå. — *Yppades mig*, började jag. Isl. *yppa*. (s. 5).

Z.

Zinka; blåsinstrument af zink, messing. (s. 62)

rd. (s. 376).

udr., rikedom. Således kan vara lätt eller vara en rike-

ärla, *ärlig*, *ärla*. — Se:

Tillägg och Rättelser.

Del. I.

Sid. 274 r. 12, tillägges: och på Norrska i *Moes* Samling af Sange, Folkeviser og Stev, s. 105.

— 291 — 12, tillägges: *Motherwells* Minstrelsy: Ancient and Modern, s. 327, öfversatt af *Wolff*, Halle der Völker, I, 3. En nära liknande Holländsk folkvisa finnes aftryckt i *Hoffmann von Fallerslebens* Horæ Belgicæ, II, 164.

— — — 14, tillägges: Äfven *Lai del Freisne*, bland Poésies de *Marie de France*, I, 138 och följ., har hufvudsakligen samma grunddrag och utveckling som denna.

— 358 — 10, tillägges: En Engelsk sång, af samma innehåll, är öfversatt af *Wolff*, l. c., I, 95, tagen ur *Herds* Ancient and Modern Scottish Songs, m. m., II, 172. En likartad politisk folkvisa skall anträffas hos *Smith*, The Scottish Minstrel.

— 370 — 11, tillägges: Ungefär samma grundtanke genomgår den Bretagneska folkvisan *Itroun Varia Folgoat* (Jungfru Maria i Folgoat), införd uti Barzas Breiz. Chants Populaires de la Bretagne, publiés par *Th. De la Villemarqué*, II, s. 18; på Tyska: Volkslieder aus der Bretagne, übertragen von *Keller* und *Seckendorff*, s. 94.

Del. II.

— 21 — 3, tillägges: En nära liknande folksång, benämnd *Der Ritter und sein Magd*, finnes på Tyska, uti des Knaben Wunderhorn, I, 50, hos *Erlach*, Volkslieder der Deutschen, II, 531 och bland Die Deutschen Volkslieder, von *Erk* und *Irmer*, Heft. IV, s. 62, och på Wendiska, troligen en öfversättning efter Tyskan, bland Volkslieder der Wenden in der Ober- und Nieder-Lausitz, von *Haupt* und *Schmaler*, Th. I, s. 159.

Sid. 24 r. 14, tillägges: Äfvenså *The Douglas Tragedy*, uti *Scotts* Minstrelsy of the Scottish Border, II, 218 och hos *Motherwell*, l. c., s. 180. — Sången *Aotrou Nann hag ar C'horrigan* (Herr Nann och Féen), har samma slut som denna Svenska folkvisa. Se: *De la Villemarqué*, l. c., I, s. 21, samt *Keller* und *Seckendorff*, l. c., s. 8.

— 29 — 8, tillägges: En likartad upplösning har Tyska folkvisan *Graf Friedrich*, upptagen hos *Erlach*, l. c., III, 448.

— 83 — 8, tillägges: och hos *Motherwell*, l. c., s. 60.

— — — 10, tillägges: Den Engelska folksången *Edward, Edward!* finnes äfven hos *Motherwell*, l. c., s. 339, under namn af *Son Davie, Son Davie*, och är öfversatt af *Wolff*, l. c., I, 22.

— 90 — 13. Efter orden: Th. I, s. 19, tillägges: *Der Vergiftete Knabe* (sannolikt en efterbildning efter Tyska folkvisor), bland Volkslieder der Wenden in der Ober- und Nieder-Lausitz, von *Haupt* und *Schmaler*, Th. I, s. 110.

— 94 — 14, *st.* lörde *l.* förde.

— 109 — 6, tillägges: upptagen af *Kretzschmer*, Deutsche Volkslieder, I, s. 99, samt *Erk* und *Irmer*, l. c., Heft. I, s. 41 och III, s. 41.

— 131 — 5, En likartad upplösning har visan *Liten Kerstin Stalldräng*, bland Svenska Folk-Visor, II, 15.

— 198 — 21, tillägges: att den här upptagne folksången finnes på Tyska i *Meinerts Fylgie*, I, 137, och hos *Kretzschmer*, l. c., I, s. 33, II, s. 32, samt på Holländska, uti *Hoffmanns* Horæ Belgicæ, II, 112, öfversatt på Tyska af *Wolff*; l. c., I, 140.

— 225 — 2, *st.* tre *l.* fyra.

— — — 3. Efter orden: handskrift WB. tillägges: en i *Gyllenmärs* Wisbok.

— — — 14—17. Orden: och på Holländska anträffas en sång . . . . . upptagen, förändras till: Anträffas på Holländska hos *Hoffmann*, l. c., II, 116, öfversatt af *Wolff*, Halle der Völker, I, 150, samt *Wolffs* Proben altholländischer Volkslieder, s. 34.

Sid. 289 r. 15, tillägges: På Tyska finnes den i Des Knaben Wunderhorn, II, 243, uti *Görres* Altdeutsche Volks- und Meisterlieder, s. 191, bland *Wolffs* Proben altholländ. Volkslieder, s. 197 och hos *Erlach*, l. c., I, 274, II, 149. På Holländska är den upptagen af *Hoffmann*, l. c., II, 105, öfversatt af *Wolff*, Halle der Völker, I, 134.

— 304 — 28, tillägges: Samma grundtanke och upplösning har den förut omnämnde Bretagneska folkvisan *Aoutrou Nann hag ar C'horrigan* hos *Villemarqué*, l. c., I, s. 14, öfversatt af *Keller* und *Seckendorff*, l. c., s. 5.

— 384 — 10, tillägges: Äfven bland Grekerna voro så kallade Qvarnsånger öfliga, hvarmed qvinnorna uppmuntrade sig, under det tunga arbetet med då brukliga handqvarnar. De benämndes hos dem *Επιμύλιοι*. Se: *Athenæus*, Deipnosophist. Lib. XIV, c. 3.

— 422 — 4, *st.* dikt, upptagen af *l.* dikt af.

— — — 5, — *der Löwe*, bland *l. der Löwe*, upptagen bland

Del. III.

— 3 — 1, *st.* De Gamles *l.* Den Gamles

— 6 — 10 — mig *l.* min

— 11 — 2 — *Gyllemäre l. Gyllenmärs*

— 47 — 4 — ära *l.* äro

— 63 — 8 — Storkar *l.* Stockar

— 90 — 3, tillägges: Finnes på Danska, uti *Nyerups* Udvalg af Danske Viser, I, 124.

— 133 — 4. Efter orden: sid. 191, tillägges: och i *Moes* Samling af Sange, Folkeviser og Stev; s. 96.

— 155 — 3, tillägges: Den finnes på Norska hos *Moe*, l. c., s. 119, under namn af *Frierstavne*, och på Tyska hos *Erk* und *Irmer*, l. c., Heft. VI, s. 58, 59.

— 160 — 18, tillägges: Tvifvelsmålet om rigtigheten af Herr *Afzelii* förmodan, vinner ytterligare styrka, då man erfar att sången är bekant äfven i Tyskland.

— 164 — 11, tillägges: Denna lek är bekant äfven i Frankrike. Se: *Stjernstolpe*, Samling af Sällskaps-Lekar; s. 9.

Sid. 183 r. 23, tillägges: *Olof Skötkonung* var aldrig känd såsom krigare och viking; den enda vapenbragd hvaruti han personligen deltog, var slaget vid Svolder. — *Edla* var troligen en Wendisk prinsessa, icke en Engelsk, såsom förf. synes antyda. — De hjelptrupper *Olof Skötkonung* tillsände sin styfbroder *Knut den Rike* i Danmark, anfördes ej af *Olof* sjelf. Namnet *Lachiman*, hvilket förekommer i gamla Engelska krönikor, kan således ej gälla *Olof Skötkonung*, utan någon Svensk *lagman*, som hade befälet öfver Svenska hjelpsändningen. Härom äro våra häfdateckenare ense (*Lagerbring*, Del. I, s. 207; *Botin*, Uppl. 2, Bd. I, 223, 225; *Geijer*, Sv. Folk. Hist., Del. I, s. 139), utom den för skarpsinnig kritik visserligen icke utmärkte *Dalin*. (Del. I, s. 610).

— 196 — 10, tillägges: att man i Westerbotten och Norrbotten ger denna lek namn af *Qvarndansen*.

— 220 — 13, tillägges: En Skånsk artförändring häraf finnes upptagen i Violen, af *Lilja* 1; s. 7.

— 312 — 6, nedifr. *st.* trohet *l.* tro.

— 363 — 11, tillägges: Hos de gamle Grekerna var denna lek känd, under namn af *Σχοινοφιλίνδα*. Se: *Julius Pollux*, Onomasticon. Lib. IX, c. 7. Francofurti, 1608, s. 443.

— 379 — 6, tillägges: Se Lekar utan Sång, N:o 5.

— 399 — 7, tillägges: att då ringen utdelas, yttras till hvarje person, orden: "Göm ringen, göm ringen allt för grannt!"

sid. 109

N:o 46.

Dalvisa.

Långsamt.

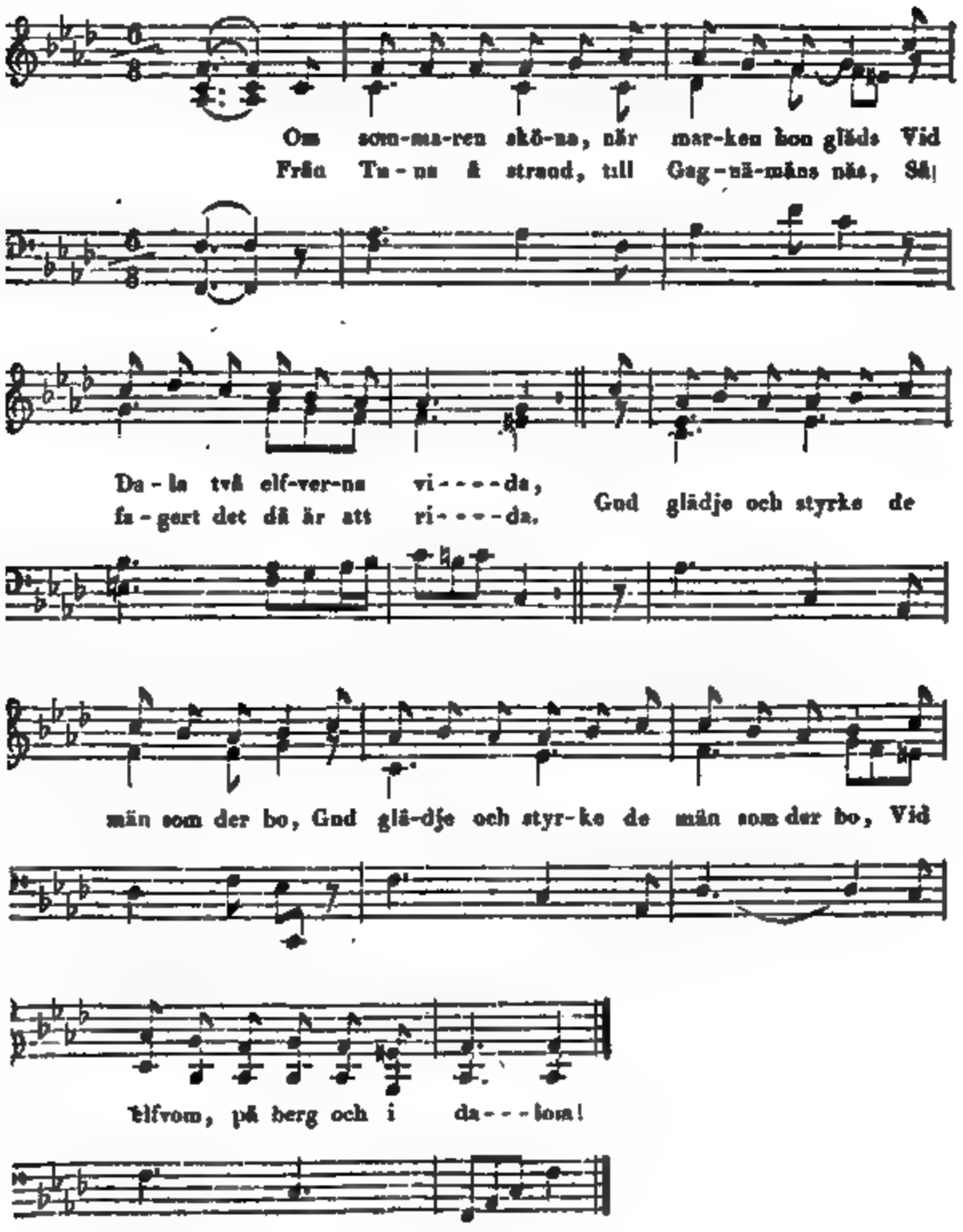

N:o 17

sid. 111.

Hör du, spärfver lil-la, Far du in-tet il-la, När som vintren blir så
U-tan mycken möda, Lär du dig ej fö-da, Som är nästan minst bland

sträng och kall?
fog-lar all? Kan du fos-gel nät-ta, Mig helt kort be-rät-ta,

Från det äldra första, Minsta med det största? Säg, om dig be-ha-gar,

Om din lef-nads da-gar, I-från bör-jan till ditt lefnads slut.

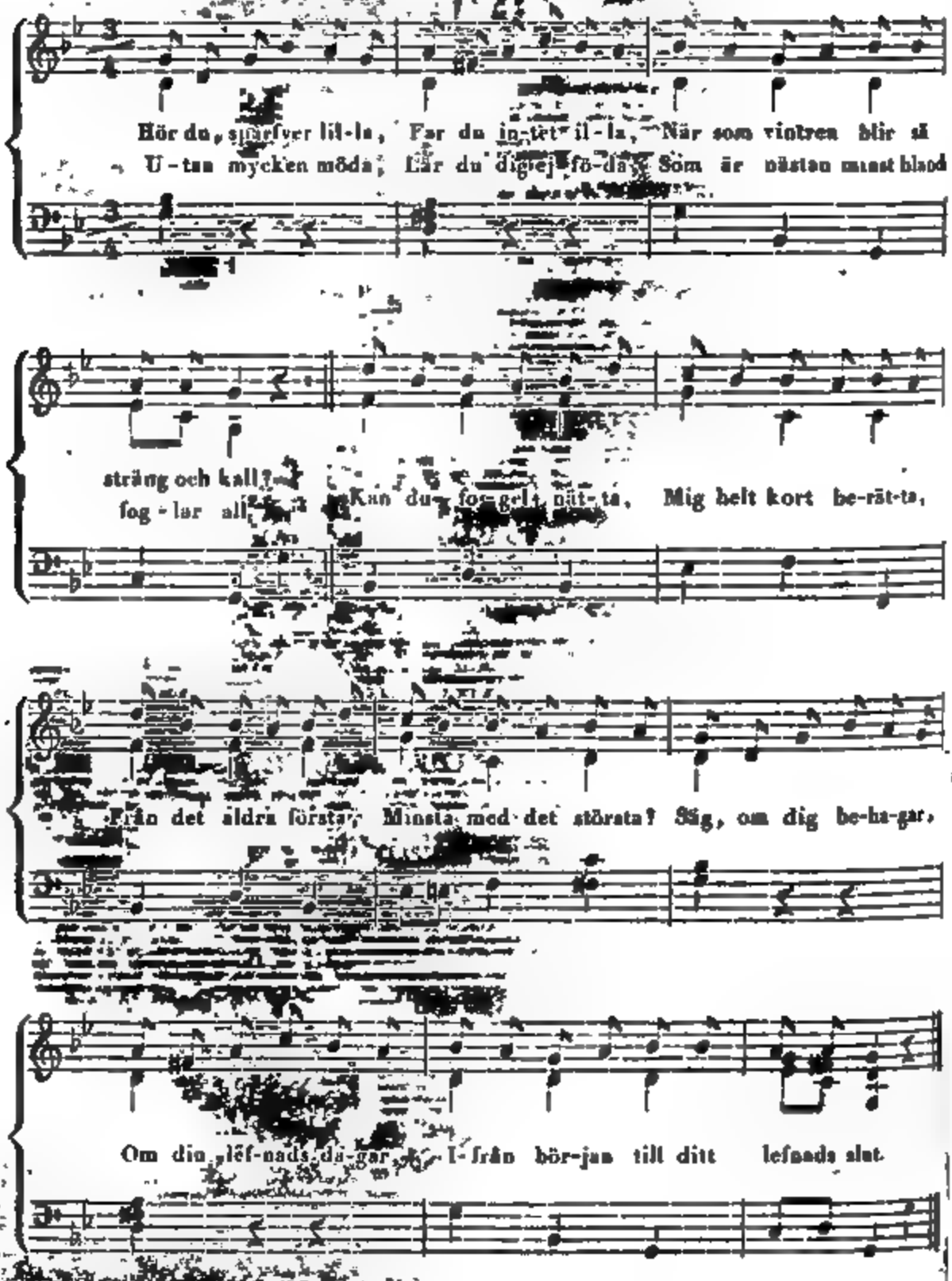

sid. 155.

N:o 62.

Vers. 1, 2, 4.

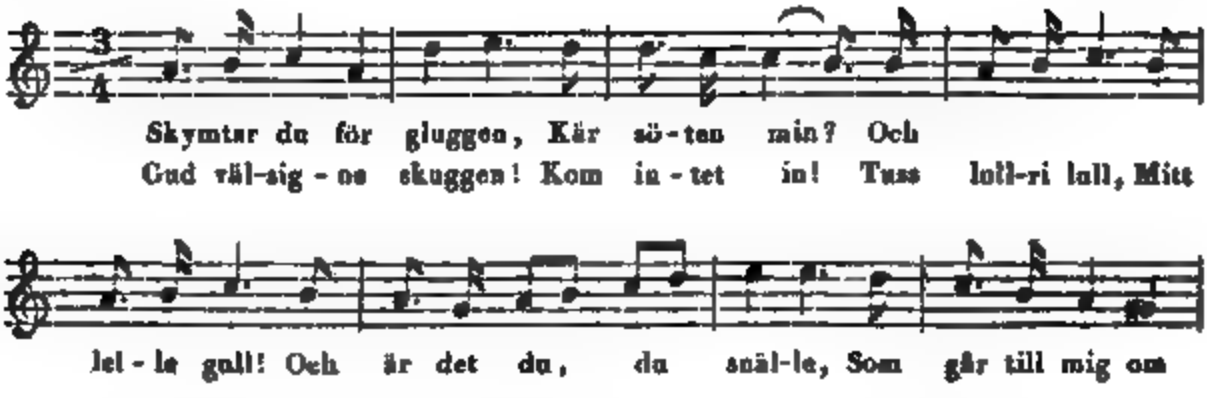

Vers. 3.

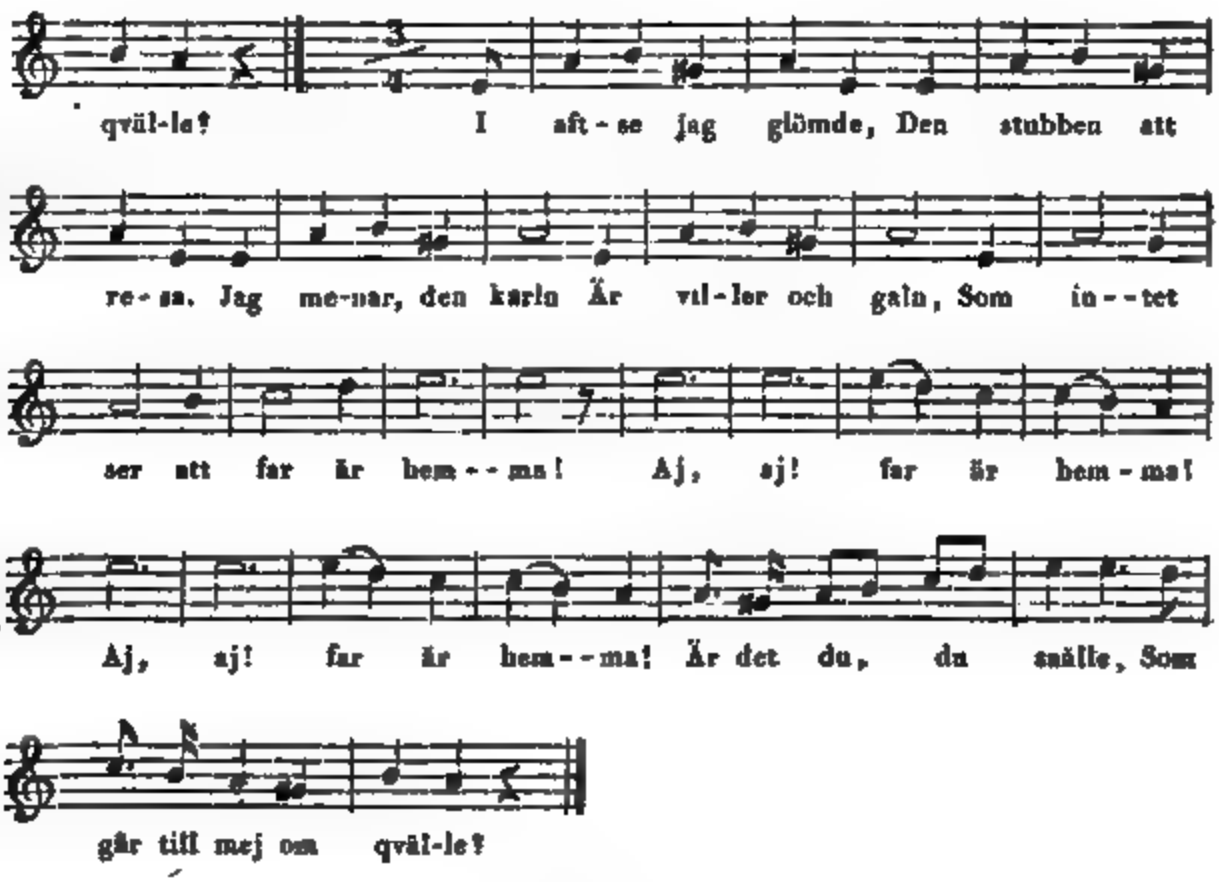

Var. C.

sid. 159.

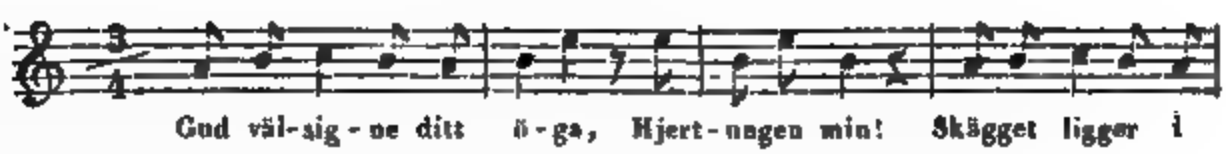

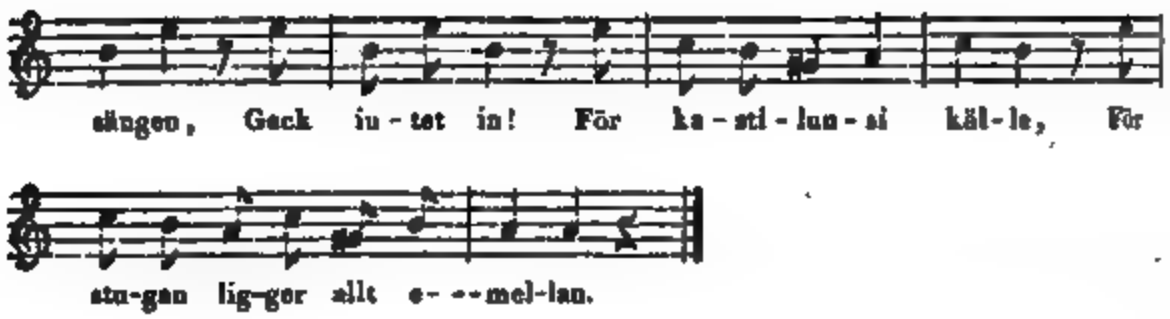

Var.

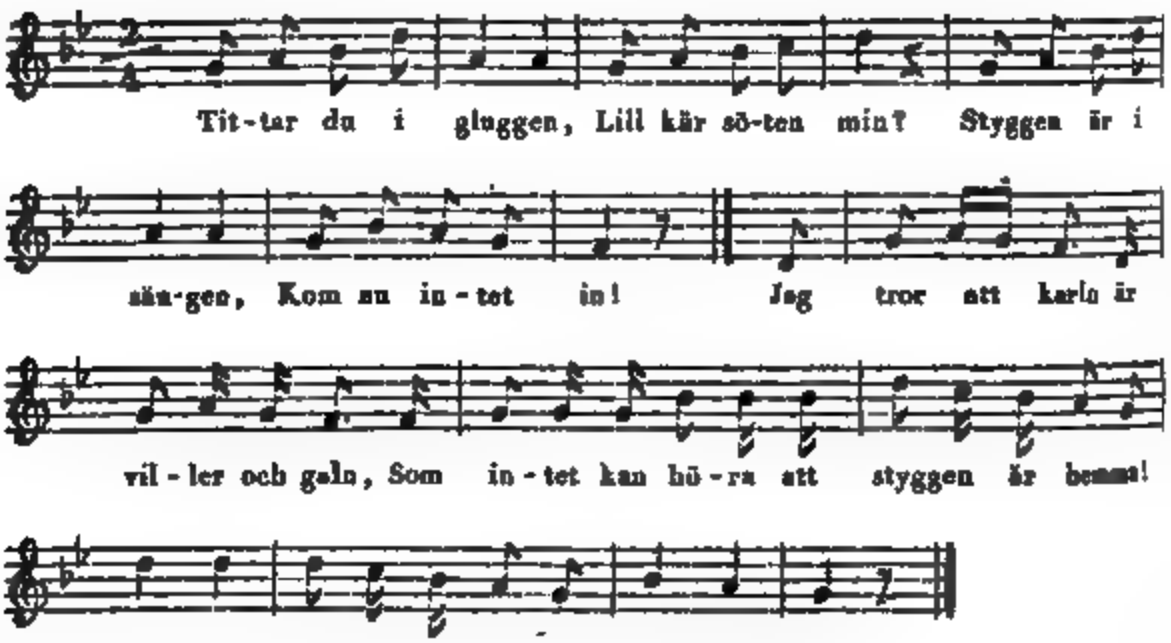

N:o 63.

sid. 527.

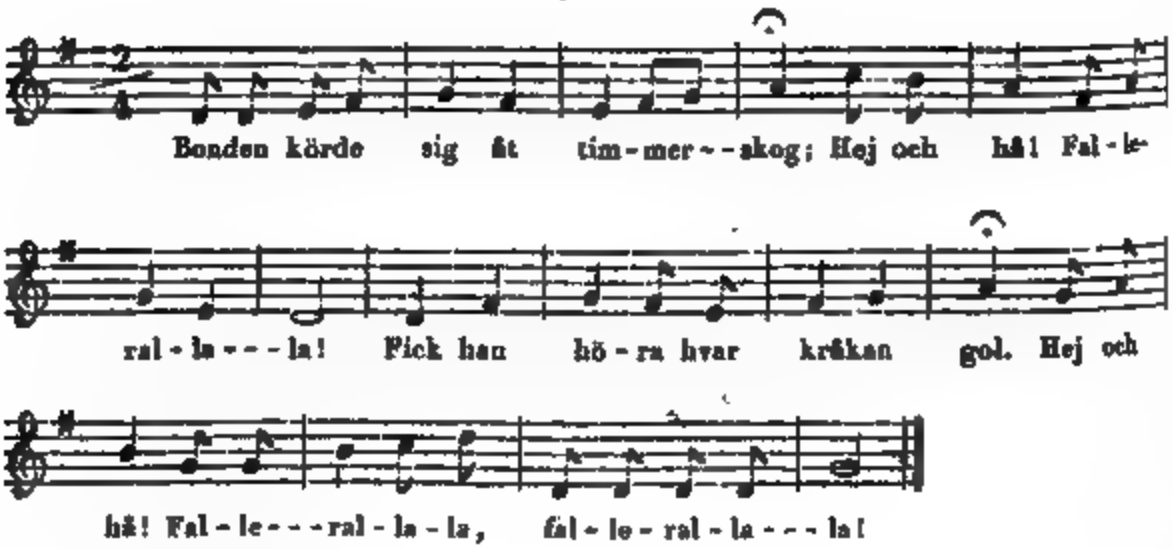

Sid. 516.

Gladt och högtidligt.

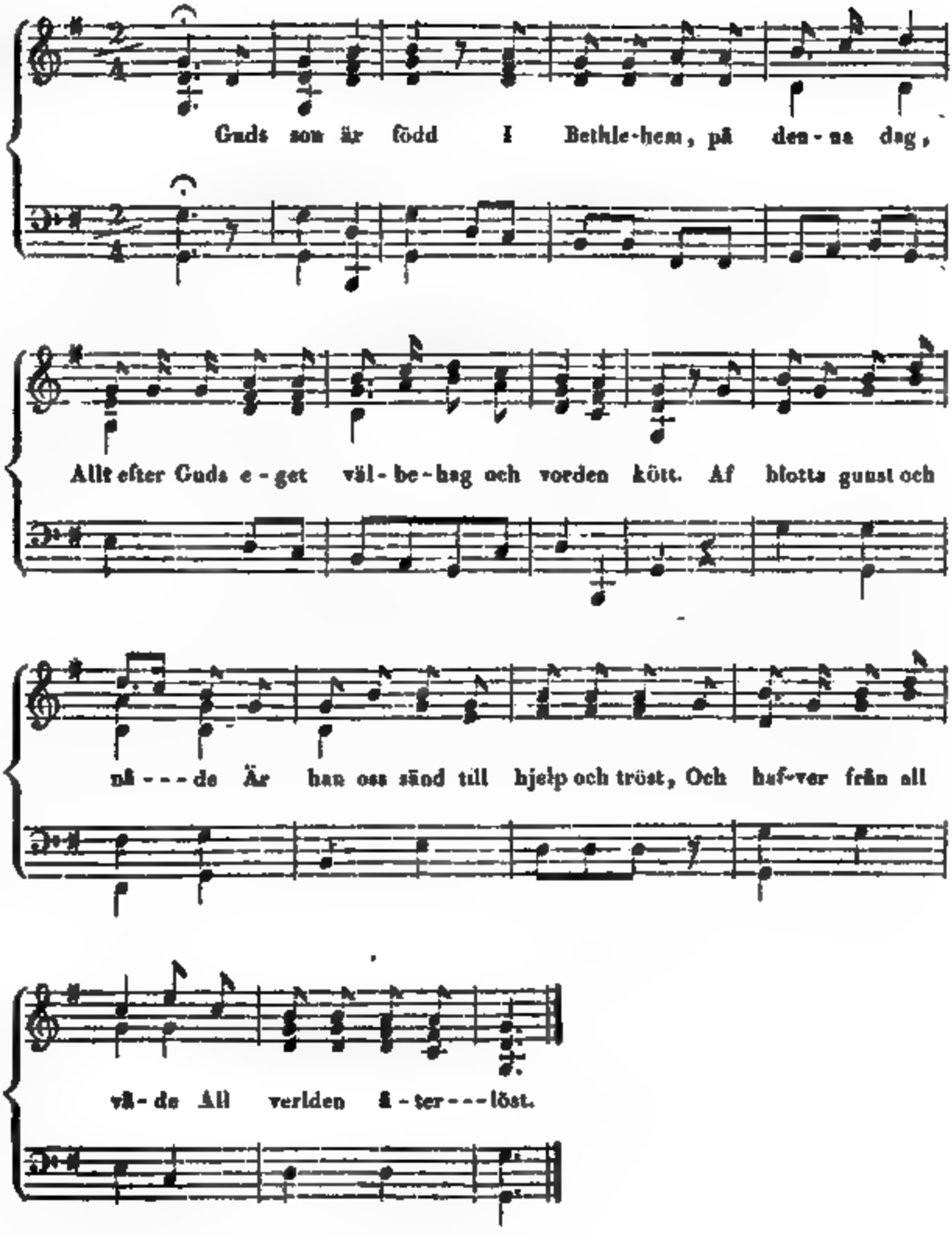

Sid. 521.

Något långsamt.

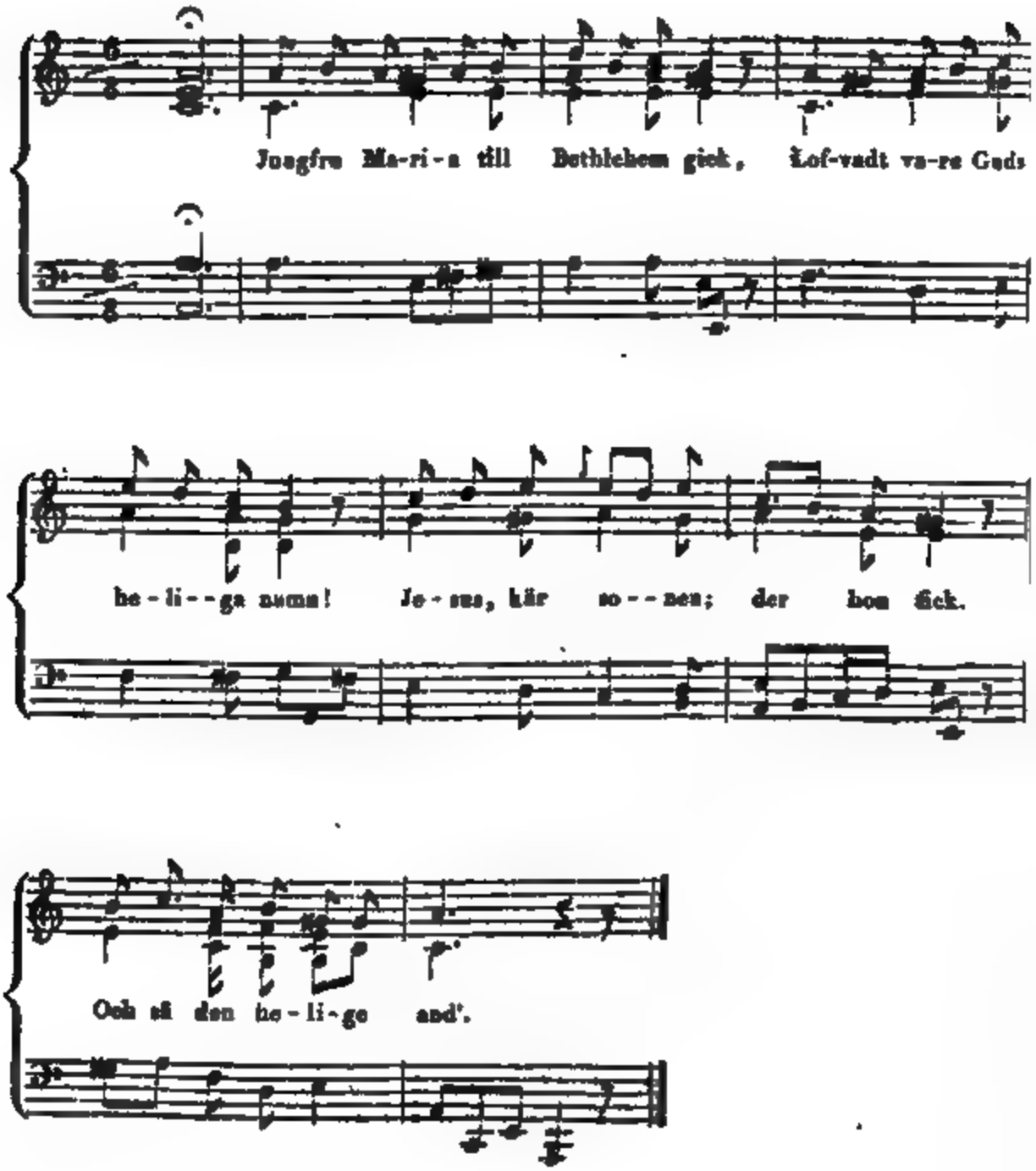

Digitized by Google

29 Jag har drömt en dröm om natt

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google